לציונות—לסוציאליזם—לאחות עמים

על המשמר

יום ו', כ"א באייר תשמ"ו, 30 במאי 1986 / שנה מ"ג מס' 13050 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

מתיחות בין איטליה לבולגריה לקראת משחק הפתיחה ביניהן במכסיקו

מאת אהרון ניר, כתב „על המשמר" באיטליה

רומא. — קדחת ה„מונדיאל" משכיחה את כל שאר העניינים באיטליה, אפילו את המפולת התלולה בבורסה בשלושת הימים האחרונים. הטלוויזיה והרדיו מקדישים לאירוע חלק גדול משידוריהם. היומונים מקצים לו כבר כעת, עוד לפני התחלת המשחקים, 4 עמודים שלמים כל־אחד.

ראגה מורגשת נוכח המפגש איטליה — בולגריה שבו יפתחו משחקי המונדיאל. האיטלקים מפחדים מפני קנאות השחקנים הבולגרים, שירצו לנקום את משפט הבולגרי אנטונוב אשר הואשם בירוע בהכנת ההתנקשות באפיפיור וזוכה לבסוף בדין. במכסיקו נפגשו בעניין זה שגרירי איטליה ובולגריה לשם התפייסות.

נטייה בצמרת הממשלה להעדיף ועדת חקירה ממלכתית לפרשת ראש השב"כ

תחילה נטו לוועדת בדיקה בראשות שופט, אולם הופעתו אמש ב„מבט" של אלוף (מיל') מאיר זורע שהמליץ על ועדת חקירה ע"פ חוק עשוייה להכריע את הכף בכיוון זה ● בינתיים מצפים לשובו מחו"ל של מפכ"ל המשטרה שהקדים בואו ליום ג' ● שר־המשטרה ברלב סבור שעדיף פתרון שלא על־ידי חקירה

אלוף (מיל.) זורע: שקרים בשב"כ — זה סוף המדינה

מציע ועדת חקירה ממלכתית סודית

אלוף (מיל.) מאיר זורע אמר אמש כי אם יוכח ששיקרו בשב"כ, יהיה צורך לעשות סדר בשירותי הבטחון, אך אם יוכח, שהטענות נגד ראש השב"כ לא היו נכונות, יהיה צורך להביא לדין את אלה שהעלו את הטענות.

זורע, שעמד בראש ועדת החקירה לפרשת האוטובוס בקו 300 לפני שנתיים, רואיין בתכנית „מבט" בטלוויזיה.

„אם מתגנב השקר לתוך דיווחי מערכת הבטחון, זה סוף המדינה בעיני" — אמר הדובר, בציינו כי יש להקים ועדת חקירה ממלכתית סודית, ולהביא את מסקנותיה ברמז, ביחס לשאלה מי אשם ומי לא, לציבור.

אלוף (מיל.) זורע הטעים, כי עד כה נודע בציבור, שאנשים מסויימים, שהיו בצמרת השב"כ, טוענים שראש השב"כ הדיח לשקר ואנשיו שיקרו בחקירה ומשפט. עד שלא יוכח הדבר, יש להתייחס לעדויות בחקירה כאל עדויות אמת. „אם יוכח הדבר, אני רואה אותו כחמור ביותר. לא מבחינת האוטובוס והמחבלים, אלא משום שמדובר על דיווח אמת או שקר במוסדות הבטחון", אמר.

הדובר הוסיף, כי „הסכנה החמורה ביותר לבטחון היא אם בתוך הבטחון נמצא דיווח שקר". עם זאת שלל חקירה גלויה בפרשה, בציינו כי הציבור זכאי לדעת רק את העניין העקרוני, אבל אין לחשוף פרטי פרטים, והחקירה צריכה להתנהל בסודיות גמורה. (עתים)

מאת ולית שהורי, הכתבת המדינית של „על המשמר" ואבי בניהו כתבנו לענייני משטרה

בצמרת הממשלה עדיין לא התקבלה הכרעה לגבי הגוף שהממשלה תעדיף כי יחקור את פרשת ראש השב"כ. נראה, כי מכל שלוש האפשרויות — חקירת המשטרה, ועדת בדיקה

(המשך בעמוד 2)

אלוף (מיל.) זורע — המלצתו עשויה להטות את הכף.

שמיר: לא צריך לחקור וזמיר צריך לגמור

מ"מ ראש הממשלה ושר־החוץ יצחק שמיר שולל מינוי ועדת חקירה בקשר למה שמכונה „פרשת ראש השב"כ" והוא סבור, כי ועדות חקירה גורמות לחשיפת יתר ולא מביאות תועלת. „שבענו ועדות חקירה", אמר שמיר בראיון בתכנית „היום הזה" בקול ישראל.

שמיר אמר, כי אינו חייב לומר מה ידע או לא ידע בשעתו על העניין והטעים „ידעתי מה שראש ממשלה היה צריך לדעת".

לגבי פרופ' זמיר, אמר שמיר כי הוא נמצא עתה במצב של התפטרות והוא חושב שהיועץ המשפטי צריך לסיים תפקידו.

שר החוץ הבהיר, כי ככל שנחדל מהר יותר לדבר בנושא ולחטט בו, כן ייטב למדינה.

נרצחו 5 קצינים בכירים בצד"ל ● עמוד 4

תא"ל (מיל') ברעם ישוחרר בערבות של 750 אלף דולר ● עמוד 3

נמצא פתרון לבעיית ניסוח השאלה לבוררים ● עמוד 2

שולץ יבוא בקרוב לסיבוב שיחות באיזור ● עמוד 3

פרס לא דייק כשאמר שאחד המחבלים רצח את החיילת באוטובוס בקו 300

מאת כתב „על המשמר"

ראש־הממשלה שמעון פרס. לא דייק אתמול בדבריו בפרטים שמסר במהלך הנאום שנשא בפני המרכז הישראלי לניהול בתל־אביב.

פרס אמר, בהתייחסו לפרשת ראש השב"כ: „אחד המחבלים רצח בדם קר חיילת צעירה שלנו".

רה"מ, שידועים לו בוודאי פרטי ההשתלטות על האוטובוס בקו 300, לא תיאר במדוייק את מהלך הקרב ולא דייק בנסיבות מותה של החיילת, שלא נרצחה על ידי אחד המחבלים.

פרס: דחיתי הצעות של ראש השב"כ ושל פרופ' זמיר להתפטר

על ראש השב"כ אמר: מחובתי המוסרית לעמוד לימינו של אדם שנשלח להגן על חיי האזרחים ולא הוכח דבר נגדו ● ביחס לזמיר הדגיש: איני מעוניין בפיטוריו אלא בוויכוח איתו ● הציג את השאלה: מה קודם — קיום החוק או קיום החיים? והוסיף כי לא יטה אוזן בפרשה הזאת לעצות אחיתופל ולרכילות

מאת כתבי „על המשמר" ועתי"ם

ראש־הממשלה שמעון פרס אמר אתמול כי ראש השב"כ הציע לו להתפטר אם הוא יבקש זאת. אך ראש־הממשלה דחה הצעה וגם אינו מתכוון לבקש את התפטרותו. גם היועץ המשפטי לממשלה הציע לראש הממשלה, כי יפטר אותו אולם אין הוא מעוניין בפיטוריו, אלא בוויכוח איתו. פרס אמר דברים אלה אתמול בכנס השנתי של המרכז הישראלי לניהול שנערך במלון „הילטון" בתל־אביב.

פרס הקשה: מה קודם למה, שלטון החוק או קיום החיים? אם יש סתירה כזו, צריך לסייג סייגים לענייני קיום החוק וגם לקיום החיים.

החוק או החיים?

הוא הדגיש, כי בכל מדינה דמוקרטית קבוע חוקת שיפוט צבאית, חוק שיפוט אזרחי, כי מה שמותר לעשות בשעת מלחמה, אין להעלות על הדעת שזה מותר לאזרחים. ראש הממשלה הוסיף, כי יש גם חוקת שיפוט לשעת חירום.

אשר לאנשי הבטחון, אשר עשו ימים כלילות בשרות המדינה, אמר, כי כאשר הם פועלים פעילות מבצעית מלאה, ולמדינה אין מסגרת

(המשך בעמוד 9)

גולדנברג לא „יעץ למודעי" — חזר בו נוכח התגובה הציבורית החריפה

[illegible]

כפופים לחוק אחד

משרה מיוחדת, אשר זכרונה מספרות חמאה חילט, יועץ הסתרים, עלולה הייתה להתחדש במדינת ישראל עם מינויו של עו"ד אמנון גולדנברג למדריכו המשפטי של שר־המשפטים, ואולי אף של הקבינט כולו, מתחת לאפו וללא ידיעתו של היועץ המשפטי פרופ' יצחק זמיר. אך הרעיון שבק חיים (האם לכל חיי) בתוך יממה אחת, כאשר עו"ד גולדנברג עצמו מזדרז באיחור, להכחיש את הידיעות, שפורסמו החל משלשום אחר הצהריים, על מינויו המוצע. אם לשפוט לפי קצב ההכחשה, היו דברים והיו גישושים בגו, אך תגובתה השלילית המוחלטת של כל דעת הקהל המיתה את הפטנט בטרם הגיע לכלל רישום.

אולם הנסיגה ממינוי יועץ־סתרים־משפטי אין פירושה השלמתו של הדרג המדיני הבכיר עם ההחלטה לפתוח בחקירה משטרתית רגילה נגד ראש שרות הבטחון הכללי. הגרעין הממשלתי — סיכום עמדה ברורה כנגד חקירה שכזאת, ולסיכומו משקל מעשי כבד ביותר. ההתנגדות לחקירה מקיפה, בעוצמה שונות, את רוב שרי הממשלה, ואילו הובא העניין לכנסת, הייתה ככל הנראה מצביעה ברוב גדול נגד. גם הלך הרוחות ברחוב — שלא כבאמצעי התקשורת, הממלאים כאן תפקיד קשה, מסובך וכפוי־תודה, של שומרי חוק טעמם האידאה — איננו בדיוק בעד חקירת השב"כ. להיפך: מלבד מקצתם של יפי־נפש שוליים, הדעה הנפוצה בשדרותיו הרחבות של העם היא, כי פשוט אין מה לחקור. כאשר נשקלים על כפות המאזניים, זה מול זה, היוקרה והמעמד של שרות הבטחון הכללי מחד, ומושג ערטילאי כמו „חוק וצדק" מאידך, מייחס רוב הציבור משקל גדול בהרבה לכף „הבטחון בכל מחיר" מאשר לכף „המשפט בכל מחיר". ראש הממשלה וסגנו, בתומכם בעמדה נפוצה זו, אינם מסתכנים בחוסר פופולאריות; להפך. זו ודאי מרקיעה עתה שחקים.

יש טוענה, כי מן המפורסמות הוא, כי שרותי בטחון, והכוונה איננה לזרוע כזו או אחרת, אלא למערכת כולה, צריכים וחייבים לדאוג לכך, שהאמת על פעולותיהם לעולם לא תצא לאור, גם לא בפני בית־משפט או ועדת חקירה שפטית, מבלי שניתנה לכך פקודה מפורשת על־ידי הממונים. כלומר, תפקודו של השרות הוא כה חשאי, והחשאיות כה טבועה בדמו, שהוא אכן עומד, למעשה, מעל לחוק כפי שהחוק מנוסח היום, ורק חיבור ספר חוקים מיוחד, ייחודי לשרותי הבטחון, יאפשר חקירה על־פיו. את חוקם הוא צריך לדחות מכל וכל. גם על פי השיפוט הצבאי אסור לשקר, לזייף עדויות ולעוות הוכחות, וכשמתגלים מעשים כאלה נכנסת בדרך כלל לתמונה מערכת השיפוט הצבאית הרגילה.

אך זהו היוצא־מן־הכלל היחיד המוכר, והוא חל גם על שרותי הבטחון, בשעת מבצע או פעולה — אך לא בשעת הופעה בפני ועדת חקירה. מחוץ לכך, כל אזרחי הארץ הזאת, כפופים לחוק אחד, למשפט אחד, ולצדק אחד. לכשנתחיל לחפור מערכות שיפוט, ספרי חוק וקודים־של־צדק, מיוחדים לקבוצת אזרחים כזאת או אחרת, תהיה זו בעלת מעמד בטחוני ייחודי ככל שתהיה, אז כל המבנה של מדינת חוק ושל משטר דמוקראטי, קורס תחתיו ומתפורר לפרורות. לכן אנו סומכים על היועץ המשפטי לממשלה, המזהיר מפני הסכנה הנובעת על החקירה לעניינים שוליים, ולהשמצות אישיות, והבטוח בכך, שעליו לנהל חקירה מלאה ללא דליפות בטחוניות, אנו סומכים עליו שבעתיים כשהוא טוען, כי בלעדי חקירה כזו תהיה הארץ לית דין ולית דיין.

פסטיבל ישראל '86

הפסטיבל רוקד

שפע של בכורות בתחום המחול ציין את היום החמישי של פסטיבל ישראל.

להקת המחול הקיבוצית הופיעה בשתי יצירות חדשות מאת רמי באר. האחת — „קרנבל החיות" למוסיקה של סן סאנס, היא שורת תמונות משעשעות ומלאות דמיון, שעה שסיפורה של עכבר, אותו מגישה אורית ברגל בצורה מצויינת וקליטה, מהווה את החוט המקשר בין האריות, הצבים, חיות הים ושאר בעלי־החיים. היצירה עדיין טריה ובלתי מהוקצעת, אבל תהיה בלי ספק הצלחה של ממש במופעים לילדים.

לעומת זאת „לוס אטאורוס", עם מוסיקה נפלאה של עודד זהבי, ששרה אסתי קינן בצורה מרגשת, הוא מחול יומרני. הבראה משום־מה מירושן, מלא פאתוס שאין לו כיסוי.

„למטה בצפון" מאת השוודי מאץ אק היא פנינה של ריקוד רגיש. אמיתי לפעמים מבדר ולעיתים נוגע ללב.

„האנסמבל ירושלים" ביצע אף הוא יצירות חדשות. אוהד נהרין הכין עם להקה זו את „ריקודי הדיקית" שלו, עבודה המהווה לדעתי שלב חדש ביצירתו.

גיורא מנור

עיסקה שמתבשלת בין המערך לליכוד:

עדי אמוראי — נגיד בנק ישראל ואיש ליכוד סגן שר־האוצר

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

עיסקה סוליטית בין המערך והליכוד הולכת ונרקמת. לפיה יתמנה סגן שר־האוצר, עדי אמוראי, לתפקיד נגיד בנק ישראל ובתמורה יתמנה לתפקיד סגן שר־האוצר איש ליכוד.

על־פי העיסקה יתמנה לתפקיד יו"ר הוועדה המייעצת של בנק ישראל שמחה לורנץ, ח"כ לשעבר מטעם אגו"י שהיה יו"ר ועדת הכספים. כמו־כן ייתכן ויתמנו שני מישנים לנגיד, אחד המקורב לליכוד ואחד המקורב למפלגת העבודה.

מקורות במפלגת העבודה אמרו אתמול, שהידיעות על עיסקה קרובה הן בגדר של „ספקולציות בלבד", אך לא הכחישו שקיימת אמנם תכנית בדבר מינוי אמוראי לתפקיד נגיד הבנק.

המכשול העיקרי למינויו של סגן שר־האוצר עד עתה היתה התנגדותו של מ"מ ראש הממשלה, יצחק שמיר. בליכוד הולכת ומתמעטת ההתנגדות לאמוראי ולכן מקורות בליכוד מעריכים, ששמיר ייאלץ בסופו של דבר להסכים לעיסקה המוצעת.

היום אמורים ראש הממשלה שמעון פרס ושר־האוצר משה נסים להיפגש יחד עם שמיר כדי להחליט על המינוי של הנגיד.

בסוף השבוע אמור נגיד בנק ישראל משה מנדלבאום להגיש את הדו"ח של הבנק המרכזי לממשלה וביום ראשון הוא יציג את הדו"ח בפני אמצעי התקשורת. עם הגשת דו"ח בנק ישראל יגיש הנגיד גם את התפטרותו, בהתאם להמלצות ועדת בייסקי.

סערת רוחות בקיבוץ שניר: היוזמן שרון לחנוכת המפעל?

מאת כתב „על המשמר"

בקיבוץ שניר שברמת־הגולן סוערות הרוחות סביב השאלה האם יוזמן שר־המסחר־והתעשיה, אריאל שרון, לטקס חנוכת מפעל חדש בקיבוץ בתחילת חודש יוני.

„השבוע", בטאון הקיבוץ הארצי, מוסר בגליונו החדש, כי בכוונת יוזמי האירוע היה להודות לשר שרון על פועלו כשר־המסחר־והתעשיה להקים בשניר מפעל מאושר. המארגנים הביאו הצעתם לשיחת הקיבוץ, אולם זו החליטה שלא להזמין את השר שרון.

לכשנודע הדבר למדור התעשיה בקיבוץ הארצי נשלח מכתב לקיבוץ שניר ובו הנחיה כי על הקיבוץ להזמין את השר לטקס חנוכת המפעל. „אי־הזמנת השר עלולה לפגוע בקיבוצים אחרים בעתיד", נאמר באותו מכתב.

שיחת קיבוץ שניר הביאה את הנושא לדיון חוזר והחליטה להזמין את השר שרון לטקס. ערעור שהגישו מספר חברים בעניין זה לא התקבל.

„השבוע" מוסר, כי קבוצת מחברי שניר הודיעה השבוע לתל־אביב למשכיר בתנועה את מחאתה נגד הזמנת השר אריק שרון. אותם חברים פרסמו גם גילוי־דעת בו נאמר, כי בקיבוצם מעמיד מספר חברים בדילמה קשה ביותר ובלתי נסבלת. „אין זה הוגן לחזור על שניר בעניין ביקור שרון, כבר שלפני אחרים של הקיבוץ הארצי לא דרכה רגלו מאז מלחמת לבנון", נאמר בגילוי הדעת.

סטודנטים למשפטים: לשמור על מעמד היועץ המשפטי

הסטודנטים למשפטים באוניברסיטאות בירושלים ותל־אביב שיגרו אתמול מכתבים לראש־הממשלה, לשר־הבטחון ולשר־המשפטים, בהם הם קוראים שלא לפגוע במעמד היועץ המשפטי לממשלה.

„אנו נוכחים כבר כעת בנזק הבלתי הפיך, כאשר נפגע מעמד היועץ המשפטי לממשלה" — נאמר במכתבים. (עתים)

קצב: מפלים נוער מצוקה הלומד במסגרת משרד־העבודה

מקבל פחות ממחצית שעות הלימוד שמקבל נוער במסגרת משרד־החינוך

מאת יצחק שור, כתבנו לענייני חינוך

נוער מצוקה הלומד במסגרת משרד־העבודה־והרווחה מקבל פחות ממחצית שעות הלימוד שמקבל נוער רגיל, הלומד במסגרת משרד־החינוך־והתרבות — אמר לכתבנו שר־העבודה־והרווחה, משה קצב.

לפני ימים אחרים פנה השר משה קצב לשר משה ניסים וביקש לפעול למען השוואת התשומות להכשרת מתבגרים במצוקה לחיי עבודה לאה שמקבלים בני גילם במסגרת בתי־הספר ש משרד־החינוך.

משרד־העבודה, כתב השר קצב לשר ניסים, ממונה על ביצוע חוקי החניכות ועבודת נוער, אשר מהווים תחליף לחוק לימוד חובה. אך שיטת הקצאת הכספים היא שונה. ההקצאה במשרד החינוך היא לפי תלמיד, ואילו במשרד־העבודה היא לפי כיתות. לפיכך מסוגל משרד העבודה לענות על צרכיהם של 15.000 בני נוער במצוקה מתוך 30.000. שיעור בני הנוער שאינו עובד ואינו לומד (נוער „אליעל") נאמר כ־10 אחוזים מכלל גילאי 14–17. לפחות שלוש ממנו נמצא במצב קריטי.

על שולחנו של השר קצב הונח לאחרונה דו"ח שהוכן בידי עוזר בינה ויצחק קרונר מן האגף להכשרה ולפיתוח כוח־אדם במשרד־העבודה. דו"ח זה קובע בין היתר, כי כיתה ממוצעת בחינוך הטכנולוגי של משרד־החינוך מקבלת 40 שעות הוראה בשבוע בממוצע לעומת 18 שמקבלת כיתה במסגרת משרד־העבודה. כשליש מן הכיתות מקבלות 7 שעות הוראה בשבוע בלבד. נער בכיתת הכוון של משרד החינוך מקבל 4.2 שעות שבועיות לעומת 2.5 שמקבל נער הנמצא בטיפול משרד־העבודה. במשרד החינוך מצויות 350 משרות להפעלת פעולות של"ח (שדה, לאום, חברה). במסגרת זאת יוצאים התלמידים לטיולים ולשירות לאומי. לנערי משרד־העבודה אין תקנים למדריכי של"ח. מורי משרד העבודה אינם נהנים מתקציבי השתלמויות ותלמידיו אינם נהנים מביטוח.

צריך פיס בטלוויזיה החינוכית — החליטה הקואליציה בכנסת

מאת מצפי במוק, כתב „על המשמר" בכנסת

ברוב קולות הקואליציה, נגד קולות האופוזיציה מימין ומשמאל, קיבלה אתמול הכנסת את הצעת שר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, והורידה מעל סדר היום הצעה לסדר היום של גאולה כהן (התחיה), שקראה לביטול השידורים המתוכננים של הגרלת מפעל הפיס בטלוויזיה הלימודית.

גאולה כהן כינתה באומללה את החלטת השר נבון להתיר לטלוויזיה הלימודית להעביר בשידור חי את ההגרלה השבועית של מפעל הפיס.

„הכנסת קווים של הימורים לטלוויזיה החינוכית, היא שערורייה [illegible] כספים שבאים ממשחקי מזל", אמרה גאולה כהן. היא גם ביקרה את השתלטות תשדירי השירות של הפיס על הטלוויזיה הכללית. במיוחד היא התקוממה נגד העובדה שלתשדירים אלה מנוצלים גם ילדים.

שר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, בדברי תשובתו, העיר, כי לא בנקל ולא מיד נתן את הסכמתו לשידורים אלה. תמורת השידורים תקבל הטלוויזיה הלימודית רבע מיליון דולר בשנה. סכום נכבד לתקציבה, היכול לעזור בהפקת תכניות לימודיות וחינוכיות. בנוסף, תרומתו של מפעל הפיס לבניין בתי־ספר ובתי־חולים במדינת ישראל חשובה ביותר.

אורה נמיר (המערך) הציעה כי הנושא יוחשב בוועדת החינוך של הכנסת. היא העירה, כי בעניין זה היא תומכת בעמדתה של גאולה כהן. בסיום הוויכוח התקבלה עמדת השר נבון והנושא הוסר מעל סדר יומה של הכנסת.

ח"כ שפייזר: לא יותרו שידורי פירסומת בטלוויזיה בכבלים

מאת מצפי במוק, כתב „על המשמר" בכנסת

„בטלוויזיה בכבלים, שהפעלתה החוקית קרובה, לא יותרו שידורי פירסומת. זאת, כיוון שנדידת הפירסומת לכבלים תנחית מכה קשה על העתונים בישראל ומכה אנושה על המקומונים", אמר אתמול יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת, ח"כ אליהו שפייזר (מערך).

אתמול דנה הוועדה בהכנת החוק להתרת טלוויזיה בכבלים לקריאה השלישית והאחרונה. שפייזר טען במהלך הדיון, כי חופש העתונות בישראל אינו מותנה ערטילאי, הוא נגזר במידה רבה מהמצב הכלכלי, בתקופה שפל כזו לקיום בעתונות. גישה ע"י מקור הרש עלולה לערער קשות את מעמדה של העיתונות, או לגרום לה תלות בגורמים כספיים עד כדי אובדן עצמאותה.

לידיעת הוועדה הובא, כי שר־החינוך ביקש להבטיח כי הוא יהיה הממונה על תוכן שידורי הטלוויזיה בכבלים וכי יקצו שני ערוצים, ללא תשלום, לטלוויזיה הלימודית.

נציגי משרד־התקשורת ביקשו מוועדת הכלכלה, כי תחיל את החוק גם על שידורי טלוויזיה המועברים למנויים באמצעים אלחוטיים.

מתי פלד (המתקדמת) ומ. פרוש (אגו"י) עמדו על הצורך לחוק את מעמדה וסמכויותיה של המועצה הציבורית לטלוויזיה בכבלים ובפרט להעניק לה סמכויות בקביעת מדיניות ותכני שידור.

אוריאל לין (ליכוד־ליברלים) הציע, כי הממשלה תמנה את חברי המועצה וכי לפחות אחד מחבריה יהיה נציג משרד־החינוך־והתרבות.

הוועדה תביא את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית תוך מספר שבועות. קודם לכן היא תזמין לאחת מישיבותיה את נציגי העתונות היומית.

מזג האוויר

מזג האוויר להיום: מעונן חלקית עד בהיר. הלחות ללא שינוי.

מידות החום הצפויות: 24–12, רמת־הגולן 25–13, נהריה 25–6, צפת 23–12, טבריה 31–18, נצרת 26–16, עפולה 30–17, השומרון 26–14, תל־אביב 27–17, נמל התעופה 27–16, יריחו 32–18, עזה 32–16, באר־שבע 28–15, אילת 35–20. (עתים)

הקיבוץ הארצי ● השומר הצעיר ● הוועה"פ

ישיבת הוועד־הפועל

תתקיים ביום ראשון, 1.6.86, בשעה 08.30, בגבעת־חביבה

על סדר־היום:

1. הרכב מזכירות הקיבוץ הארצי
2. הריכוז הכלכלי
3. עבודת בני קיבוץ בחוטש כשכירים בקיבוצים אחרים
4. שונות

נא לדייק!

מזכירות הקיבוץ הארצי

אכזבה בנווה־תרצה: „אובה־אובה" לא תופיע

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

ואסירות בכלא נווה תירצה מאוכזבות. ההופעה של הלהקה הברזילאית „אובה־אובה" שהיתה אמורה להתקיים בבית הכלא ביום שני הקרוב בוטלה.

לכתבנו נמסר שלפני זמן קצר פנה נציב שרות בתי הסוהר לאמרגן הלהקה וביקש ממנו להקדיש אחת ההופעות של הלהקה הפופולרית לאסירות „נווה תירצה" ונענה בחיוב.

האמרגן שהביא את „אובה אובה" לישראל אברהם פשנל ביטל אתמול את ההופעה המתוכננת לאחר שנודע לו כי הטלוויזיה הישראלית אינה מתכוונת לסקר את „אובה אובה" מאחורי הסורגים. „אני הולך על הטלוויזיה בלבד. לא מעניין אותי הסיקור שיהיה למופע בעתונות הכתובה" אמר פשנל לראשי שרות בתי־הסוהר.

בשרות בתי הסוהר שם מורגלים להופעות בהתנדבות של אמנים ידועי שם מהארץ ומחו"ל קיבלו באכזבה ובזעם את הודעת הביטול של פשנל.

אתמול לא ניתן היה לקבל את תגובתו של האמרגן ובמשרדו טענו כי „הוא עסוק".

הרב פרץ קורא לדתיים בחיפה לצאת לרחובות

מאת יצחק שור כתבנו בכנסת

שר הפנים יצחק פרץ יעץ אתמול לראשי הציבור הדתי בחיפה לצאת לרחובות כדי לזעוק נגד חילולי השבת ופתיחת בתי הקולנוע בעיר זאת.

בפגישה שנערכה בין חברי החזית הדתית בעיריית חיפה, הרב הראשי של חיפה א. בקשי־דורון והח"כים הדתיים אמר השר פרץ: „נגדנו לוחמים בגרזינים ואילו מאתנו דורשים שננהג בדרכי נועם. אין ללכת בדרכי נועם עם אלה המבקשים לרדוף את הציבור הדתי", אמר שר הפנים. קודמו בתפקיד ד"ר בורג אמר לחברי החזית בחיפה, כי אין דרך חוקית לאכוף על חברי עיריית חיפה חקיקת חוקי עזר עירוניים שימנעו חילולי שבת.

יו"ר ועדת הכספים א. שפירא (אגו"י) יעץ לחבריו בכנסת ולדתיים מחיפה, כי לא יסמכו על הממשלה, בעניין שמירת השבת — איש לא יעזור לנו — אמר שפירא, פרוש סבור שדרושה קרן להסברת ערכי הדת ושמירת השבת. הח"כ שאקי (מפד"ל) תבע מחבריו לפעול נגד חילול — שבת במישור הפרלמנטרי והפוליטי מחד, ובמישור המשפטי מאידך גיסא. כוונתו היא שעליהם לתבוע לדין את מפירי חוקי העזר בתחום שמירת השבת.

ערב התרמה לחולה הזקוקה להשתלת לב

מאת זהבה מרום, כתבת „על המשמר"

ערב התרמה מיוחד עבור מינה חרמון, תושבת ראשון־לציון הזקוקה בדחיפות להשתלת לב וריאה נערך אתמול באולם צוותא בעיר.

הערב נערך בחסות ראש העיריה מאיר ניצן ורעייתו, בנק דיסקונט, סגן ראש העיר אברהם דקר ומזכיר מועצת הפועלים. זקי נסים כן נכחו בו ח"כ בנימין בן אליעזר (פואד) בעלה של מינה, בניו, ושלושת ילדיה גיא, עינת, ויפעת. מינה שהתה כעת בלונדון לצורך הניתוח, כיוון שלא ניתן היה לבצעו בארץ, והמשפחה נזקקת לגיוס כספים נוספים לצורך האשפוז.

את הערב הנחה בהתנדבות דובי גל ואמנים נוספים וביניהם אמנון צארום, כלרי אוליאר ומיכל טל והתנדבו אף הם להופיע. כן נערכה במקום מכירה פומבית שכללה תמונות שנתרמו על־ידי אייכי נתן, וחפצים נוספים שהתקבלו אף הם כתרומה. התרגשות רבה אחזה בקהל כאשר עלה בנה של מינה והודה לכל אלה שטרחו וסייעו בארגון הערב ובהצלת חיי אמו. בסניף מולכו של בנק דיסקונט בעיר נפתח חשבון בנק מיוחד (36889) בו אפשר להפקיד כספי תרומות.

בערב נאסף סכום של 10 אלפים ש"ח. הסכום לא כולל את כרטיסי הכניסה למופע. התרומה היפה ביותר היתה של היפר־שוק הגל הירוק, בו תרמו העובדים וההנהלה 1.500 דולר.

7000 ילדים מוכים בישראל מדי שנה

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

כ־7000 ילדים מוכים בידי הוריהם מדי שנה בארצנו המגר — אמרה אתמול ד"ר תציתה צמרין, יו"ר האגודה להגנת הילד, בוועדת העבודה והרווחה. היא קראה לציבור לדווח לעובדי המשרד על כל מקרה, אפילו באורח אנונימי.

לטיפולו של משרד העבודה מגיעים מדי שנה כ־1200 ילדים. מהם 250 חבולים פיסית. 120 מוצאים מרשות הוריהם. במחצית הילדים הם בגיל נמוך משישה חודשים. רבע עד גיל שלוש. 60 אחוז מן הילדים המוכים גדלים לעבריינות.

לדברי ד"ר צמרין 60 אחוז מן הילדים היהודים מוכים בידי אמותיהם, ואילו במגזר הערבי תופסים האבות את „הבכורה".

מנהל השירות לילד ולנוער תנחום מרר, אמר: שכנים, מורים ורופאים מפחדים לדווח על ילדים מוכים מפחד ההורים האלימים.

נפתרה בעיית ניסוח השאלה לבוררים במחלוקת על טאבה

ישראל הסתלקה מדרישתה למילים „המיקום הנכון" ומצרים מדרישתה ל„גבול המדוייק"

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

היועץ המשפטי של מחלקת המדינה האמריקנית אברהם סופר יצא אמש למצרים, לאחר שנמצא פתרון לחילוקי הדעות סביב ניסוח השאלה לבוררים במגעיות טאבה.

הפתרון שנמצא, טעון הסכמת מצרים. על פי פתרון זה יצורף אל כתב הבוררות נספח, בו ייכתב, כי כל צד רשאי להציג את עמדתו על מיקום הגבול, וזאת במידה שיבהיר, כי ישראל מבקשת לקבוע היכן צריך להיות תוואי הגבול הבינלאומי.

פתרון זה איפשר לישראל להסתלק מן השאלה „מהו המיקום הנכון" של הגבול — לה מתנגדת מצרים — אך לא לוותר על המשמעות של נוסח זה. „היכן צריך להיות" הוא נוסח שווה־ערך ל„מיקום הנכון", כאשר החתירה לקביעת תוואי הגבול הבין־לאומי מאפשרת לבוררים לפנות אל ראיות קודמות כמו המפה מ־1906, שישראל מצרדת בה.

ניסוח גמיש

מצרים מצדה תהיה רשאית גם כן לפי הנספח לסעיף „השאלה" בהסכם הבוררות, לתבוע כי הבוררים יקבעו היכן היו אבני הגבול. גם מצרים ניאותה להסתלק מן התביעה כי הבוררים יתבקשו לקבוע את „המיקום המדוייק" של אבני הגבול.

אם שיחותיו של השופט סופר בקהיר יהיו חיוביות, הוא ישוב לירושלים להמשך הדיונים. אפשרות אחרת היא, כי הוא יקבע מועד למיפגש נוסף של צוות המנכ"לים הישראלי עם הצוות המצרי.

20 פרופסורים לפרס: שמור על שלטון החוק

20 פרופסורים ומרצים למשפטים באוניברסיטת ירושלים חתמו על עצומה שבה הם קוראים לשמור על שלטון החוק. „אנו האמורים לחנך את הדור הבא על ערכי היסוד של שלטון החוק מביעים חרדה מנסיונותיהם של גורמים שונים ליצור רושם שקיימת סתירה בין בטחון המדינה ובין שלטון החוק".

בין החותמים פרופ' שניאור זלמן פלר, ממניחי היסוד של המשפט הפלילי; פרופ' אליהו הרנון; פרופ' קלוד קליין; פרופ' שמעון שיטרית; פרופ' אוריאל פרוקצ'ה; פרופ' אהרון יורן; פרופ' רות לפידות; פרופ' רות גביזון; פרופ' פנחס שיפמן ואחרים.

„אנו סבורים שבטחון המדינה תלוי בסופו של דבר גם באמונת של אלה הממונים על הבטחון. משהועלה חשד שראש מוסד בטחוני נתן ידו לסילוף ראיות ולעיוות דין, היה זה מחובתו של היועץ המשפטי לממשלה להורות על חקירה בעניין. אנו פונים לכל חברי הממשלה לתת גיבוי מלא לפרופ' זמיר למלא את תפקידו", דברי העצומה.

הפרופסורים פנו לראש הממשלה, לדבריהם, ומבקשים לפגוש את מר פרס ולהעמיד אותו על חומרת הבעיה של החשש לפגיעה בשלטון החוק.

(עתים)

נטייה בצמרת הממשלה להעדיף ועדת

(המשך מעמוד א')

או ועדת חקירה — היתה נטויה להכריע בעד ועדת בדיקה בראשות שופט או מינוי בודק יחיד. אולם הופעתו אמש בטלוויזיה של אלוף (מיל.) מאיר זורע, שהמליץ על הקמת ועדת חקירה, עשויה להכריע את הכף ולהביא להעדפת ועדת חקירה לפי חוק, עקב משקלו המוסרי של זורע.

היום ייערכו התייעצויות בלשכת ראש־הממשלה בקשר לצעדים הבאים. יחד עם זאת הנטייה היא להמתין עד שובו של מפכ"ל המשטרה, שאליו פנה היועץ המשפטי לממשלה פרופ' יצחק זמיר והטיל עליו לחקור את הראיות לכאורה נגד ראש השב"כ.

מצפים למפכ"ל המשטרה

בחוגים פוליטיים הובעה, עם זאת, תמיהה על הציפיה למפכ"ל, כאילו רק בידיו המענה לשאלה מהו הגוף החוקר הרצוי. חוגים פוליטיים אלה העריכו, כי צמרת הממשלה מעדיפה „לחכות למפכ"ל" כדי להרוויח זמן ולהימנע בינתיים מהכרעה. המפכ"ל עמד במקור לשוב לישראל בסוף השבוע הבא, אולם עקב הציפייה לבואו הוא הקדים את שובו ליום ג' בשבוע הבא. נראה, כי ראש־הממשלה שמעון פרס וממלא מקומו יצחק שמיר מקווים, שעד אז יודעך במקצת העיסוק בפרשה.

לא תובע השעייה

בינתיים נודע, כי היועץ המשפטי לממשלה פרופ' יצחק זמיר אשר תבע להשעות את ראש השב"כ לקראת החקירה, מוכן להסתפק היום בעצם קיום החקירה ואינו עומד עוד על השעיית הפקיד הבכיר. אולם נראה, כי בעת הקמת הפורום החוקר, יהיה צורך לשקול שוב את המשך תפקודו של ראש השב"כ, מאחר שאם השעייתו תתבקש תוך כדי קיום החקירה, יהיה הדבר עלול להתפרש כחריצת דין עוד לפני שלב המסקנות.

גיבוי מראש או בדיעבד

מקורות מנוסים העירו אמש, כי גם אם לראש השב"כ היה אישור מראש־הממשלה, בתקופת „קו 300" יצחק שמיר, להטעות את ועדת החקירה בראשות אלוף (מיל.) זורע, יש חשיבות לשאלה אם האישור ניתן מראש, או בדיעבד.

בר־לב: לא ע"י המשטרה

שר־המשטרה חיים בר־לב דחה אתמול בתוקף טענות ורמיזות שנשמעו על־ידי מספר אישים כאילו חקירה משטרתית בפרשת ראש השב"כ אינה יכולה להתנהל בסודיות מוחלטת. כזכור במסגרת ההתבטאויות בפרשת ראש השב"כ טענו מספר אישים כי עדיפה חקירה במסגרת ועדת חקירה על־פני חקירה משטרתית, זאת משום הסודיות המתחייבת בחקירה מסוג זה. השר בר־לב טוען כי מוטב למצוא פתרון אחר שיהיה מקובל על היועץ המשפטי לממשלה ושינבע משיקולים ממלכתיים מובהקים.

„אם לא יימצא פתרון כזה, שיהיה מקובל על פרופ' זמיר, הרי לדעתו תקיים המשטרה את החקירה בפרשת ראש השב"כ" אומר שר־המשטרה.

מחלוקת שב"כ־משטרה

כתבנו מזכיר כי לפני למעלה מחודש נתגלעה מחלוקת חריפה בין ראשי שרות הבטחון הכללי לבין משטרת ישראל על רקע ההדלפה ופרסום חשיפת חוליית המחבלים שרצחה את החייל משה תמם.

ראשי השב"כ הביעו או תרעומת קשה והאשימו את מפקדי המשטרה בהדלפה לתקשורת, הדלפה שלדבריהם פגעה קשות בחקירה ובעבודת השב"כ.

„הוראה לפתיחת חקירה"

דוד פרידמן כתב עתי"ם מוסר:

פרופ' יצחק זמיר אמר אתמול בשיחה עם עתונאים, כי המכתב למפכ"ל המשטרה רב ניצב דוד קראוס, בעניין השב"כ הינו הוראה לפתיחת חקירה משטרתית.

פרופ' זמיר אמר עוד כי המפכ"ל אמר לו, כי לאחר שקרא את המכתב הוא מבקש לטפל בעניין באופן אישי.

הפרופ' זמיר אמר עוד, כי אין הוא סבור שהממשלה תחליט על ועדת חקירה, מבלי לשתפו בדיון על כך.

פרס: דחיתי הצעות להתפטר

(המשך מעמוד א')

משפטית נאותה לטפל בהם, אסור להחיל עליהם את החוק האזרחי ויש להביא בחשבון את מהות הפעולה שהוטלה עליהם לבצע.

ראש הממשלה הוסיף, כי המלחמה של אנשי הבטחון נמשכת כל השנה, ביום ובלילה, והאוייב הנלחם בם אינו צבא, אלא טרוריסטים שאינם מכבדים דבר ומוכנים להרוג אשה וילד, ברמאות ובשקרים, ובכל כלי נשק.

עשרות שנים ללא רבב

להלן שיבח ראש הממשלה את שרות הבטחון שהוא „יעיל באופן בלתי רגיל כשהאנשים מסכנים תמיד את חייהם ואינם זוכים לפרסים. בראש שרות זה עומד האיש שזכה להערכה של ראשי הממשלות שהיו גם לפני. הוא עמד בתפקידו באומץ לב עשרות שנים ללא רבב", אמר.

להלן טען ראש־הממשלה, כי מגיע לאנשים אלה שוויון בפני החוק וכמו שכל אזרח יכול לבחור לו עורך־דין, זה מגיע גם להם: מההכנה שלהם למשפט, אסור שאש"ף יידע את דרכי התגובה שלנו, איך הם פועלים, מי פועל ומה עושים.

ראש הממשלה הרגיש, כי הוויכוח אינו על סמכות היועץ המשפטי, אלא על שיקול דעתו. הוא הוסיף שאמנם שרים אינם צריכים להיות שופטים, אבל הם צריכים להיות שרים והם צריכים לעמוד על האינטרס הבטחוני, המדיני והציבורי.

חובתי לתמוך בראש השב"כ

ראש־הממשלה אמר, כי מסקנותיו בעניין זה הם, כי אם אנשים הולכים למבצע צבאי, הם זכאים לשיפוט צבאי. לתובע ולנתבע צריך לתת תנאים שווים בפועל, ואם היועץ המשפטי ממונה על קיום החוק, הממשלה ממונה על קיום החיים. „חובתי המוסרית היא לעמוד לימינו של אדם שנשלח להגן על האזרחים ולא „הוכח דבר נגדו", הדגיש ראש הממשלה.

פנייה לתקשורת

פרס פנה אל אמצעי התקשורת להיות זהירים בעניין זה. הטלוויזיה, למשל, קבעה שסולפו מיסמכים בעוד שלפי ידיעתו לא היו מיסמכים.

ראש הממשלה יצא גם נגד אלה הטוענים, כי הפוליטיקאים משתמשים במקרה הזה: הוא אמר, כי הפוליטיקאים נבחרו לנהל את ענייני המדינה והבטחונה וזהו הנושא העיקרי ולא העניין הפוליטי.

ראש הממשלה ציין, כי בדעתו האיתנה לנהוג רק לפי החוק ולהביא בחשבון את ההיבט המבצעי ולעמוד לימין האנשים שהמדינה שלחה אותם. כל עוד לא הוכח שפעלו נגד החוק, החוק יכובד במלואו והממשלה תעמוד, אם נוח לה או לא, לימין האנשים אותם שלחה ובאינטרס של שלום ישראל. „היינו נשאר ארץ דמוקרטית, עתה וגם בעתיד", סיים ראש הממשלה.

לא קיבל דיווח

בביקור שערך אתמול בטקס העלייה של היישוב „גן־נר" בשיפולי הגלבוע אמר ראש הממשלה, שמעון פרס, כי בפרשת ראש השב"כ עדיין לא הוכח שום דבר והוא לא קיבל שום דיווח על הפרשה, כאשר קיבל לידיו את תפקיד ראש־הממשלה מידיו של יצחק שמיר. „לא יעלה על הדעת ששמיר ימסור לי על הפרשה", הדגיש ראש הממשלה והוסיף כי הוא התנגד לחקירה מטעמים של בטחון המדינה, אבל יש חלוקת סמכויות וברגע שהיועץ המשפטי החליט וזה מחייב, יוצא הדבר מסמכות הממשלה.

„כל זמן שהיועץ המשפטי הנוכחי — אמר פרס — ממלא את תפקידו, זאת חובתי לאפשר לו למלא את תפקידו. גם אם אנחנו לא מסכימים וכך אני נוהג. חובתי גם להתווכח איתו ואני אכן מתווכח איתו.

לא אטה אוזן

„לטובת בטחון המדינה היה צריך להימנע מטיפול נוסף בפרשה זאת והחוק מאפשר זאת. הוויכוח אינו על סמכות היועץ המשפטי. הוויכוח הוא עם שיקול דעתו: הלא החוק העניק לו שיקול דעת לפתוח חקירה או לסגור חקירה. בכלל, בכל הפרשה הזאת לא אטה אוזן לא לעצות אחיתופל ולא לשמועות של רכילות. אני עומד על העניין הזה באופן עקרוני ואעמוד על העניין הזה ללא פשרה: אנשים שנשלחו מטעם המדינה להגן על חיי אזרחים ומנעו, לפי דעתי, התנקשויות נוראות והצילו חייהם של אלפי אנשים, ראויים לשוויון בפני החוק בפועל ולא רק בתאוריה", אמר ראש הממשלה.

מטוסים אמריקניים יירטו שני מטוסים סובייטים

בסיס לנגלי, וירג'יניה. — מטוסי קרב אמריקניים יירטו הלילה שני מטוסים סובייטיים ללוחמה נגד צוללות, מול חופי וירג'יניה שבדרום מזרח ארה"ב — על כך מסר דובר מטעם בסיס חיל האוויר לנגלי.

מטוסים סובייטיים מדגם „טו 142" נתגלו ע"י הרדאר, מבלי שחדרו לתחומה האווירי של ארה"ב. לקראתם הוזנקו מטוסי קרב אמריקניים מדגם „פ־15" מבסיס לנגלי. הם יירטו את המטוסים הסובייטיים במרחק כ־370 ק"מ מן החוף האמריקאי. (ע"צ)

ולדהיים — פושע מלחמה מבוקש ב־1948

בלגראד. — כתב־עת יוגוסלבי מסר, כי הגיע לידיו מיסמך חתום על־ידי מזכ"ל האו"ם לשעבר, ד"ר קורט ואלדהיים, בעניין הפעלת אמצעי תגמול נגד אסירים במלחמת העולם השניה, ובכלל זה נגד אזרחים.

הדברים מתפרסמים בדו־שבועון הפופולרי „דוגה". כתב העת הודיע, כי המיסמך יתפרסם בגליונו הקרוב העומד לראות — אור היום. סוכנות רויטר השיגה עותק אחד של הגליון לפני הופעתו ובו נמסר כי המדובר במיסמך משנת 1943, אשר הוכן על־ידי לשכת הגנרל אלכסנדר לוהר, מי שהיה מפקד הכוחות הגרמניים ביוגוסלביה. למיסמך צורפה גם חתימתו של ואלדהיים ובו נכללה הוראה להוציא להורג 50 אסירים תמורת כל חייל גרמני שיהרג.

הכתבה ב„דוגה" מספרת גם על מיסמך משנת 1948 של הוועדה היוגוסלבית לחקר פשעי מלחמה, ובו מוגדר ואלדהיים כפושע מלחמה מבוקש. (עדי)

● משפטנים ושופטים, אנשי תיקשורת וקולנוע מכל הארץ התכנסו אתמול במלון „נהר הירדן" בטבריה ודנו בנושא „זכויות יוצרים בעידן של טכנולוגיה מתקדמת".

"על המשמר" עתון יומי
جريدة يومية
חמו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטר חדרים 102—121. טל' 225125—6. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

גולדנברג לא ייעץ

(המשך מעמוד א')

תת־אלוף יצחק מרדכי בפרשת אוטובוס קו 300 והוא אימץ לעצמו קו מסויים. מינוי יועץ מיוחד לשר־המשפטים מתפרש בעיני אנשי המשרד כאי־אמון ביועץ המקצועי הקיים, שעל פי כל הדעות הינו דמות לא פוליטית.

בערה גדולה

פרופ' יצחק זמיר שהופיע אתמול במפגש של פרקליטים ויועצים מהרשויות המקומיות בבית המרגוע של קיבוץ קריית ענבים אמר כי לא ניתנה לו הזדמנות להציג תמונה מלאה של הפרשה ולהוכיח כי אין כל פגיעה בבטחון המדינה. זמיר הגדיר את פרשת ראש השב"כ כ„בערה גדולה". לדעתו יש מי שמסיט מהנושא העיקרי לנושא שולי. הרוחות סוערות על בסיס של קטעי דברים הנותנים תמונה חלקית ומעוותת.

פרקליטי המדינה מוחים

ארגון פרקליטי המדינה והמשפטנים במשרד המשפטים פרסמו אתמול הודעה רישמית שבה הם מוחים על הכוונה למנות משפטן מחוץ לשירות המדינה כיועץ משפטי מיוחד לשר המשפטים. „עובדי השירות המשפטי לא ישלימו עם צעד חסר תקדים זה ומזהירים מפני נקיטתו", נאמר בהודעה עליה חתום ד"ר יוסף בן אור מפרקליטות המדינה, יושב ראש הארגון.

גם היועצים המשפטיים ברשויות המקומיות פנו לראש הממשלה וקראו לו שלא לפגוע במוסד היועץ המשפטי לממשלה. „בשם 90 יועצים משפטיים, של רשויות מקומיות מכל רחבי הארץ, הננו פונים אל כבודו כי יטיל את מלוא כובד משקלו ויוקרתו, למען שמירה והגנה על מוסד היועץ המשפטי לממשלה".

טלפון מגולדנברג לזמיר

עו"ד אמנון גולדנברג אמר אמש לכתב עתי"ם בתל־אביב, כי לא קיבל כל מינוי לתפקיד יועץ לשר מודעי או לממשלת ישראל ב„פרשת ראש השב"כ".

גולדנברג הסביר, כי השר יצחק מודעי, כמו שרים אחרים, המיודד עם עורך הדין, מחליף עימו דעות מידי פעם, שלא על בסיס מקצועי או רשמי.

עוד נמסר, כי עמדתו של ד"ר גולדנברג בנושא שלטון החוק, היא חד־משמעית והוא אינו צריך לחזור עליה שוב.

כתב עתי"ם מוסר עוד, כי ד"ר גולדנברג הודיע את דברי ההבהרה האלה גם לפרופ' יצחק זמיר, בשיחה בטלפון שקיים עימו ביום חמישי.

זמיר: כל רשות יכולה

(המשך מעמוד א')

תגיע בסופו של דבר לאותם עורכי דין שיגידו לה את צודקת — ולא היועץ המשפטי שלך. אנו יכולים לסגור את החנות וללכת הביתה. כל רשות יכולה למצוא את משפטן החצר שלה, אמר הפרופ' זמיר. היועץ המשפטי לממשלה דיבר בכינוס של המשפטנים בשלטון המקומי שנערך בבית הארחה בקריית־ענבים.

בהתייחסו לפרשת ראש השב"כ אמר פרופ' זמיר: אני יום יום, יש דברים המגיעים אלי באופן בלתי רשמי ואני צריך להחליט, מה חשיבות העניין, מה חומרת הנושא. ומה יקרה אם לא אטפל בכך. איננו יכולים לעצום עיניים מול חומר שהגיע אלינו בדרך לא רגילה. אם לא נתערב, תהיה התוצאה חמורה, ויגרם נזק קשה. זמיר גילה שהחומר בנוגע לראש השב"כ הגיע אליו לאחר שהודיע כי פרש מתפקידו. „יכולתי להגיד מה אתם רוצים ממני, אני בדרך החוצה, אך לא יכולתי לעצום את העיניים".

„אין לי דיוויזיות"

„אומרים כי היועץ המשפטי הוא מנכ"ל המדינה. זו שטות. אין ליועץ המשפטי כוח של ממש. אין לו דוויזיות, משאבים וכספים. יש לו חוק ומצפון שבהם הוא משתמש. הכוח שיש לו זהו אמון הציבור — אמר פרופ' זמיר. זמיר התייחס גם לתקשורת ומכנה אותה דיוויזיות הציבור. הוא אמר בעניין זה: יש לנו דוויזיות — זו הקהילה המשפטית לכל שלוחותיה. זה הציבור וכצאת כפי שהתקשורת משקפת אותו. זמיר שזר נימה אישית לדבריו ואמר כי במשך חודשים ארוכים היה בתחושה של בידוד רב. (עתים)

ביום ראשון, 8 ביוני 1986
נעלה לקבריהם של חברינו
גדעון (גידי) נתנזון ז"ל
יעקב (קוקו) שורץ ז"ל
בבית הקברות הצבאי בהר הרצל
נפגשים בכניסה בשעה 15.45
המשפחות עם הילדים מוזמנות
לאחר האזכרה יערך במרי שנה סיור מודרך בירושלים
קיבוץ בית־ניר

30.5.86

שולץ יבוא למזה"ת בקרוב; יודיע על פריצת־דרך בטאבה

מאת זאב בליצר, כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — הבית־הלבן אישר אתמול, כי מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ מתכנן לשוב למזרח־התיכון בקרוב, במסגרת מאמץ אמריקני להחיות את תהליך השלום.

דובר משרד־החוץ, שאישר זאת אמר, כי „שולץ תמיד מחפש הזדמנות להועיל במשהו, תמיד מוכן לנסות לדחוף את תהליך השלום קדימה".

רשת אנ.בי.סי. דיווחה אמש, כי שולץ כבר החליט למעשה לבקר בישראל, מצרים, ירדן, סעודיה וסוריה — וייצא לסיורו ב־15 ביוני.

אולם מחלקת המדינה מסרה כי עדיין לא נקבע תאריך.

נראה, כי שולץ מעוניין, בעת שהותו באיזור, להיות זה שיודיע על פריצת־דרך נוהלית במאמצי מצרים וישראל להגיע להסכמה על תנאי הבוררות בסכסוך טאבה.

אם אכן יצא שולץ לאיזור, יהיה זה אות וסימן לכך שהסכם אכן הושג ושלשולץ רק יוותר לנסח זאת.

עד אז יבקר המלך חוסיין בוושינגטון ב־9 ביוני וראש הממשלה פרס יהיה בארה"ב ב־15 ביוני, בדרכו לדרום אמריקה.

„הוויכוח ,ביטחון מול החוק' — שיסוי הציבור נגד פרופ' זמיר"

מאת ירון אליוסף, כתב „על המשמר"

בדיון בפרשת ראש השב"כ, שנערך אמש בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל־אביב, אמר פרופ' אוריאל רייכמן, דיקן הפקולטה, כי בהצגת הפלוגתא כבחירה בין שמירת החוק מול הביטחון, יש משום שיסוי הציבור נגד החלטת היועץ המשפטי והצגת החוק כגורם מיותר בנסיבות מסויימות.

פרופ' רייכמן עמד עוד על תפקידו ודרכי פעולתו של השב"כ ואמר: „עוצמתו של השב"כ צריכה להיות מכוונת כנגד היעדים המוצהרים שלו ואסור שתגלוש לכיוון שעלול לפגוע בחירותנו.

קל מאוד, אמר רייכמן, לתאר את התדרדרות המערכת הזאת, אם היושר לא נשמר.

בסיום דבריו אמר רייכמן, כי היועץ המשפטי לממשלה הוא אחד מהמוסדות הנותנים את הערובות לחרויות האזרח במדינה.

ח"כ אהוד אולמרט טען, כי נעשה נסיון פוטש בשב"כ, ובעקבותיו התלונן סגן ראש השב"כ על מפקדו. אולמרט יצא גם נגד שיקול־דעתו של היועץ המשפטי וטען שהיה עליו לשקול שוב את דעתו, לאחר שנוכח שהממשלה מתנגדת לחקירה.

אולמרט אמר, כי בשל אילוצי זמן התיר פרופ' זמיר לעצמו מהלכים שלא התחייבו מהנסיבות.

הסטודנטים למשפטים חלוקים בדעותיהם באשר לפרשה. שתי עצומות נוגדות הועברו אתמול בקרב תלמידי הפקולטות למשפטים. ירון דויד מאוניברסיטת תל־אביב יזם עצומה המביעה תמיכה ביועץ וזאב אופירי, גם הוא סטודנט בתל־אביב, יזם עצומה נגדית האומרת בין היתר, כי שיקולים של ביטחון המדינה והכרת תודה יכולים וצריכים לגבור על שיקולים של העמדה לדין.

מועצת הסטודנטים של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל־אביב, שהתכנסה אמש, לא הגיעה לכלל הכרעה ופרסמה הודעה, כי בקרב הסטודנטים קיימת יותר מדעה אחת.

עם זאת, אמר יו"ר המועצה, גבי וייספלד, כי הקולות בקרב הסטודנטים, המחזקים את ידי היועץ המשפטי גוברים על קולות נציגי הימין.

קצב: זמיר מתנהג כאילו היה נשיא ביהמ"ש העליון

מאת רפאל גאון כתבנו בדרום

השר משה קצב אמר אתמול כי היועץ המשפטי לממשלה מתנהג כאילו היה נשיא בית־המשפט העליון. קצב, מתנגד בכל תוקף לתביעתו לערוך חקירה מכל סוג שהוא נגד אנשי שב"כ. „אסור למרוד חיילים עלומי שם תחת הזכוכית מגדלת של המערכת החוקית של מדינת־ישראל". קצב דיבר במפגש עם צעירי איזור הדרום של ועידת החירות.

פריס גרינר האיש הגבוה בבריטניה (2.29) ובולעת האש המפורסמת ג'ין לאנט, שבלעה 6607 אבוקות בשעתיים, נפגשים בלונדון באירוע בו נשברים שיאים לעיניהם המשתאות של ילדים.

(צילום: אי.פי.)

החלטה מפתיעה בבית־המשפט בניו־יורק

ברעם ישוחרר בערבות של 750 אלף דולר

בתוך הסכום הזה הוא יוכל לכלול את רכושו בישראל ● בקשותיהם של ישראלים אחרים המעורבים בפרשת ברמודה לשחרור בערבות יידונו בשבוע הבא ● הישראלים אמרו ל„על המשמר": תנאי המאסר בברמודה היו קשים — כמו מוסד במאה הי"18

מאת חנה אישהורוביץ, כתבת „על המשמר"

ניו־יורק. — הרשם של בית־המשפט המחוזי במנהטן ליאונרד ברניקוב, החליט אמש כי תת־אלוף אברהם ברעם ישוחרר, אם ימציא לבית־המשפט ערבות בסך 750 אלף דולר.

בתוך הסכום הזה: רכושו של ברעם בישראל — דירת המגורים שלו בראשון־לציון, שערכה נאמד כ־75 אלף דולר ובניין מגורים בן שלוש קומות בתל־אביב השייך לו ולאמו. יתרת הסכום יכולה להיות בערבות כספית. הערבות צריכה להינתן באופן שיניח את דעתו של בית־המשפט כדבר ערכה וכדבר האפשרות לממש שאותה.

כן יהיה על ברעם להפקיד את דרכונו בידי משטרת ניו־יורק ולהתייצב במשטרה מדי יום. הוא יהיה רשאי להמצא רק במדינת ניו־יורק ובמדינת ניו־ג'רסי.

התובעת, לורנה סקולפילד, קיבלה את רשות בית־המשפט להחליט תוך 24 שעות אם רצונה לערער על ההחלטה.

פרקליטו של ברעם אמר לרשם, כי אשתו של ברעם וילדו בן הי"ג יבואו לארה"ב ויחיו ביחד אתו בניו־ג'רסי בביתם של ישראלים הנמצאים כאן 15 שנה.

בקשותיהם לשיחרור בערבות של ישראל וגורי אייזנברג ושל ויליאם נורתרופ יידונו בשבוע הבא.

ההחלטה על השחרור בערבות היא מפתיעה, משום שלגבי נאשמים אחרים הקשורים באותה עיסקה — שלא מקבוצת עצירי ברמודה — לא הסכים בית־המשפט לשחרר בערבות נאשמים שאינם אזרחים אמריקניים ואשר אין להם רכוש ומשפחה בארה"ב.

ואילו אזרח אמריקני אחד שוחרר בערבות של מליון דולר ואחר בערבות של שני מיליון דולר.

משפטו של עורך הדין סמואל אוואנס, החמישי בקבוצת „עצירי ברמודה", הופרד ממשפטם של יתר הנאשמים. נגד אוואנס אזרח אמריקני המתגורר בלונדון, שם הוא שותף במשרד עורכי־דין, שהיה המתווך בין הקונים והמוכרים בעיסקת הנשק, כבר הוגש כתב אישום. הוא הובא ביום חמישי בבוקר בפני שופט וטען „לא אשם". לאחר הדיון הוא הוחזר לתא המעצר.

פרקליטיו של ברעם מייקל רוזנבאום וייטס סילברמן ופרקליטים של בני משפחת אייזנברג ביקשו מהרשם, כי יאסור על התביעה לעיין במסמכים של הנאשמים אשר הוחרמו על ידי שלטונות ברמודה והועברו על־ידי סוכני המכס האמריקניים לארה"ב עד לקבלת צו של שופט בעת שיתנהל המשפט. הרשם החליט להעביר עניין זה לשופט המחוזי כבר מחר.

מוסד מהמאה הי"18

ברעם, ישראל וגורי אייזנברג וויליאם נורתרופ, לוו לבית המשפט על־ידי מספר סוכני מכס. הם סיפרו לכתבת „על המשמר", כי תנאי המאסר בברמודה היו קשים. עורך הדין של ברעם תאר את בית־הסוהר בברמודה כמוסד מהמאה הי"18. חמשם הצטופפו בתא מאסר אחד. בניו־יורק הם עצורים בבית־מעצר הסמוך לבית־המשפט.

זכו בפיס „רב־פרס"

בהגרלת „רב־פרס" מצטבר של מפעל הפיס מס. 22/86 שהתקיימה ביום 29/05/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך —.160,000.00 ש"ח זכה המספר 183498.

כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 180,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 480,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך —.10,000.00 ש"ח זכה המספר: 613155.

בסך —.4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 281431, 860356.

בסך —.250.00 ש"ח זכו המספרים: 091610; 138224; 213900; 219735; 227215; 271768; 311424; 347648; 347824; 351319; 370672; 397488; 404665; 407158; 422293; 435825; 511227; 513170; 618841; 639908; 641504; 643015; 678604; 693025; 702678; 704042; 712016; 772770; 832735; 873514; 885420; 897097.

בסך —.120.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 13241 ;5 ;87.

בסך —.20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 051; 700.

בסך —.12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 455; 680; 81.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1 זכו בסך של —.2.0 ש"ח.

בסך —.4.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 026; 079; 089; 105; 117; 149; 168; 195; 208; 262; 373; 515; 556; 615; 628; 630; 715; 716; 736; 745; 770; 790; 806; 812; 928; 951.

בסך —.2.00 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 04; 07; 23; 25; 30; 35; 37; 45; 46; 49; 57; 60; 62; 65; 66; 68; 73; 85; 88; 89; 93; 96; 97; 99.

רק הרשימה הרשמית של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
קופת חולים

לידיעת חברי קופת חולים

1. קופת־חולים שוללת כל תופעה של ערבוב תחומים בין רפואה פרטית לבין העבודה בבתי החולים של קופת־חולים ומרפאותיה.
2. ערבוב התחומים הנ"ל מתמצה בעיקר בתופעות האסורות להלן:

א. תשלום ע"י חולה הנזקק לשרותים רפואיים הניתנים תוך כדי העבודה בבתי־חולים ובמרפאות תוך שימוש במכשירים ובציוד רפואי אחר השייך לקופת־חולים.

ב. הזמנתם או הפנייתם של חולים - הזכאים בתוקף חברותם בקופ"ח לקבל שירותים רפואיים במתקניה הרפואיים ללא תשלום - למרפאות הפרטיות עבורם הם חייבים בתשלום כספי מיוחד.

ג. תשלום במסגרת פרטית תמורת הפנייתם ו/או הטיפול הרפואי אשר ינתן להם בתוך מתקניה הרפואיים של קופ"ח, אע"פ שהם זכאים לקבלו ללא תמורה בתוקף חברותם בקופ"ח.

(מתוך החלטות הוועידה ה־11 של קופת חולים).

חבר; דע את זכויותך, אל תתן יד לתופעות פסולות אותן אנו מבקשים לעקור!

30.5.86

על המשמר
המוסף לשבת
עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

פרשת ראש שרות הביטחון

עוזי מחניימי

שב"כ, שמיר ושית

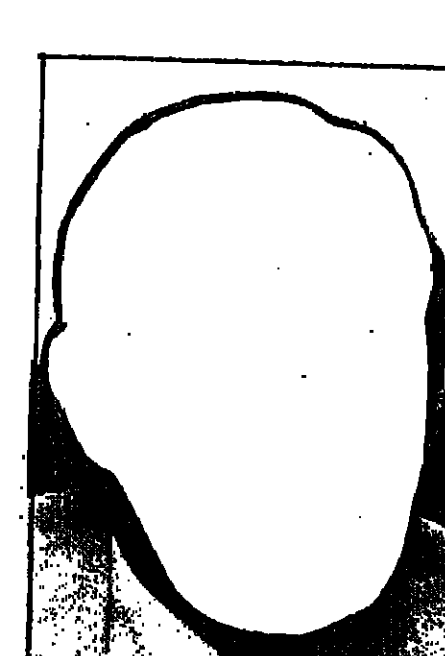
אברהם שלום, מי יחקור את מי?

יצחק זמיר, איתן ברעתו

שמעון פרס, החשש משונה

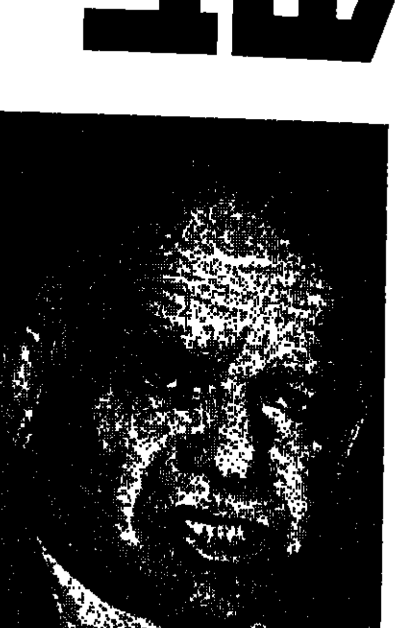
יצחק שמיר, עכשיו הכל מתחוור...

יהיה זה יותר ממפתיע, אם יתברר שראש השב"כ לא עדכן את ראש־הממשלה דאז יצחק שמיר...● מדובר באדם אשר גם בתוך המערכת הבטחונית הפועלת בנורמות מוסר גבוהות מאד, היה ידוע כאיש ישר "שלא מבין חוכמות" ● העובדה ששמו נחשף וזעזעה רבים, ואין חוסר־הבנה גדול מזה...

שמיר

התקפותיו המוזרות מלפני מספר חודשים של ממלא־מקום־ראש־הממשלה יצחק שמיר על היועץ המשפטי לממשלה מתחילות עתה להתחוור. כשנודע לשמיר שהיועץ יודע, הזדרז לתבוע את החלפתו וגם רצה שהיועץ החדש יהיה מקוצץ־סמכויות. אילו סמכויות? למשל, להעמיד לדין את ראש השב"כ. שמיר אמר אתמול כי כהיות ראש־הממשלה "היה צריך לדעת מה שראש־הממשלה צריך לדעת". למי שאינו יודע, ראש־הממשלה בקיא ומעודכן משך כל שעות היממה בנושאים מבצעיים שוטפים. גם באותו לילה גורלי קיבל שמיר עדכון שוטף על המתרחש. יהיה זה יותר ממפתיע, אם יסתבר שראש השב"כ לא עדכן את ראש־הממשלה בנוגע לאותו הלילה; יותר מכך, יש לי יסוד יותר מסביר להניח כי כבר למחרת נפגש ראש השרות עם ראש־הממשלה ועידכן אותו במלוא פרטי הפרשה.

כפי שנזכיר להלן, שיטת העבודה של הפקידים הבכירים היא כזו שהם אינם משאירים מקום לשיקול־דעתם. הפקיד הבכיר לעולם ידאג שיהיה בידו הכיסוי המתאים מצד הדרג המדיני. פקידיו ידאגו שיהיה להם את הכיסוי המתאים כלפי מפקדיהם. אם לא עשו זאת עד עכשיו, מעתה ואילך יהיה זה כלל־ברזל.

אברהם שלום

לו היו יודעים רוני מילוא וגאולה כהן את עלבונו של מי הם תובעים בעיניים רטובות וגרון ניחר, יתכן שהתלהבותם היתה מתקררת במקצת. האיש ששמו הוזכר כראש שרות הביטחון, רחוק מגאולה כהן, רוני מילוא, יובל נאמן ושאר הפטריוטים המזוייפים מרחק רב. האיש אשר עשה את עשרות שנותיו האחרונות במאבק עיקש וחסר פשרות למען ביטחון המדינה, הוא ליברל, בעד פשרה טריטוריאלית ביהודה ושומרון, אדם המבין היטב את הנזק שבשליטה בכפייה על מאות אלפי תושבים ערבים ונותן גם ביטוי לתחושותיו. נכון שהאוריינטציה הפוליטית של האיש אינה החשובה בפרשה זו אך חשוב שהפטריוטים המזוייפים ידעו שהפטריוט האמיתי רחוק מהם כרחוק מזרח ממערב.

ההאשמות החמורות המופנות כלפי האיש הדהימו את כל מי שמכיר אותו. רמייה, הונאה, זיוף הדחת עדים הם עבירות כמעט בלתי נתפסות כשמדובר באדם אשר גם בתוך המערכת הבטחונית הפועלת בנורמות מוסר גבוהות בכמה דרגות מהמקובל במקומותינו, היה ידוע כאיש ישר, "שלא מבין חוכמות". התובע מעצמו ואנשיו נורמות גבוהות של התנהגות מוסרית. מבחינה זו לפחות, נראה לי כי למרות שכביכול "הכל כבר ידוע" ולמרות התחושה של "אין עשן בלי אש", עוד צפויים גילויים, ואנשים עוד יופתעו מרמת התיחכום של אנשים בשירותי הביטחון, אשר הקדישו הפעם את מרצם וכשרונם למלחמת "ש" (שב"כ בשב"כ).

שמשון שפירא

אם מה שנכתב נכון, הרי ששר המשפטים לשעבר שמשון שפירא אמר כי "מי שהורג למען המדינה לא עובר על החוק", אני מבין כי ראשי שירותי הביטחון, שב"כ ואולים, "הרימו גבה" אם להתבטא בעדינות, לנוכח משפט משונה זו הסותר את החינוך שהם מקנים לאנשיהם ושם אותו ללעג. אני יכול לקבוע באופן חד־משמעי, אחרי שבדקתי את הנושא אצל מי שעושים במלאכה, שקיימת בשב"כ הוראה ברורה שלא מכים נחקרים, כל מי שמתמצא בפסיכולוגיה של שבויים ונחקרים, שמידע אפשר להשיג מנחקר מהר יותר, אם לא משתמשים בכוח פיזי, ועד כמה שידיעתי מגעת — זו היא השיטה.

אם אנשי השב"כ אינם מכים, ודאי שאינם הורגים. יחד עם זאת, כשנתגלו מקרים שאנשים היכו וגרמו לנזקים לנחקרים, הדבר נחקר עד תומו. האיש המואשם היום היה זה שדאג לסלק מארגונו כל מי שעבר עבירה קטנה כחמורה, בכלל זה הכאת עצירים. למען המדינה, אם להשתמש בביטוי זה, מותר רק לחיילי צה"ל להרוג, וגם הם לא יעשו זאת לשבויים.

"מטרייה"

מאחר שהגורמה של הכאת נחקרים אינה כה פופולארית כפי שהרמיזון מפנטז, נשאלת השאלה כיצד קרה ששני ערבים שירדו חיים מהאוטובוס נרצחו. "מנגנוני החושך" למיניהם הם החסידים המובהקים של שימוש ב"מטריות", בקיץ ובחורף, הכל מכוסה. אין כל פעולה עצמאית, הכל חייב להיות מאושר. מטרייה מונפת מעל כל ראש קטן כגדול. יש נכונות לקחת אחריות מינימאלית. במובנים רבים זוהי תופעה שלילית, מה שנהוג לכנות "ראש קטן". נניח שמישהו החליט, אולי ראש השב"כ, שהוא רוצה ששני הערבים שירדו מהאוטובוס לא יזכו לראות את השחר המפציע. האם היה מעז לקחת על עצמו החלטה כה מרחיקת לכת? כלום הוא לא ראה את עדת הצלמים שעטה על השניים כשירדו מהאוטובוס? כלום הוא טיפש עד כדי כך שיקח על עצמו אחריות כזו? הרי לא מדובר כאן באנשי שב"כ שתפסו חשוד בלילה אפל בסמטה חשוכה, כשאין איש שיעיד ויספר מה קרה. כאן הלא מדובר באירוע שנחשף במידה כזו או אחרת לתקשורת. ראש שב"כ יכול לקחת על עצמו אחריות אם הוא בודד בשטח. כלום היה מעז לקחת על עצמו אחריות, ועוד על מעשה כה חמור, ללא הנפת המטרייה המפורסמת? הרי שר־הביטחון לידו וראש־הממשלה בהשג יד או טלפון.

ביטחון המדינה

ההזנייה שנעשית בשימוש במילת הקודש "ביטחון המדינה" הגיעה בפרשיה האחרונה לממדים מגוחכים. נתחיל דווקא בדבר שנראה כי יש עליו הסכמה מקיר לקיר: חשיפת שמו של ראש השרות. גילוי שמו של האיש עורר זעזוע אצל רבים וטובים, ואין חוסר־הבנה או צביעות גדולים מזה. שמו של האיש הרי היה ידוע לכל עיתונאי בכל מערכת עיתון, לכתבי חוץ רבים ולמי לא. אם כתב רשת האי.בי.סי. יודע את שמו של ראש השרות, תוקה על שלל שירותי המודיעין בעולם, ההופכים כאן אצלנו כלי אכן, שידעו אף הם את "הסוד הגדול". וחוץ מזה, אז מה אם יודעים את שמו? כלום מישהו חושב שכשראש השרות יוצא מן הארץ לעיסוקיו הוא מופיע בשמו האמיתי?

החשש כי החקירה תחשוף את סודות שרות הביטחון אף היא משונה. הרי בסופו של דבר מדובר בחקירה ממוקדת בנושא מאוד ספציפי, שהוא רק חלק מזערי מעבודת השרות. מלבד זאת, הרי ברור כי מדובר בחקירה תחת חסיון ולמרות שהדבר נשמע משונה, אם רוצים ניתן

חדשות

חמישה אנשי צד"ל נרצחו ליד גבול רצועת הביטחון

גופותיהם של מג"ד, סגנו, קצין המבצעים ושני אנשי אבטחה — כולם אנשי צד"ל — נמצאו ליד הכפר רומאן ● גנרל לחאד: מעשה בגידה ופחדנות ● "חיזבאללה" נטל על עצמו האחריות

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

גופותיהם של חמישה אנשי צד"ל נמצאו אתמול אחה"צ כ־800 מ' מכפר רומאן על גבולה הצפוני של רצועת הביטחון.

סיור של צד"ל גילה ג'יפ של צד"ל, ובסריקות שנפתחו לאחר מכן נמצאו סמוך לשעה שלוש אחה"צ גופותיהם של מפקד הגדוד המקומי של צד"ל, סגנו, קצין המבצעים ושני אנשי האבטחה שלהם, המוטלות לא הרחק מכפר רומאן, כאשר לידם נשקם האישי.

החמישה נהרגו מצרורות שנורו לעברם.

ארגון "חיזבאללה" נטל על עצמו את האחריות למעשה. יש לציין, שבשבועות האחרונים הגיעו לאיזור הכפרים השיעיים שבין נבטיה לצור עשרות רבות של אנשי "חיזבאללה" שנמלטו מבקעת לבנון, בלחצו של צבא סוריה.

בתקריות שארעו בבקעת לבנון נהרגו רבים מאנשי "חיזבאללה" ואחרים נמלטו, כאמור, לאיזור שמצפון לרצועת הביטחון.

גורמים בדרום־לבנון מסרו לכתבנו, שמטרת התקרית היתה לא רק לפגוע בצד"ל ישירות, אלא גם למנוע נסיונו של צד"ל להגיע להבנה עם תושבים שיעים בדרום־לבנון.

כפר רומאן הוא כפר נטוש מאז נסיגת צה"ל מאיזור נבטיה ויצירת רצועת הביטחון.

אמש פירסם מפקד צד"ל, הגנרל לאחד, הודעה ובה הוא מספר שזה מספר חודשים התנהל מו"מ לבין נציגי הכפר רומאן על החזרת תושביו לבתיהם. לחאד מוסיף, שבמסגרת מאמצים אלה נפגש מפקד הגדוד של צד"ל עם אנשי רומאן.

לדברי לאחד, יש לראות ברצח אנשי צד"ל מעשה של בגידה ופחדנות, כאשר כל כוונתם היתה להשכין שלום בשטח. כפר רומאן שוכן כמה עשרות מטרים צפונית לרצועת הביטחון.

כזכור, לפני כחודש ימים נחטפו שלושה חיילי צד"ל. המקרה אירע סמוך לגשר דלספי, לא הרחק מכפר רומאן.

בחודשים האחרונים חלה עלייה בנסיונות לפגוע או לחטוף אנשי צד"ל. גורמים בכירים בצבא דרום לבנון הדגישו אתמול, שצד"ל עושה מאמצים גדולים בחודשים האחרונים לאכלס מחדש את כל הכפרים בגבול רצועת הביטחון שננטשו. מטרת האכלוס מחדש של הכפרים הינה לערב מספר רב יותר של אנשים מהאוכלוסיה המקומית בנסיונות לשמור על השקט באיזור.

● שר־הבריאות מינה את פרופ' ברדי עזו, דיקן הפקולטה לרפואת שיניים באוניברסיטה העברית, ליועצו לרפואת שיניים.

● החל מ־9 ביוני תפעיל חברת TWA טיסה ישירה, ללא חניית ביניים, מלוד לניו־יורק פעמיים בשבוע, בימים א' ו־ד'.

● יער לכבוד יהודי מרוקו נחנך אתמול ביערות יתיר שבדרום הר חברון, במעמד ראשי קהילת יהודי מרוקו בצרפת והנהלת הקק"ל

הרפורמים מארה"ב יקימו מרכז דתי בירושלים

ראשי הרפורמים: אנו אזרחים סוג ב', למרות שאנו תורמים לישראל יותר מהאורתודוכסים

ראשי היהדות הרפורמית בארה"ב הודיעו אתמול על כוונתם להקים בירושלים "מרכז לפעולה דתית", דוגמת המרכז שהקימו בוושינגטון.

המרכז עתיד להוות מיפגש לדעות שונות של אזרחי ישראל "למען השגת חופש הדת והדיבור והאורח בארץ".

במסיבת עיתונאים, שקיימו ב"בית סוקולוב" בתל־אביב יצאו ראשי היהדות הרפורמית בביקורת חריפה על הממסד האורתודוכסי הדתי, אשר "משליט בנוקשותו את רצונו ומסר את עקרונות מגילת העצמאות המבטיחה חופש דת ומצפון לכל אזרח".

במסיבה נטלו חלק יו"ר חבר הנאמנים של היהדות המתקדמת המאוחדת מארה"ב, צ'רלס רוטשילד, וסגני הנשיא, אלברט וורספן והרב דניאל סיים. נשיאם, הרב אלכסנדר שינדלר, חלה ולכן לא הופיע.

הדוברים מסרו, כי סיימו עתה סיור בן עשרה ימים ברחבי הארץ, בו השתתפו 36 אנשים מקהילות רפורמיות ביבשת. הם מייצגים, לדבריהם, מיליון וחצי חברים ו־803 בתי־כנסת ברחבי ארה"ב — הקהילייה הגדולה ביותר שם. בארץ מונה היהדות הרפורמית אלפי משפחות ו־17 בתי־כנסת, וכן שני קיבוצים ומיצפה בגליל.

הדוברים מתחו ביקורת על הרבנות וטענו, כי רבנות זו משימה עצמה מעל לחוק. היא עברה במקרים שונים על חוק השבות, בסרבה לרשום עולים חדשים משום שגויירו ע"י רבנים רפורמיים בארה"ב, טענו.

הדוברים הוסיפו, כי לדעתם היהודים הלא־אורתודוכסים סובלים ממעמד של אזרחים סוג ב'. "הקיבוצים שלנו, בתי־הכנסת שלנו ופעילי הנוער שלנו אינם נהנים ממימון ממשלתי או של הסוכנות כמו המוסדות האורתודוכסיים, למרות שרוב הכספים הנתרמים לישראל באים מן היהדות הלא־אורתודוכסית" — התריעו.

הדוברים הביעו אכזבה מהחלטה המסתמנת בעמדת "המערך" ונסיגתו מהתחייבותו כלפי זכותם של רבנים מכל הזרמים לערוך טקסי נישואין ולהינות משוויון המעמד.

(עתי"ם)

שרון תוקף מדיניות היצוא; ברונו: אין להשחיר התמונה

מאת כתב "על המשמר"

שר התעשייה והמסחר, אריאל שרון, קבל אתמול בנאום במלון "פלזה" על דחיית תוכניות לסיוע ליצוא על־ידי הממשלה, ונגיד מיכאל ברונו הגיב על כך במלון "הילטון" הסמוך בכנס "מ.י.ה." וטען כי לא חלה שום הרעה בכושר התחרות של היצוא הישראלי.

אריאל שרון הופיע בישיבת לשכת המסחר ישראל־קנדה ואמר, כי התעוררו אצלו ספקות בקשר לסערה מלאכותית שיצרו חוגים בממשלה בנושאי הצמיחה. הוא קבע, כי יחסם ליצוא, שמהווה את עיקר המנוף לצמיחה, הוא חמור ביותר ושאין מצד הממשלה נכונות לנקוט בצעדים נועזים לעידוד היצוא.

פרופ' מיכאל ברונו, שהופיע בכנס המרכז הישראלי לניהול, הזהיר מפני השחרת התמונה, ואמר כי החוב הפנימי והחיצוני של ישראל ירד השנה לראשונה זה עשור וגם בתקציב היה קיצוץ של כשני מיליארד דולר.

הוא קבע, כי ביטוח שער הדולר הוא רעיון נפל. אמנם מתחילת התוכנית הכלכלית ירד שווי הדולר בשקלים בכ־14 אחוז. אך לעומת זה עלו המטבעות האירופים בכ־21 אחוז, עלייה שהביאה לשיפור ממוצע של כחמישה אחוזים בכושר ההתחרות של היצוא.

הוא דרש להפסיק את התלות של הסקטור העסקי בממשלה בכל פעם שמתעורר הקושי הקטן ביותר.

באותו כינוס אמר מנכ"ל משרד האוצר, עמ[illegible]ל שרון, כי הקפאת המחירים נ[illegible]ת בערך כחצי שנה מעבר למה [illegible].

מנכ"ל [illegible] אחרות התעשיינים, אמנון טי[illegible], דרש להעמיד הון לרשות הת[illegible]ות בתעשייה בריבית נמוכה כמ[illegible]ל בשוק העולמי ולא ב־11־12 [illegible]ו, כפי שנהוג כיום באמיסיות.

מנכ"ל [illegible]לל תעשיות", עמוס מר־חיים, ד[illegible] ביטוח שער מיוחד לארה"ב, ד[illegible]זלת המימון ליצוא והוזלת המי[illegible] על העבודה.

תא"ל שחור: מפקד יח' קישור לצבאות זרים

מאת אבי בניהו, כתב "על המשמר"

אלוף־משנה אורן שחור מתמנה הבוקר למפקד יחידת הקישור לצבאות זרים ומועלה לדרגת תת־אלוף. הוא מחליף בתפקיד את תא"ל דב שיאון, בן 66, הפורש מצה"ל לאחר שנות שירות רבות.

אורן שחור, בן 40, נולד בתל־אביב. הוא בעל תואר ראשון בהיסטוריה כללית באוניברסיטת תל־אביב. ב־1964 התגייס לצה"ל, מילא שורת תפקידים בכירים במודיעין הקרבי ובאמ"ן, ובין השאר היה קצין המודיעין של פיקוד הדרום.

את רוב תפקידי השדה מילא בגזרה הדרומית, נטל חלק במלחמת יום כיפור, במלחמת ההתשה בצפון ובמלחמת לבנון. הוא בוגר קורס קצינים, קורס מ"פ שריון, קורס מת"טים ובוגר פו"מ ארוך. נשוי ואב לשתי בנות.

תא"ל דב שיאון פורש מצה"ל לאחר עשרות שנות שירות במערכת הביטחון. במלחמת השחרור שירת בחטיבה הירושלמית, ב"מבצע קדש" לחם בחטיבת הצנחנים ובמלחמת ששת־הימים באוגדת שרון. שם הכיר ונשא לאישה את יעל דיין, בתו של משה דיין.

הוא היה שותף פעיל בשיחות והפרדת כוחות ובשיחות ז'נבה, בשנים 1974־1976. ביזן כדובר צה"ל, ב־1978 נתמנה לתפקיד יו"ר הוועדה המשותפת ישראל־מצרים, תפקיד בו כיהן עד עתה.

חטיבת הצנחנים משחררי ירושלים

במלאת 19 שנה לשחרור ירושלים על־ידי חיילי החטיבה מזמינה מפקדת החטיבה את חיילי החטיבה בעבר ובהווה לקחת חלק בארועים לציון חלקה של החטיבה בקרב ולהעלאת זכרם של הנופלים

הארוע יתקיים ביום ה' ה־5 ביוני 1986, כ"ו באייר תשמ"ו

סדר היום:

שעה	מקום	ארוע
14.30	הר־הרצל	אזכרה לנופלים
15.30	אנדרטאות גדודיות	טכס התייחדות עם נופלי הגדוד
17.00	גבעת־התחמושת	עצרת ממלכתית
18.00	גבעת־התחמושת (בחורשה מאחורי אתר ההנצחה)	מפגש רעים במסגרות גדודיות ויחידות חטיבתיות

להתראות
מפקדת החטיבה

אנשים ואירועים

בקרוב, בול נגד הגזענות

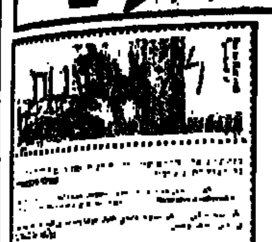

מאת יהושע מרקוס, כתב "על המשמר"

בקרוב יופיע בול "לא לגזענות", שהונפק על־ידי משרד התקשורת (השירות הבולאי). הבול צוייר על־ידי רפי דייני והודפס בצבעים רב־גוניים בדפוס "לוין־אפשטיין".

על הבול מופיעה הסיסמה "לא לגזענות" בעברית, ערבית ואנגלית. על השובל מופיע קטע בעברית, אנגלית, וערבית ממגילת העצמאות, שבו נאמר: "מדינת ישראל... תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין".

היישוב החדש "גן־נר" עלה על הקרקע

יישוב קהילתי חדש שישא את השם "גן־נר" על שמו של הלורד [illegible] הבריטי ברנט ג'אנר, עלה על הקרקע בשיפולי הר הגלבוע, בין עפולה [illegible] אתמול לפנה"צ.

בטקס נטלו חלק ראש הממשלה, שמעון פרס, שגריר בריטניה בישראל, נציגי מוסדות מיישבים והליידי ג'אנר, אלמנתו של הלורד המנוח.

היישוב הקהילתי הוקם כדי לאפשר לבני חבל תענך הסמוך, לבנות את ביתם בעמק. בשלב ראשון, יאכלסו את הישוב עם סיום הבניה 25 משפחות מתוך מאגר של כ־250 משפחות צעירות מבני החבל.

בשם המתיישבים, ברך בטקס עוזי יעקב, ואילו ראש הוועד של גרעין גן נר, נחום פרג', הקריא את מגילת היסוד של היישוב החדש.

שמעון פרס פנה עם בואו לטקס אל הממונה החדש על המחוז הצפוני במשרד הפנים, עמרם קלעג'י (שהוא עצמו חבר מושב ברק שבחבל התענך), וביקש ממנו שיפנה לאלתר בטלפון אל שר הפנים, כדי שזה יעלה כבר בישיבת הממשלה הקרובה, ביום ראשון, לאישור הממשלה את הקמתו של היישוב החדש, כדי לאפשר מתן משכנתאות למשפחות נוספות הרוצות להתיישב בו. (עתי"ם)

אלוף שחמט סובייטי בוינה — בדרכו לישראל

וינה — אלוף שחמט סובייטי לשעבר בוריס גולקו, אשר ניהל במשך 7 שנים מאבק למען היתר־עליה, הגיע אתמול לוינה בדרכו לישראל.

גולקו נראה קשיש יותר מ־38 שנותיו, כאשר הגיע לנמל התעופה של וינה במטוס של חברת התעופה הסוביטית "אירופלוט" עם אשתו אנה ובנם [illegible], בן 7.

הוא סירב לנהל שיחות ארוכות עם כתבי העיתונות והועבר משם במהירות על־ידי אנשי הסוכנות היהודית. יש בדעתו להשאר בוינה עד יום א', ואחרי כן ייצא לישראל.

במקביל לגולקו ומשפחתו, ניתנו היתרי יציאה גם למספר אנשים אחרים וביניהם משפחות יהודיות.

בת למשפחה יהודית בת 4 נפשות במוסקווה אמרה לכתב רויטר, כי המשפחה קיבלה היתר עליה לישראל. היא ציינה, כי ידוע לה על 4 משפחות, ובכללן משפחת גולקו, שקיבלו אף הם היתר־עליה.

העכוזים הופנו לשופטים — והנאשמים זוכו

לונדון. — צעיר וצעירה שרכבו יחדיו על אופנוע והובאו לבית משפט בבריטניה כנאשמים בעבירת תנועה — נתבקשו על־ידי השופטים להפנות את עכוזיהם אל כס המשפט, כדי להכריע בשאלה מי משניהם נהג באופנוע.

השניים גרי אדג'לי ולינדה בונד, בני 22. הואשמו בשתי האשמות שונות: הוא הואשם בנהיגה באופנוע ללא רשיון וללא תעודת ביטוח והיא הואשמה שנתנה לו רשות לעשות כן.

הצעירה טענה בבית־המשפט, כי המשטרה טעתה בזיהוי, משום ששניהם היו לבושים בצורה זהה במכנסי ג'ינס, מקטורונים וקסדות. וצעיפים היו קשורים להם על פניהם.

אולם בא־כוח המשטרה ניל פרימן טען: "ראיתי בודאות שהנהגת בונד רכבה במושב האחורי, שכן זיהיתי אותה באחור על פי עכוזה הבולט".

בעקבות זאת הורו השופטים לשני הנאשמים להסתובב עם כשאות תוך הפניית עכוזיהם לעבר כס המשפט. לאחר מכן החליטו השופטים, כי אינם רואים כל בליטה מיוחדת, ולפיכך דחו את טענות המשטרה וזיכו את הנאשמים. (עתי"ם)

ל"כימדע"

עם זכייתכם בתואר
יצואן מצטיין
מיטב הברכות והאיחולים

מפעלי תכן בע"מ

שב"כ שמיר ושית

(המשך מעמוד קודם)

גאולה כהן, בעיניים לחות...

להסתיר. עובדה שפרשיה זו הוסתרה משך זמן כה רב.

החוקרים

מפכ"ל משטרה חוקר ראש שב"כ משול למפקד סניף המשמר האזרחי ברמת-אביב החוקר את מפכ"ל המשטרה. זוהי משימה כמעט בלתי-אפשרית לחקור את האיש שלדעתי הוא החזק ביותר במדינה. האיש ה„יושב" על מעיין המידע הפנימי של ישראל, שבהוראתו עוקבים, מצוטטים, בולשים, עוצרים וחוקרים מדי יום. צח"ם הוא צוות החקירה המיוחד של המשטרה — לא יעזור כאן. כל חוקר משטרתי, ולו הבכיר ביותר, יתקל בבואו לחקור את אנשי השב"כ הבכירים, באנשים ששכחו מזמן את מה שהוא טרם הספיק ללמוד. על כל ראיה, כל עד מדינה, או כל שפן שישלוף חוקר משטרתי מהכובע, ישלפו כנגדו אנשי השב"כ המנוסים את הקלף שלהם. כאן לא מדובר באנשים שאפשר ללחוץ עליהם בשיטות המקובלות על המשטרה. איש מהם לא יקפוץ למטה ממרפסת המשטרה. מלבד זאת, אם ראש השב"כ הוא כוח כפי שמנסים לציירו בימים האחרונים בתקשורת, מי יודע, אולי משך השנים הצליח לאסוף ממצאים לא סימפאטיים על כל מי שעלול בעתיד לגרום לו נזק. החוקר כאן עלול מהר מאד להרגיש במצוקה ולא רק בשל הקולגיאליות. לדעתי, צוות החקירה הפעם צריך אמנם להיות בחסות המשטרה, אך על ועדה מיוחדת לקבוע את הרכבו, ולצורך זה יוזרקו למיטב החוקרים בארץ בהווה ובעבר. צחוק הגורל — לא יהיה מנוס אלא להעזר גם באנשי שב"כ לשעבר. בסופו של דבר הם אנשי המקצוע!

תמות נפשי עם

ראש השב"כ הוא האיש היחיד בארץ שאמור לדעת את הכל. מידע בלתי-פוסק זורם אליו בכל מה שנוגע לחיינו כאן, והאיש שתפקידו העיקרי הוא סיכול ריגול למניעת פגיעה אסטרטגית בביטחון המדינה אמור לדעת הכל. אנשיו ניצבים עם חכות ורשתות דיג, ולעיתים יעלו בחכתם דגים, שכלל לא התכוונו לדוג ושאין הם מוסמכים לטפל בהם. מה יעשו במקרה כזה? יעבירו את הטיפול למשטרה? נגיד. רק נגיד, שלראש השרות נודע כי שר בכיר מחזיק מטבע זר בחו"ל, או שאשתו של שר אחד מבריחה זהב. או שסגן שר החוץ מקבל גמ"ח מהסי.אי.אי. והמטכ"ל מקבל קומיסיון מחברת המטוסים „מקדונלד דאגלס". מה יעשה איש כמוהו עם מידע כזה?

איני יודע, אך אם האיש אכן כזה מניפולטור, מסלף, משמיד ראיות, מחפה, מרמה ומה לא, לא הייתי מתפלא אם היה מכין לעצמו תיק קטן ל„יום שחור". אם האיש כה חסר מעצורים כפי שהוא מצטייר בתקשורת, הוא ינהג כשמשון: „תמות נפשי עם חוקרים"; מאוד יתכן כי הוא מתוחכם יותר משמשון ובמקום לקבור הכל, פשוט יראה את „תיקו הקטן" השמור ליום שחור, ואז חסל סדר חקירה, ואם תהיה כזו, תוצאותיה לעולם לא יוודעו.

מלחמה פסיכולוגית

ברגע שהדליף מי שהדליף לכתב הטלוויזיה את ה„פרשה", נפתחה הלוחמה הפסיכולוגית של הצדדים הנוגעים בדבר. דפי העיתונות מלאו בכותרות „משונות", אם לנקוט לשון המעטה, והגדיל לעשות אחד מהעיתונים, שמשך יומיים רצופים פרסם בעמודו הראשון כותרות שיקריות, שנועדו לתת פתחון-פה לגורם אינטרסנטי מובהק בפרשה; לדעתי, אחד האנשים שעלולים להפגע קשות בעקבות החקירה. הכותרות לא היו אפילו מתוחכמות. הלעיטו את הקוראים בשקרים גסים „ישר לוריד", בנצלם את המבוכה וחוסר הידע של הציבור בימים הראשונים של החקירה. העיתון שהתגאה כי הוא הראשון שידע על הפרשה, נגרר משום מה לקו משונה, הפך את עיתונו לשופר של דמות שחשה כי החרב החלה להתהפך מעל ראשה.

קורבן-למולך

איציק מרדכי, שרק כפסע היה בינו לבין סילוק מהצבא ואולי אפילו בית-סוהר, עדיין לא הבין כנראה שהוא היה הקרבן, שמישהו ניסה להעלות. מספרים כי „הרים טלפון" לראש השרות כדי לעודד את רוחו. גדלות-נפש אמיתית. אך כמה נאיביות מצד האיש אשר אם להאמין להאשמות, נבחר בקור-רוח מקפיא לשמש כקרבן. אנשים הרי ישבו מהצד וראו כיצד קצין נקי-כפים זה עובר עינויי דין ועומד

איציק מרדכי, גדלות-נפש

להענש ולהתבזות בפני כל עם ישראל על לא עוול בכפו. כל הכבוד לאיציק מרדכי, שהיתה לו גדלות-הנפש להתקשר לאיש שנחשד כי הוציא עליו חוזה. גדלות-נפש, אולי, אך גם תשובה לשאלה כיצד הסתבך מרדכי על לא עוול בכפו.

שלושת המוסקיטרים

ראובן חזק, רפי מלכה ופלג רדאי נצלו את עובדת היותו של ראש השב"כ בחו"ל והתייצבו בפני ראש-הממשלה עם ראיותיהם נגדו, כשחזר ראש השב"כ מחו"ל לא המתין יותר מעשרים וארבע שעות ובגיבוי ראש-הממשלה היו השלושה (מי מפוטר, מי מתפוטר) בבית. הדבר היה לפני כחצי שנה. ראש-הממשלה ידע. אם כן, כי קיימת בעיה מסויימת. גם אם לא ידע מה היקפה. מדוע לא נקט צעדים כדי לברר את הבעיה לעומקה. כלום שלושה פקידים בכירים ביותר בשרות המוצאים את עצמם בבית לא הדליקו אצלו נורה אדומה? משונה. ■

פרשת ראש השב"כ

אלכס פישמן

זה לא „עניין" של החבר'יה

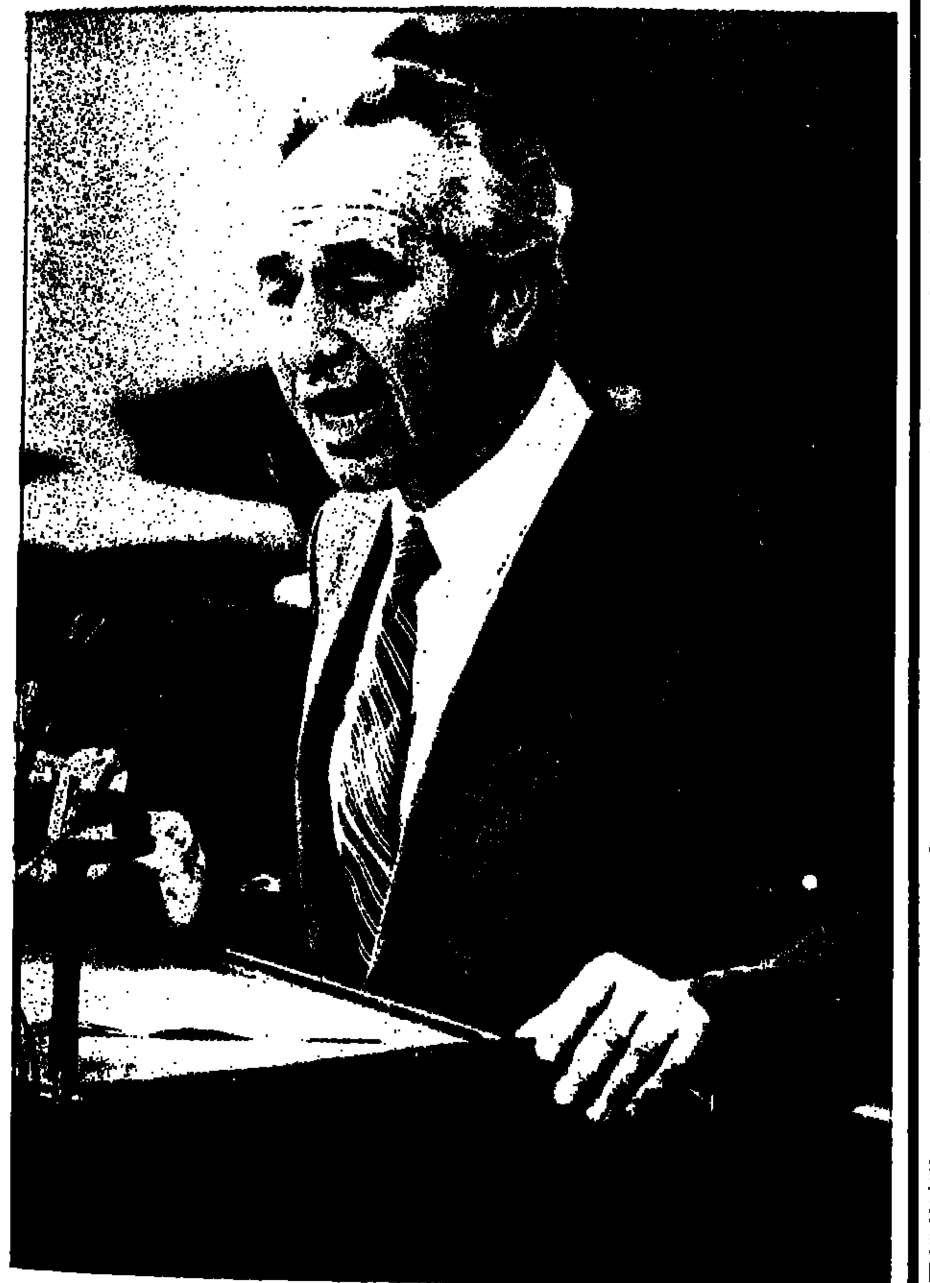

ראש-הממשלה שמעון פרס העדיף לעמוד על הדוכן דקות ארוכות, להסביר ולחזור ולהסביר

לא עניינו האישי של ראש שירותי הביטחון ופרשת קו 300 הם העומדים במרכזו של הוויכוח הציבורי היום, אלא מידת הפיקוח על שירותי הביטחון

חשיפת מעורבותם של גורמי המודיעין האמריקנים בפעילויות בלתי-חוקיות בפרשת ווטרגייט פתחה תיבת פנדורה ממנה התגלגלו אל הציבור האמריקני פרשיות על גבי פרשיות, שכל אחת מביכה יותר מן השניה. הציבור האמריקני לא הספיק להתאושש מן הטראומה בה נתגלה הנשיא כנוכל וכבר באו הסיפורים המביכים על „הבחורים הטובים" מן הסי.אי.אי. והאף.בי.איי; פרשיות דוגמת: רציחות של מנהיגים בעולם השלישי, הפלת המשטר של איינדה בצ'ילי, הזרמת כספים למפלגות פוליטיות בחו"ל, נסיונות לרצח קאסטרו, תרומה למפלגה הנוצרית-דמוקראטית באיטליה, מתן שלמונים למלך חוסיין, ניסויים בלתי-חוקיים בבני-אדם ועוד רבות אחרות.

בסוף 1974 לקחו בית-הנבחרים והסנאט את שירות-הביון לידיים והוקמו שתי ועדות חקירה. זו של הסנאט בראשותו של הסנאטור צ'רץ' מאיידהו וזו של בית-הנבחרים בראשותו של חבר הקונגרס אוטיס פייק. החקירות הקיפו קשת רחבה של נושאים: בהערכה המודיעינית וגמור במבצעים של השירותים. בתחום ההערכה חקרו למשל: מדוע הופתעה ארה"ב מחרם הנפט, מדוע נכשלה ארה"ב בחיזוי מלחמת יום הכיפורים ובחיזוי הפלישה התורכית לקפריסין. על שתי הוועדות ריחפה לאורך כל תהליך החקירה התחושה כי נשבר האמון הבסיסי של הזרוע המחוקקת ושל הציבור בגופי המודיעין; אמון שאיפשר לזרוע המבצעת לפעול בחופשיות ובעיקר בחשאיות. ראש הסי.אי.אי דאז, ויליאם קולבי, שיתף פעולה עם שתי הוועדות, היכה על חטא וגילה לא מעט, כולל יריבויות בין השירותים הפנימיים בארה"ב. גם אז, כל המומחים בתחום הביון טענו כי הנזק, שנגרם לשירותי הביון האמריקנים, כתוצאה מעבודת הוועדות, הוא נזק קשה ואולי בלתי-הפיך שיגרום להחלשת שירותי הביון לתקופה ארוכה ביותר.

עד הקמתן של ועדות החקירה, הפיקוח של הקונגרס האמריקני על פעילות המודיעין היה מוגבל ביותר והתאפיין באמון בסיסי רחב בשיקול-הדעת של הממשל בהפעלת זרועות אלו. לכן, רק מספר מצומצם של חברים בולטים בקונגרס דווחו על הפעולות החשאיות והמיוחדות של השירותים, וגם זה באופן שטחי ובדיעבד.

מסקנות ועדות החקירה היו מרחיקות-לכת. וגם הדרג המדיני לא יצא מהן נקי. קיסינג'ר שעמד בראש מחלקת המדינה בזמנו, על אופן [illegible] הטיפול במשברים השונים. הוועדות קבעו שיש לייעל את הפיקוח על המודיעין, עד כדי הידוק משמעותי של הפיקוח הפרלמנטרי על פעולותיו. הוקמה ועדה מיוחדת בנושאי מודיעין המפקחת על התקציב של השירותים ועל אופן הוצאת התקציב, מאשרת פעולות ומדווחת באופן סדיר על פעולות, כולל פעולות מסווגות ביותר.

על אותה פרשת-דרכים

למרות החששות שהיו בתחילה כאילו הפיקוח הפרלמנטרי יביא לשיתוק עבודת המודיעין ויגרור הדלפות של מידע חיוני על הפעילות המבצעית ופגיעה במה שמוכנה „שיטות ומקורות", פועל סידור זה כבר עשר שנים ומוכיח עצמו כיעיל בבקרה ובשיקול-הדעת. הלקח שלמדו האמריקנים מנסיונם-הם בתחום הפיקוח על שירותי הביון, היה כי אי אפשר לסמוך רק על הזרוע המבצעת שתשים לנגד עיניה, בתחום של הפעלת גופי הביון, רק את השיקול הממלכתי. כך שההחריגות, בהפעלת העוצמה האדירה של השירותים החשאיים, הופכות לחלק משיטה ולחלק מנורמה.

ויליאם קולבי סיים את תפקידו תקופה קצרה לאחר סיום עבודת ועדת החקירה. במקומו, כראש הסי.אי.אי נתמנה מי שמשמש היום כסגן הנשיא — ג'ורג' בוש.

ישראל עומדת היום באותה פרשת-דרכים. לא עניינו האישי של ראש שירותי הביטחון ופרשת קו 300 הם העומדים במרכזו של הוויכוח הציבורי היום. אלא, כמה מחברי ועדת המשנה של ועדת חוץ וביטחון לנושא שירותי הביון, יכולים בכלל לומר כי הם היו שותפים להחלטה, ואפילו בידיעה בלבד, לגבי פעילויות מרכזיות של שירותי הביון? כמה מהם מודעים בכלל לכשלונות של פעילויות כאלה או אחרות, שהיתה להן השפעה לא-מבוטלת על המדיניות הישראלית בארץ ובעולם? מהי כמות המידע שיש לפרלמנט הישראלי על חלקם של שירותי הביון בכל מה שנעשה או לא נעשה בלבנון? כמה מהם שאלו עצמם באיזו מידה נחזתה ההתקוממות השיעית בדרום-לבנון והאם היה ניתן להימנע מכך? מהן ההשפעות של פעילויות הביון באיזור על הנסיונות להגיע להסדר מדיני? מה יודעים חברי הכנסת על פעילות הביון מלילהאמר ועד יירוט המטוס הלובי?

הדרג המדיני ובראשו שמעון פרס חרד היום בראש ובראשונה מפני פתיחת תיבת פנדורה. משום כך הם מתנגדים נחרצות לכל חקירה, שתוביל בסופו של דבר לבדיקה עמוקה ויסודית של אופן הפיקוח על שירותי הביון. ואם תוקם בסופו של דבר ועדת חקירה הרי הם יעשו כל מאמץ להגביל את פעילותה רק לעניין קו 300. אבל, אין לי ספק כי כל חקירה שבפניה יעמדו אנשי שירות הביטחון הכללי תגלה פרשיות נוספות.

הדרג המדיני פוחד שחקירה תוליד שרשרת של האשמות הדדיות ותפגע בדימוי הן של הדרג המדיני והן של השירותים, שהדימוי הוא חלק ממרכיב ההרתעה שלהם. המצב הוא רציני עד כדי כך שפרשה זו הפכה לעיסוקו העיקרי של ראש הממשלה שמעון פרס. התנהגותו, לפחות בפומבי, איננה כתמול-שלשום. את נאומו בכנסת ואת טיעוניו לגבי הסכנה הבטחונית שבבדיקה חיצונית של פעולות השב"כ יכול היה לסכם בשתי פיסקאות. אולם הוא העדיף לעמוד על הדוכן דקות ארוכות ולחזור על אותו פזמון כמעט באותן המלים, כמו מנסה לשכנע את עצמו כי העמדה אותה נקט היא אכן הנכונה. העיסוק בפרשת השב"כ העמיד את שמעון פרס, איש עבודת הצוות, בבדידות מרצון. בנושא זה הוא יושב ומתחבט עם עצמו.

הדרג המדיני חרד היום בראש ובראשונה מפני פתיחת תיבת פאנדורה. לכן, גם אם תוקם ועדת חקירה, הוא יעשה כל מאמץ כדי להגביל את חקירותיה רק לפרשת קו 300.

אין עוד „פרות קדושות"

לדעת רבים מאנשי מפלגתו המקורבים אליו, שגה שמעון פרס כשהעמיד עצמו מול היועץ המשפטי. אך אלה מנתבים את השגיאה אל הכיוון הפוליטי, הם היו מעדיפים לראות את יצחק שמיר עומד מול התקשורת ומנסה להסביר כיצד שיקולי ביטחון אינם עולים לעיתים בקנה אחד עם שלטון החוק. ספק אם בחישוביו של שמעון פרס בפרשה זו יש משקל רב לנימוק הפוליטי. ראשית, פרס רואה את האדם, את אברהם שלום, אדם שהוא מקורב וחבר, אדם שהנאמנות שלו לממונים עליו היתה מעל לכל ספק. אברהם שלום נתפס כראש שב"כ בעל דעות פוליטיות מאוד מתונות וחלקו בפינוי לבנון היה גדול מכפי שידוע לציבור. לפתע הופך אברהם שלום למטרה לביקורת ולהתשדה בפעילות פלילית, דברים שבעבר נסגרו בחוג הפנימי.

שנית, פרס איש שצמח במערכת הביטחון, אינו יכול להניח לארגון החשאי, שאותו הוא מכיר כבר עשרות שנים, ליפול. הוא מכיר אותם אנשים אלמונים המוסרים את היקר להם וסבור שזה הטון הדומיננטי בפעילות השב"כ ולא „ההתחלקויות" שמקבלות היום ביטוי פומבי.

שמעון פרס מודע לנושא העדויות הכוזבות, כביכול, של השב"כ בפרשת קו 300, כבר למעלה מחצי שנה. הוא לא האמין, לרגע אחד, כי הפרשה תגיע בסופו של דבר אל התקשורת. לכן, לאורך כל אותם חודשים התנהג בהתאם לתחזית זו שלו. הן במגעיו עם היועץ המשפטי לממשלה, הן בהתייחסותו לראש השב"כ ולשלושת הבכירים בשירות שערערו על הנעשה בתוכו והן בתוך הקבינט הבטחוני, שרבים מחבריו נפגשו באופן אישי עם המקורבים לעניין ושוכנעו כי כפניהם בעיה בטחונית מן המעלה הראשונה. גם לאחר הפרסום, לא שינה שמעון פרס את התייחסותו לנושא.

התחושה כי אפשר לסגור את העניין באופן שישביע את רצון כל הצדדים במסגרת המשפחתית הקטנה לא התאמתה הפעם. תסכולו של פרס על כך שלא ניתן לו לפתור את הבעיה בדרך בה רצה, בלי לפגוע באיש ובשירות, מביא לכך שהוא תוקף את התקשורת המהווה עדות לכך כי הפרשה יצאה משליטתם הבלבדית של החוג הסגור.

אם כך, הפרשה איננה פרשת ראש השב"כ והאירוע של קו 300 הוא רק מנוף להתמודדות הרבה יותר מעמיקה. המשטר בישראל מתבגר ביסורים. גם צה"ל עובר בשנים האחרונות תהליך דומה. נושאי הביטחון אינם עוד רק „העניין של החבר'ה". את מה שניתן היה לעשות עם שירותי הביטחון בתקופת בן-גוריון וגם אחר-כך אי אפשר יהיה לעשות עוד: אין יותר „פרות קדושות" העומדות מעל לנורמות שהחברה מבקשת להציב לעצמה. לא יישארו פינות אפלות, שרידי מסורת שהתפתחה בשנות החמישים. נוהלים תקינים של בקרה פרלמנטרית על הזרוע המבצעת הם תמצית השינוי מחוייב המציאות. הנסיון האמריקני מורה, כי אם נגרם נזק לטווח קצר לשירותי הביטחון, בעצם העיסוק בהם על ידי ועדות חיצוניות, הרי שהתועלת לטווח הארוך מובטחת ומחסנת את החברה מפני שגיונותיהם של בודדים. ■

הקרב על ההשתלות

יוסף שמי

בוחני כליות ולב

האישור העקרוני שניתן השבוע להשתלות לב מעורר מספר בעיות. העיקרית שבהן — יחסו של המימסד הדתי לבעייה, אך גם בעיית התחרות בין בתי-החולים אינה מן הקלות

ביום רביעי השבוע נמסר על אישור עקרוני לביצוע השתלות לב שהעניק שר הבריאות לבית-החולים „הדסה" בירושלים. בעוד ימים מספר, כך מבטיחים המוסמכים במשרד הבריאות, תסיים הוועדה המיוחדת שמינה שר הבריאות לבדיקת שאלה אחרת: איזה בית-חולים יקבל אישור להשתלת כבד. המועמדים הם רמב"ם, בילינסון ו„הדסה".

באותו בוקר כן פורסם על החלטתו של שר-הבריאות לאשר השתלות לב ב„הדסה" אמר פרופ' פנחס, העומד בראש המוסד, כי ניתן לסיים את ההכנות המוקדמות תוך ימים ספורים, הקושי הוא בהידברות עם הרבנות לשם הסרת מכשולים הילכתיים. פרופ' פנחס הוסיף ואמר כי לשם ביצוע השתלות לב יהיה צורך בשיתוף-פעולה של כל בתי-חולים בארץ לשם איתור תורמים.

נוצה ליד האף תקבע

הבעיה ההילכתית תיפתר, אומרים במשרד הבריאות. מנכ"ל המשרד ברעה שניתן להגיע להבנה עם הרבנות הראשית בשאלה הקריטית, כיצד קובעים מותו של אדם. עד כמה שניתן להבין צריך להעביר נוצה ליד אפו של האיש ואם אין תזוזה, זאת אומרת אין נשימה, האיש ייחשב כמת. אם יגיעו להבנה על-פי קביעה זו תשאר פתוחה שאלה אחרת, היש לחשוב כמת בן אדם שמוחו נפגע ללא תקנה והוא נושם בעזרת ציוד החייאה מלאכותית? אלו שאלות קריטיות שכן התורם לב או כבד, או את שני האברים גם יחד הוא בגדר תורם כשיר אם אין מרחק זמן בין סיום פעילות הלב ובין נטילת האיבר. אומנם, נעשו מאמצים רבים לשם הארכת כשירותו של האבר גם בתום פעימות הלב, אך כרגע ההצלחה היא חלקית, אם בכלל. לא תמיד ניתן לקבוע בוודאות את סיבת הכישלון. במקרה של השתלת כבד הסיבה היא מותו של הפציינט. בזה נבדל הניתוח של השתלת כבד מהשתלת כליה, למשל.

ובכן, ללא הידברות עם הרבנות אין סיכוי לביצוע השתלות לב או השתלות כבד. אך הידברות כזו אינה סוף פסוק שכן ישנם גורמים אחרים במימסד הדתי אשר יפעלו „להכעיס" בניגוד לעמדת הרבנות. ונזכור במקרים רבים דובר בנטילת איבר מהנפטר והעברתו לבית-חולים אחר, במקרה של השתלת לב ל„הדסה" ירושלים.

כיצד תחולק עוגת ההשתלות

הטענות נגד משרד הבריאות בשאלת התרת ניתוחי לב וכבד נכונות במידה ומדובר בחלקו של המשרד בהענקת אישורים והבטחות למימון. אלה דברים לא פשוטים. למרות הדיבורים שמקורם בחוגי המימסד הרפואי, כי אין כאן צורך בתוספת מימון גדולה, האמת היא כי ההוצאה תהיה נכבדה. שכן המדינה תתחייב לממן מחלקות, רכישת ציוד, אחזקתו, רכישת תרופות ועוד. בשטח זה ההתקדמות היא עצומה, ויחד עם ההתקדמות עולה כמות הכסף שיש להקציב לנושא.

למשרד הבריאות יש בעיה אחרת: כיצד לחלק את „עוגת ההשתלות". יש בארץ כמה בתי-חולים היכולים לבצע השתלות לב וכליות. בכולם ישנם מנתחים שעברו השתלמות מתאימה בארה"ב או במרכז להשתלות במדינה אחרת. משרד הבריאות בדעה כי יש לרכז את ההשתלות בבית-חולים אחד, למשל, השתלות לב ב„הדסה", כליות „בבילינסון" וכבד בבית-חולים אחר, למשל, רמב"ם. יש בחלוקה זו כדי לתת פיצוי לקבוצות לחץ שונות במימסד הרפואי, יש בכך גם כדי לתרום להתמחות. הדבר אמור „לעבור" במידה והעומדים בראש צוותי השתלה ישתפו-פעולה. או לפחות לא „יערימו" קשיים אחד לרעהו.

במה הדברים אמורים? לא קל למצוא תורם מתאים גם כשאין התנגדות מצד המשפחה. אין ניסיונות שידוך מצד חברה קדישא. לאחר שהתגברו על כל המכשולים האלה, כשהתורם מוטל על ערש-דווי וניתן להתרימו גם לשם השתלת לב וגם להשתלת כבד יש צורך בשיתוף-

פעולה בין מחלקות שונות הנמצאות בבתי-חולים שונים.

תשתית דמוגרפית צרה

כאמור, עד סוף מאי, יחליט השר גור מי יקבל את האישור להשתלות כבד. ההחלטה תתקבל בהסתמך על חוות-דעת של ועדת מומחים המסיימת את עבודתה. אם כך יקרה, נהיה „אמריקה קטנה" בשטח השתלות איברים. אין הרבה מדינות בעולם בהן מבצעים השתלות כליות, לב, כבד. אינני יודע אם יש מדינה בסדר גודל של ישראל בה מבצעים ניתוחים כאלה. זו תעודת כבוד לרמתה של הרפואה שלנו, אך השאלה היא עד כמה נוכל לעמוד בכבוד זה.

למה הכוונה? כדי לבצע השתלות לב וכבד צריך תורמים. התורם צריך להיות בגיל מסויים, ללא עבר של מחלות לב וכבד. במקרה של כבד יש גם חשיבות לגודל האיבר. לפי נתונים אמריקניים כ-10% מכלל הנפטרים בתאונות באים בחשבון כתורמים, מתוכם רק כחמישית מתאימים. כשלוקחים בחשבון את „התשתית הדמוגרפית" של ישראל, ניתן להעריך עד כמה מצומצמת התשתית של ההתרמה. במקרה של מחלות כבד הדבר קריטי במיוחד, שכן אין שום אפשרות להאריך את חייו של החולה אם אין תורם מתאים. לא כן הדבר במקרה של חולה כליות, למשל. גם במדינות עם תשתית דמוגרפית רחבה יותר, יש אחוז עצום של נפטרים תוך כדי המתנה לתורם.

שווים ושווים יותר

אין לקנא ברופא שיצטרך להחליט את מי להעדיף כשיש לו מעט תורמים בהשוואה לצרכים. אך כל אלה הם כבר נושאים שיעמדו על הפרק עת יופעלו מחלקות להשתלה. כרגע ניתן לומר כי הבעיה מס' 1 היא מציאת פיתרון הילכתי. הדבר חשוב לא רק מסיבות קואליציוניות, אלא גם לרופאים עצמם אשר אינם פועלים בחלל ריק ואשר נגדם יופעלו לחצים בקשר להתרמה.

תהיה זו תמימות לחשוב שמיד עם פתיחת מחלקות להשתלת לב, ובעוד כמה שבועות גם מחלקות להשתלת כבד, תיפתר הבעיה של אי-שוויון בשירותי הבריאות. גם בארץ „שוויונית" כמו שלנו יהיו שווים ושווים יותר. מי שהכסף מצוי בכיסו או בבנק בחו"ל, יוכל לקבל טיפול לפי הבחירה, כאן או בחו"ל וגם לא יצטרך להמתין יותר מדי זמן. לאלה שהכסף לא מצוי בכיסם — תהיה בעייה. ■

השביתה באופ-אר

שלי יחימוביץ'

על הלחם לבדו

באופ-אר, מפעל חוטים, שובתים לא על תנאי שכר, אלא על לחם. כמעט חודשיים בלי משכורת — והמחאה עוד בחיתוליה. בינתיים מרגיעים אותם עם צ'קים מ„מבטחים" ומ„משען"

הפגנת פועלי אופ-אר מול מפעל קשת בר"ג: איפה יעקובוביץ?

לפני חג הפסח, כינס מנכ"ל אופ-אר, סמי יעקובוביץ', את 160 עובדי המפעל, להרמת כוסית לכבוד החג. יעקובוביץ' בירך את העובדים, וגם אמר משהו כמו „כל הכבוד לכם, המפעל מצליח, אנחנו רווחיים, אין בעיות".

„אחרי הרמת כוסית זאת" — אומר עכשיו יעקב כהן, יו"ר ועד עובדי המפעל — „בשביעי לחודש, יומיים לפני קבלת המשכורות, הוא שלח את המנהל — ולא שחס וחלילה הוא בא בעצמו — כדי שיגיד לנו שאין כסף לשלם לפועלים. הוא אמר שהוא מרים ידיים. וזה ממש אחרי פסח. כשלפני פסח הוא מודיע שהכל עובד והכל טוב. רק פצצה".

לא גימיק תקשורתי

אופ-אר — מפעל לייצור חוטים באופקים. 160 עובדים, רובם תושבי אופקים, מיעוטם תושבי עזה ורפיח. המפעל שובת כבר שבועיים. בתשיעי למאי היו הפועלים אמורים לקבל את משכורת חודש אפריל. התשיעי לחודש עבר מזמן, ומשכורות — אין. הפועלים, כדאי לציין, לא משביתים את המפעל. המפעל שובת מעצמו, כי אין חומרי-גלם לייצור. אבל הסמיכות שבין הפסקת העבודה לבין אי-קבלת המשכורות יצרה את הרושם שמדובר בהשבתה. לאמיתו של דבר, היה צעד המחאה שנקטו העובדים אחד ויחיד: הם עלו לפתח-תקוה, למשרדי „קשת", החברה של סמי יעקובוביץ', כדי להפגין.

באופ-אר, כמו במפעלי תעשייה אחרים באופקים ובדרום בכלל, משתכרים העובדים משכורות מגוחכות. 500 ש"ח הם משכורת גבוהה במיוחד. העובדים לא חשבו אף פעם למחות על השכר המבזה. הם יודעים שאין בעיה — אם בעיני מישהו העניין לא מוצא חן — יש מאה מחליפים שיקפצו על מקום העבודה שלו. באופקים, בעזה. עכשיו לא באה להם התעוררות חדשה למצבם העגום. עכשיו פשוט אין כסף לאוכל. השבוע הם הביאו אתם את הילדים למפעל, לא כגימיק תקשורתי. המקרר ריק, המתח הגואה, החובות לא מאפשרים לשלוח את הילדים לבית-הספר. הכל מתפרק.

ביום שלישי הודיעו העובדים כי הם מקיימים הפגנה בשערי המפעל. ההפגנה לא התקיימה. הסיבה: עליזה תמיר, רכזת מטה התעסוקה בהסתדרות, הביאה צ'קים מ„משען" וחילקה אותם לעובדים. 200 ש"ח לאיש. סכום שהוא הרבה מאוד כסף למי שכבר אין לו במה לקנות לחם וחלב במכולת. הצ'קים הללו גרמו להתפוגגות המתח, והמחישו כמה קל לרצות את העובדים.

יעקב כהן, יו"ר הוועד, אומר שהצ'קים נתנו לאנשים קצת אוויר לנשימה. מוריס כלפון, רכז האיגוד המקצועי של מפ"ם במחוז הדרום, המלווה את העובדים בימים האחרונים, אומר שהצ'קים הללו נלקחים בעצם מכיסי העובדים עצמם. קודמו להם המחאות בסכום של 180 ש"ח מ„מבטחים". „כשעובד מקבל הלוואה ממבטחים, ואחר-כך מסיבה כלשהי, מושך את הכספים לפני גיל הפנסיה, מחשבים לו את הכל כריבית ריאלית. הוא, בעצם, לוקח מעצמו הלוואה בריבית גבוהה, שאותה הוא משלם לאוצר".

„המפעל רווחי לחלוטין"

חלק מהעובדים אכן סרבו לקחת את מתנות הצ'קים. אבל, עבור מרבית הפועלים הם שימשו כריכוך. מאבק שמתנהל על בטן ריקה, קל לשכך בעזרת קצת לחם. ביום חלוקת הצ'קים היתה שם גם חברת הכנסת (מפ"ם) אמירה סרטני. סרטני היא חברת הכנסת היחידה שהגיעה עד כה אל השובתים. המאבק הזה, מסתבר, הוא לא אטרקטיבי במיוחד. סרטני דיברה בפני העובדים על הצורך בטיפול יסודי בבעיות המפעל. טיפול של הממשלה, לא של ההסתדרות. ההסתדרות, היא אמרה, עשתה כל מה שיכלה כדי לפתור את הבעיות של הרגע, אולם הפיתרון הוא בידי הממשלה, ולשם כך יש צורך בהתארגנות רצינית ובמאבק.

יוסף סרור הוא מנהל המפעל. עד לפני ששה חודשים היה פועל מן המניין, 16 שנה במפעל. סרור לא היה מוכן לדבר עם עיתונאים. דברו עם המנכ"ל, הוא אומר. במצב העדין שבו נעלם המנכ"ל בערפל הסמיך, נותר סרור הכתובת הכמעט יחידה לקובלנות העובדים. מצב לא נעים. שלא בפני עתונאים, וכנראה גם שלא מתוך כוונה שיצוטט, אמר סרור, שמאז החל לעבוד במפעל, ירד מספר העובדים מ-195 ל-160 איש. במקביל עלה הייצור בעשרות טונות, תפוקה שהיא גבוהה בהרבה גם מזו שחזו במפעל עצמו. המפעל, אמר סרור, הוא רווחי לחלוטין. צוות העובדים הוא מעולה, והמכונות הן מהחדישות בעולם. הוא גם התבטא קשות נגד השבתת המפעל מאונס. העובדים נמצאים כאן 15, 20 שנה. לאן ילכו עכשיו?

כונס נכסים מפעיל

בינתיים, כמו בכל תבשיל שבושלות בו כמה ידיים, יש כבר עוינויות לא כל-כך וולונטריות. כשנכנסה עליזה תמיר למשרדו של מזכיר מועצת פועלי אופקים, סעדיה אלוס, מצאה שם את ח"כ סרטני. תמיר התעלמה מסרטני, ואחר-כך העירה משהו על כל מיני גופים שלא קשורים לעניין, אבל מתערבים התערבות לא-רצויה. ההסתדרות, אולי לראשונה בתולדותיה, מבקשת למנות כונס נכסים למפעל. אם לא יימצא פיתרון בימים הקרובים — ממתינה כבר בקשה מוכנה לבית-המשפט לפירוק החברה ולמינוי כונס נכסים. להבהיר: מדובר בכונס נכסים מפעיל, ולא בכונס נכסים שיסגור את המפעל. מוריס כלפון אומר, שהרעיון הוא בכלל לא רע: מפעל הטקסטיל בבאר-שבע עבד במשך שלוש שנים, בסוף שנות ה-70, באמצעות כונס נכסים מפעיל. המפעל אפילו הגיע לרווחים.

בעייתו של אופ-אר היא היותו מפעל פרטי למחצה, שבעליו נקלע לקשיים בעסקיו האחרים. אופ-אר, מפעל רווחי, סובל מהעניין. סמי יעקובוביץ', המנכ"ל, יודע שזעקת 160 העובדים טובה פי כמה מטפסי בקשה לסיוע. לכן הפסיק לספק חומרים למפעל כשמצבו עדיין לא קריטי. העובדים ינהלו את המאבק, הוא — יקבל את הכסף. מסתבר שבשיטה הזו הוא כבר נקט פעם.

יעקב כהן, יו"ר ועד העובדים: „החברה בהפסדים, אבל אופ-אר רווחי. הדרך שהוא עושה את הדברים — גועל-נפש. זו לא צורה להרעיב במשך חודשיים אנשים שעובדים איתך כל-כך הרבה שנים, ומדובר במשפחות מרובות ילדים. צריך להוציא חוק שכל אדם שיש לו מפעל פרטי — לא יוכל לעשות מה שמתחשק לו, ואחר-כך לחזור ולנהל את המפעל כאילו כלום. ב-'81 הוא כבר עשה את התרגיל הזה. סגר את המפעל. הפועלים הלכו לירושלים להפגין בשבילו, קיבלו מכות מסוסים ומהאלות. הם קיבלו את המכות, הוא קיבל את הכסף. איזה עתיד יש למפעל הזה? סוגר אותו בכל פעם, מתי שמתחשק לו. הכל על גב העובדים".

להגדיל האשראי במכולת

„הוא אפילו לא בא הנה פעם אחת להסביר לנו מה קורה. עד שלקחנו שני אוטובוסים ונסענו אליו, למשרדים שלו. שם אמרתי לו בפנים דברים קשים מאוד, שהם לא לתקשורת. ביום ראשון נעלה לירושלים להפגין. הפעם לא בעדו, לא בשביל שהוא יקבל כסף, אלא נגדו, שלא יחזירו אותו. שיחשבו על פיתרון אחר. יש כמה אפשרויות: להעביר את המפעל לחברת העובדים או לתיעוש, או אפילו להפוך אותו לקואופרטיב. שהממשלה תיתן לנו את הכסף שהיא נותנת עכשיו לו, ואנחנו כבר נפעיל את המפעל. יש גם אפשרות של כונס נכסים שיפעיל".

באופ-אר העובדים רוצים אוכל, רוצים את המשכורת עכשיו. סעדיה אלוס, מזכיר מועצת פועלי אופקים, רואה גם את התמונה הכוללת. התמונה הזו רעה מאוד. אם אופ-אר ייסגר, הוא אומר, העובדים ייזרקו לרחוב, ללא שום סיכוי למצוא תעסוקה חלופית. החודש גם נכנסים לשוק מחפשי-העבודה 320 עובדים עונתיים שמסיימים את העבודות החקלאיות בהן הועסקו. יש עוד 250 עובדים במפעלי התעשייה בעיירה שחרב הפיטורין מונחת על צווארם.

השבוע דיברו אלוס וראש המועצה, יחיאל בנטוב, על האפשרות לעשות מה שעשו בירוחם: להשבית את העיירה על כל מוסדותיה, עד שימצא פיתרון כולל למצוקה המחריפה. „שנים שאין פיתוח תעשייתי", אומר אלוס. „הצעירים עוזבים, אופקים נסוגה". בנטוב ואלוס, כאמור, דיברו על סגירת העיר. בינתיים, ניגש אלוס אישית אל כמה בעלי מכולות, איטליזים, וחנויות ירקות, וביקש מהם שיעשו לו טובה — שיגדילו את האשראי לעובדים של אופ-אר. כולם הסכימו. בינתיים, כפי הנראה, נמצא המאבק הצעיר בשלב הזה בלבד.

יותר משוד בנק

כשבאה עליזה תמיר השבוע עם מתנות הצ'קים, היו שנרגעו, אבל היו גם מי שהנאומים שנלוו לחלוקת הצ'קים לא מצאו-חן בעיניהם. „איפה היית את כל הזמן?" צעקה לעבר תמיר אחת הפועלות. „עכשיו את באה, משמיצה, מדברת על שכר נמוך? אתם חותמים הסכמי עבודה ואחר כך באים וצועקים שהשכר שלנו נמוך".

מוריס כלפון מזכיר פרט נוסף: את הצ'קים ממבטחים וממשען קיבלו רק הפועלים היהודים. עשרות העובדים מהשטחים — לא קיבלו כלום. הם אינם חברי ההסתדרות, ואת משכורותיהם הם מקבלים דרך לשכת התעסוקה. עכשיו חודש הרמאדאן, כסף אין, והמצב חמור.

יעקב כהן אומר, שבקרוב גם ינתקו את החשמל למפעל, משום שהבעלים לא שילם את החוב. ואז יהיה המפעל מושבת לחלוטין. סמי יעקובוביץ' עצמו, אגב, בלתי ניתן להשגה. ב„קשת" עונים לטלפונים עובדים שלא מבינים מה רוצים מהם. גם העובדים, כמובן, לא זכו לראות את מנכ"לם מאז לא קיבלו את משכורותיהם.

יעקב כהן: „אנשים התחילו להביא את הילדים למפעל. אני סך הכל בן 25. בא בנאדם יותר מבוגר מאבא שלי אלי הביתה ובוכה שאין לו אוכל. העובדים הוציאו עלי חלק מהכעס שלהם. באו אלי נשים של העובדים ואמרו לי: אין לנו כסף לאוכל. כל המטרה של המאבק הזה היא אוכל. ממש ככה. אני לא מתבייש להגיד את זה. אנשים מתביישים לצאת מהבתים. לא חגגו את יום-העצמאות, לא את ל"ג בעומר. ככה כולם נוסעים למרון לחגוג, השנה אף אחד מהעובדים לא נסע. לא צריך לוותר למי שאחראי על זה. צריך להעמיד אותו לדין. בעיני זה יותר חמור משוד בנק". ■

פועלי אתא, שנה אחרי

יואב אביב

זה לא היה הכרחי

אולמות הייצור ריקים ודמומים. לפני שנה היה צריך לשאוג כדי להתגבר על רעש המכונות. על אתא ופועליה, שנה אחרי, על פיני גרוב ועל הקלטת שיש לו מאותם ימים

שורת הדקלים ניטעה בכניסה ל„אתא" עוד בימיו הראשונים של המפעל, כשפיני גרוב היה בשנות העשרים לחייו. היום שנה אחרי, דומה כי באורח מלא מזדהה הטבע עם האדם. קומתם הזקופה של הדקלים שחה ואחדים אפילו מוטלים על צידם על פני הקרקע. הם שהורגלו לטיפול מסור הושלכו לחסדיו של הטבע, כמו העובדים הפכו גם הם קורבן למאבק המתיש של להיות או לחדול. היום שנה אחרי, שוב אינם צופים בשיירות האוטובוסים הנכנסות ויוצאות את שערי המפעל במשמרות.

הד צעדיו של מנהל כוח-האדם במפעל אמנון חיסדאי נשמע היטב באולמות הייצור הריקים והדמומים. „לפני שנה היית צריך לשאוג כדי להתגבר על רעש המכונות", הוא אומר. היום נשארו לחיסדאי רק שלושים עובדים מאותם 870 עימם בילה יותר ממחצית שנות חייו. „פועלי פלגת, כיתן ודלתא מפרקים את הציוד שרכשו בהזדמנות, 24 נולים חדישים ב-15 אלף דולר לאחד. בכל מחלקה נותרו רק שניים מעובדי המפעל והם אחראים עם העובדים הזרים לפירוק ולפינוי השטח". שח חיסדאי בשקט בשקט, אך קולו מהדהד באולמות השוממים.

הפועלים עמדו בשורה ארוכה

לפני חודשים אחדים ניתן למעשה האות להסתערות על שאריות „אתא", לה ציפו רבים. בית-המשפט החל מוכר את נכסי-המפעל כדי לכסות את החובות לבנקים. הפועלים עמדו בשורה ארוכה לפני חיסדאי בפעם האחרונה בחייהם. הם באו להזדכות, החזירו ציודים כמו חיילים ממושמעים, חתמו על טפסי שחרור והלכו הביתה לבכות. היום כבר לא מעניין אותם שיש עוד משקיע מיני רבים, המתעניין ברכישת חברת הבת „אתא" ובשטחי המפעל. 210 מהם כבר יצאו לפנסיה וכ-340 מהם מצאו מקומות-עבודה חליפיים, זמניים בלבד. את נשות „אתא" שהשכימו קום ניתן לראות ליד קופות רושמות של סופרמרקטים בעיר. חלק מהגברים פורקים ארגזים כבדים של מזון ומסדרים אותו בוקר בוקר על המדפים. אחר-כך הם עסוקים בעבודות שרות שונות. 40 מפועלי המפעל עדיין עסוקים בהתרוצצות ביורוקרטית, עומדים איתם על קטנות ובודקים אם מגיע להם עוד משהו מהמפעל, שבו השקיעו את חייהם. רק מעטים מ-870 פועלי „אתא", בעיקר הצעירים, מצאו מקומות עבודה בתעשייה. 30 עובדים מפרקים את המפעל ויש עוד כמה מאות מובטלים שאינם מוצאים גם מקומות עבודה זמניים. „לזה קוראים עם הפנים לייצור", אומר אמנון חיסדאי במרירות.

בדיוק חצי המחיר

זאב רובינשטיין, לשעבר מנהל מחלקת-הסלילה, עסוק בפירוק. בין פירוק לפירוק הוא מחפש אופציה לעתיד. „עבדתי בשלוש משמרות 15 שנה מחיי. עכשיו אני מוכר את החיים שלי לפולגת, דלתא וכיתן. אני הולך למקום עבודה שואלים אותי בן כמה אתה, אני אומר יליד 34 כי אני יודע שממילא לא יקבלו אותי. או אני משאיר להם לפחות לעשות את החשבון של השנים. הם שומעים ואומרים: טוב תשאיר טלפון, נתקשר. הם אומרים את זה בשביל לא להעליב אותי. ואני אומר להם מה חשוב הגיל. תנו לי לעבוד יומיים ותראו מה אני יודע לעשות". הוא מביט לעבר המשאית, 500 טון כותנה שנשארו

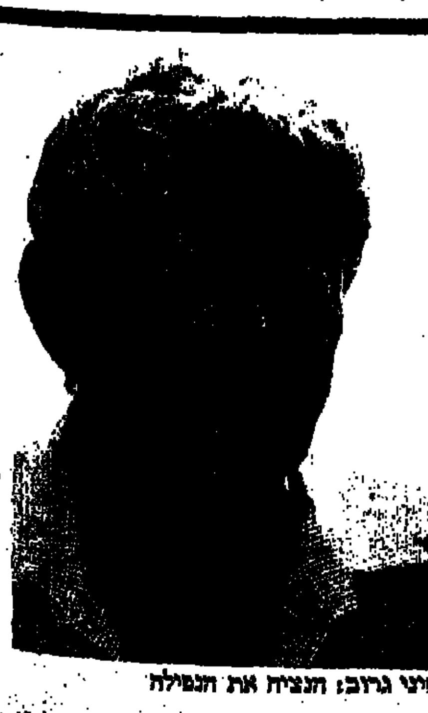

פיני גרוב: הנציח את הנפילה

הוצאו למכירה על-ידי בית-המשפט. דולר לק"ג. בדיוק חצי מחיר.

מי שהפך שם נרדף ל„אתא", פיני גרוב, אינו עומד בתורים המשתרכים של לשכת העבודה. גרוב כנראה כבר לא יעבוד שוב בחייו. גרוב מחפש דרך להיפרע מאלה שהיו צריכים לעשות למען „אתא" ולא עשו. ספון בביתו על הספה הוא בוהה קדימה. אחר-כך הוא קם ניגש למכשיר הטלוויזיה, מפעיל אותו, מתכופף אל הוידאו-טייפ שנשאר מהימים הטובים ומכניס קלטת לבית-הבליעה. חוזר לספה ומתיישב. אף אחד אינו יודע שגרוב הקליט והנציח את הטרגדיה. „לחם עבודה. לחם עבודה" זועקים הפועלים מהמרקע, ואחר-כך הוא עצמו זועק: „אם במקום שחס וחלילה יוציאו עלינו גזר דין מוות, על אותו ציבור שידע לעשות הכל בעולם כדי שיהיה לו זכות קיום, כשם שידענו להתאפק כך ננהל מלחמת יאוש וכל הארץ תזדעזע, יוציאו אותנו מכאן חתיכות חתיכות". אחר כך הוא מפונה לבית-החולים, לאחר שלקה בהתקף לב. על המרקע עולים ובאים ראש הממשלה שמעון פרס, אריק שרון, משה ניסים, ישראל קיסר, משה ורטמן ורבים אחרים. כולם מבטיחים „אתא" לא תיפול, הבטחות, לפעמים שוכחים, אבל התמונות זוכרות הכל. פיני גרוב מליט את פניו בידיו ובוכה ללא מעצורים, ללא בושה. לא לקחו ממנו צעצוע, שדדו ממנו את מפעל חייו.

אילו הופעלה אלימות...

בהפגנת ה-1 במאי האחרונה היה גרוב איש המערך היחיד, שנטל חלק בהפגנה אותה החריפה ההסתדרות. מול מיקרופון פתוח ומול מצלמות הטלוויזיה, תקף גרוב את חבריו למערך ללא פחד, היום כבר אין לו מה להפסיד. „אתא לא נפלה כיוון שלא היינו מספיק יעילים. „אתא" לא נפלה בגלל שהפסדנו, אתא נפלה בגלל אלה שהיו צריכים לשמור עלינו והכזיבו". הוא פותח שוב את החשבון עם מזכיר מועצת פועלי חיפה משה וורטמן. „בזמן שנאבקנו על חיינו, הם נסעו לרומניה להנפש. הם היו כל-כך עייפים שנסעו כמה וכמה פעמים. אני אצל כל במה עד שנשלח מנהיגים אלה הביתה", אמר גרוב לקול תשואות ההמון. השבוע הרחק מההמון בחדר-האורחים בביתו, הסיק פיני גרוב את המסקנות: „ללא ספק אפשר היה למנוע את סגירת „אתא", את זה אני יודע היום. לו הפעלנו אלימות, כוח ואגרסיביות, „אתא" לא היתה נסגרת. עובדה, תראה את מספנות ישראל, תראה מפעלים אחרים, הם נהגו בשפה היחידה המובנת כנראה לפוליטיקאים, הם באו אליהם הביתה. עלו לירושלים, הפכו שולחנות, איימו, הפכו את המדינה והם קיימים". גרוב, אדם מוכה, לוחץ על הכפתור. המרקע מחשיך, כך הוא מרגיש כבר שנה שלמה. כך מרגישים כל 870 פועלי „אתא". ■

על הפרק

מארק גפן

דרוש ויכוח — לא גידופים

הוויכוח על מקומו של השמאל חשוב דווקא בשל חולשתו, אך עדיין אני ממתין לתשובות ענייניות לטענותי מפיהם של אהרון מגד וחיים גורי.

הוויכוח על מעמדו ומקומו של השמאל בארץ חשוב בעיני דווקא בגלל חולשתו בימים אלה, בגלל הלבטים והמבוכה שאין טעם לטשטשם. בוויכוח כזה אפשר אולי לחשוף את מקורות החולשה, ולהגיע להגדרת מושג „השמאל" במציאות שלנו, הגדרה שאינה פשוטה כל עיקר. גם אם המחלוקת לובשת צורה של פולמוס, אין בה פסול בתנאי של שמירה על תרבות הוויכוח. התנאי השני הוא, כי המשתתפים בפולמוס כזה ישיבו לעניין ולא ייתלו בהערת אגב כלשהי כדי להתחמק מהתייחסות לעיקר.

לפני כחודשיים פירסמתי מאמר שבו התווכחתי עם „הווידוי הפוליטי" של אהרון מגד, והסתמכתי גם על דבריו בראיון טלוויזיוני, הבעתי צער על פרידתו מן השמאל. אהרון מגד הגיב ברשימה קצרה שבה קבע, כי מאמרי „ראוי לתשובה מפורטת ומנומקת, דבר שאני מקווה לעשותו בהזדמנות אחרת". א. מגד העיר כמה הערות-אגב בעלות משמעות סמנטית יותר, אך התגובה כולה היתה בהחלט עניינית ותרבותית. החלטתי להמתין לתשובתו המפורטת וגם היום אני מצפה לה.

„בפעם אחרת"

בינתיים, יצא לי להתפלמס עם חיים גורי בנושא אחר בעקבות הצעתו הנדיבה להעניק „רשוי זמני" לשלום-עכשיו לנהל משא ומתן עם כל אויבי מדינת-ישראל. מכיוון שכל כוונתה

אהרון מגד: תשובה שלא באה

של הצעה זו היתה להיפטר מן „הנדנוד" של שלום עכשיו, הצעתי לחיים גורי שישיג לי את „הרישוי הזמני" למשא ומתן עם אש"ף ושאר הפרטנרים הערבים.

ואומנם חיים גורי זיכני במאמר תשובה ארוך. אלא שלכל אורכו לא מצאתי כל התייחסות לנושאים שהעליתי, פרט להערה בסיפא כי יידון בכך „בפעם אחרת". מילא, גם הפעם אני מוכן להצטייד בסבלנות ולהמתין לאותה תשובה עניינית. אך אם חיים גורי לא השיב לגופם של העניינים שהעליתי במאמרי, במה מילא טורים שלמים בפולמוס אתי? ובכן, יותר משליש המאמר הוקדש למושג „סופרים בני דור הפלמ"ח" שבו השתמשתי במאמרי המתפלמס עימו. הוא מוכיח באותות ובמופתים כי מושג זה איננו קיים, אז מה? איני רואה את עצמי בר-סמכא לסיווג הסופרים הישראלים, ואני נכנע בפני טיעוניו המלומדים של חיים גורי בנושא. אך מאמרי לא התייחס לסוגיות ספרותיות, אלא ליחסו של חיים גורי לשלום-עכשיו, לשמאל, ולחופש היצירה.

חיים גורי טען באותו מאמר, כי „די לו למודיעין הערבי שיקרא בעתונינו ובשירינו ובסיפורינו, ובסאטירה שלנו, די לו שיצפה בהצגותינו ובסרטינו (הוא עושה זאת ללא ספק) כדי שיבוא לידי מסקנה, כי אומה זו, לגבי אורך ישראל היא נפוצות ושברים, הוא עלול להתפתות למלחמה נוספת ולו כדי להשיג הישג מדיני וליצור „מומנטום". זכרו את יום כיפור". על נסיון מרהיב זה של הסופר להאשים את הכותבים לסוגיהם בגרימת מלחמה, ב„יום כפור" חדש, תקפתי את חיים גורי, כמו גם על הנסיון להציג את שלום-עכשיו ככלי-ריק.

א. מגד: „השמאל נפרד ממני"

על כל אלה אין אף מילת התייחסות בתשובתו של גורי, כדי להסיח את הדעת מן הנושא הנדון החליט להתייצב להגנתו של אהרון מגד (אני

חיים גורי: הערות סמאנטיות

מניח שלא לפי בקשתו, שהרי מגד הבטיח להשיב „בהזדמנות אחרת" ואני בטוח שהוא יעשה זאת ביתר כישרון ובפחות ברוטאליות). גורי טוען נגד אמירתי שמגד „נתן גט כריתות לשמאל". „משהו צ'קיסטי וארכאי עולה באפי מול חלוקת הציונים הזאת". אני מודה לחיים גורי על איזכור הצ'קה שכן קוראים צעירים אולי לא יידעו את חטאי. אילו כתב משהו קגביסטי, היו יודעים כי בכתיבתי יש מן הכוח של המשטרה החשאית הסובייטית.

לאלה שאינם יודעים — צ'קה זו המשטרה החשאית הראשונה שקמה ברוסיה הסובייטית אחרי המהפכה. וחיים גורי עוד מתרעם על כך שאני „מחלק ציונים", כנראה ההשוואה עם הצ'קיזם היא כבחינת מחמאה. אך כל ההתנפלות עלי כאילו אני חלקתי ציון לא. מגד איננה אלא עורבא פרח. אילו גורי קרא את מאמרי בעיון, או רצה לדון בו בהגינות היה מוצא, כי הסתמכתי על דברי א. מגד עצמו, בתשובה למראיינת יעל דיין בטלוויזיה, ששאלה אותו (אולי גם היא חשודה בקרבה כלשהי לצ'קיזם?), „האם יש לפרש את דבריך ב„חותם" כ„פרידה" מן השמאל?" מגד יכול היה להשיב בשלילה. הוא בחר במשחק מלים „השמאל נפרד ממני". האומנם הפירוש שלי היה כה שרירותי?

בכלל איני מבין על מה נטפל אלי חיים גורי. אני מעלה נושאים כבדי-משקל שבהחלט אפשרית בהם מחלוקת רצינית והוא עונה לי, כי „מי שמתקומם, למשל, על הצירוף יודו-נאצים אינו בהכרח אוייב השמאל". ואין אין הוא יודע, כי אני מתקומם נגד צירוף כזה לא פחות ממנו? או שהוא מזכיר את א.ב. יהושע כאילו רצה ל„הגן" עליו מפני, כמי שמובן „להרחיקו מן השמאל". אבל, חיים גורי אינו חייב לדעת, כי בוויכוח שבין א.ב. יהושע לבין אנטון שמאס צידדתי בא.ב. יהושע, ובכלל היכן הוא מצא במאמרי אסמכתא לטענתו המוזרה, כי „מארק גפן ממשיך לחלק ציונים", לידיעתך, חיים גורי, איני מדבר בשם השמאל, ולא בשם מפ"ם (או אל תזכיר את המגרעות הצפויים לה) אלא בשמי בלבד. איני מורה, ולכן איני מחלק ציונים. אילו הייתי מורה הייתי אולי מציין, כי מאמר-תשובתך היה לא ממין העניין. אני מצפה, איפוא, לתשובה בנושא שלום-עכשיו, יוזמת השלום, ולאותו „רישוי זמני" למשא-ומתן שביקשת להעניק לשלום-עכשיו בשם הממשלה והעם כולו. תשובתך אולי מתמהמהת לבוא, מפני שיש לך עדיין קשיים בהשגת „הרשיון הזמני" הזה.

השמצה נוספת ב„דבר"

לחיים גורי יש כנראה תומך-אוהד במערכת „דבר" אשר סבר, כי ח.ג. לא הצליח להתדיין עימי די הצורך ובמיוחד לא הנחית עלי מנת גידופים, שיקוצים, אזהרות ואיומים שאני ראוי להם בשל העזתי לחלוק על דעותיו ואלה של אהרון מגד (ושוב אני מרגיש, כי עם שניהם התפלמסתי בנושאים שונים ובמאמרים נפרדים). לכן, למחרת פירסום מאמרו של חיים גורי מקדיש עיתון „דבר" לדמותי הבלתי חשובה עוד יצירה, הפעם מפרי עטו של חגי אשר, המעיד על עצמו, „כי בעקבות חיים גורי מ„דבר" אתמול — אני רוצה להציג כמה שאלות למארק גפן מ„על המשמר". ציפיתי אכן ל„שאלות" והייתי מוכן להשיב עליהן. אך חגי אשר אמון על שיטת הכסאח בוויכוח, שהוא לכאורה רעיוני-פוליטי. כתיבתו של אשר לא תגרור אותי לרדת לרמה כזאת של ויכוח. הייתי רואה בכך פחיתות כבוד לעצמי אילו אוסף של אינסינואציות, הדבקות תווים וגיבובי מילים — על-פי השיטה הידועה

חגי אשר: כתיבה-נביחה

„השלך בוץ ביריבך — דבר מה כבר יידבק בו", היה גורר אותי לנקוט בסגנון דומה. איני יודע מה הוא מחפש בוויכוח שלי עם מגד וגורי. איני בטוח שהוא טרח כלל לקרוא את מאמרי ואם קרא — האם הבין במה מדובר. מכל מקום, בעיני אשר אני חוזר אל הסטיות משנות החמישים הראשונות וקודם לכן, על העבר הסטאליניסטי-ז'דנובי", אל הדימאגוגיה הבלתי מרוסנת של הפגנות „לחם ועבודה" וכיוצא בזה. הוא מייחס לי „את הסגנון החדש-ישן של הדבקת תוויות ופסילה אישית". הוא אפילו „מזהיר" אותי ואת החברים ב„על המשמר" משום שעלינו „לזכור, כי המאשימים נהפכו בנקל לנאשמים" ומזכיר את „הפילוגים הדוקטרינים והדוגמאטיים נוסח מוסקבה ופראג".

אחסוך מן הקורא מובאות מכתיבה-נביחה זו. האיש אינו יודע על מה הוא מדבר. הוא יודע להתרפס בפני אישים שהחליט לשרת (כמו בפרשת לבון, כאשר שימש סניגורו הנלהב של בן-גוריון ומטעמו חיבר ספר „מי נתן את ההוראה" שבא לכפור בכל ועדות החקירה בנושא זה), או להשמיץ בשצף-קצף את מי שמעז לחשוב אחרת. מתברר, כי שכחתי לקבל רשיון לדבר „בשם השמאל", שכן חגי אשר שואל אותי: „מי שמך"? אתה בעצמך שמאל? על פי איזו הגדרה?"

לא בשם „השמאל"

כל מי שקרא את מאמרי וניחן ביכולת בסיסית להבין את הנקרא, לא מצא בשום מקום את היומרה מצידי לדבר לא בשם „השמאל" ולא בשם „מפ"ם", אלא בשמי בלבד. או שלחגי אשר חסרה יכולת זו, או שהוא סבור, כי לא חשוב מה כותב האיש המותקף על-ידו, אלא מה מטען הלכלוך המילולי שהוא, חגי אשר רוצה לפרקו. לא הלכתי בעקבות עצת ידידי, אשר בקוראם את יצירתו של אשר יעצו לי להשיב לו מנה אחת אפיים, כלומר על כל גידוף שלו למצוא באוצר הלשון העברי בטויים מעליבים פי-כמה.

מכיוון שאבישי מרגלית משלום-עכשיו הגיב אף הוא על מאמרו של חיים גורי, לכן, תוקף כמובן, אשר גם אותו ואת השמאל בכלל. איזה מן שמאל הוא זה העלול לקרב סכנת מלחמה עם סוריה „למען השלום עם אש"ף" לא פחות ולא יותר, שלום-עכשיו חייב להחליף את שמו למלחמה-עכשיו על פי ההגיון של אשר.

„סילוק חשבונות" עם תשובות שאינן לעניין אינו מאפשר לי במסגרת זו להרחיב את היריעה לגבי הפרובלמאטיקה של השמאל בארץ. זהו נושא שחובה לעסוק בו וכוודאי לא מתוך גישה כיתתית מסתגרת, שכן ברור, כי המאבק על השלום, על דמותה הדמוקרטית של המדינה, על יתר שוויון חברתי חייב להשען על מחנה פוליטי רחב ככל האפשר. במטרה ליצירת מחנה כזה יש מקום ואף חובה לנהל מאבק רעיוני בלי לחשוש מפני מדביקי התוויות למיניהם. ■

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● ושמיר עדיין שותק

המהלומות הראשונות. קרב הגישוש, בפרשת הפרשות של הפוליטיקה הישראלית של סוף שנות השמונים כבר מאחורינו. כל הצדדים עושים עתה הערכות ראשונות.

עכשיו כבר ברור, שרה"מ והמערך נכנעו לעמדתו של היועץ המשפטי לממשלה. "הפקיד הבכיר" הוא ראש השב"כ, אברהם שלום, יעמוד לדין. נותרו רק שתי שאלות פתוחות: באיזה בית־דין. והאם שלום יושהה מתפקידו במהלך המשפט. שאלות כבדות.

בינתים עמדת מ"מ רה"מ יצחק שמיר, ובעקבותיו הליכוד כולו, היא אחרת . לטעמם, אברהם שלום צריך להמשיך בתפקידו. אין להעלות על הדעת את העמדתו לדין. אם היועץ המשפטי לממשלה יעמוד על דעתו לא תהיה לשרים ברירה. ובסופו־של־דבר הוא יאלץ לפרוש מתפקידו. גם לפני המועד שהוא קבע לעצמו.

בניגוד לראש־הממשלה שגילה בכנסת ביום שלישי, בהתרגשות רבה ובאומץ את עמדתו בפרשה, ממשיך ממלא מקומו, יצחק שמיר להסתתר מאחורי מסך עשן סמיך. מי שהיה רה"מ בזמן "הפרשה", ובתוקף כך הבוס של שלום, ממלא את פיו מים ומסרב בכל תוקף לנסיונות חוזרים ונשנים של התקשורת לדובבו בקשר לאירועים.

בשבוע השני ל"פרשת שלום" כך מעריכים בירושלים, יתחילו להסתמן הבקיעים הפוליטים, בין המערך לליכוד מחד גיסא, ובתוך הליכוד עצמו מאידך גיסא, ואז תתחיל רעידת האדמה הפוליטית.

עזר ויצמן ירה חיצים ראשונים בישיבת הקבינט המדיני וסיעת המערך בכנסת השבוע. הפרשה התרחשה בזמן ששמיר היה רה"מ והאחראי על השב"כ. יש לגלגל את הפרשה אל שמיר ולשאול את כל השאלות הנוקבות: האם ידע שמיר איזה הוראות חילק אברהם שלום לאנשיו? האם ידע שמיר ועימו שר־הבטחון ארנס, כי שלום הורה לאנשיו לרצוח את המחבלים? ואם ידע למה שתק כשוועדות זורע ובלטמן חקרו בעניין? ואם ידע מדוע שתק כאשר תת־אלוף (אז) יצחק מרדכי, הועמד לדין? וקיימות גם שאלות אחרות בפרשה, נוקבות לא פחות. מתי נודע לשמיר כי שלום הורה לאנשי השב"כ לשקר בוועדות החקירה? למה הסכים? ואם לא הסכים, למה שתק?

כבר בישיבת סיעת המערך ביום שלישי, התברר כי לא כל ח"כי הסיעה רואים עין בעין עם רה"מ את הפרשה. אבא אבן, פרופסור דוד ליבאי, אורה נמיר, אברהם כץ־עוז, משה שחל, יעקב הראל, נחמן רז ומוטה גור נטו יותר לקבל את גישת היועץ המשפטי. "סיעת זמיר" קראו להם. אין ספק שהם יסייעו לעזר וייצמן לגלגל את הכדור לפתחו של שמיר. חלק מהם בודאי יתחיל לתמוה מעל דפי העיתונות (ושתיקת שמיר תעזור להם). האם לא מ"מ רה"מ, הוא ולא אחר, היה זה שהורה לראש השב"כ לחסל את המחבלים.

וייצמן: חיצים ראשונים

גם בליכוד צפויות התרחשויות דרמטיות. לא במפתיע, שומרים סגן רה"מ דוד לוי, וידידו "הטוב" השני של שמיר, אריאל שרון, על שתיקה מאוד רועמת בפרשה.השניים, חובבים מושבעים של מיקרופונים, גזרו על עצמם תענית דיבור. הם מצפים בכליון עיניים להחלקה הראשונה של שמיר, אשר חושש מהם לא פחות מהמערך.

בליכוד יש אנשים כמו אליעזר קולס, יו"ר ועדת חוק ומשפט, שלא לאורך זמן יוכלו להתעלם מההגיון. שבדרישת היועץ המשפטי לממשלה — בירור כל הסוגיות הקשות והסבוכות בפרשה, בפני פורום מוסמך ומהימן, קרי: בית־משפט. עקרון הדומינו מוכרח לפעול הפעם. אחרי הבקיעים הראשונים, יבואו הח"כים האחרים.

ועדת החקירה לבדיקת הפרשה תקום. השאלה הגדולה היא א, מתי? ב. כמה קרבות ליכוד־מערך, וליכוד־ליכוד יתרחשו לפני הקמתה, וכמה קורבנות ומאיזה סוג הם יפילו?

● מזכיר סיעה היכה ח"כים

יו"ר הכנסת, שלמה הלל בודק בשבועות האחרונים את האפשרות לסגור את שערי הבית בפני מזכיר סיעת "כך" בכנסת, ברוך מרזל.

מרזל מתאים לגזעני "כך" גם מבחינה אידיאולוגית וגם מבחינה גופנית. כבד גוף, נושם־מחרחר בכברות, דוחה פיסית ממרחק של עשרות מטרים.

זו פעם ראשונה שיו"ר כנסת מבקש לאסור על מזכיר סיעה את זכות הכניסה לבית. הלל בודק את הנושא באמצעות עורכי־הדין של הכנסת. נגד מרזל הועלו טענות רבות, ע"י סיעות וח"כים מהשמאל וגם ע"י עתונאים. אולם, הקש ששבר את גב הגמל היתה תלונה של יוסי שריד, מתי פלד ואחרים כי מרזל היכה בהם בעת שביקשו להגיע, בימי הפסח, לכנס של "שלום עכשיו" במלון פארק בחברון. גם אורי אבנרי, עורך "העולם הזה", התלונן במשטרה כי מרזל היכה בו בעת חסימת כביש ירושלים־חברון ע"י המתנחלים.

מזכיר סיעה, מכה ח"כים וח"כים לשעבר מחוץ לכנסת? מקרה כזה עוד לא אירע בתולדות הפרלמנטריזם הישראלי.

● למה לצנחנים יש הרבה ילדים?

ביום רביעי השבוע העלה סגן יו"ר הכנסת מטעם הליכוד, מאיר כהן־אבידוב (חירות), הצעת חוק פרטית שמטרתה, לדבריו, עידוד הילודה. ההצעה קובעת כי מי שיוולד בשנים תשמ"ז או תשמ"ח, למי ששירת בצה"ל או לבן משפחתו. והוא הילד השלישי במשפחה. או כל ילד נוסף, יהיה זכאי לחינוך חובה בגן ולשלוש שנות לימודים חינם במוסד להשכלה גבוהה.

בהסברים להצעה קובע כהן־אבידוב כי הבעיה הדמוגרפית בישראל מסכנת את המשך קיומנו בעולם כולו ובישראל בפרט. להערכתו הבעיה היא "כחרב מתהפכת על צווארו של עם ישראל". כהן־אבידוב קובע כי "משפחה יהודית עם ארבעה ילדים יש בה כדי לשמור על האיזון הדמוגרפי".

למען הצדק ההיסטורי נרגיש כי כהן־אבידוב טען לארבע ילדים במשפחה (החוק הונח על שולחן הכנסת ב־6.1.85), הרבה לפני שרה"מ דיבר כל כך בישיבת הממשלה.

למליאת הכנסת סיפר סגן היו"ר, כי בתחילת שנות השבעים בא פרופסור שיבא (מנהל ביה"ח תל־השומר) למוטה גור, אז קצין צנחנים והתלונן כי הילודה בארץ בשפל המדרגה. שיבא וטען כי הצנחנים צריכים לקרוא "אחרי" גם בנושא זה.

עמד ועשה. שיבא העמיד לרשות הצנחנים חצי מליון לירות. אז הרבה כסף, לפרוייקט הילודה. כל צנחן קיבל שלושת אלפים לירות, מענק עידוד עבור הילד השלישי. "מי שהתאמץ", לדברי סגן יו"ר הכנסת, קיבל חמשת אלפים לירות עבור הילד הרביעי. תוך שנה נולדו כאלף ילדי צנחנים והכסף נגמר. כהן־אבידוב גם הציע לקחת דוגמה מהקיבוצים, שם יש משפחות עם ארבעה, חמישה ושישה ילדים. "אני מברך על כך. אני שמח. הלוואי ויולידו עשרה ילדים".

הצעת חוק פטריוטית ללא כל צל של ספק. ומי הפיל אותה? כן. כן. ניחשתם. דווקא חבריו של מאיר כהן־אבידוב, אנשי חירות, גאולה כהן (התחיה) וחייקה גרוסמן (מפ"ם) היו היחידות שתמכו בהצעה. נזעם מאוד כתב סגן יו"ר הכנסת מכתב חריף ליו"ר סיעתו שרה דורון: "ביוזמתך לא הועברה הצעת חוק עידוד הילודה. גייסת כמה חברים מחטיבת "חירות" להיכנס לאולם המליאה ולהצביע נגדה. בעוד שח"כים מסיעת המערך נמנעו מהצבעה. אילמלא פעילותך על הצעת החוק היתה עוברת בקריאה טרומית. יחסך לילודה ועידודה ידוע לי מהתבטאותך בעניין לגבי הנושא בישיבת הנהלת הסיעה".

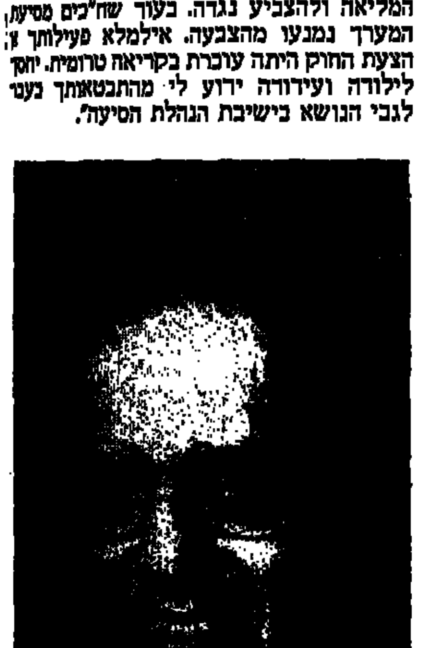
אבן: חניך איזה מסורת?

● דמוקרטיה לפי אבא אבן

השבוע נראה בכנסת, סוף סוף, יו"ר ועדת החוץ והביטחון אבא אבן. יש הסבורים כי הוא שב מעוד שהיה ממושכת בחו"ל, במיוחד לרגל ביקורה בכנסת של ראש־ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר.

מגי התקבלה בכנסת בחמימות רבה. מצד כל אגפי הבית. בפתח ישיבת הבית ביום שני, בירכו אותה בידידות רבה. תאצ'ר ביקרה בכנסת בלי בעלה דניס. היא הקשיבה בדריכות רבה לדברי הלל ופרס, כאשר שגריר ישראל בבריטניה יהודה אבנר, מתרגם את הדברים.

תאצ'ר ביקשה להיפגש עם חברים מוועדת החוץ והבטחון. למרבה הפלא, סבר אבא אבן, כי בנבחרת שהוא אמור היה להרכיב, לא חייבים להשתתף נציגים מהליכוד. בסופו של דבר, הסבירו לו מקורבים, כי בלי הליכוד אין שיחה. עם תאצ'ר נפגשו איפוא, להוציא את יו"ר הועדה גם מיכה חריש (מערך), שרה דורון (יו"ר סיעת הליכוד בכנסת) וד"ר בן־אלישר (ליכוד־חירות).

ח"כים בשמאל מתחו לפני הפגישה ואחריה ביקורת חריפה על אבן, "שלא נתן לתאצ'ר לשמוע גם את הדיעה האחרת האופוזיציונית, בוועדת החוץ והבטחון". בסופו של דבר, טענו, אבן הוא חניך המסורת הדמוקרטית, וכמי שבאה מארץ הדמוקרטית, רצתה תאצ'ר בוודאי לשמוע גם את דעת השמאל בישראל.

● מפ"ם בכנסת

"באחת מהישיבות הסוערות של סיעת המערך במושב החורף", כותב גבי נחום, בנושא דרך הצבעת הסיעה על חוק ההסדרים במשק לשעת חרום, התפרץ יו"ר הסיעה רפי אדרי בכעס כלפי חבריו," כי לא יתכן שכל פעם שמפ"ם משמיעה קול, ימהרו חברים מתוכנו להתיצב לצידה".

גבי נחום הוא דובר סיעת מפ"ם בכנסת. את הדברים הנ"ל הוא כתב בפתח החוברת "מפ"ם בכנסת — דיון וחשבון מס' 3. מושב החורף 1985/6". החוברת יצאה לאור במאות עותקים בימים אלה.

גבי נחום, סטודנט לתואר שני במדעי המדינה באוניברסיטה העברית בירושלים, כתב חוברת מעניינת המחזיקה 14 עמודים. מפורטים בה מהלכי מפ"ם ופעילות ששת הח"כים שלה במושב החורף הארוך של הכנסת האחת־עשרה. גבי נחום מעריך כי "סיכום פעולות מפ"ם בכנסת מצביע על מאזן חיובי של הישגים פרלמנטריים וציבוריים". ■

מפ"ם בהסתדרות
אבשלום קווה

להיכנס למים ולהישאר יבשים

לדור ההמשך ב"עבודה" אין סנטימנטים למפ"ם והם מתנכלים למעמדה בהסתדרות ובמועצות הפועלים. ההרמוניה בקומה החמישית אינה משקפת את המצב בשטח, ואנשי מפ"ם קובלים שאינם זוכים לגיבוי נאות מצד ריכוז המפלגה

הפיצול שהוא מנת חלקה של מפ"ם — עצמאית במישור הפרלמנטרי ושותפה עם העבודה במגרש ההסתדרותי — הוא מקור לא אכזב למתיחות, לסכסוכים ולהתנגשויות.

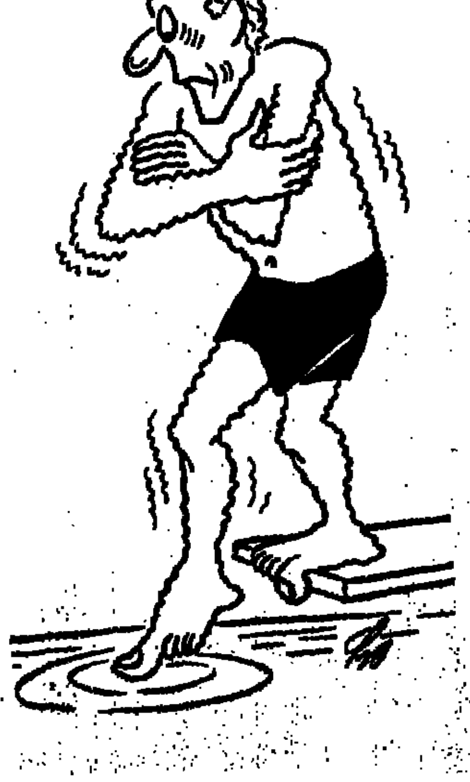

סיעת מפ"ם בהסתדרות קיימה באמצע השבוע כנס מיוחד בשאלות העומדות על סדר־היום. אך עיקרו של הכנס היה בגישוש לקראת האפשרות הסבירה כי גם במישור ההסתדרותי ההליכה העצמאית היא בלתי־נמנעת.

מפלגת העבודה אחרי המרכז האחרון שוב אינה אותה גברת. היא נעשתה צעירה בשנים לא מעטות והתפרסה על־פני קבוצות חברתיות שהייצוג שלהן עד כה היה שולי. לדברי אחד מאנשי "העבודה", אחוז גילאי דור ההמשך מתקרב במרכז לארבעים וחמישה. דור זה תובע את הנתח השלטוני בכל עמדות־הכוח של המפלגה, כולל הבית ההסתדרותי גם שם.

יותר מכך. מצוקת האבטלה אינה רק נחלתם של עובדים מן השורה, היא פוקדת גם את פעילי המפלגות ו"העבודה" סובלת, על פי אותו פעיל מרכוז, מעודף כוח אדם. אלה מבקשים לבוא במקום אנשי מפ"ם וזאת בהסתמך על התוצאות המצטברות של הסקרים. "הלחץ על קיסר ועל כל המערכת הוא עצום. לדור ההמשך אין סנטימנטים היסטוריים למפ"ם. הוא קורא סקרים והוא רוצה לצמצם את ייצוגה של מפ"ם בהתאם, כדי לבוא הביתה עם תלוש משכורת ועם כבוד ציבורי", אומר אותו נציג.

אזהרה ובירור למפ"ם

אין ספק שהמזכ"ל ישראל קיסר רוצה ומעוניין בהמשך השותפות עם מפ"ם. עובדה זו לא מפריעה לו לתקוף את מפ"ם, כפי שאירע בכנס "הפורום ההסתדרותי" שנערך בקיבוץ שפיים לפני מספר שבועות. הוא תקף את מעשי מפ"ם ב"אתא", במספנות ישראל וב"וולקן". הדבר נעשה, בין היתר, כדי לרצות אותם נציגים אשר פעולותיה העצמאיות של מפ"ם הם לצנינים בעיניהם.

קיסר הזהיר באותו מעמד את מפ"ם שלא תוכל להמשיך לאורך זמן להיות משני העולמות — גם להיות שותפה בהסתדרות וגם לפעול, כביכול, מאחורי גבה כדי למצוא מהלכים בקרב העובדים. אם כי הוא מבין את הצרכים ואת האילוצים על פיה היא פועלת.

ביום שני האחרון התקיים בלשכתו של קיסר בירור בעניין השותפות והחריקות האחרונות. מצד "העבודה" השתתפו קיסר, המזכ"ל עווי ברעם ויו"ר האגף לארגון ולמועצות פועלים גדעון בן־ישראל. נציגות מפ"ם כללה את אפרים ז'ילוני, דב פלג ומזכיר המרכז חנן ארז. הרבה "תכלס" לא היה מאותה פגישה אך במהלכה הובהרו מספר נקודות שיש בהן כדי להקל על המתחים שנוצרו לאחרונה. על פי ארז היתה זאת שיחה נוקבת וגלויה. "אמרנו והבהרנו כי חובת האחריות חלה על מפ"ם אך לא נוותר על הזכות לנהל מאבקים במשק הציבורי ובמשק הפרטי. לא נוותר על רצוננו לחזור לציבור העובדים. נמשיך להופיע בפרופיל מפמ"י", אומר ארז.

בין "השטח" לקומה החמישית

מגמת השיבה אל העובדים. סם החיים של המפלגה, יכולה להתקבל בהבנה אצל חלק מאנשי "העבודה" החוזרים בנוסטלגיה אל ימיה היפים של תנועת העבודה. אך לרובם התיבה שטבע יערי, "שותפות תוך מאבק", אינה אומרת דבר וחצי דבר. עבור אנשי מפלגת העבודה, פעילותה העצמאית של מפ"ם הוא סדין אדום.

השאלה היא, כדברי "חכמי" [illegible] העובדים גרשון וילן, כיצד להכנס לאותם מים סוערים ולהשאר יבשים וכיצד לבנות פעילות שבעקבותיה יחזור ציבור העובדים. המזוהים ומזוהים עם "חירות" אל המגרש של תנועת העבודה דרך השער שנפרץ על־ידי מפ"ם. השאלה היא, האם ניתן לתמרן בין הצרכים ההכרחיים של מפ"ם לבין ההתנגדות בקרב העבודה לפעולה עצמאית של מפ"ם?

אם בוועד־הפועל הולך ומתחזק מעמדו האישי של ראשי הסיעה וחברי הוועדה המרכזת, הרי במועצות הפועלים וברשויות המקומיות המצב הוא הפוך. בישיבת הסיעה קבלו פעילים במועצות הפועלים על קיפוח מכוון ועל הרעת תנאים מצד האגף לאירגון.

התביעה לעשות את החשבון עם אותם אנשי מפלגת־העבודה המתנכלים למפ"ם עומדת בסתירה להרמוניה ולהבנה בקומה החמישית. אפרים ז'ילוני, בעבודה מאומצת, הצליח לבצר לו בשנים האחרונות מעמד איתן באגף לאיגוד המקצועי. הוא יודע להתהלך לא רק עם מזכירי מועצות הפועלים אלא גם עם המעסיקים הפרטיים והציבוריים. הוא קידם בצורה משמעותית נושאי חקיקה [illegible] לתפקיד סגן יו"ר האגף, עמדה שלא היתה למפ"ם לפני־כן. אולם, התקדמות זו באה על רקע אישי ועל רקע הבינוניות המאפיינת את חלק ניכר מהפעילים באותם חדרים משקיעים.

בד־בבד עם הישג זה קשה לברוח מאמת אחרת והיא, שקיסר מצליח לבטא בצורה מבריקה עמדות מקבילות לאלה של מפ"ם, ומשום שהצבע המפ"מי בשנים האחרונות הלך ודהה. עתה עומדת גם הנציגות הבכירה בפני הבעיה כיצד להדגיש עמדות עצמאיות, ואלה כמובן קיימות, מבלי להרגיז את אנשי מפלגת־העבודה שעבורם החלק התקשורתי חשוב לא פחות מהעובדים.

בניגוד להבנות השוררות בקומה החמישית הרי המתיחות בין האנשים היא גדולה. אנשי מפ"ם הם הראשונים לשלם את מחיר הקיצוצים באגפים השונים. תיקים האמורים להיות מאויישים על־ידי אנשי הסיעה במספר מועצות פועלים נחסמים על־ידי אנשי העבודה. ההסכם בדבר הפעלת מופ"ת בישובים שבהם לא קיימת "צוותא" אינו מבוצע. זאת ועוד. לאחרונה נמסרו הודעות כי יסגרו מועדוני צוותא הפועלים במסגרת מועצות הפועלים (רמלה, רעננה וקריית־מוצקין) וזאת כדי לאפשר פתיחת מועדוני מופ"ת. אמנם, המשאבים של הוועד הפועל מצומצמים וספק רב אם רשת מופ"ת תוכל לבצע הלכה למעשה את משאת נפשם הלגיטימית של מזכירי מועצות הפועלים, אך יש בכך הפרה בוטה של הסכם.

נראה כי תביעת מפ"ם לנציג נוסף בוועדה המרכזת תידחה או תיגנז. למפ"ם ששה נציגים ועל־פי הסכם המערך היא זכאית עתה, לאחר שהוכלל בוועדה המרכזית אדם נוסף והיא מונה. יחד עם המזכ"ל ארבעים איש, לעוד כיסא.

התרופפות הסכם המערך, התנכלויות מכוונות ושאינן מכוונות מצד אנשי מפלגת העבודה מותירים את הפעילים בתיסכול עמוק. אנשי הסיעה גם קובלים שאינם זוכים לגיבוי נאות מצד ריכוז המפלגה. אם חיילים אלה יפלו, לא ברור כיצד תוכל המפלגה לגייס כוח מיומן שיוכל לפעול כדי להשיב למפלגה את מקומה הטבעי בקרב ציבור העובדים. ■

גילויים מרעישים את איטליה
אהרון ניר, רומא

"הנסיך השחור", "הילטון" ועוד

הגנרל האיטלקי ויוויאני, מי שהיה ראש שירותי הביון האיטלקים, בראיון ל"פאנוראמה": ● רומא דיווחה לקאדאפי על כל קבוצות המורדים שניסו להגיע ללוב ● העבירה לו כמות אדירה של ציוד צבאי ● שיגרה יועצים וחומר־הסברה

אם העניינים בין לוב ואיטליה הגיעו לאשר הגיעו, אם על איטליה לחיות בעת בסימן "התסמונת הלובית", באווירה של ציחצוח חרבות, כאשר קאדפי "שולח" טילים (ממש) לעבר האי הליליפוטי האיטלקי לאמפדוזה ומאיים למחוק מעל מפת הים התיכון ותושבי האי משכיבים בלילות את תינוקותיהם במערות ובמקלטים מאולתרים, כמו תושבי אצבע הגליל, הרי אשמה בכך, לכל הדעות, איטליה עצמה אשר גידלה בחיקה במשך שנים את קאדאפי.

את "ההיסטוריה" המדוייקת של הנקת קאדפי בחלבה של "אמא איטליה", המדינה הגדולה ביותר באיזור הים התיכון, סיפר כעת בפרוטרוט הגנראל האיטלקי (57, גיל "צעיר" לגבי גנראלים איטלקים) אמברוג'ו ויוויאני, אשר בשנים 1970 — 1974 עמד בראש שירותי הביון הנגדי האיטלקי ששמו היה או "סי"ד". שירותו של הגנראל הזה בצבא האיטלקי גדוש גם תפקידים עדינים אחרים, כגון: מפקד גדוד הצנחנים "פולגורה", היחידה המיוחסת ביותר בצבא האיטלקי, ונספח צבאי בשגרירות איטליה בבון. הוא נכנס ויוצא בחוגי שירותי הביון של נאט"ו, ועד לפני ימים אחדים היה חבר המטה של האיזור הצבאי הצפון־מערבי, שמושבו בטורינו. אמרתי "עד לפני כמה ימים", וכוונתי — עד להשעייתו מן השירות הפעיל דווקא בשל הגילויים שפירסם בגדול שבשבועונים הפוליטים האיטלקיים "פאנוראמה" על התככים של שירותי הביון האיטלקי סביב קאדאפי והיוזמות הטרוריסטיות שלו.

פתח את תיבת פאנדורה

בוודאי תשאלו מה ראה אלוף בשירות פעיל לגלות סודות מחדרי־חדרים, ולכבס בראש חוצות את הכבסים המלוכלכים של שירותי הביון האיטלקיים? ובכן, השירותים החשאיים הישנים "סי"ד", שהיו חשודים במעורבות בקשר "ימני־ניאו־פאשיסטי נגד המשטר הדמוקראטי ובקשר קשר למען הפלתו, עברו רה־ארגון יסודי עד כדי ביטול שמם הקודם והחלפתו בשם החדש דיגוס. באותו רה־אירגון הוצא הגנאל ויוויאני מן התמונה, והועבר לתפקידים צבאיים שיגרתיים, דהיינו — הקאריירה המזהירה שלו נבלמה. הגנראל החליט "להריק את השק" ולפתוח את תיבת פאנדורה של המעללים והמחדלים שהביאו את איטליה עד כדי משבר ביחסיה עם לוב. כך, בפעם הראשונה, יש עדות ממקור ראשון על התפתחות היחסים בין רומא וטריפולי.

מספר הגנראל ויוויאני מעל דפי "פאנוראמה": "כשקיבלתי את התפקיד של ראש הביון הנגדי (זה היה בשנת 1970, כאשר כראש הממשלה כיהן ג'וליו אנדריאוטי), ההוראות הפוליטיות שניתנו לסי"ד היו: להציל את האינטרסים האיטלקיים בלוב ולא להניח כי אנ"י (חברת הדלק הממשלתית) תסולק משוק הנפט. הבעיה היתה האם לתמוך באופוזיציה למשטרו של קאדאפי או לדאוג לענייננו ולתמוך בקולונל לאורך כל הקו. הפוליטיקאים ברומא בחרו, כמובן, בדרך השנייה. על שירות הביון הוטל להוכיח לקאדאפי שאנו ידידיו הנאמנים. בהתאם לקו זה חיסלנו מיד קבוצה של מתנגדי קאדאפי".

הפעולה החשובה הראשונה, שבוצעה על־ידי סי"ד האיטלקי, שמורה בתיקי שירות הביון תחת שם הצופן "הנסיך השחור". בינואר 1970 הצליחה המחלקה ד' של הביון האיטלקי להכשיל מבצע רציני, שיזם והכין עבדאלה בו עבדיר, דודנו של המלך לשעבר אידריס: קבוצה גדולה של מתנגדי קאדאפי מפליגה בספינות מאיטליה כדי לנחות בלוב ולעמוד שם בראשו מרד נגד הרודן הלובי. הסי"ד הודיע על ההפלגה לקאדאפי ששלח אל החוף את שומרי ראשו שתפסו את המורדים ורצחום, קבוצות נוספות של מורדים ניסו לנחות בחופי לוב, ואולם על כל נסיון כזה דיווחה רומא לקאדאפי, שטיפל בהם כמו בקבוצת "הנסיך השחור". נסיון נחיתה חשוב נוסף נשא את שם הצופן "הילטון", ומטרתו היתה לשחרר מבית הסוהר במבצר טריפולי קבוצה של אסירים פוליטיים. עשרה ימים לפני הפלגת האנייה "קונקוויסטאדור" שנועדה להעבירה, בתחילת מארס 1971, לחמושי גרילה נגד קאדאפי מנמל טריסטה אל מפרץ סירטה, עלו סוכנים איטלקים על סיפון האנייה ועצרו את כל המוכנים להפלגה. באות תודה שלח קאדאפי אחר־כך מתנות יקרות לראשי שירות הביון האיטלקי, ותכשיטי זהב מחורזות פנינים לנשותיהם.

העברנו מספר עצום של טנקים

שירותי הביון האיטלקיים לא הסתפקו בשמירה על קאדאפי ועל משטרו מפני קושרים ומורדים. "לקאדאפי מכרנו נשק מכל המינים בכמויות ניכרות. אירגננו את שירות הביון שלו ואף סיפקנו לו יועצים ומומחים לשם מודרניזציה של צבאו. משרד־החוץ האיטלקי הטיל עלינו במפורש את התפקיד הזה. העברנו לו מספר עצום של טנקים מדגם אם 113, תותחים בקוטר 105 מ"מ, מכונות יריה, רובים, רימוני יד, פצצות וכמות אדירה של ציוד צבאי אחר, וכל־זאת לאחר חילוקי־דעות לא מעטים בעניין זה עם האמריקנים".

ויוויאני מספר שלא פחות מ־50 יועצים צבאיים שוגרו מאיטליה לקאדפי. המחוייבות של שירותי הביון האיטלקיים בנידון זה היתה כה רבה עד שהם עצמם דאגו אפילו לתרגום ספרי ההדרכה הצבאית מאיטלקית לערבית. ויוויאני עצמו חיבר בשביל קאדאפי מדריך צבאי בשם "הקמתם, אירגונם ופעילותם של שירותי ביון". ועוד כרך נוסף בשם "ארגונו, הפעלתו וניצולו של גדוד צנחנים". "למעשה" — אומר ויוויאני — סיפקנו לקאדאפי צבא שלא היה לו קודם־לכן".

בארכיוני שירותי הביון האיטלקיים נשמר עד היום הזה תיק בן 88 עמודים, המכיל את כל פרטי המודרניזציה של הצבא הלובי. יש לזכור שבמחצית שנות השבעים היתה האופוזיציה נגד קאדאפי בלוב עדיין חזקה, והרודן בנה את משטרו על הצבא, שעליו הוציא 40 אחוז מתקציבו. על־כן לא שכחו המארגנים האיטלקים לשלב לתוך מבנה הצבא הזה גם "יחידות מיוחדות לביצוע תפקידי חבלה וגרילה בשטח האוייב". סביר להניח כי דווקא מן "היחידות המיוחדות" האלו מגייס קאדאפי את "קבוצות המתאבדים" שבזמן האחרון מבצעים את התנקשויות הדמים באירופה, לרבות באיטליה.

חמשת הטרוריסטים הוטסו לטריפולי

שירותי הביון האיטלקיים עשו לקאדאפי מחוות של רצון טוב לא רק בשטח הארגון, החימוש וההדרכה של צבאו, אלא גם בתחום הטרור, פשוטו כמשמעו. באוקטובר 1973, למשל, איתר שירות הביון האיטלקי באוסטיה, עיירת חוף לא הרחק מנמל התעופה פיומיצ'ינו, קבוצה של חמישה מחבלים ערביים עם שני טילי קרקע־אוויר "סטרלה", מתכוננים לפגוע במטוס אל־על בשעת המראתו ממסלול נמל התעופה. בלית ברירה עצר הסי"ד את חמשת המחבלים הערביים והכניסם במאסר, ואולם הם לא הועמדו למשפט על פשע, שעלול היה לגרום למותם של מאות נוסעים. אחרי חודשים אחדים הוטסו החמישה לטריפולי במטוס מיוחד של הסי"ד.

ויוויאני יודע לספר שההחלטה על שחרור הטרוריסטים הערביים התקבלה בדרג הפוליטי הבכיר ביותר של איטליה, אלדו מורו, ראש־הממשלה (שנחטף ונרצח אחר־כך בידי הבריגאדות האדומות) הורה לראש הסי"ד להגיע לידי הבנה עם ערפאת. "איננו רוצים להיות מעורבים בפרשיות האלו", אמר לו. וויוויאני מסכם: "סילקנו את המטוס, העלינו אותם עליו, והחזרנו אותם לשולחם — לקאדאפי".

אגב, שלושה ימים אחר־כך, אותו מטוס, שהביא את המחבלים לטריפולי, התפוצץ בשמי שדה התעופה הצבאי טרוזה, בקרבת ונציה בעת תרגיל טיס וטייסיו נספו. לדעת הגנראל ויוויאני היתה זו "אזהרה ברוטאלית" של "המוסד" הישראלי, שביקש לאותת לאיטליה על מורת־רוחה של ישראל על מעורבות האיטלקים בטרור הערבי־פלשתיני.

הגנראל ויוויאני: הוראה מגבוה לשחרר את חמשת הטרוריסטים שהתכוננו לפוצץ את מטוס אל על

קאפלר הוברח לאוסטריה

גילוייו של הגנראל אמברוג'ו ויוויאני נוגעים גם לפרשיות סנסאציוניות נוספות שהעסיקו בשעתם את דעת־הקהל האיטלקית והעולמית. למשל, פרשת "בריחתו" של קולונל הס.ס. הרברט קאפלר מבית החולים הצבאי "צ'ליו" ברומא. קאפלר שהיה אחראי ישירות לרצח 335 בני־ערובה, בתוכם כמאה יהודים, במערות הארדיאטיניות בקרבת רומא, נידון אחרי המלחמה על־ידי בית־משפט איטלקי למאסר עולם. בשנת 1977 ברח מבית־החולים הרומאי. בריחתו עורר סערת־רוחות גדולה בקרב יהודי רומא. כעת יודע ויוויאני לספר "לא היתה זו כלל בריחה. הפוליטיקאים האיטלקים הבטיחו לממשלת בון לשחררו, ומישהו — כמובן מן השירות החשאי — נהג על־פי הוראות מפורשות מלמעלה. קאפלר לווה אל מעבר הברנר, וחצה באין מפריע את הגבול לאוסטריה".

וידויו הארוך והמפורט של הגנראל אמברוג'ו ויוויאני איננו ככל הנראה סתם שיח־לב אקסהיביציוניסטי של קצין צבא ממורמר, אלא תעודה המרידה שינה מעיני המעמד הפוליטי האיטלקי מן הדרג הגבוה ביותר, עתונות העולם כולו עוסקת בוידויו. "טיימס" הלונדוני, למשל, הקדיש לעניין כותרת גדולה בעמודו הראשון: "ראש שירותי הביון האיטלקיים מאשימים את איטליה בחסות על קאדאפי".

הממשלות המערביות דורשות הסברים על־כך מממשלת רומא. מסתבר כי אפילו סוכנות הביון המרכזית האמריקנית לא ידעה כלל שסי"ד האיטלקי ארגן ואימן את השירותים החשאיים הלוביים ואת יחידות "כוח הפעולה" של קאדאפי. האמריקנים לא ידעו כי הפוליטיקאים האיטלקים של שנות השבעים היו מקורבים במידה כה חמורה אל "המשוגע מטריפולי". בוושינגטון אומרים וכותבים: "רק אחרי הראיון של ויוויאני לשבועון "פאנוראמה" התבררו ההתעקשויות הפרו־לוביות של אי־אלה פוליטיקאים איטלקיים מן הדרג החשוב", והרמז הוא, כמובן, לשר־החוץ הנוכחי ג'וליו אנדריאוטי, שבאותן שנים עשה בשירותי הביון האיטלקיים כבשלו.

הגנראל ויוויאני הושעה, כאמור, משירותו בצבא, ובכל־זאת הוא עסוק מאוד. השופטים, החוקרים את פרשיות הטרוריזם הערבי באיטליה ובאירופה, רוצים "לשמוע" אותו. הוא מוסר להם בנדיבות את כל מה שידוע לו. הדרגים הפוליטיים והצבאיים המוטרדים, כמובן, מגילוייו, שוקלים כעת אם להעמידו לדין בפני בית־משפט צבאי.

לכל הדעות

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

ולדהיים, קרייסקי והאוסטרים

אם בעוד עשרה ימים יהיה ד"ר קורט ולדהיים לנשיא אוסטריה — חוששני שזה מה שצפוי ובחירתו לא תהיה לתפארת ארצו. אמנם, שטות היא לומר, שולדהיים ביצע פשעים דומים לפשעי אייכמן או מנגלה. יותר מאמירת שטות, זהו גימוד מעשיהם ואשמתם של הפושעים הגדולים. לפי שעה על ולדהיים לא נודע כוודאות, אם הוא אשם בביצוע פשע, ולו גם אחד. אבל, די במה שהוכח ללא ספק: שהוא שקרן, מתחסד, אופורטוניסט — כדי שנשיאותו לא תפאר את ארצו.

דרך אגב, לא רק ולדהיים יצא בשן ועין מפרשת־ולדהיים. עתה אין ספק, למשל, כי בטרם נבחר ולדהיים במזכיר הכללי של האו"ם, בידי ממשלות ארה"ב וכריה"מ היה חומר על עברו, שחייב לכל הפחות חקירה מדוקדקת. אך שתי המעצמות העדיפו להעצות מעטה של שתיקה על עברו. מציאת מועמד פשרה מוסכם לתפקיד מזכ"ל האו"ם היתה כרוכה, כנראה, בקשיים ובמאמצים כה רבים, שכאשר נמצא סוף־סוף המועמד המוסכם, איש לא רצה עוד לעורר את השאלה, אם הוא גם מתאים לתפקידו, לא רק מבחינת כישוריו בהווה, אלא גם מבחינת עברו. גם ממשלות יוון ויוגוסלביה לא פצו פה, כנראה מאותן סיבות, וגם היום הן נמנעות מהרעשת עולמות, אף כי לפי כל העדויות, ולדהיים היה יותר מעורב בפעולות נגד פרטיזנים יוגוסלביים ויווניים, מאשר נגד יהודים.

האופורטוניזם של ממשלות אחרות בוודאי אינו מחייב את ישראל. היא זכאית להגיב, היא אף חייבת להגיב תגובה הולמת, אם תהיינה בידיה הוכחות מוצקות על אשמתו של ולדהיים. יש מקום לתגובה הולמת, אין מקום לתגובה היסטרית. הוכחות של ממש נגד ולדהיים עוד אין בנמצא, אבל גילויים של היסטריה כבר יש ויש. החל בהגדרת בחירתו האפשרית של ולדהיים כ„אסון", דרך ההצעות לנתק את הקשרים הדיפלומטיים עם אוסטריה וכלה בהכרזה המפוצצת, שפירוש בחירתו של ולדהיים יהיה, כי רוב העם האוסטרי הצביע בעד פושע נאצי ואנטישמי. חסידים שוטים הקופצים בראש, כבר מיהרו לתרגם הכרזה זו לשפת־המעשים ועד בטרם בחר העם האוסטרי בולדהיים, כבר נחפז ראש־עיריית רמת־גן לבטל תצוגת ציורים של צייר אוסטרי (שהוא, דרך אגב, אנטי־נאצי מובהק).

על אופן בחירתם של האוסטרים משפיעים שיקולים רבים ולכל הדעות, בעיית עברו של ולדהיים אינה הנושא המרכזי בשיקולים אלה. רבים מצביעים בעד ולדהיים, כי הוא נתמך על־ידי מפלגת־העם והיו מצביעים בעד כל מועמד, שמפלגה זו תומכת בו; אחרים רואים בו מועמד, העשוי לשפר את מעמדה הבינלאומי של אוסטריה (לא חשוב, אם זה שיקול נכון או מוטעה). רבים מאוד מבקשים להביע על־ידי הצבעתם בעד ולדהיים את מחאתם נגד המפלגה הסוציאליסטית, ויש בוודאי גם כאלה, אשר עברו של ולדהיים קוסם להם; כשם שבוודאי יש גם כאלה, שעבר זה מרתיע אותם. איוולת היא לראות בכל אלה מיקשה אחת, שהאנטישמיות היא המכנה המשותף שלהם. אילו זה היה המצב, כיצד יוסבר, שהאוסטרים בחרו שלוש פעמים, זו אחר זו, בברונו קרייסקי כקנצלר והוא היה המדינאי הפופולרי ביותר בארצו לאחר מלחמת העולם השנייה? אצלנו, כמובן, מרבים לדבר על „גישתו האנטי־ישראלית" של קרייסקי ועל „השנאה העצמית" שלו, אך לגבי האוסטרים הוא היה בוודאי יהודי לכל דבר. הם לא בחרו בו אמנם בגלל היותו יהודי, רבים אולי למרות היותו יהודי — אבל גם כך, פופולריותו הבלתי־רגילה של קנצלר־אוסטריה היהודי היא חיזיון, שאי־אפשר היה להעלותו על הדעת לפני 50־60 שנה ועם כל ההסתייגויות, היא מעידה על שינויים בהלכי־הרוח.

מכל מקום, מבחירתו של קרייסקי אין להסיק על אהדת רובו של העם האוסטרי ליהודים ובאותה מידה עצמה, כמו שמהצבעה בעד ולדהיים כשלעצמה עדיין אין להסיק על הלכי־רוח אנטישמיים בקרב רוב האוסטרים. ואפילו אם יש בקירבם הלכי־רוח אנטישמיים, זו עוד לא סיבה לניתוק הקשרים הדיפלומטיים. יש עוד ארצות כהנה וכהנה, שיש בהם קצת או הרבה הלכי רוח אנטישמיים ואיש אינו חושב לנתק איתן את הקשרים הדיפלומטיים.

מה שמעלה בזכרון את מנחם בגין, שפיתח לדרגה של אמנות את התסמונת של „כל העולם נגדנו", התקיף, העליב והאשים באנטישמיות זה אחר זה את הלמוט שמידט, את ז'יסקארד ד'אסטן, את קספר ויינברגר, את מרגרט תאצ'ר ואת מי לא. כאילו אין די אויבים של ממש ויש ליצור אותם יש מאין. פליאה היא, איך יתומי־בגין סיגלו לעצמם דווקא את התכונות הגרועות והשליליות ביותר של מנהיגם לשעבר?

חיים שכאלה

עדנה רזי

יתרונותיו של הגילוי המוקדם

גילוייו של היועץ המשפטי לממשלה חשפו בפנינו מציאות החייבת להדליק במותנו נורה אדומה. שני מחבלים ערביים נהרגו בידי זרועות הבטחון הישראליים ללא משפט. ייתכן וגילוי נורא זה הוא אות לבאים אחריו. ייתכן וכל השמאלנים ומתנגדי הכיבוש למיניהם, העוסקים זה כעשרים שנה בנבואות שחורות על הידרדרותנו המוסרית, יתגלו כצודקים. הריגת שני המחבלים ללא משפט עלולה להיות צעד ראשון בעירעורו של שלטון החוק והסדר במדינתנו.

אמנם, הפעם מדובר במחבלים שהם חלאת המין האנושי. אך מי לידינו יתקע שחוסננו המוסרי לא ייפגע יותר. אנו עלולים, חס וחלילה, למצוא עצמנו פוגעים גם בערבים שאינם מחבלים אך חיים תחת שלטון הכיבוש הישראלי. אנו עלולים להגיע למצב של חוק אחד לאזרחי ישראל וחוק אחר לתושבי השטחים. אנו עלולים יום אחד לשלוח את ילדינו המשרתים בצה"ל לשמש כשוטרים בשטחים הכבושים ולירות יריות הפחדה באוויר. ומי יודע אם חס וחלילה יריה כזו באוויר לא תפגע בטעות ברגליו של ילד ערבי.

אם הידרדרותנו המוסרית אכן תמשך עלולים ילדינו המשרתים בצה"ל להכנס בכוח הנשק לבתיהם של תושבים בשטחים ולערוך שם חיפושים, להוציא זקנים החוצה בלילה לחיפוש, להרוס בתים, והלב מסרב להמשיך ולדמיין מה עוד עלול לקרות. מי יודע אם יום אחד לא נמצא את עצמנו עומדים מול מחתרת יהודית שמכוח הנסיבות תצמח בארץ־ישראל.

אכן, מזל הוא שקיים במדינתנו יועץ משפט ער הממלא את תפקידו. מזל שכבר במקרה הראשון של לקיחת החוק לידיים נזדעק היועץ המשפטי ונזדעק העם. כך נצליח להפוך את הריגת המחבלים הערביים למופת ולדוגמה לשלטון החוק בישראל. כך נצליח למנוע את כל הדברים האיומים העלולים לקרות כאשר החוק מפסיק להיות שווה לכולם.

רק בדבר אחד נראה לי שטעה היועץ המשפטי לממשלה. מדוע יש צורך להשעות את ראש שרותי הבטחון הכללי? ככלות הכל, לאחר כעשרים שנות כיבוש, קורה לראשונה ששני ערבים מוצאים את מותם ללא משפט, מה עוד שהם מחבלים. במחשבה שניה, ייתכן כי הפרופסור זמיר צודק ויש צורך בעונש מרתיע כדי שנוכל להמשיך ולשמור על שלטון החוק בארצנו.

שיעור באהבה

גאולה כהן תקפה את פרופסור יצחק זמיר ואמרה ש„דבריו מושפעים מהשקפת עולם אישית ופוליטית". גאולה כהן כמובן צודקת בדבריה. היא עצמה איננה נגועה בסימפטומים אגואיסטים כאלה של פרופסור זמיר. אצלה אין כל השקפה אישית או פוליטית. אצלה קיימת רק אהבת העם. ואכן שיקוליה נקיים מהשקפות זרות. לכן היא איננה מדברת מתוך מניעים אישיים, שאסורים, כמובן, על פוליטיקאי. וגם לא מתוך מניעים של השקפת עולם שאסורים על היועץ המשפטי.

אך מה אפשר לעשות? לא כל נבירי העם בכנסת ובממשלה הצליחו להתעלות לרמה כה גבוהה של שיחרור מכל מניע אישי ופוליטי. לא כולם הצליחו להגיע לדרגה כה כנה של אהבה טהורה אל העם ואל הארץ.

אכן, כיצד אפשר למסור לידיו של אדם כה בלתי אחראי את המשרה הרמה של היועץ המשפטי לממשלה.

האדם המתאים לקבלת החלטות בקשר לראש השב"כ הוא אדם הנקי מכל נגע של השקפה כלשהי. אדם היודע אהבה מהי. אני מציעה את אגה קרנינה למשרת היועץ המשפטי לממשלה.

החמליל שמאחורי המוסיקה

יורם בר

„יוהאנס פאסיון"

במחיאות כפיים סוערות, הודה הקהל הישראלי לאנסמבל הקולי של דרום גרמניה, על הביצוע הנפלא של ה„יוהאנס פאסיון" של י.ס. באך, בכנסיית הדורמיציון בירושלים, כמסגרת פסטיבל ישראל. למרות שהביצוע המוסיקלי של המקהלה, התזמורת והסולנים היה מקסים, לא יכולתי להצטרף למחיאות הכפיים. אמנם, מבחינה מוסיקאלית, הקונצרט היה חוויה נדירה. אלא שהיה בה רק פגם אחר, שרבים בקהל התעלמו ממנו, או לא נתנו אליו את הדעת: הטכסט. התמליל הגרמני של יצירת־ענק זו, הופיע במלואו בתוכניה בתרגום עברי. ליוויתי את ההאזנה ליצירה בקריאת התמליל. לא ידעתי את נפשי מרוב מבוכה. יושב לו קהל ישראלי, יהודי, ומתמוגג מיצירת מוסיקאלית המבוססת על מיסמך אנטישמי מחריד. את היצירה ותוכנה הכרתי מאלבום תקליטים שברשותי. המבוכה כאה כולה מהקהל הישראלי־יהודי המתמוגג.

ה„יוהאנס פאסיון", כמו גם כתבים דומים לו, העוסקים בצליבת ישו, כולם מבוססים אמנם על הברית החדשה. אך קריאה בהם, ממחישה בצורה הבוטה ביותר, מה היתה קרקע צמיחתה של שנאת היהודים בתרבות הנוצרית לדורותיה, ובעיקר בדורות האחרונים. ב„פאסיון" זה, ישו נצלב בגלל הסתת היהודים. פונטיוס פילאטוס התמים, כלל לא רצה לפגוע בו, היהודים, הם שכפו על המצביא הרומי המסכן את הצליבה.

היהודים מופיעים בפאסיון כגוף אמורפי, ללא שמות מסויימים, כאספסוף הראוי להאשמה קולקטיבית. ישו המסכן נצלב בגלל כל היהודים כולם. לאו דווקא יהודה איש־קריות או קיפא הכהן הגדול. כולם. החברה הנוצרית, שחונכה על ברכי פאסיון זה ודומיו, לא נזקקה למאמץ אינטלקטואלי רב כדי להעביר האשמה זו מהציבור היהודי של ימי ישו לציבור היהודי החי בקרבם.

האזנה ל„יוהאנס פאסיון" המוחישה בצורה ברורה את השרשים הנוצריים של האנטישמיות. בכל נוצרי טוב התפתחה באופן טבעי, כחלק מאמונתו ב„טוב" הישועי, אמונה ב„רע" היהודי.

האב עמנואל, העומד בראש כנסית הדורמיציון שאירחה את הקונצרט, חש בסיטואציה הרגישה ולכן, צירף לתוכניה מגיה אפולוגטית למאזין. הוא מספר בה, ששקל לשנות את טכסט הפאסיון ותחת „יהודים" לציין „אנשים" או „נוצרים". שתי האפשרויות ניתנות לדבריו להצדקה מן הבחינה התיאולוגית, שהרי לטענתו, אין מדובר בסיפור הפאסיון בוויכוח בין יהודים לנוצרים, ואף לא בעימות ביניהם, שכבר הזיק דיו בתולדות האנושות.

האב עמנואל מסביר את ההחלטה שלא לשנות את הטכסט ביראת כבוד כלפי כל קרבנותיה של ההיסטוריה המתלתלה, שאסור להרחיקה או לטשטשה, משום שרק הכרת אותן דרכי תעייה מאפשרת להקים תשתית להתחלה חדשה. הוא אינו מודה לפן האנטישמי שביצירה, אלא רק בגילויי האנטישמיות שהיו בעבר, אותם הוא קושר בעקיפין לטכסטים נוסח זה של ה„פאסיון".

ביצוע זה של ה„יוהאנס פאסיון" הוא הראשון בישראל. למרות שאינני תומך בהחרמת יצירות מוסיקאליות, ולמרות שבביתי אני מאזין גם לווגנר, לריכארד שטראוס ולקרל אורף, יצאתי מן הקונצרט הזה מלא הבנה לכל אלו שנמנעו עד כה מלהשמיע יצירה זו בישראל. לא צריך להיות יהודי דתי כדי להסתייג מיצירה נוצרית־אנטישמית זו, שהרעילה נשמות נוצריות רבות בשנאת יהודים, תוך שהיא מטפטפת את הרעל במעטפה של מוסיקה שמימית נפלאה. המאזינים בקונצרט, כיהודים טובים האמונים על תהליך ההדחקה של כל מה שלא נוח להם להתמודד איתו, העדיפו להתמוגג מהמוסיקה שאכן אין דומה לה, ולהתעלם מהתמליל שמאחוריה.

מנהג חדש בא למדינה

רעיה רטיג

יש שיטה בשגעון

בימים אלה נפתח יריד אדם ומעונו בגני התערוכה שבתל־אביב. כבכל שנה, מוצגים בשטחו רחבי־הידיים של היריד כל החידושים האחרונים (גם אלו שאינם כבר בגדר חידושים...) בתחום זה של צרכנות. והמוני בית ישראל נוהרים לראות ולגעת מקרוב במה שהוא תמצית החלום הישראלי: מטבח „כפרי" עם מכשיר אמריקאי, חדר שינה בסגנון לואי זה או אחר, מקררים בנפח יותר גדול מזה של השכן ממול, רהיטי גן ומרפסת, בית נופש נייד ושאר אביזרים שמקלים על החיים (ולפעמים, אולי, מקשים עליהם).

חלק ממבקרי היריד שולפים את פנקסי השיקים שלהם ומסוגלים בו במקום להפוך את חלומם הגדול למציאות; הרוב הגדול והלא כל־כך דומם מסתפק ברגעי החלום ושב לביתו ברגליים רואבות כשהוא מסתפק בדרך כלל ברכישת עוד סכין קסם או פומפיית פלאים, אשר תונחנה למעצבה במגרת המטבח הלא כל־כך חדיש שלו עד שבשנה הבאה לעת היפתח היריד הבא יצטרפו אליה אביזרים בלתי נחוצים חדשים.

מדי שנה נעשה על־ידי המארגנים נסיון לשוות איזה ברק של חידוש ליריד שאחרי הכל דומה שאין עוד מה לחדש בו. והנה השנה חידוש אמיתי: זו הפעם הראשונה יוצג במסגרת היריד תא מאסר, בגודל טבעי על כל ציודו הסטנדרטי!! אכן, חידוש אמיתי, כמותו טרם נראה עד כה על מרשאות היריד ומגרשיו. למרות התפעמותי העמוקה מדמיונם היצירתי של מארגני היריד, לא יכולתי שלא לתמוה מה טעם ראו הם להביא לתערוכת „אדם ומעונו" את תא האסירים הסטנדרטי: הרי אין להניח שרצו לצער את המוני המבקרים ולהעכיר עליהם את מצב רוחם (וזה רע לעסקים לשמם קיים היריד); אין גם לחשוד בהם שאינם יודעים להגדיר את צרכי הציבור ומאווי ליבו. נותר אם כן להניח, שהציבור אכן רוצה לראות ביריד אדם ומעונו תא אסירים, וטעמיו, אולי, עמו:

* בשנים האחרונות הפך בית־הכלא, או לפחות בית המעצר האיזורי, לתחנה שיגרתית במהלך חייהם של רבים וטובים (לפחות על־פי הגדרתם הם את עצמם) בחברה הישראלית; כמעט כל מישהו שהוא גם משהו זכה לחוויה זו. מקום שעד לפני שנים לא רבות נחשב למקומם של עבריינים שבעטו בנורמות החברתיות והוקאו אל מחוץ לחברה הפך להיות אכסניה למנהיגים, אנשי כספים ושאר שועי ארץ. נמצאו אף מי שהשתמשו במאסרם כמנוף לבנייתה וחיזוקה של קריירה ציבורית ופוליטית. ברור מכל מקום שגם אם העבירות שביצעו והעונש שריצו לא סייעו ישירות לקידום מעמדם האישי והציבורי — להזיק בוודאי שלא הזיקו.

* כיון שבית־הסוהר אינו עוד נחלתם של אנשי השוליים בלבד, וכיון שכה רבים בקרבנו התרגלו לנהל את חייהם על הגבול הדק שבין הישר לפלילי — יש, שכנראה, עניין להמוני המבקרים לראות מקרוב מה צפוי להם ביום בו ייתפסו ברשת ויתבעו לתת את הדין על מעשיהם.

נורמות של חברה אינן משתנות במחי יד ובהינף קולמוס; השינויים שחלים בנורמות אלו הינם בדרך כלל איטיים וזוחלים. העובדה שתא אסירים מוצג במסגרת יריד „אדם ומעונו" יש בה המחשה לשינויים הערכיים שעברו על חברתנו מאז תקופת ביאליק אשר התפלל לגנב העברי ולפרוצה העבריה הראשונים ועד היום.

מה היה בגדר חלום — הופך למציאות. רק כך ניתן להסביר את העובדה ששיחרור בנו של נציב בתי הסוהר מן הכלא זכה לכיסוי תקשורתי כה מקיף ואוהד; מי שלא היה מודע לעובדות ולנסיבות כליאתו של הבחור יכול היה לרגע לטעות ולסבור שהגיע ארצה לוחם חופש ידוע, ממציא דגול שהקל על האנושות או איש רוח. ברם, מי שזוכר את קבלת הפנים שלא הוכנה לממציא תרכיב סאלק אשר שיחרר את העולם מאימי שיתוק הילדים והחזיר שינה לעיניהם של מיליוני הורים וילדים יודע שבמדינת־ישראל על סף סוף שנות השמונים, תוכל לזכות בחשיפה בזמן שיא בטלוויזיה אם תהיה עבריין „רציני" ורצוי בעל קשרים במקומות הנכונים; שהרי הטלוויזיה יודעת גם היא, כמו מארגני היריד, מה ואת מי אוהב הקהל — והיא מספקת לו את זה, וכשפע. כך גם ניתן להסביר את הכיסוי הרחב לו זכה פלאטו שרון לאחר שהצליח להימלט מכלאו באיטליה, ואת האהבה (האמיתית, לצערי) שהעתירו עליו אותם אזרחים פשוטים שנמצאו באותה שעה במקרה בנמל התעופה.

כשמצב הדברים הוא כזה, אין עוד שום דבר מתמיה בתגובתם של כמה שחקני כדורסל עמם שיחק בעבר מי שעצור כיום בחשד שהוא ה„אנס האתלטי" שבשמעם על מעצרו החליטו להקים קרן אשר תסייע לו במימון הגנתו המשפטית. אכן, מחווה חברתית נוגעת אל הלב — אלא שמכוונת היא לייער הלא נכון; אם זקוק החשוד להגנה משפטית ואין ביכולתו לממן אותה — תעמיד לו המדינה פרקליט שייצג אותו; אם חברי אמת הם — ראוי היה להם להקדיש מזמנם ומאמציהם בכדי לסייע ולתמוך במשפחתו של החשוד, אשר ללא ספק הינה חפה מכל פשע וזקוקה כיום לכל עזרה וסיוע אפשריים — נפשיים כמו כלכליים. אם לא למשפחת החשוד — טוב היו עושים חבריו אלו לו הקדישו עצמם לסיוע לקורבנותיו האומללים של האנס אשר טראומת האונס והמעשים המגונים תלווה אותן לכל חייהן. ברם במציאות חיינו „מכובד" יותר לתמוך בנאשם ולא בקורבנותיו, וכלל זה ידוע גם לכדורסלנים.

אכן, כפי שנאמר — יש שיטה בשגעון. או שמא מוטב לומר יש שגעון בשיטה?

שוליים

נתן רענן

היועץ שהקיץ

את שרשרת תרמות החורף שפקדו לסירוגין את פרופ' זמיר — קשה לשכוח. האם התבטא בעניין הדיון הכאילו־משפטי בו נדרשו עיתונאים לחשוף את מקורותיהם בבירור בלשכת עורכי־הדין? אכן, פעם הוא דיבר — ספק בזכות, ספק בגנות — אודות רישוי עיתונאים. אחר־כך הדליפו מאיים כנהוג אצלו, כי העלה את הסוגייה כדי לבלום חקיקה שתדרוש רישוי עיתונאים. מדוע לא בגלוי ובפרהסיה?

אבל, אלו זוטות נוכח המינוי של יועץ משפטי לממשלת בגין. לא צריך לקבל כל תפקיד, ויועץ משפטי לממשלה — בניגוד לפרקליט זוטר — יכול לסרב לקבל אפילו מינוי כל־כך מושך. מה עוד שה„קליינט" שלו, קרי: ממשלת בגין, לא היה במצב של מחסור במועמדים לתפקיד היועץ. איך אומרים בשיחות רעים? הכה ואשתק את תפקידו של „פרקליט השטן", להבדיל. אך מי שמתמנה על־ידי בגין, ואין לו ברק כמו לפרופ' ברק בשעתו — אל יבוא בטענות כי בעת שחוטבים עצים ניתזים שבבים.

היועץ שהקיץ ידע רוגע רב בעת סאברה ושאתילה, בעת התפרעות של אנשי המחתרת נגד שלטון החוק ועוד כהנה וכהנה. חוק נגד גזענות? לא הוא היה המוציא והמביא.

פרופ' זמיר לא תבע מאת מנחם בגין ועדת חקירה על מעללי שרון ו„רפול" בשל"ג. הציבור דרש זאת וזמיר יעץ מה שיעץ לבגין, ולא התפטר כמו השר ברמן מן הממשלה. גם היוזמה להקמת ועדת חקירה בעניין מניות הבנקים היתה של המשפטן־הח"כ דוד ליבאי, יו"ר ועדת הכנסת לביקורת המדינה. וכאשר נדרש ליתן חוות־דעת שתאסור את ההפגנה של תומכי הנאשמים בחברות במחתרת היהודית שנערכה בכיכר מלכי ישראל — לא חלם על התפטרות.

עכשיו, כאשר ממילא „נשבר לו", ואין לו מינוי מובטח ל„עליון", דולפת עמדתו המוסרנית להפלא בעניין ראש השב"כ, ישירות אל המדיה העולמית. עכשיו הוא כבר אישיות מפורסמת ברחבי תבל וסרנא דארעא — חד הוא. כלומר: הזיכרון הוא קצר, וכמשל הערבים: החיפזון לצאת נשכר מן הפרשה, הוא מעם השטן. לא שאלת שלטון החוק לפנינו (כמו בעניין הפרת ה„סוב יודיצה" ע"י התומכים האלימים של המחתרת היהודית) — אלא עניין מהותי. לא שלטון החוק, אלא שלטון השלטון.

לא אמרנו כאן מלה וחצי־מלה כיצד דולפות הידיעות מלישכתו. זה עובד כמו „השראה" של זרמי חשמל, ללא מגע ישיר. הניחו את הטרנזיסטור ליד מכשיר הטלפון בעת חיוג, ותשמעו ברדיו את אותות החיוג. כבר היו דברים מעולם.

המימונה של מגי

הביקור הממלכתי של הגברת תאצ'ר חורג מכל גבול סביר. השמאלץ נשפך על גדותיו והכל שוכחים כיצד דורסת מגי השמרנית את האיגודים המקצועיים ואת המובטלים של בריטניה הגדולה־לשעבר.

גם נשכח האורח המחפיר שבו שברה את שביתתם של כורי־הפחם בארצה. היא איננה „בתו של כורה הפחם" אלא אמו החורגת והדורסנית. המושג „תאצ'ריזים" הפך שם נרדף לאבטלה ולמשק נהרס והולך בכלכלה העולמית. זאת תופעה החורגת אפילו נוכח ה„רייגאקונומיקס" של אמריקה. לכן, לא צריך היה לצאת מן הכלים ומוטב היה להרעיף עליה קצת פחות גינוני חנופה קרתנית. ראש־ממשלה הבאה לביקור, זה דבר יפה, אך לא בהכרח מלהיב.

ראוי לזכור כי לא מכבר קיימה ביקור דומה בירדן, ושר בכיר אצלנו — איש תנועת העבודה — כינה אותה בשם סוחרת הנשק הגדולה של המזרח־התיכון. היא מרפדת כמה ממדינות העימות באזורנו בשלל כלי־משחית, והופכת אותם לקניינים מאושרים. וראינו כבר קניינים מאושרים פחות. אם את מילות השלום שלה היא מקזזת במכירת הנשק לצורכי עימות צבאי באיזורנו, מוטב לנו לא ליפול בפח היקוש הזה.

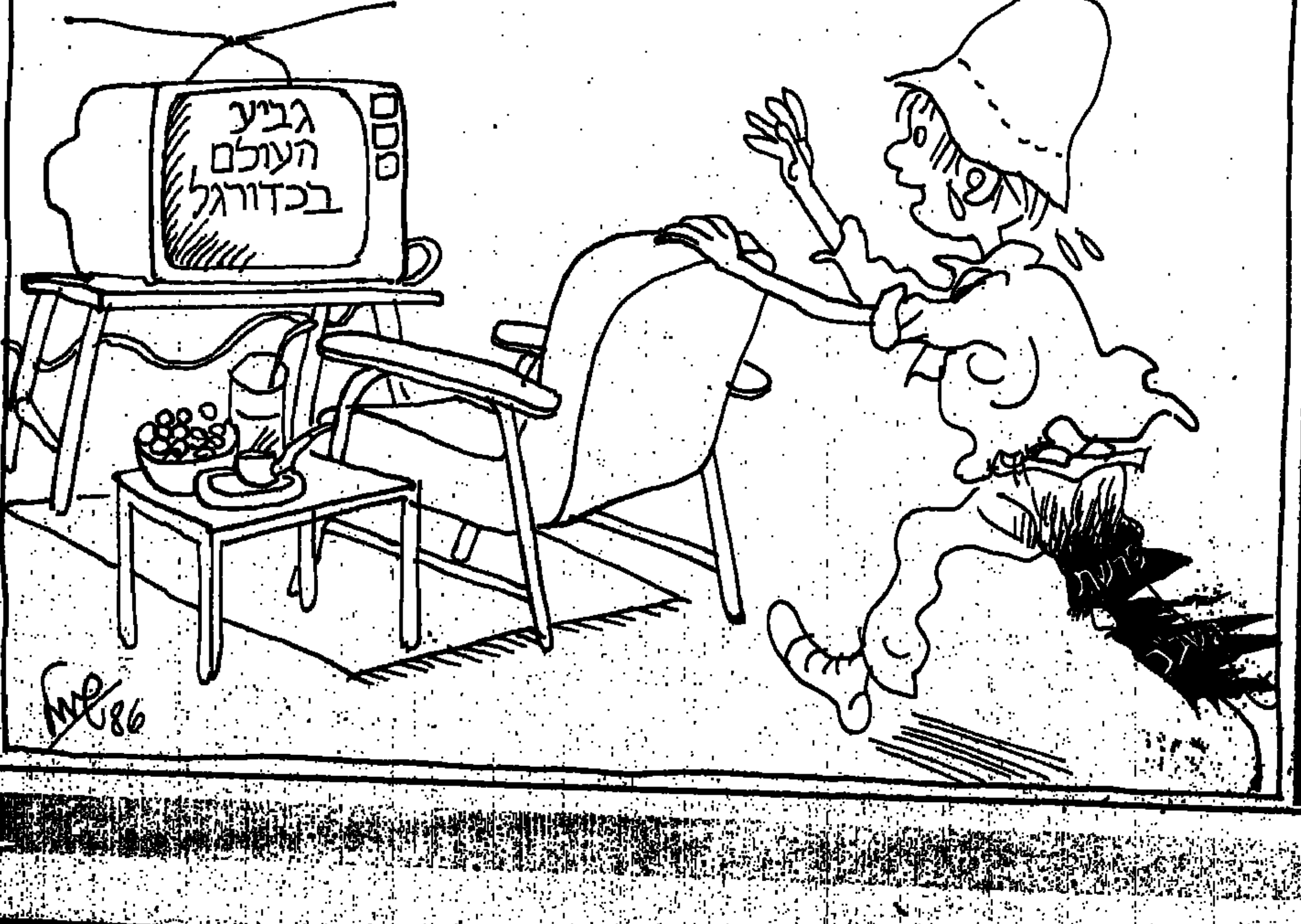

עוד הרהור

יעקב רבי

מי מפחד ממדינת הלכה

ההשראה התיאולוגית וההשראה השובניסטית של שנאת זרים ותופעות גזעניות בישראל

מדינת הלכה היא מושג שנתחדש בדור האחרון, לאחר קום המדינה. לפני היות מדינה בישראל, דתיים וחרדים לא נשאו נפשם אל חזון כזה, הכורך־ייחד ריבונות מדינית ואורח־חיים המושתת על אדני ההלכה. קיצונים שבהם, קנאים מופלגים לדבר ה', הניחו מן הסתם כי הדבר יקום ויהיה אי־אז בימות המשיח וכי החזון יתגשם „על דעת המקום", בגזירת הקב"ה, ולא מכוח הכרעה של בני־אדם בשר ודם.

דתיים מתונים, ציונים, לא עסקו בזה. הם הסתפקו במועט ונחה דעתם כאשר המימסד הממלכתי שעוד היה באיבו, ביוזמת בן־גוריון, מסר להם — או למען הדיוק: לרבנות הראשית המסורתית — את הטיפול בדיני אישות, אשר על־פיהם נקבעת זהותו היהודית של אדם, וכן שמירת שבת ומועד ודיני כשרות ברשות הרבים. בנוסף לזה הוקנתה להם הזכות (וניתנו להם האמצעים) לכונן מוסדות־חינוך משלהם — הזרם הממלכתי־דתי. מבחינתו של המחנה הדתי, היתה זאת פשרה מוכרחת; שומרי־המצוות הודו בדיעבד באי־יכולתם הבסיסית ליטול חלק שווה בהפעלת שירותים ומנגנונים חיוניים שבלעדיהם אין קיום למדינה אפילו שעה אחת, כמו חשמל, אספקת מים ולפחות תשתית מינימאלית של תחבורה ותובלה ציבורית בשבת. חומרי ההלכה מנעו מלכתחילה את כינונה של מדינת הלכה. גם מוסדות ממלכתיים שניהולם אינו כרוך בהכרח בחילול שבת לא היו פתוחים לרווחה ובאורח טוטאלי לפני שומרי מצוות, הן משום שההלכה ואישי ההלכה — פרט לכמה יוצאים מן הכלל, כמו הרמב"ם — לא נדרשו למעשה להליכות־מדינה ורוב חכמי ההלכה בימינו לא התמצאו בכגון דא, והן משום שגם העיסוק במיניסטריונים בלתי־דתיים באופים לא היה פטור מן החשש של עבירה על דברי תורה. החריגים המובהקים בנידון דידן היו משרדי הדתות, החינוך והפנים. ד"ר בורג היה כשיר לשרת כשר־הפנים, והוא הדין ברב יצחק פרץ איש ש"ס, משום שמשרד הפנים, במציאות ובנוהג של מדינת ישראל, נעשה משגיח על הכשרות האתנית־דתית, על טהרת ההשתייכות לעם ישראל, או במונחים חוקיים עם הפעלת חוק השבות.

גניבת דעת

אם תיתכן מדינת הלכה, הרי מה שפורש לעיל מהווה לכאורה גבולותיה המאקסימאליים. גם זה יותר מדי, לטעמם ועל־פי נסיונם המתסכל של החוגים החילוניים, המהווים רוב בעם. על כל פנים, לא תהיה מדינת הלכה רחבה יותר או טוטאלית, לא עתה ולא בעתיד הנראה לעין, אלא אם כן תישען המדינה היהודית, בשיעור מאסיבי למדי, על שירותיהם מרצון או מאונס של לא־יהודים („גויים של שבת", אולי גם מחוץ לתחומה של שבת) וכן על דיספנסאציה לקצת חילוניים, שיקבלו היתר לעסוק במלאכות אסורות או לא־נקיות.

אם מדינת הלכה היא יומרה בלתי־אפשרית, מדוע איפוא נשמעו לאחרונה איומים של דתיים להשליט ולכפות מדינת הלכה, שגם אם תתמהמה — בוא תבוא, לא תאחר? ומדוע מעורר האיום הזה חיל ורעדה בציבור החילוני? לעצמו של דבר, האיום הזה אין לו שחר; הוא גניבת דעת; הוא שימוש שלא כהלכה במושג הלכה או „דבר תורה". ולא־אחת יש בו משום ניצול עמארצותם ותמימותם של חילונים. לא כל שנאמר פה ושם במקורותינו, בייחוד במה שנקרא „מחשבת היהדות", הוא הלכה. מנוחת השבת ול"ט מלאכות האסורות בה הן הלכות. כיוצא בזה ענייני מאכלות אסורות. כיוצא בזה איסור חמץ בפסח, ולהבדיל לחיוב — המיצווה של אכילת מצה. וכן כל מה ששייך לדיני אישות ולגילוי עריות הוא בגדר הלכות. גם כמה סוגיות השייכות למקח וממכר ויחסי ממונות שייכים לעולמה של ההלכה. אבל, למרבה התימה, לעלות לארץ־ישראל ולשבת בה ולא לרדת ממנה אינו בגדר הלכה, והאיסור לוותר על שטח משטחי ארץ־ישראל אינו הלכה; שכן, כל ההגדרה של ארץ־ישראל, מבחינה גיאוגרפית, כמותית וערכית — איננה חד־משמעית. אלף ואחת אמרות שאמרו חכמים בעניינים שבין אדם לחברו ושבינו לבינה ובין יחיד לציבור ובין יהודים לאומות־העולם אינם הלכות לפי שאינם חד־משמעיים, אלא כל חכם חיווה דעתו כטעמה וכנטיית רוחו וכהשקפת עולמו.

הרמב"ם הבחין בין עניינים אלה, שסיווג אותם כמונת „דברי אגדה", ובין הלכות, אם כי גם הוא העמיד לפעמים על דעתו והטביע גושפנקה הלכתית בנושאים שחכמים אחרים, בזמנו או בזמנים אחרים, במקומם או בתחומי־תרבות אחרים, לא טרחו להידרש להם או לייחס להם חשיבות; כגון היחס אל נוכרים שנכבשו ושיהודים שולטים בהם. מקצת דבריו בנידון דידן, בהלכות מלכים ומלחמותיהם שבספר מישנה תורה — באווירה השוררת עתה בארץ דומה עלינו שריח עז של גזענות נודף מהם: „אם השלימו (נוכרים) וקיבלו שבע מצוות שקיבלו עליהן בני נוח, אין הורגין מהם נשמה והרי הן למס, שנאמר: יהיו לך למס ועבדוך... והעבדות שיקבלו הוא שיהיו נבזים ושפלים למטה, ולא ירימו ראש בישראל אלא יהיו כבושים תחת ידם, ולא יתמנו על ישראל לשום דבר שבעולם..."

יחס מורכב לנוכרים

אם הרמב"ם פסק כך, בעניין כה קריטי, הייפלא שאנשי „היהדות הנאמנה" חרדים לשמן הטוב של ההלכה ושל דת ישראל ותובעים חסינות לדת מפני פגיעתו הרעה של החוק נגד גזענות, אם וכאשר ייחקק? ובאמת, כמה רבנים דתיים־לאומיים, מקורבי גוש אמונים, וזולתם הרב מאיר כהנא בקלונו ובעצמו, מסתמכים על הדברים הנ"ל של הרמב"ם, המוצגים בפירוש כהלכה. אבל דווקא מי שאינו נמנה עם מקיימי ההלכות אינו צריך לחשוש למוניטין ההומאניים והבלתי־גזעניים של ההלכה ושל היהדות בכלל, ולגדולתו של הרמב"ם כחכם וכפילוסוף. גדולי ישראל לא קיבלו את פסקו החמור, שהושפע אולי מצוק העיתים. בעצם, לרמב"ם גופו היה יחס מורכב אל הנוכרים למיניהם. במוסלמים הוא לא ראה בשום פנים עובדי עבודה זרה, אלא אדרבה, הוא הטעים שאין „שום טעות באמונתם של הישמעאלים בייחוד" (במונותיאיזם). ואשר לנוצרים, הרי אף־על־פי שסבור היה כי עובדי עבודה זרה הם — ראה אותם מבחינה אחת קרובים יותר (מהמוסלמים) ליהדות, לפי שאימצו להם את תורה נביאים וכתובים („הברית הישנה", כלשונם).

אין ההלכה גזענית, ועל כל פנים ניתן להבינה ולפרשה ללא אבק גזענות. מדוע איפוא דווקא בימינו, ובמדינת ישראל להבדיל מן הנוהג בגולה — נתפסים קצת אנשי־הלכה לפרשנות גזענית ובה־בעת מבקשים להם מגן ומיסתור מפני החוק נגד הסתה גזענית? פרופ' יהושפט הרכבי, בספרו „הכרעות גורליות", אומר לעניין זה: „שמא, ישמרנו האל, לכך הכוונה באימרת הקב"ה על אומתנו, לפי האגדה: „בחורבנה העמידה לי צדיקים ובבניינה העמידה לי רשעים" (שיר השירים רבה, ד', י"א).

אבל מה מקור השראתם של ה„רשעים" בזמן הזה? האומנם המקור היא „קודש" או שמא כולו חולין ועכרוריות ורליזיות? פרופ' הרכבי עומד בספרו על ההשפעה שהשפיעו הקנאות הלאומנית (או כלשונו: „האתוס הז'בוטינסקאי־בגיניסטי" גם על חוגי מאמינים: „השינוי באווירה התיאולוגית נגזר מהשינוי באווירה המדינית... המעבר מיחס זהיר לגויים להתגרות בהם — גם הוא ברוחו של אותו ה„אתוס".

דוד ארן

מסביב לעולם

● לא כל הפליטים האפגאניים ברחו מרצונם...

„עליי ללכת עתה ללוויה, שאם לא כן, יתמהו כוהני הדת על היעדרי", העיר הפליט האפגאני אמיר. בלילה נרצח אחד הפאתאנים. הרוצח היה קרוב־משפחה של הקורבן. הוא נמלט. בעיני אמיר בן ה־24, הבעיות הראשיות במחנות הן השלטון השרירותי של כוהני הדת והסכסוכים השבטיים החוזרים ונשנים בהם. לאחר כמה ימי הסרטה במחנה הפליטים בארואקאי, במרחק של כ־90 דקות נסיעה במכונית משאוואר, התחיל

העבודה בסרט העלילתי „אבל האפגאנים" הוליכה את כתב הטלוויזיה השווייצי קורט טרונינגר למחנות פליטים שונים בפאקיסטן. הוא שוחח עם הפליטים במשך שלושה שבועות וקיבל מושג על שלטונם של כוהני הדת.

אמיר לדבר בגלוי לפתע: „הטרור של כוהני הדת מחמיר והולך. הם עושים באנשים כאן ככל שעולה על רוחם. יש להדגיש, שרבים מאלה לא נטשו את מולדתם מרצונם. לאוכלוסיה בכפרנו הקטן לא היתה כל סיבה להימלט, שהרי המלחמה היתה רחוקה מאיתנו. התושבים הנבערים מדעת וחסרי הקניין יכלו אף להרוויח מן הרפורמות של הממשלה השמאלית".

הרפורמות גרסו החרמת הקרקע של בעלי האחוזות וחלוקתה בין התושבים. הארונים הפאודליים וכוהני־הדת ראו ששלטונם הולך ונשמט מידיהם, ושיכנעו רבים לברוח. בצער מעיד המורה לשעבר אמיר, כי לגבי רבים — החיים במבנה חברתי ימי־ביניימי — היו הרפורמות „מהירות ומפתיעות מדי".

בבית לא היה המורה צריך להתלונן עוד על מחסור בעבודה, שהרי ביעור הבערות — בימים ההם היו 96 אחוזים מן האפגאנים נבערים מקרוא ומכתוב — נמנה עם המטרות הראשיות של המהפכה. לא רק הבנות הורשו לראשונה לבקר בבית־הספר — אף לנשים ולגברים מבוגרים הותר לקחת חלק בלימודים. המורה נזכר: „ברדשותיהם. יצאו כוהני־הדת חוצץ נגד שיחרור האשה והוקיעו את המהפכנים כאנשים ללא־אל. כך הופחדו התושבים, הארוקים־כרתם, והלכו אחרי כוהני־הדת והאדונים הפיאודליים, ללא כל מחשבה וביקורת, אל הגלות בפאקיסטן".

כאן מהווים האנשים הללו את ריכוז הפליטים הגדול ביותר בעולם. במחנות חיות הנשים, כמובן, לפי המנהג האיסלאמי האורתודוקסי, ב„פורדה", התבדלות ביתית מוחלטת. כאשר אשה, שבורקעה שלה אין (כניגוד לנהוג בארצות מוסלמיות אחרות), אף פתחים לעיניים, רואה אותנו, הזרים, אף ממרחק של מאה מטרים, עליה להסתלק במהירות הבזק.

„החבאת הנשים — כאן זהו חלק מתפקידו של מוסלמי בחייו. העיר פעם נהג האוטובוס של הצוות שלנו, החי זה ארבע שנים במחנה. ואכן עוד לפני שבונים הפליטים כאן בקתת חומר, הם טורחים להקים מחיצת־חומר, למען נשותיהם. כך — אומרים הם — רצונם של כוהני הדת. אף למען התפילות הרבות אין הנשים רשאיות לצאת מחצר קרמית זו. כאשר הסרטנו פעם בתוך חצר פנימית, נשארו הנשים בתוך הבקתה במשך שלושה ימים.

גם לדעת ג'אלאל, שהיה בעבר פקיד בבנק, גברה עוד יותר השפעת כוהני הדת בגלות: „כאן הם שליטים יחידים, מאחר שהאדונים הפיאודאליים אינם מתגוררים במחנה, אלא בבתי־מלון, או בבתים פרטיים מהודרים". נבצר ממנו להבין מדוע ארגוני הסיוע המערביים, המממנים את החיים בחנות (סך כ־450 מיליוני דולרים בשנה), אינם מערערים לעולם על שלטונם השרירותי של כוהני־הדת. איש מ„עוזרי הפיתוח" מן המערב לא שאל עדיין מדוע אסור על הבנות לבקר בבית־הספר, כבעבר, ומדוע נודע כאן ללימודי־הדת של הבנים תפקיד גדול עוד יותר משהיה להם בבית, באפגאניסטן.

על־אף מרמורו על חיי המחנה, אין ג'אלאל מעז לשוב לאפגאניסטן, בפחדו פן תשליכנו הממשלה בקאבול אל בית־הכלא.

גישתה האתאיסטית של ממשלת אפגאניסטן כנראה אינה אלא פרי דמיונם של כוהני הדת", הכביז באוזנינו עורך השבועון הליבראלי־שמאלי הפאקיסטני „ויופוינט" בלאהור; גם הממשלה השמאלית השתכנעה בינתיים, שאינך יכול לבטל את האיסלאם, אם רצונך לרכוש את לב האוכלוסיה". אבל מזה מתעלמים כוהני־הדת במחנות הפליטים השונים. ללא הפסק קוראים הם — אף בפנינו, הזרים — למלחמת־קודש נגד הכופרים בקאבול.

כבר לפני 60 שנה הצליחו המנהיגים הדתיים לבלום את שאיפות הליבראליזציה של המלך ראו, אמאנולה. ב־1919, כונן המלך קאבינט־של־שרים, לפי הדגם המערבי. הוא הוציא חוק נישואין מתקדם, אסר על העבדות והנהיג לימודי חובה לכול. כאשר נפתחו, ב־1921, בתי־הספר ובתי־החולים הראשונים לנשים, הרימו כוהני הדת — בעזרת הבריטים — את נס המרד המזויין נגד המלך. הרפורמות בוטלו והושבו על כנם ימי הביניים.

במחנות השונים שבהם הסרטנו, שוררים, על פני השטח לפחות, שקט וסדר. אך מאחורי חומות החומר, משתררים מדי פעם הלכי רוח תוקפניים. פליטים רבים מנצלים את מצבם. הם מבריחים סמים, נשק ומרבדים. איש — גם לא הפקידים והשוטרים הפאקיסטנים — אינו יודע כמה פליטים מתגוררים בכל מחנה ומחנה. הנה אמר חאן־גול, מורה במחנה גוגה: „פליטים רבים נעים הלוך ושוב בין המולדת ובין הגלות. בימי הקציר, הם שבים לאפגאניסטן, ואחר־כך הם חוזרים אל המחנה, מקום־שם הם מקבלים לעתים מזומנות מזון. אחרים משחקים, ללא אימון צבאי רציני, באורח זמני, תפקיד של מוג'אהדין והולכים לקרבות. הנותרים בחיים שבים מקץ שלושה חודשים כשבפיהם סיפורי הצלחה סנסאציוניים, שאיש אינו יכול לאמתם"...

„ולטווכה" ציריך

● ביתות מיוחדות לתלמידות הרות

על־אף החינוך המיני המגוון לשימוש באמצעי מניעה, רבות מתלמידות בתי־הספר בגרמניה נכנסות להריון. בירגיט קיזווטר, מתוכנית הסיוע לתלמידים בעיר המבורג, אומרת כי רק מעטות מהן מצליחות לטפל במצב, או מגלות די כוח לפתור את הבעיה ללא עזרה מן ההורים או מבית־הספר. רבות מהן מקפחות את תמיכת־הבית, ובמיוחד את הקשר עם אביהן. ההיעדרות הממושכת מבית הספר, מחמת ההריון, מסכנת את הבחינות, כמובן; והמורים עמוסים יתר על המידה, בגלל בעיותיהן המיוחדות של הבנות.

מנהלת מחלקה בבית־הספר למלאכה ולמשק־בית בהמבורג מארגיט היטר מותחת ביקורת על אי־הגמישות הביורוקראטית של בתי־הספר בכל הנוגע ובעיותיהן הגופניות והנפשיות של תלמידות הרות. זה 28 שנים היא עומדת בראש המחלקה היחידה בבית־ספר מקצועי גרמני, העוסקת בעיקר בהכשרת נערות בהריון, עתה מתכוננות שם כ־120 בנות, רובן בגיל בין 16 ו־19 שנים, לבחינות־ביניים.

יתרונו הגדול ביותר של בית־ספר זה הוא המהירות שבה הוא מגיב על צרכיה הפרטיים של כל תלמידה. בית־הספר מתייחס בסובלנות־יתר להיעדרותן של תלמידות הרות, והדבר מעניק להן מניע גדול יותר לחזור בעצמן אל כיתתן.

הרשמות וכחינות נערכות פעמים מספר בשנה. נושאי השיעורים משתנים כל כמה שבועות; זה מאפשר לתלמידות חדשות להצטרף לשיעורים בקלות. דגם הוראה זה, מדגישה היטר, דורש גמישות וכושר ארגון.

לדברי המורה היידרון גברט, השיעורים מתנים יותר מן המקובל. לבנות מוטיוואציה רבה יותר ומעורבות גדולה מהרגיל. כ־75 אחוזים מן התלמידות עוברות את בחינת הביניים הראשונה או השנייה בהצלחה. רבות מהן עומדות בשתי הבחינות גם־יחד. גברט אומרת, שבעבר היה שיעור ההצלחה גבוה יותר. לדבריה, הצטמצמות הסיכויים לזכות בתעסוקה, בשנים האחרונות, פגעה ברצון ללמוד.

בנות רבות ניגשות לבחינות כבר אחרי הלידה, שכן מאפשרים להן לטפל בתינוק בין כתלי בית־הספר.

ייתכן שסיבות תשובות לפופולאריות של בית־הספר הן הטיפול הפסיכולוגי הרב והעזרה בבעיות אישיות וכספיות, שהוא מעניק.

בירגיט קיזווטר מאמינה, כי בית־הספר נותן הרגשת שייכות. תלמידות רבות ממשיכות בקשרים ביניהן שנים רבות לאחר צאתן מבית־הספר.

אבל עם זאת, מארגיט היטר נאלצת להשיב גם על דברי ביקורת. היא הואשמה בבידודה של קבוצה בעייתית. דבר זה עומד בניגוד למגמה המודרנית הקוראת לאינטגראציה. תשובתה היא, כי אינטגראציה אמנם חיובית, אך יש לארגן את בתי־הספר כך שיבטיחו הצלחה לתלמידים בעייתיים, וזה נעשה אך לעתים רחוקות.

משפחת מספר התלמידות ההרות, התקבלו בבית־הספר גם קבוצות של תלמידות שיש להן בעיות אחרות. רשויות החינוך של המבורג החליטו, כנראה, להטיל על בית־הספר תפקידים נוספים, כדי להבטיח את המשך קיומו.

כיום מבקרות בו נשים צעירות, מעל לגיל 20. אלה נשים שטרם זכו בתעודותיהן, או שהפסיקו את לימודיהן, מחמת צריכת סמים או עבירות אחרות על החוק.

באחרונה הגיעה לבית־הספר קבוצה חדשה. אלה „פאנקיות" שבודדו מיד מחברותיהן ה„רגילות", בגלל הופעתן והתנהגותן היוצאות דופן כל כך...

סציליה פיינר

דפים לספרות

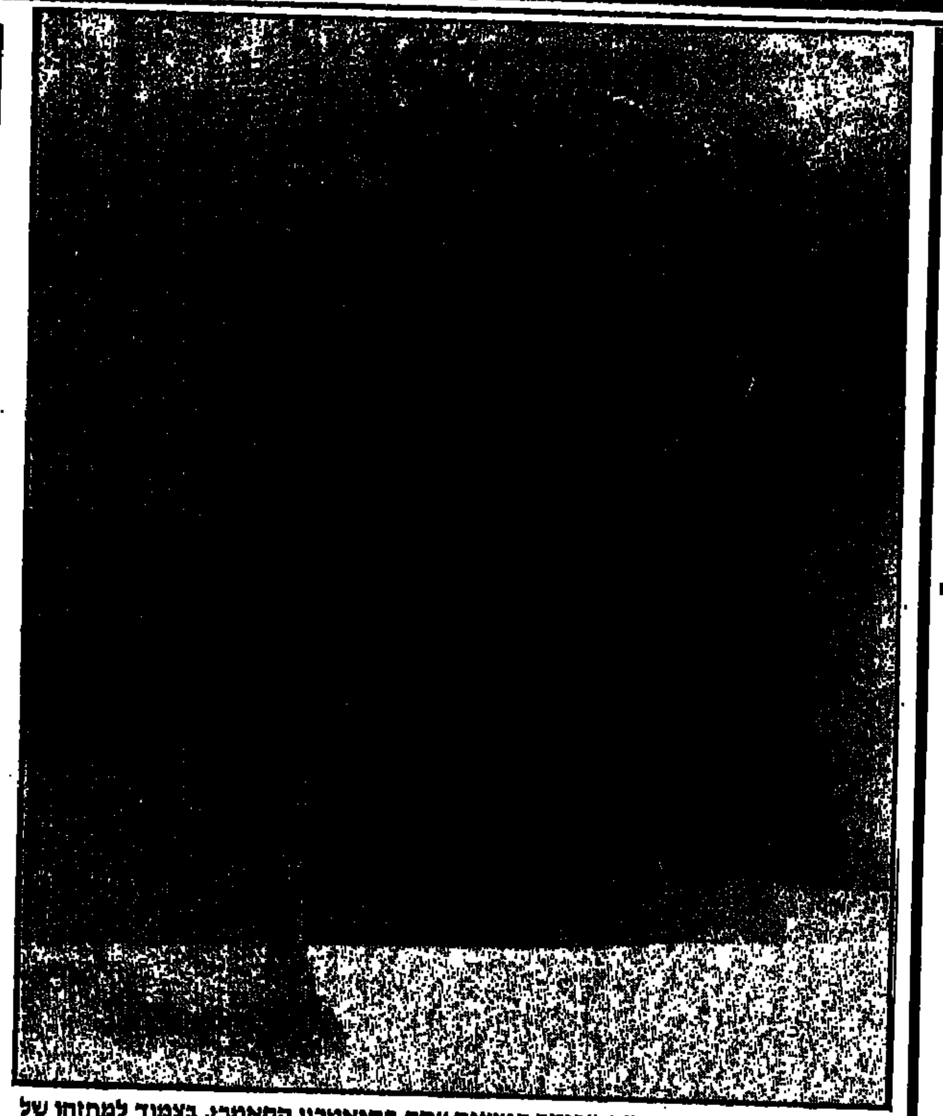

דבורה חמוי, יאקיש ופופצ'ה, עבודה המוצגת עתה בתיאטרון הקאמרי, בצמוד למחזהו של חנוך לוין, „יאקיש ופופצ'ה".

„פורט־אוף־ספיין היתה מקום בו דברים התרחשו, אך דבר לא נראה לעין. רק האנשים נשארו, ועברם נשר ונעלם מכל ספרי ההיסטוריה... ההיסטוריה היתה מעשייה על קולומבוס ומעשייה על מנהגיהם המוזרים של השבטים האינדיאניים שנכחדו... ההיסטוריה היתה גם מעשייה לאו דווקא על העבדות, כי אם על ביטולה – נצחון הטובים על הרעים. רק כך אפשר היה לספרה, כי כל גירסה אחרת היתה מסתיימת באי־בהירות ובחרדה."

ו.ס. נאיפול: „אובדן אלדוראדו"

יעל לוטן

נאיפול מסלק חובות

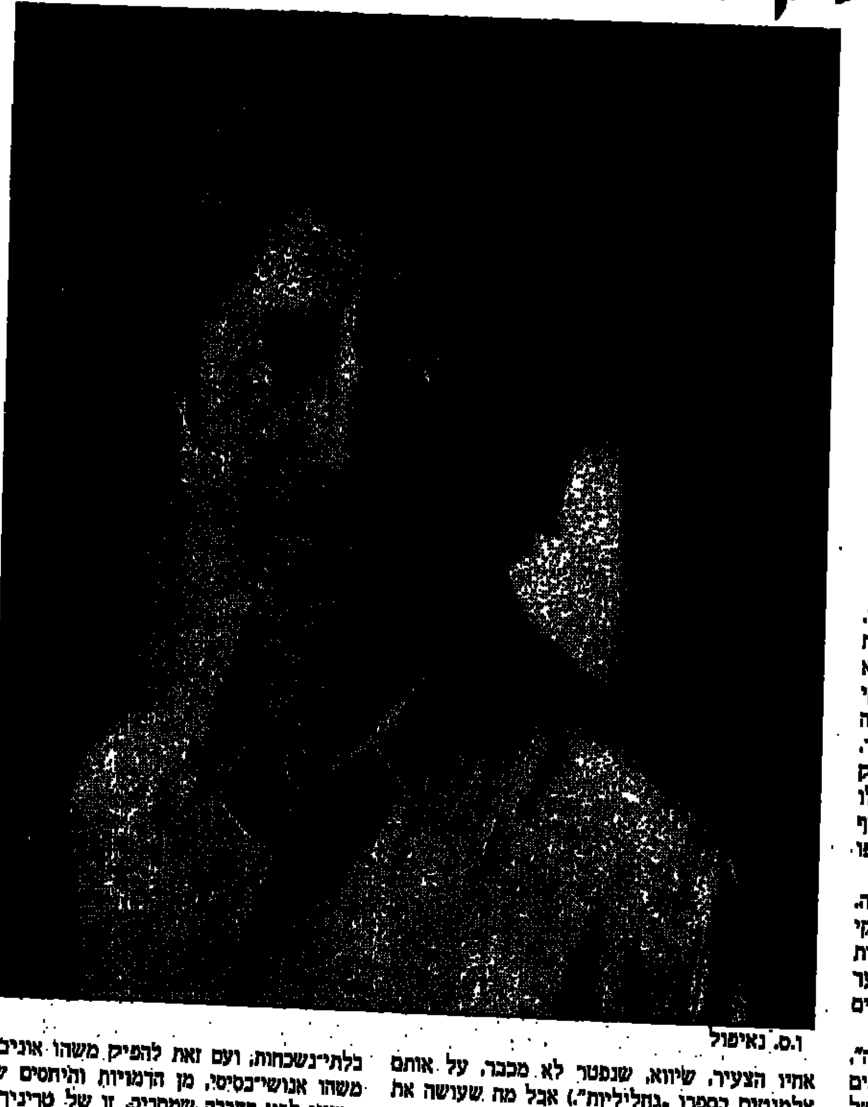

ו.ס. נאיפול

ו.ס. נאיפול: „בית למר ביזוואז".
תרגם מאנגלית: אהרון אמיר.
הוצאת זמורה ביתן, 1985

וידיאדהאר נאיפול תיאר פעם את עצמו כ„זר הנצחי": בטרינידד, אי מולדתו, הוא נחשב להודי; בהודו ארץ אבותיו, הוא מעין אנגלו־קריבי; בבריטניה הוא פשוט מהגר שחור.

בצעירותו היה לו חוש הומור יוצא מן הכלל, ושנים רבות היו מצטטים את מימרותיו. סיפרו עליו שכאשר גמר את לימודיו באוקספורד ו„ירד" ללונדון וחיפש לעצמו דירה, התקשר לאיזו גברת באזור גני קיו, שפירסמה מודעה על דירה להשכיר. אחרי ששוחחו מעט הסתקרנה הגברת ושאלה את בן־שיחה: „סליחה, מר נאיפול — האם אתה בריטי?"

— „כן..."

— „מניין?"

— „מאיי הודו־המערבית הבריטיים" (British West Indies).

רממה. ואז:

— „סליחה, מר נאיפול — האם אתה שחור?"

— „כן..."

— „שחור באיזו מידה?"

— „ללא תקנה, גבירתי" אמר, וסגר את הטלפון.

בתקופה ההיא היו בלונדון הרבה אנשי־רוח ויוצרים מן המושבות הקריביות. רובם היו ממוצא אפריקני־מעורב, כמו למשל, אנדרו סאלקי הג'מאיקאי, יאן קארו והאחים הולדר מגיאנה הבריטית, ג'ורג' לאמינג מבארבדוס, ועוד ועוד. ההגירה ההמונית מן המושבות המערביות רק התחילה, והסופרים והאמנים הללו טרם נתקלו בתגובות הגזעניות החריפות שהתגברו מאוד בסוף שנות החמישים, כאשר המוני פועלים שחורים הציפו את שוק העבודה הבריטי.

בחבורה מחוננת זו התבלט נאיפול עד מהרה. ידידיו המבוגרים והוותיקים ממנו — כאנדרו סאלקי ויאן קארו, שכבר זכו בהכרה בעולם הספרות והתרבות הלונדוני — פרשו עליו את חסותם, אך עד מהרה הוא עבר אותם וחלף על פניהם, כשספריו זוכים להערכה גוברת והולכת.

ספריו הראשונים — „זכות־בחירה לאלווירה", „המסג'יסט המיסטי", „רחוב מיגל" — היו מבודחים ושנונים, והיה בהם הרבה מן הצביון המקומי של האיים הקריביים, שנתן טעם אקזוטי ליצירות הללו. סגנון הכתיבה היה מלוטש ואלגנטי, מבנה הסיפורים קלאסי והאפקט הכללי היה בו כדי לשאת חן מבלי להפתיע — בערך כמו ספריו הידועים של ז'ורז'ה אמאדו הברזילאי.

בספר „בית למר ביזוואז" עבר נאיפול מן הכתיבה הקלילה לכתיבה הרצינית, שתאפיין את יצירתו בעתיד. בספר זה שילם נאיפול את חובו הרוחני־רגשי לאביו, שהוא בעצם גיבור הספר, וסילק חשבונות עם משפחת אימו, שירדה לחיי האב. ובבוא העת יחזור אחיו הצעיר, שיווא, שנפטר לא מכבר, על אותם אלמנטים בספרו „גחליליות".) אבל מה שעושה את הספר ליצירה ספרותית מעולה איננו דווקא עיצוב הדמויות — שהוא מצוין — כי אם תמונת החברה בתוכה מתרחשת העלילה. לכאורה, הקהילה ההינדואית בטרינידד היא מיניאטורה אנושית בעלת חשיבות מוגבלת למדי — מעין פרט־שבפרט, שצביונו כל כך ספציפי ומוגבל, עד שקשה היה להעלות על הדעת שקהל קוראים המרוחק ממנה גיאוגרפית ורוחנית ימצא בה עניין. גדולתו של נאיפול נעוצה בכך שהוא הצליח לצייר את ההווי המיוחד של אותה קהילה קטנה בבהירות וחדות בלתי־נשכחות, ועם זאת להפיק משהו אוניברסאלי, משהו אנושי־בסיסי, מן הדמויות והיחסים שביניהן ושבינן לבין החברה שמסביב, זו של טרינידד תחת השלטון הבריטי בשנות הארבעים של המאה.

ההודים כיהודים

בספר זה עוד מהבהב ההומור הנאיפולי שהיה מוכר וצפוי. גיבורו נקרא „מר ביזוואז" מרגע היוולדו — אימו של מר ביזוואז מחליפה לו חיתולים, וכיו"ב. משפחת טאלסי המיוחסת, שלתוכה הוא מתחתן ושמציפורניה אין הוא מצליח להיחלץ, מתוארת בשנינות אירונית יוצאת מן הכלל. אבל האלמנט הטראגי מסתתר קצת מתחת לפני השטח, ומבצבץ יותר ויותר, ככל שחייו של מר ביזוואז מתקדמים בהדרגה, מבלי שיתקדמו כלל.

לקורא הישראלי יש אולי משהו מוכר בספר הזה. החברה ההינדואית מזכירה במקצת את הקהילה היהודית — כמוה היא אקסקלוסיבית ומתנשאת, דבקה במסורותיה הדתיות ומנהגיה המיוחדים, בחוקי כשרות שאינם מאפשרים מגע עם שאר בני־האדם. וכמוה היא נחושה במאמציה לכבוש לעצמה מעמד של עוצמה כלכלית בקרב החברה בה היא מתגוררת. כמו היהודים, עברו גם ההודים בארצות המערב תהליך של חילון והתבוללות, שיצר משברים בין הדורות, וכמו היהודים, חשים גם ההודים הללו תערובת של רגשי עליונות ורגשי נחיתות כלפי החברה המערבית בה וממנה הם חיים.

אם נאיפול הוא היום אחד מכוכבי הספרות העולמית, הרי זה לא מעט בזכות אותם „רגשות מעורבים", אותה תערובת של הערצה ואיבה לתרבות המערבית — ואותה תערובת של נוסטלגיה ודחייה ביחסו לבני עמו, בהודו, בטרינידד, ובכלל אל העולם השלישי. מעמדו המיוחד, זה של הזר הנצחי, אף הוא מקנה לו אקטואליות בחציה השני של המאה העשרים: משהו מעין ג'ורג' סטיינר בגוון חום.

רוב הסופרים מן האזור הקריבי היו אנשים בעלי תודעה פוליטית חזקה, ששורשיה במשקעים של טינה כלפי האירופי המשעבד והיהיר ששלט במושבות הללו. די אם נזכור כי פראנץ פאנון, נביאם המהפכני של עמי אפריקה המשתחררים, היה יליד מרטיניק, וסי.אל.אר. ג'יימס, מחבר „היעקובינים השחורים", הטרוצקיסט שהיה מגדולי התיאורטיקנים המארקסיסטים, היה יליד טרינידד. ואפשר להזכיר כאן גם את גבריאל גארסיה מארקס, בן דורו של נאיפול, שאף הוא — כפי שהוא מרבה להדגיש — תוצר מובהק של האזור הקריבי, לא פחות משהוא שייך לעולם הלטינו־אמריקני. אולם יצירתו המוקדמת של נאיפול, עד „ביזוואז" ועד בכלל, היתה נטולה עוקץ חברתי־פוליטי. גם בספר זה אין כמעט רמז לשליטים הבריטיים המתעניקים באוצרות הטבע ובשלטון של ארץ מולדתו — אוצרות הטבע יפלו בבוא העת, לאחר העצמאות הפוליטית, לידי החברות האמריקניות, והשלטון אף הוא מושפע ישירות מנוכחות הבסיס האמריקני בצ'אגוואראמאס. אצל נאיפול הצעיר כל אלה אינם אלה צלליות חסרות משמעות של ממש, רק בספרים שבאו אחרי „ביזוואז" מתחיל נאיפול להתבונן התבוננות היסטורית, אם לא פוליטית, בעולם ממנו בא.

הצליל הקר והאירוני

ברומאן הקרוי „אנשי החיקוי" יש תמונה חריפה — ומאד לא מחמיאה — של הפוליטיקה הטרינידדית אחרי העצמאות, ובספרים העיוניים כמו

(המשך בעמוד 18)

בעריכת יעל לוטן

עורך משנה אילן שיינפלד

אברהם הגודני

ביאליק ה"יידישיסט" ושלונסקי העברי*

"הדור שלי עשה את המהפכה! / [– – –] בלי מלה יידיש. / אף לא מלה טייטש־חומש. / רק עברית. / איזה מהפכה!"

אבות ישורון. "לשתות מן הג'ארה", שער כניסה שער יציאה. תשמ"א, עמ' 97.

"ההתריזה שהרים שלונסקי והני־תוק מביאליק, סיבתם חיים קשים. [–––] פתח שלונסקי שירה. הוא והצעירים פרסמו בחברה ספרדית. אשר לה, לספרדית להודות. נתקבלה העברית פה אחד".

הנ"ל. "אמרתי לנשיא שיר ליריקני". שם, 13.

מנורחק שני דורות, לא נראית לנו היום פרשת ריב הלשונות עברית־יידיש, שבה היו מעורבים בשעתו ביאליק ושלונסקי, כ"קוריוז תמוה", כפי שביקש לשער באותו הזמן יעקב פיכמן. ("כתובים" שנה א, גל' לו). היום ידוע לנו היטב, שההכרזה הביאליקאית, ש"העברית והיידיש הן זיווג מן השמיים, שלא ניתן להיפרד" לא היתה גם פליטת־פה מקרית מגומגמת או הוצאת דברים שרירותית מהקשרם, כפי שניסו מסידרי ביאליק להציג את הדברים, אלא אמירה מכוונת ושקולה. אדרבא, בדיקת ההקשר מוכיחה דווקא כוונה ברורה, כפי שאוכיח בהמשך. גם התגובה החריפה שבאה על הדברים האלה ב"כתובים" (לד־לה) לא היתה מקרית. מכל מקום, לא מצידו של שלונסקי.

בדברי הבאים אני מבקש להציג את הפולמוס הזה, שראשיתו בחודש מאי 1927, בעקבות נשף קבלת פנים לשלום אש ופרץ הירשביין (אייר תרפ"ז) והמשכו בקרע באגודת הסופרים עם כל הפאראדוקסאליות כביכול שבו, כחלק בלתי נפרד מהמאבק על יצירת הנוסח השירי הארצישראלי המלווה בהינתקות מהנוסח הביאליקאי. היבט נוסף על היבטים כגון: ההברה הנכונה (ספרדית — אשכנזית), צעירים — זקנים, מרידה באוטוריטה הביאליקאית, אך גם מחלוקת בין גישות יסוד מנוגדות ללשון, לשירה, לסיפרות ולזיקתם אל החיים.

כידוע, ראה ביאליק את החיים כעיקר ואת הסיפרות והלשון רק כאחד הצדדים של החיים. הוא חזר והדגיש את הדברים בעיקר בארץ ישראל, וזאת על אף התפקיד החשוב שמילאה הסיפרות במפעל התחייה הציוני. גישתו זו היתה מנוגדת לגישת הסופרים הצעירים. בעיניהם הלשון העברית וארץ ישראל ייצגו במשותף את המהפכה הציונית, ואילו היידיש את העבר, הגולה, הזקנים. "סופר של כ"ד שעות", דהיינו אדם שמתמסר אך ורק לעבודת הסיפרות, היה האידיאל של שלונסקי. אין צריך לומר שתפיסה זו השפיעה גם על הפואטיקה שלו.

המושא הישיר להתפרצותו של הפולמוס היו דברים שהשמיע ביאליק בקבלת־הפנים הנזכרת לסופרים האורחים אש והירשביין, שראשית כתיבתם היתה ביידיש והמשכה בעברית. דבריו של ביאליק פורסמו בעיתונות וכונסו בכרך שני של דברים שבעל פה. (דביר, תרצ"ה). כאן בארץ ישראל — פתח ביאליק ואמר — "אין לנו מחלוקת של לשונות." כי בארץ ישראל החיים הם העיקר. בהמשך הוא מתייחס במפורש לצעירים המעמידים את הכל על הלשון וטוען כי טעות בידם. אפשר לראות בכך מעין תשובה לדיעה שהובעה ב"כתובים" עם בואם של האורחים לארץ, כי כאן בארץ "הדור החדש, הדור העובד והעמל" איננו זקוק ליידיש לצורך העממיות. כפי שהיה בעבר, בגולה. "העממיות החדשה" — נאמר במאמר המערכת של "כתובים" (גל' לג, 4.5.27) — "נולדה במזל העברית". והמרכז הסיפרותי בארץ ישראל יהיה על טהרת העברית. אין בו מקום לשתי הלשונות וגם אין צורך בכך. דבריו של אורי צבי גרינברג, בזכות "יצירה בשתי הלשונות הנכתבות בכ"ב האותיות הארצישראליות". כללו גם הערה כי "הכל שדווקא בשאלת הלשונות גדל אצלנו הטימטום ביותר." אורי צבי גרינברג היה אפוא מרוחק כבר באותה תקופה משלונסקי ומחבריו. אך עיקר הפולמוס, כמובן, היה עם ביאליק.

סובלנות וביקורת

ביאליק, כאמור, ראה את המצב בארץ כשונה במהותו מזה בגולה: כאן החיים עצמם עתידים לעשות את שלהם ואין למהר ולהחיש תהליכים בלשון ובסיפרות, שהרי קיים עדיין הנוסח, זה שנטבע בבית מדרשו של מנדלי מו"ס, ואשר נציגו המובהק בשירה הוא ביאליק עצמו. לא במקרה הוא מתייחס אפוא בדבריו בנשף הנזכר למנדלי, שכדבריו "זיווג את הלשונות". בכך הביא להן ברכה והעשירן. משום כך, לדבריו, אין להצטער שאש והירשביין "כתבו דבריהם באידית". "אבותינו" — הוסיף וטען — "היו גם נוהגים לקחת נשים אחרות, כדי להעמיד ולדות הרבה."

אי־אפשר שלא לראות את הקשר בין הסובלנות כלפי היידיש בארץ ישראל לבין הביקורת כלפי הצעירים המעמידים הכל על הלשון. ביקורת על הנסיון להאיץ באופן מלאכותי את התפתחות הסיפרות והלשון בעוד החיים בעצם התהוותם הושמעה על ידי ביאליק גם בהזדמנויות אחרות. כך, למשל, בראיון עימו על "כתובים" של שטיינמן

אברהם שלונסקי

ח.נ. ביאליק

ושלונסקי אמר: "כתובים אמנם מושכים את הלב ומעניינים אבל לגבי עיתון זה יש לחזור מה שאומרים בנוגע ללימוד הלשון: אין זו נלמדת מתוך "לשון, עץ זיך": כלב, כלבי, כלבך... הלשון נקנית ע"י הילד כהיסח הדעת, מתוך סיפור מעשה מעניין..." (י. זה. "שיחות" עם ח.נ. ביאליק, טורי כתובים, 6.10.26). ובדברו בניו־יורק על השירה הצעירה בארץ ישראל, כמחצית השנה לפני הראיון הנזכר, העיר כי "שלונסקי נותן לפעמים רק סיפרות" ו"מלבד צורה צריכים להיות גם רגש ורעיון."

געגועים לגולה

היתה זו גם תגובה על טענות הצעירים כי ביאליק שוב איננו מייצג את החיים. מכל מקום לא את אלה הנוצרים בארץ ישראל. כבר ברשימה מוקדמת ליובל ביאליק, שפירסם שלונסקי ב"הדים" (כרך א', שבט תרפ"ג), הוא מעמת הווי של חלוץ צעיר בגדוד העבודה בעמק עם שירי ביאליק. הצעיר שוכב באהל מתחת לשמיכת שרד גסה ואפורה, ממשש יריעותיו לחוש אם יחדור הגשם, קורא בספר מודרני שבמורדנים ומיילל "בילאדי, בילאדי" בערבית דווקא. משום ש"צנח לו זלזל", בהברה האשכנזית, איננו שייך לכאן, אלא לשלכת אירופית רחוקה. שלונסקי מלגלג גם על מה שאמור להיות שירים עממיים של ביאליק, ועממיות, יש לזכור, נאמרה בנשימה אחת עם יידיש, באותה תקופה: "רגליים דיעות, בוססות, מתחוללות! / "די מאמע קאכט ווארעניקס --- און איך בין פליישיג'." מהפזמון העממי הביאליקאי: "הוי מופים וחופים, / הכו כתופים!"

כדי לענות על הצורך של החלוץ הארצישראלי בשיר עממי עברי מתאים שלונסקי ל"ניגון" של "אופין בוידעם שטאעט אראף" מלות עבריות של "אהל שח" (או "סתיו באהל") ובהברה ספרדית. "לא אדליק לי נר הלילה. / לא אכתוב מכתב היום. / אי־שם אם לי — אללי לה! — / יש לה בן והוא יתום." שורות אלה הידהדו באהלי החלוצים. לימים סיפר שלונסקי על נסיבות לידתו של השיר: "שמעתי את החבר'יא שרים ביידיש שיר נוגה. שהביע את מרי געגועיהם ועצבותם, ואילו אצלי נתגלגל כרלף ובסתיו ושם" — הכוונה לעמק יזרעאל — "מקום לידתו של השיר "אהל שח". הוא שרחק את רגלי השיר היידישאי. בכך שנתן לבחורים גם ביטוי טקסטואלי לעצבות־הרוח", (חוברת שלונסקי בהוצאת מכון כ"ץ). הוא ראה בכך השלמה לתפקידו כמורה לעברית בגדוד העבודה. ובהיותו קרוב לצעירים ולתחושותיהם ידע עד כמה מסוכנת היא ההזדקקות ליידיש לגבי רבים מהם. אכולי הגעגועים לבית־אבא שבגולה.

לא רק ביאליק לא נגמל מהדיבור היידי בארץ ישראל, אלא שלונסקי עצמו, באיגרותיו, למשל, מחבל דבריו בביטויי יידיש ורוסית כל אימת שהוא נזקק לפתגם קולע או לביטוי עממי. ושירתו החלוצית המתפרסמת בדפוס בשנת תרפ"ז ("לאבא־אמא") רוויה נימת געגועים כרוח "אוי, אבריוועלא ראר מאמען" — אך מוצגע בה גם בטחון במציאות חדשה ובנוסח סיפרותי חדש. עתה לובשת הביקורת נגד הפזמון העממי של ביאליק נימה תקיפה יותר במסגרת של הגנה על הפזמון העממי של הצעירים. עם זאת אחוז שלונסקי עצמו בעבותות ביאליק בשירתו וכפי שהוכחתי בספרי "שלונסקי בעבותות ביאליק". "אור־עם" תשמ"ג והתבטאותו העוכרת של ביאליק בעניין היידיש מצטרפת למערכת המורכבת של יחסי משיכה־דחייה, שאיננה יכולה שלא לעורר תגובת־נגד חריפה.

משימתם של עורכי "כתובים" היתה להוכיח, כי בניגוד למה שהיה מקובל לומר בגולה "עד ביאליק היתה עברית, אבל ביאליק הוא האחרון, מכאן ואילך כל היצירה הקיה ליידיש". כפי שמצטט באירוניה יצחק למדן ("כתובים" ל"ד־ל"ה) — משימתם היתה להוכיח, כי "יש המשך לעברית אחרי ביאליק". נדיבותו של ביאליק כלפי היידיש בארץ ישראל לא יכלה איפוא להתפרש כדברי־נימוס גרידא כלפי אורחים מחוץ לארץ. בהתפלמסו עם י. פיכמן, הכינה את שירי העם של הצעירים "קונגלקיטים נבובים", שאל שלונסקי: "התאמם מתוך ששירת העם היא

דבר נאה וביאליק הוא משורר — חייב י. פיכמן לדבר סרה באחרים ולפסול בסיטונות את כל מה שנכתב אצלנו במקצוע השיר העממי לאחר שנת כך וכך", וכן באותו מאמר ב"כתובים" הוא מונה את "סתיו באוהל" ו"לא איכפת" שלו בין שירי העם שאין לזלזל בהם. שלונסקי לא יכול היה איפוא לראות בדו־לשוניות אלא פורענות, שחפת המכרסמת את ריאות האומה. והמלחמה כה "קרב אחרון למהפכה העברית עד הנצחון המכריע".

למלחמת המצווה למען העברית — יש להוסיף: העברית בהברה הספרדית. שלונסקי היה, כידוע, מראשי מחוללי המהפך של המבטא הישראלי בשירה. המעבר מהמבטא ה"אשכנזי" המלעילי למבטא הישראלי המלרעי נתפס כשינוי ערכי גמור ע"י הצעירים. במבטא ה"אשכנזי" היו, כביכול, מגולמות "תכונות הגולה" ושלונסקי עצמו ככותב שירים "ביאליקאיים" בנעוריו ראה במעבר למבטא הנהוג בלשון הדיבור צעד בדרך להשתחררות מנוסח ביאליק, וכה בשעה ביטול החיץ בין השירה לבין החיים — סיסמה חשובה בפואטיקה המוצהרת. למרות העובדה שבנעוריו עשה שנה אחת בארץ כתלמיד הגמנסיה "הרצליה" לא בנקל עבר למבטא הישראלי. הוא עשה כן ברוב וירטואוזיות בשירים עממיים, בז'אנר בלתי תיקני, אך בספר ביכוריו "רווי" (תרפ"ד), הוא מתחמק מן ההכרעה ע"י שימוש בריתמוס מקראי־ביאליקאי. בקובץ השני "לאבא אמא" (תרפ"ז), משמשים עדיין בערבוביה שירים בהברה אשכנזית וספרדית. אחד משיריו החלוציים המפורסמים "הלבישיני אמא כשרה" נכתב, למשל, בניגונו של "הכניסיני תחת כנפך" הביאליקאי. קשה היה להשתחרר מעבותות ביאליק.

המהפכה ההכרחית

כשגילה ביאליק רוחב־לב כלפי היידיש בארץ ישראל נזעקו אנשים כברש, רבינוביץ ולמדן לא כדי לתקוף את ביאליק ולערער את מעמדו הספרותי. "אם לא שלטונה המוחלט של הלשון העברית — מה כל הציונות ומה כל הבית הלאומי בארץ ישראל?" — שאלו, כפי שניסח זאת יוסף קלוזנר. ("כתובים", לז, 25.5.27). בעיני שלונסקי לא היה נקי רוחב־לב זה כלפי היידיש מרצון לשמר את נוסח מנדלי־ביאליק ולמנוע שירה אחרת בעברית אחרת.

"הספרדית" — הוא רשם לעצמו ע"ג דף פוליו שנמצא בעזבונו (מכון כ"ץ, אונ' ת"א) — "חוללה אפשר לומר סקולריזציה של הלשון העברית. המעבר מאשכנזית לספרדית: (מעברו מאקלים לאקלים, ולעתים — ממשמעות להיפוכה". וכאן הוא מסתייע בשני הנוסחים של "צנח לו זלזל" ושל "ממש כעוף שנפל". ביאליק מייצג את הניגון הטוני־אשכנזי בשיאו, שהחליף את הניגון הסילאבי של משוררי תקופת ההשכלה על מערכי הלשון, הצירופים וגנינת המלים שלה. שהוא מצידו המיר את הניגון של סידת ספרו. המבטא הספרדי בא להשיב לשירה העברית את גבריותה והחלטיותה.

היטיב לתאר את המהפכה הזאת וכל הכרוך בה דווקא אבות ישורון. הוא עשה זאת בדרכו הפיוטית לאחר למעלה מיובל שנים. "היה הניתוק מאבא לניתוק מביאליק" — כתב בספרו "שער כניסה שער יציאה". כי ביאליק הוא שהעלה את זכר בית אבא. את העבר. את העיירה ובהכרח, גם אם הדבר נשמע פאראדוקסאלי. את היידיש עם הטֵטיבל והשטעטל. כל אלה היו קשורים. המהפכה הגדולה היתה — לשיר בלי מלה יידיש. רק עברית. ובתוך כך: להתכחש לאבא. לבית אבא. ליידיש. המהפכה היתה הכרחית בטעותה ושלונסקי הוכר כמנהיג. אבל כמרחק השנים נראתה מצוקת היידיש כשבינה זו המקוננת אחרי בנה יהודה האובד ומתחננת על נפשה. ואבות ישורון פתח לה שער והחזיר אותה. לא בתרגומים, כפי שנהג שלונסקי, אלא בתוך שירתו העברית, היהודית, הישראלית. לפנים היה צריך לתרגם לעברית את החלום שחלם ביידיש. אחרת לא יכול היה להירדם. את שמו היה צריך לעברת כדי למחות מיחואל פרלמוטר של יידיש. שלונסקי זכה ומשפחתו עלתה עמו ארצה. משום כך יכול היה להיות נועז יותר. ללא הרגשת האשמה, שמלווה את אבות ישורון ועליה הוא מספר ב"השער הסורי"

"אפריקני" (1974). עזיבת בית, משפחה, ארץ, שפה שבתוקף נטישתם הוצגו כנחותים. הוא, שלונסקי, יכול להרשות לעצמו לרשום, בהקדישו את ספרו הראשון "רווי" לאמו: "מיר זאל זיין פאר אברהמלס ביינדעלאך."

בימי "ריב הלשונות" האמין שלונסקי בתום לב כי העברית של ארץ ישראל והסופר העברי במרכז הסיפרותי החדש יהיו בחינת ינשת לאיי העברית בתפוצות, כוכב לכת. כשאמר לשמואל הלקין, שכתב עברית ויידיש, כי "אין עתיד לעברית" בברית המועצות, יש לעלות לארץ ישראל או להשתקע ביידיש — לא העלה בדעתו, כי גם ליידיש אין עתיד. משום כך מה מוזר, אחרי עשרות שנים, אחרי מלחמת העולם והשואה, למצוא עדיין יהודי בברית המועצות, המגלה עניין בסערה שהתחוללה בשעתו בארץ לרגל "אחרים מנאומיו של ביאליק בייחוד במה שנוגע לשפה יידיש". מסתבר ששלונסקי שלח לו את המונוגראפיה עליו שנכתבה בידי יפה. כמו מכוכב אחר נשמעים גם קטעים אחרים בהתכתבותו של שלונסקי באחרית ימיו עם יהודים בברית המועצות בסוף שנות השישים ובראשית השבעים.

אין ספק כי גם מגע מחודש זה עם העבר, שכמו קפא במשך עשרות שנים, וחשבון הנפש בסוף הדרך, הביאוהו לתהייה על פשר הבריחה והמנוסה של אדם ועם מעצמם: בית־נידוי/ בית מנוס לבורח / מעצמו כמגדול האויבים / בית־יידוי לזולול הצונח / על גדר... / ומפתע זונח / את משחק הניבים הנאווים. — — ("ספר הסולמות", 1973).

המבטא הישראלי, הלשון העברית, השירה החדשה בארץ ישראל עדיין לא השלימו את התהליך ברוכם אל העם היהודי.

* בעקבות דברים בכנס הבינתחומי לחקר הספרות העברית, 23.5.86.

דיאנה לם

נדודים

מאיר ויזלטיר:
מכתבים ושירים אחרים.
הוצאת עם עובד
תל־אביב 1986.

בשנים של יומיום

איש זקן, שבע נדודים, חזר ממסעותיו ברחבי תבל ונשאלו "ובכן, מהו העולם?"

— "העולם..." פתח הזקן בפאתוס, "משול לנהר"

— "למה דווקא נהר?" תמה השואל.

"אז לא נהר..." נאנח הזקן בעייפות.

מאיר ויזלטיר כותב בספר שיריו האחרון בפיכחון עייף, ואולי עייף מן הפיכחון, כאיש שבע־נדודים בשנים של יומיום. רק אל המוכר, הבנאלי היומיומי ניתן עוד לנסוק, ו"האושר הוא גנן אכוב בתום החורה". (עמ' 94). האושר בשיר (שוהו שמו), הוא כל מה שאיננו הירואי: משפחת הגנן חיה לה בעולם פשוט, קטן, כמעט משעמם ושלם. הגנן איננו נח והעולם לא ניצל ממבול. אין רמז לשום קטסטרופה באופק, ומשום כך ההצלה איננה זקוקה ליונה סימבולית שעלה־זית במקורה.

עולם זה עצמו, הוא־הוא ההצלה, ואשת הגנן, אשר "פניה כגון הזית חיוכה כעלה רטוב", מבשרת את ההצלה בעצם קיומה:

"...הגנן מותח את כתפיו בשמש אחר הצהריים הרכה כירו מלופף הנרתיק הלבן עם הכלי המפורק בפנים עכשיו ימי מרץ האחרונים עלים חרשים מופזים ורוח קלה מנשבת. רגלי אשתו חיפות בגרבי ארגמן רוקדות תוך כדי הליכה פניה בגון זית חיוכה כעלה רטוב.

הילד מדלג לעבר המכונית בלב מגרש החניה המרוצף. השמיים התכולים מתנופפים מעל משפחת הגנן."

לנפץ את הפאתוס

שירים רבים, מתוך חמשת שערי הספר, עוסקים בקיים, ביומיומי והחולף, אשר המתבונן כלול בתוכם. בעוד ששירה רבה מאירה את העולם מנקודת מבטו של המתבונן, הרי שויזלטיר מפנה את זרקוריו של המתבונן עצמו. בשיר "אפרופו אל הציפור" (עמ' 96) מהדהדים, כמודע, שיריהם של ביאליק ושל רך ("אל הציפור", "ציפור דניה"). אלא שבמקום האנשה עוסק ויזלטיר באנושי בלבד. בעוד ביאליק ורך, כל אחד בדרכו, כמהים אל הציפור, מפארים ומאנישים אותה, הרי שויזלטיר נע בין הרצון לחוות את המראה, לבין הצורך האנושי בהנצחתה, כפי שמסיים השיר:

"עיני יכלו ללוותה עוד רגע
אלמלא החשק הפותה
להקפיאה בשקופית".

כך גם במחזור השירים "גנוזות קיץ או התפקות במועט" (עמ' 105־109). בהם מנפץ ויזלטיר כל פאתוס אפשרי "החומר מיתמר, קוורת זו/מצליח אפילו/להסתיר חצי דוד שמש". מראות טריוויאליים, שוטפים לרוב לשירה מתוך העצמתם או הגורתם הלירית. כפי המתבונן, מתוארים כאן כפי שהם לעצמם. המתבונן זוטר, כאמור, לחלק מן המתקיים והחולף, והשירה היא "התפקות במועט", השלמה עם הנסיון למנוע.

מאיר ויזלטיר

ככל שראיית הקיים היא מפוכחת יותר ופרוזאית יותר, הרי ש"בשנתו הארבעים ושתיים/... בגיל ההלה" (עמ' 104), הופכת הילדות לרוחם.

ב"שלוש סונטות מנוף ילדות" (עמ' 93־91), מצייר ויזלטיר תמונות אווריריות, שאינן חוששות מהתרפקות על העבר ואינן חייבות לשבור את המיתוס. הילדות כאן טובלת ב"מי איזמרגד" ו"התום חצוף/הסיכונים יפהפיים ורצויים". ובכל זאת נכתבים הדברים ממקום אחר, מקום בו "הדעת מנוסה", מתורגלת ומשלימה:

"מירוץ רגליך הקלות בחול
המלוכן, לפני שלושים שנה
הרקיד את סורותי. הזמן שינה
אותך ודאי ללא היכר. לשאול
מה הם חייך, איפה את היום,
לא יעלה על דעתי המנוסה.
הן גם אני מין בהמת משא,
אני מכיר את גזר חיינו האיום.
אך די שאעצום את שתי עיני
ברגע מכוון ולא צפוי:
החול אופף אותי, צח ואפוי,
ואת, צוחקת לכבדות רעיוני,
רצה אלי, כמו אין הזמן כפוי
עלינו כלל, והטירוף שפוי."

"נגד"

שירי השער "בעד ונגד" עלולים היו להקרא בשם "שירה פוליטית", אלמלא פתח השיר הראשון בשורות אלה: "אי אפשר לסבול שירה פוליטית: העמדה האורחית או הנבואית הזאת/ (למה יטרח אורח לשבור שורות ברבורו)" (עמ' 65). כמי שמודע ל"אירוניה של אוורירוני נייר נגד פלדה וזכוכית משוריינת ושעטת הפילים" (שם), אין ויזלטיר מפריח סיסמאות ואינו מתחזה למטיף בשער.

העוצמה (גם הפוליטית) הקיימת בשירים, נובעת דווקא מן העובדה שיש כאן שירה ולא "שירה פוליטית" השוברת שורות מתוך יומרה לשורר. השיר "חבל/תלוי" (עמ' 92), המבוסס על מימרה מקומית מאוד, חורג הרבה מעבר למחאה המקומית, ועלול (למרבה הצער והאירוניה) לשמש מחאות שונות בזמנים שונים:

"אל תזכיר את התלוי בבית החבל,
מן יזרעוע
בכל נימיו
החבל מבקש התייחסות
עניינית
אליו עצמו הוא הוויה
חד פעמית ומורכבת
קרב אליו בראש פתוח ויתגלו
איכות הסיבים, טיב השזירה, ריח
החריצות הנודף ממנו
דבק באלה, והוא יקבל
ביקורת קולעת בעין אוהדת
רק אל תכרוך
דברים שלא מן העניין
ואל תעליל עליו עלילות."

שירים אחרים, "מקומיים" יותר, מצליחים אף הם להמנע מן הצביעות שבהטפה, שכן "הרצון הרווח להיות מרומה וצודק" (עמ' 77), איננו חל רק "עליהם"...

אחד השירים הישירים ובעלי העוצמה בשער זה הוא "הסונטה נגד המרובבים את הדם השפוך" (עמ' 68). גם כאן נובע חוסר ההתנשאות מנקיטת עמדה שאיננה עומדת על הגדר:

"אם אמות יום אחד מכדור מרצח צעיר
פלשתינאי, אשר יחצה את הגבול
הצפוני, או מהדף רימון שיטיל,
או בהתפוצצות של מטען בשעה שאבהה מול
מחיר
מלספונים ברוכן שבשוק, אל תעזו לומר
שדמי מספק הוכחות לצדקת טעותכם —
שעיני הקרועות מחזקות אתכם בעיוורונכם —
..."

לבד מנקיטת עמדה ברורה ובוטה, במקום בו יש צורך בה, שורה על הספר מעין אווירת השלמה עם החבל. דבר איננו קדוש, אף לא ה"מוות". "הבל הבלים הכל הבל" אמר קוהלת, ונדמה כי ויזלטיר בשער "בית ספר למשוררים", איננו יכול להשיא למתחילים עצה טובה מזו:

"...אל תמהרו, ההשראה לא תבלה, ואם תבלה, מה
בכך?"

יגאל תומרקין

מועט המחזיק את המעט

מרדכי עומר: "יצחק דנציגר".
הוצאת המועצה הציבורית
לתרבות ולאמנות.
הוצאת הקבוץ המאוחד
בית הוצאה כתר. 1986.

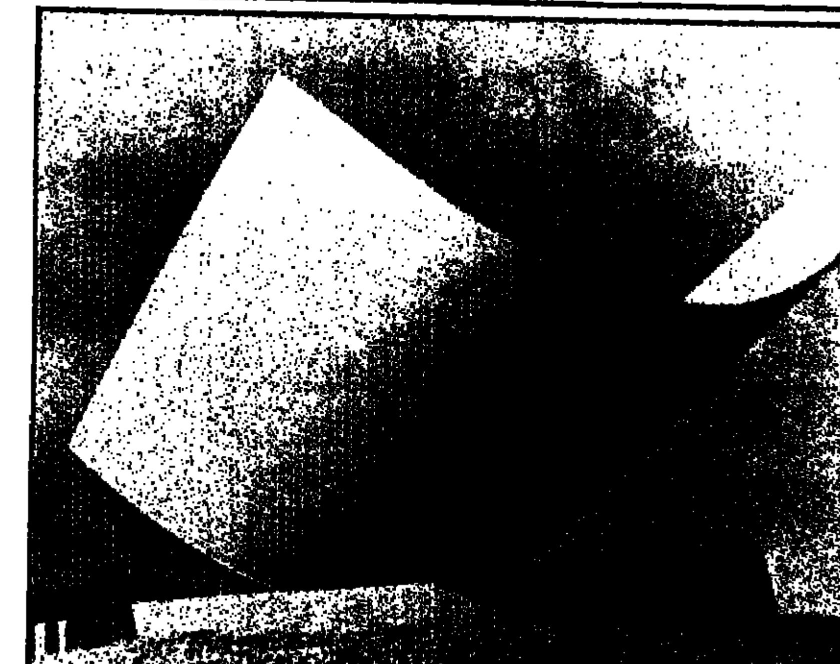

יצחק דנציגר: מודל למונומנט לשמש, 1958

בשנת 1982 הוציאה הוצאת "הקבוץ המאוחד" אלבום מפואר יפה על עבודתו של יצחק דנציגר. אלבום זה, הערוך ומעוצב בידי רינה ולרו. הוא יצירת מופת בשטח האלבומים. שלמות של דפוס ועיצוב, סיפור חזותי מפואר של יצירתו של יצחק דנציגר, משופע בצילומים ודליל בטקסטים — כפי שספר העוסק באמנות חזותית צריך להיות. קשה היה לעשות דבר מושלם יותר, החל בנייר, בפורמט, וגמור באיכות הצילומים והדפוס. עקב אכילס של אותו אלבום היו הטקסטים של מרדכי עומר, שהיו מתקתקים ונפוחים.

כעת חברו יחדיו המועצה הציבורית לתרבות ואמנות, הוצאת הקבוץ המאוחד ובית הוצאה כתר ירושלים, "להוציא מונוגראפיה על הפסל יצחק דנציגר. מונוגראפיה בפורמט קטן, חייבת, לפי דעתי, להיות מועט המחזיק את המרובה, גם כאינפורמציה הכתובה וגם, ומעל לכל, המצולמת — ספר־כיס בכריכה רכה. ומה רבה האכזבה. עורך הסידרה, שנכשל בכתיבת הטקסטים לאלבום דנציגר ובעיצוב תערוכת־דנציגר במוזיאון ישראל — שהיתה מעין בוטיק אופנתי, אלגנטי ונפוח — לקח על עצמו את משימת המונוגראפיה.

יש גם טעם לפגם בעובדה שעורך הסידרה הוא גם ראש מדור האמנות במועצה הציבורית לתרבות ואמנות, וכעת והוא חוזר אלינו בשלישית, במין Comeback שכזה.

לפנינו מונוגראפיה בפורמט של 15x20 ס"מ בערך, בכריכה קשה ובעטיפה בכתב־זהב, כבונ־בנייירה: הנה המועט המחזיק את המעט. הטקסטים של מרדכי עומר ארוכים ללא צורך, מסודרים בטור צר כשירה ותופסים את מרבית השטח בספר. שוב הם טובלים מפוח ונפיחות הצהרתיות, הבאות במקום אינפורמציה והבהרה פשוטה ועניינית. הדברים הולכים ומסתבכים, סותמים ולא מבהירים. למשל: "אפשר לומר שכל יצירה מושתתת על פרדוקס — שאיפתו של היוצר לפרוץ את המגבלות שהוא נתון בהן (גבול ממשי ומרומה, הקיים והחולף, היש והאין, החיים והמוות). שאיפה זו היא לכאורה חלק מאותן מגבלות, מעוגנת בהן, והכיצד ניתן לממש אותה? אחת התשובות האפשריות היא הנסיון לחתור אל התוויה הרתית." (עמ' 107). מה רצה לומר המחבר? — והדוגמאות רבות. ויש גם אידיוטיקים. לדוגמה: אם כותבים "ברנקוזי". כפי שהעולם מבטא את השם הפסל ברנקושי, זאת שגיאה. ואם רוצים לבטא את השם כפי שהרומנים קוראים לפֶסל, יש לכתוב: "ברנקוזי" ללא י'. מונוגראפיה זו, היא דוגמת־מופת איך לא לעשות מונוגראפיה.

העיצוב של רוחמה ש. (?) מיושן, לא לעניין, לא דומה לספר־בישול ולא לספר אמנות. איכות הרפרודוקציות בצבע ושחור־לבן היא מתחת לכל ביקורת. גורל הצילומים ביחס שבינם לבין עצמם ויחסם אל הטקסט מבחינה צורנית ותכנית, מקרי ביותר.

כדאי שהד"ר מ. עומר, יחדל להיות איש נחמד ואיש לכל העונות, ומעל לכל יפעיל קצת ביקורת עצמית ויושר ואומץ אינטלקטואלי ויעשה את שהוא יודע לעשות. ובעיקר שלא יעשה את שאיננו יודע לעשות.

א.ב. יפה

ת. ויילדר הקוסמופוליט

תורנטון ויילדר

לרגל הופעת "יומני תורנתון ויילדר", מעזבונו של הסופר האמריקני הנודע וביוגראפיה שלו שנכתבה על ידי גילברט א. האריסון, מקדיש הארי לוין, מי שהיה פרופסור לספרות השוואתית באוניברסיטת הארווארד, מאמר נרחב להערכת יצירתו של ויילדר ב"ניו יורק רוויו אוף בוקס". ואכן, אין ספק כי הארי לוין, בעל הידע הרב בספרות האמריקנית ובספרויות האירופיות, הוא האיש המתאים ביותר לכתיבת סקירה כזאת. כי ויילדר היה בלי ספק ה"אירופאי" ביותר שבין סופרי אמריקה של המאה העשרים. הוא היה "קוסמופוליט" על פי אורח־חייו והשכלתו, בן־בית בארצות אירופה המערבית ובתרבויותיהן. הספרות הצרפתית, הגרמנית, האיטלקית והספרדית היו כספר פתוח לפניו.

בעודו צעיר לימים יצא תורנתון ויילדר לאיטליה, למד שם וספג את רוח ההומאניזם האירופי הקלאסי. לאחר מכן הירבה במסעות ביבשת אירופה ומשם נטל נושאים רבים ליצירותיו. אין פלא, איפוא, שהוא לא היה מקובל על הביקורת האמריקנית, שנטתה לראות בו נטע זר. ואכן, הרומאנים שלו, "האשה מאנדרוס", "קבלה", "גשר סן לואי ריי" — לא השתלבו בזרם הראשי של הפרוזה האמריקנית. הם היו מורכבים ומתוחכמים מדי, סגנונם מעודן ומלוטש, עם הרבה רמזי־מעמקים, שלא תאמו את הסגנון הישיר, המחוספס והגולמי שהיה מסימני־הייחוד של הרומאן האמריקני בשנות העשרים והשלושים. ויילדר אף התרחק מן העיסוק בבעיות־הזמן ועל כך הותקף על ידי הביקורת המארקסיסטית. כאשר נגע, בקצה עטו, בנושא בן־הזמן, השפל הכלכלי של שנות העשרים, ברומאן שלו "השמים הם היעד שלי", עשה זאת על דרך הסיפור הפיקארסקי האירוני, שלא תאם אף הוא את הנורמות שהיו מקובלות בתרבות האמריקנית.

בהיותו ספוג תרבות אירופית נעשה סקפטי גם באשר לאפשרות ליצור משהו "מקורי" בספרות: שהרי "הכל כבר נאמר" ואין הסופר בן זמננו מסוגל אלא לחזור על דברים שכבר נאמרו, אולי רק בצורה "מעודכנת" ביותר. הוא הואשם לא פעם ב"השאלות" ששאל מן הספרות. החוקרים טענו כי את המחזה שלו "בעור שינינו" השתית על יצירתו של ג'יימס ג'ויס "פיניגאנ'ס וייק"; אחת הדמויות העיקריות ב"גשר סן לואי ריי" מבוססת על דמותה של מאדם דה סוויניי; "אשה מאנדרוס" נכתבה בהשראת "אנדריה" של טרנציוס הרומי; הקומדיה "השדכן" מבוססת על מחזהו של הסופר הווינאי נסטרוי, שאף הוא לא היה מקור ראשון והשתית על הפארסה הוויקטוריאנית של ג'ון אוקסנפורד "יום מוצלח" (וגלגולו האחרון של המוטיב הזה מצוי במחזמר "הלו דולי").

אך, כמובן, שזהו עניין שולי בלבד. ויילדר היה יוצר מקורי, שעיצב עולם משלו והיה לו "מסר" ברור, שבא לידי ביטוי בעיקר במחזותיו. שכן "הדראמה הרבה יותר מן הפרוזה, מסוגלת להגיע לידי הכללות על המין האנושי." כמה ממחזותיו הוצגו גם בתיאטרונים שלנו. "עירנו" הוא ניסיון לשרטט דיוקנה של עיירה קטנה על תושביה, לא כמהות קרתנית, אלא כהשתקפות עולם־ומלואו, מתחת למעטה הפשטנות מסתבר שהכל יש בה. המחבר הציץ לתוך עולמה של העיירה מבעד לטלסקופ שלו ורואה בה תבל כולה.

היומנים שלו, שהובאו לדפוס על ידי דונאלד גאלופ (לא בשלמותם, אלא רק מבחר מייצג מהם), אינם מגלים פנים אחרות של ויילדר; הם מבססים רק מה שידוע לנו על עניין ההשפעות והשקפותיו.

היומן שלו לא נועדו לפירסום, והם אינם מהווים כרשימות־יומן של סופרים אחרים, "יצירה" העומדת בזכות־עצמה. הוא היה רושם הזכורות לעצמו; ואכן, מצויים בהם לא מעט רעיונות שלא הוצאו אל הפועל, תכניות שנשארו בשלב עוברי. כך, למשל, ה"אמסוריום" שלא הושלם והוא ניסיון לתרגם את עולמו של קאפקא למושגי המציאות האמריקנית, לתאר את "הטירה" כחנות כל־בו גדולה... ביומני ויילדר, כמו בהקדמותיו של הנרי ג'יימס לספריו, אנו מוצאים עדות נאמנה ללבטיו, לחיפושיו ונסיונותיו למצוא פתרונות לבעיות הטכניות השונות של הכתיבה.

עניין מיוחד אנו מוצאים בהערותיו הביקורתיות של ויילדר על סופרים בני־זמנו כגון או'ניל, קלודל, אנואי, ועל סופרי דורות קודמים, החל ביוונים העתיקים ועד לביכנר. משעשעת ביותר הערתו על אנדרה ג'יד: "סופר בעל רצון כן להיות כן (sincere) מצד אדם שאיננו מסוגל לכנות."

היקף השכלתו וסקרנותו של ויילדר היה נרחב ביותר; הוא נדרש ליצירותיהם של סופרי "הרנסאנס האמריקניים", העיר הערותיו בשולי יצירותיהם (המוכרות לו היטב) של סרוואנטס, סטנדהאל, דיקנס, גוגול, טולסטוי, קאמי, ג'נה.

הניסיון הנרחב ביותר שעשה לדבר על הספרות האמריקנית הקלאסית היה בתחילת שנות החמישים, כאשר עסק בהכנת שש ההרצאות המובילות שהרצה בהארווארד ב־1950—1951. היומנים מעידים כמה עבודה השקיע בהכנת ההרצאות האלה, כמה שעות של קריאה־חוזרת ביצירותיהם של וולט ויטמן, אדגר אלן פו, אמרסון, תורו, מלוויל, הותורן, הטיל על עצמו, כדי לגלות זוויות־ראייה מקוריות וכמובן גם לערוך השוואות עם יצירות ספרות אירופיות בנות־הזמן. וגם אחרי שקיים את ההרצאות האלה הוא המשיך לעבוד על הנוסח שלהן, לשפרן ולהרחיבן לפני שימסור אותן לדפוס.

שנות חייו האחרונות לא היו תקופת יצירה פוריה בשבילו. אולי משום כך הרבה לסייר שב ושוב בארצות אירופה, להיענות להזמנות שונות להרצות, להשתתף בועידות בינלאומיות של אנשי־רוח ולפגוש אישים שונים, מאדנאואר ועד [illegible].

חלון ראווה

אובדן סופי

יורק בקר: „המתאגרף".
מגרמנית: אברהם קדימה.
ספרית פועלים, 1986

יורק בקר הוא מכר ותיק של הקורא הישראלי שכמה מספריו העיקריים תורגמו לעברית: לפני כמה שנים ראו אור בארץ „יעקב השקרן" ו„ימים ללא שינה", עתה מצטרף אליהם הרומאן „המתאגרף".

יורק בקר הוא יליד פולין, שבה חוה מבשרו, כילד, את השואה וזוועותיה. אחרי המלחמה התיישב עם הוריו בגרמניה המזרחית, שם התאורח והיה לסופר ותסריטאי ידוע. כעבור שנים עבר למערב־ברלין והוא מוסיף לכתוב את ספריו בגרמנית.

עלילת ספרו „יעקב השקרן" מתרחשת בגיטו לודז', שבו הוא עצמו גדל. גיבור הרומאן בודה מלבו סיפור שיש לו מקלט־רדיו מוסתר ואחר־כך הוא מתחיל גם לבדות אינפורמציה טובה על מצב המלחמה כדי לחפות על השקר הקטן שלו ולטעת תקוות בלבות יושבי הגיטו. „ימים ללא שינה" הוא סיפורו של מורה ממזרח־ברלין, שתחושת־חולי פתאומית משנה את כל חייו. אין הוא מוצא עוד מנוחה לעצמו, אינו ישן בלילות. כל הווייתו מתערערת מן היסוד. הוא עוזב את משפחתו ואת עבודתו ומתחיל לחטט בתוך עולמו הפנימי, לחתור אל גילוי־עצמו, אל ה„אני" האמיתי שלו.

גיבור הרומאן „המתאגרף", היהודי אהרון בלאנק, כמו ידע פעמיים בחייו שואה. בגיהנום הנאצי בזמן מלחמת־העולם השניה הוא איבד את אשתו ושניים מילדיו. נותר לו רק בן אחד, שהוא משקיע מאמצים רבים כדי לגלותו לאחר השואה. האם בן זה יכול להעניק טעם חדש לחייו ההרוסים? האב — גם אם אין בטחון שהוא האב האמיתי — מטפל בו ומגדל אותו, מעמידו במרכז הווייתו נטולת־החדווה. אך הנה מתברר, שאין השניים יכולים ליצור מערכת־יחסים שלמה, קשר פנימי אשר יעניק להם סיפוק ואושר. הבן עוזב. אהרון בלאנק נשאר בודד ונתפס למעין יאוש שקט, שאין אחריו כל מוצא. זוהי השואה השניה בחייו. „הוא פרש סופית לד' אמותיו, הוא אומר, אינני מבין למה כוונתו. על דעתו עלו אפשרויות־בידור רבות, הוא אומר. להאכיל ברבורים על שפת־הנהר, לבקר באירועים מטעם הקהילה היהודית, לבקר באירועים מטעם אגודת קורבנות־הפאשיזם, לקנות כלב, לצאת מפעם לפעם לאיזה מסע קטן, להתחקות על מדור השידורים שבעיתונים — את כל אלה ראה, וגם דברים אחרים, והסתלק מהם. נראה לו, שעמד על כך כי אובדנו של מארק הכאיב לו ביותר משום שידע כי זו האחרונה שבאבידותיו. עתה לא היה לו עוד דבר שאובדנו היה מכאיב לו, מבחינה מסוימת אף אפשר לראות בכך משום מעלה."

בבדידותו ובשברון־חייו של אהרון בלאנק אפשר לראות טראגדיה של יחיד, אך גם גורל של דור, שאינו יכול לשקם את חייו אחרי השואה.

גבר סיני ונערה צרפתיה

מארגריט דיראס: „המאהב".
מצרפתית: אביטל ענבר.
מועדון קוראי מעריב, 1986

מארגריט דיראס היא סופרת צרפתיה חשובה, המשלבת בספריה יסודות אוטוביוגרפיים ומעניקה להם אווירה אינטימית־אישית. היא היתה בת 70 כאשר גוללה ב־1984 בספר „המאהב" את פרשת אהבתה, בעודה נערה בת 16, לגבר סיני מבוגר ממנה בהרבה, בהודו־סין, הנתונה לשלטון הצרפתי. הספר זיכה אותה בפרס גונקור לשנת 1984, קצר הצלחה גדולה בצרפת ותורגם ללשונות רבות.

ב„המאהב" חוזרת מארגריט דיראס אל סאיגון של ראשית שנות ה־30, אל בירת הודו־סין, שהיתה לימים וייטנאם המסוערת והעקובה־מדם. בארץ זו היא נולדה ב־1914. סיפור־האהבה, הקשר המיני בין הנערה הלבנה הקטנה והגבר הסיני, בן למשפחה מקומית מכובדת, מתרחש על רקע משטר קולוניאלי בהסתאבותו, ולא פחות מזה על רקע חיי משפחתה הצרפתית של הגיבורה, המעידים אף הם על הסתאבות והידרדרות.

שנים לאחר הפרידה בין השניים, כאשר בסיומו של הספר אותו גבר סיני מגיע לפאריס עם אשתו, הוא מתקשר אל אהובתו לשעבר, שהיתה בינתיים לסופרת ונתנסתה בחוויות ובנסיונות־חיים שונים, ומתוודה בפניה שהוא מוסיף לאהוב אותה, ויאהב אותה עד סוף ימיו.

הקשר המוזר הזה מתואר בספר בלשון חסכנית ובנימה שיש בה מהפאתוס העצור.

אשה עם עצמה

דוריס לסינג: „נישואים כהלכה".
מאנגלית: ניצה בן־ארי.
הוצאת זמורה־ביתן, 1986

דוריס לסינג בת ה־68 נחשבת זה כבר לאחת היוצרות הבולטות בספרות האנגלית של זמננו — הדגש מושם על המלה „זמננו". היא מגלה בכתיבתה רגישות לבעיות־התקופה, תוך חיפושים אינטלקטואליים ואידיאולוגיים, מתוך השקפת עולם מגובשת למדי. כאשר התיישבה באנגליה ב־1949 הביאה עימה מרודזיה מולדתה לא רק השקפת־עולם ראדיקלית־מארקסיסטית, אלא גם כושר־עבודה ויצירתיות שהניבו שורה ארוכה של ספרים.

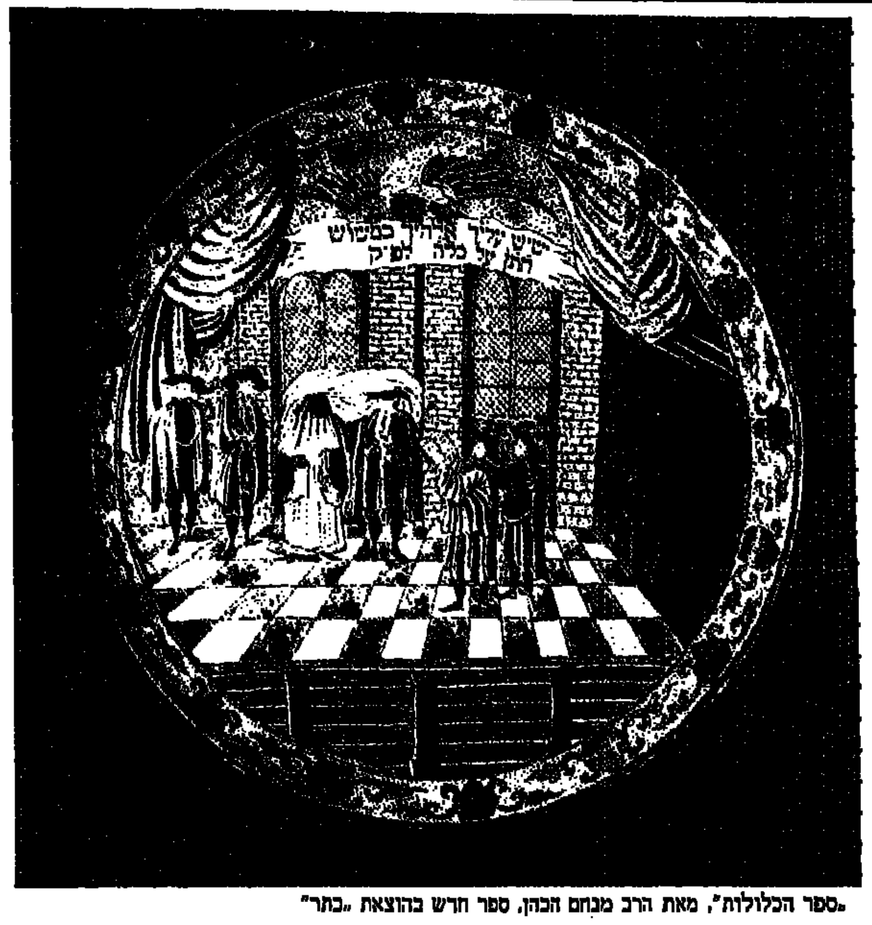
„ספר הכלולות", מאת הרב מנחם הכהן, ספר חדש בהוצאת „כתר"

אך חרף המוניטין ומעמדה הרם בספרות האנגלית והעולמית, רק ב־1978 תורגם לעברית ספר משלה, „מחברות־הזהב". בעקבותיו הופיעו מאז בעברית רומאנים ואף קובץ־סיפורים שלה בהוצאות־ספרים שונות וברמות־תירגום שונות.

הרומאן שלפנינו, „נישואים כהלכה", אינו מספריה החדשים — הוא ראה אור במהדורתו האנגלית הראשונה ב־1964. גם כאן, כמו ב„מחברות־הזהב" וברומאן אחר של לסינג שתורגם לעברית, „קיץ בטרם חשיכה", עומדת במרכז הסיפור האשה המחפשת את עצמה, המבקשת לעמוד ברשות עצמה, לעצב את חייה בדרך עצמאית — כלומר, נושא שאפשר בלא טירחה רבה לשייכו לספרות הפ־מיניסטית, שהמספרת האנגליה מזוהה עימה לא אחת, בצדק או שלא בצדק.

גיבורת הרומאן מרתה קווסט מתחילה לחוש אכזבה מנישואיה כבר לפני המאורעות המסעירים של מלחמת־העולם השניה, אך עם פרוץ המלחמה מזדעזעים גם נישואיה. היא מתקוממת נגד השיגרה שבהם ואינה יכולה להוסיף ולהשלים עם העדר־הסיפוק שבהם. אשר שהחלטה להתמסר לפעילות פוליטית־חברתית היא חלק מאותו מסע אל עצמה, מהרצון לממש „אני" אחר, שונה בהרבה מזה הגלום בתפקידיה כרעיה וכאם. השיחה שהיא מנהלת לאחר יציאתה לדרך חדשה עם אחד הגיבורים ברומאן, מר מיינרד, מעידה ברורות על סירובה של החברה הגברית להבין ולקבל דרך זו.

הפרוזה של „נישואים כהלכה" אינה פרוזה גדולה, גם אם היא כתובה בכשרון ודאי ובמיומנות. היא מעוגנת כולה באגף הריאליסטי של כתיבתה, ללא כל יסוד אקספרימנטלי — בניגוד, למשל, לסיפרה „שיקאסטה", שבו עשתה המספרת מאמץ להגיע אל דרכי־ביטוי חדשניות והוא מתקרב אל סיפרות המדע הבדיוני.

לפני כמה שנים עשתה לסינג „תרגיל" המזכיר את מעשהו של רומן גארי המנוח, אשר הסתתר זמן־מה מאחורי הזהות הבדויה של אמיל אז'אר, כאילו ביקש להתל בחברה ובגורמים הספרותיים. לסינג, שביקשה להוכיח מה דלים סיכוייו של סופר מתחיל ובלתי־ידוע להצליח — ומה מעניקים הפירסום והמעמד לסופר — הגישה למו"לים את ספרה „יומנה של שכנה טובה" (1983) בשם בדוי, ג'יין סומרס, ואחר־כך גם את „אילו יכלו הזקנים" (1984). תחילה לא התלהבו המו"לים להוציא את הספרים לאור, וכאשר הופיעו התעלמה מהם הביקורת או מצאה בהם פגמים לרוב. לאחר שחשפה את זהותה ופירסמה את שתי היצירות הנזכרות בספר אחד בשם „יומניה של ג'יין סומרס", נערכה להם כבר קבלת־פנים אחרת, חמה יותר.

הספר „נישואים כהלכה" הוא אחד ממחזור הרומאנים „ילדי האלימות", אך הוא עומד גם ברשות עצמו מבחינה עלילתית ותוכנית.

מ. אבי־שלמה

ספרי ילדים

קורות המלך מלפפון

קריסטינה נסטלינגר, מצפצפים על המלך מלפפון. סיפור שיש לו התחלה ואמצע וסוף ובו מגלה וולפגנג הוגלמן את כל האמת.
תרגמה: נירה צפריר
עם עובד, 1986

זהו הספר הראשון שתורגם לעברית, מספרי עטה של הסופרת האוסטרית הידועה ק. נסטלינגר, שזכתה בפרסים רבים וביניהם פרס אנדרסן לספרות ילדים לשנת 1984. סיפור המעשה נכתב, כביכול, על ידי נער בן שתים־עשרה שאוהב יותר לשחות מאשר לכתוב סיפורים, אך כיוון ששבר את רגלו, אשר הושמה בגבס, ממילא אין לו דבר טוב יותר לעשותו מאשר להעלות על הכתב, תוך התחשבות מסויימת בתורה, שמנסה להרביץ בו המורה ללשון, את קורות משפחתו מאותו רגע אומלל שבו התגלה במטבח ביתה המלך מלפפון.

מסתבר, כי אותו מלך הודח על ידי בני עמו, שקצו בשלטונו השרירותי המוחלט והבלתי נאור, ועתה הוא מבקש מקלט בביתה של משפחת הוגלמן. בואו מפלג את בני הבית למלוכנים ולאנטי־מלוכנים, לאלה המגינים על הפליט הפוליטי ומצדדים בו ולאלה המבקשים לסלקו. הפליט עצמו אינו טומן ידו בצלחת ומנסה לסכסך בדרכים לגמרי לא כשרות בין בני הבית המארחים אותו. במהלכה של עלילה משעשעת ומבדחת זו נפרשים בפני הקורא חייה של משפחה אוסטרית טיפוסית (אב, אם, בן, בת וסב הגר עמם) מן המעמד הבינוני, והוא יכול להתוודע אל שאיפותיה ומטרותיה של המשפחה, לתפקידיהם המוגדרים של בני הזוג, למקום הילדים במשפחה ולדרך הנאותה בה הם צריכים להתנהג. כן ניתן לו להציץ הצצה חטופה אל בית הספר וסדריו, ואל דרכי ההוראה והמשמעת הנהוגים בו.

הציורים והעטיפה לקוחים מן הספר המקורי ונעשו בידי וורנר מאורר, והספר מומלץ לקריאה.

משפחה אמריקנית

ג'ודי בלום שילה הגדולה.
ציורים ועטיפה: איתן קדמי
כתר 1986

העלילה של ספרי ילדים רבים מתרחשת בקיץ, בחופש הגדול, כשהגיבורים הקטנים חופשיים מטרדות הלמידה וממסגרתו של בית־הספר ופנויים לטיולים ולהרפתקאות. גם עלילתו של הספר שלפנינו מספרת על קיץ אחר בחייה של ילדה אמריקנית בת ניו־יורק, היוצאת את העיר הגדולה ומבלה את ימי הקיץ בעיר שדה, בה היא מתוודעת אל אנשים חדשים, מתחברת אל ילדות בנות המקום, מבקרת בקייטנה ולומדת לשחות. ההווי המתואר כאן הוא הווי של משפחה אמריקנית רגועה מן המעמד הבינוני־גבוה, שדאגות פרנסה וכך גם דאגות אחרות, ממנה והלאה. הבעיות הקשות ביותר עליהן צריכה גיבורת הספר, שילה, שחושבת עצמה לגדולה, להתגבר, הן פחד מפני כלבים, פחד מפני מים ושחייה ושאר חולשות קטנות, שאין בהן לא נזק רב ולא אסון גדול. שילה היא פחדנית ולא נעים לה להודות בכך. היא מעדיפה לשקר ולחפות על פחדיה בהמצאת תירוצים, ששקיפותם ברורה. בסופו של דבר, וכמצופה של עלילה, מוצאים חסרונות אלה את תיקונם.

מי שאינו מצוי אצל הווי ילדים אמריקניים מן המעמד אליו משתייכת שילה ימצא את שלוות הקיץ הארוך מעיקה, את האירועים כמחוסרי התרחשות של ממש ואת הבעיות כטריביאליות. מי שמכיר הווי זה אולי לא יתפלא להיווכח שוב בעובדה, כי השלווה והשובע מסיטים את נקודת הכובד אל הטפל. מה שמציל את הספר מתפלות הוא כישרונה של המספרת, היודעת כיצד להוציא מעלילה נטולת עלילה ומתיאורים רדודים סיפור רהוט ומעניין לגמרי.

הספר מעוטר ברישומים עליזים (שחור־לבן) משל איתן קדמי, שחינם הטמון בקווים הנעימים לעין ובקלילותם.

דבורה גילולה

נאיפול מסלק

(המשך מעמ' 15)

"The Overcrowded Barracoon" ו„אסכן אלדוראדו", הוא מנתח את השתלשלות העניינים מימי גילוי אמריקה ועד שלהי השלטון האירופי באזור. כאן הוא נפרד סופית מן הכתיבה הקלילה והמבודחת, והיבושת המרירה בה הוא כותב מכאן ואילך היא שהיקנתה לו את שמו כמחבר מן השורה הראשונה בעולם האנגלו־סאקסי. בהמשך יכתוב גם על הודו, על אפריקה, על איראן, ובכולם נשמע הצליל המריר והמנוכר, שגרם לכך שידידיו הוותיקים שוב אינם מכירים אותו, ואילו בארצות המערב הוא נחשב לסופר כמעט פרו־קולוניאלי.

ב„ביזוואו" התהליך הזה עודנו באיבו. נאיפול מסתכל באירוניה על הוויכוחים הדתיים המתחוללים בקרב הקהילה ההינדואית — בין הרפורמיסטים, שהושפעו מתהליכים שהתרחשו בארץ־האם, הודו, לבין השמרנים, הרוצים לשמור על הצביון המוזר והחביב של מסורתם רווית־הטקסים. הוא רואה את הדור הצעיר, דור שני ב„גולה", מתרחק ומתנכר, מתחתן לא רק מחוץ לקאסטה, כי אם מחוץ לעם ולדת, שוכח את השפה העתיקה ומזלזל במורשתו. הוא מתאר את התהליך מבלי להזדהות עם אף אחד. מר ביזוואו עצמו חורג מן המסגרת המסורתית כשהוא נעשה עיתונאי, ואם כי עד סוף ימיו יירתע בסלידה מריחות בישול הבשר העולים מן המטבחים של השכנים השחורים (נאיפול עצמו איננו מסוגל לאכול בשר, ומודה ששרידים מחינוכו הבראהמיני נותרו טבועים באופיו). הוא הרבה יותר טרינידדי משהוא הודי, ושאיפותיו הספרותיות מתמקדות במודלים אנגליים מובהקים. מר ביזוואו הוא אנטי־גיבור, אדם שכשרונותיו לא התממשו מעולם, אדם שיכול היה להשיג הרבה יותר לו התנהלו חייו במסגרת פחות מתסכלת ומתישה מזו שנקלע לתוכה בכורח הנסיבות. משפחת טאלסי שוחקת אותו עד דק — הוא נחשב ללא־יוצלח והוא מתומרן למלא את התפקיד הזה לאורך כל הדרך. אך משפחת טאלסי עצמה נשחקת במהלך השנים, ומעמדה כאחת המשפחות החזקות בקהילה ההינדואית שוקע, בכל שהאי מתפתח במהלך שנות מלחמת העולם השניה ולאחריה.

התיעוב והאחבה

נאיפול חושף את כשרון הניתוח החברתי שלו בתיאורים שהוא מתאר את המשפחה הזו. כשהגברת טאלסי, חותנתו של מר ביזוואו, רוכשת אחוזה כפרית גדולה ומעבירה לשם את כל משפחתה המורחבת, הופכת האחוזה תוך שנים ספורות ממקום פורה ופורח, היכול לפרנס את בעליו, לשממה ג'ונגלית. ואידיליה הפסטוראלית לא יכלה להתקיים תחת ידיהם של הבראהמינים הקרתניים הללו, שאינם יודעים לעבוד ולהפריח, כי אם רק לפרק ולהרוס את אשר אחרים יצרו לפניהם. כוחם במסחר — וכדורות הבאים, גם במקצועות החופשיים — אבל לא בעבודה יוצרת. מאוחר יותר יכתוב תיאור מסמר־שערות, בספרו „אזור של אפלה", המבוסס על שלוש שנים שחי בהודו, ביצד משפחה בראהמינית משתלטת על בית־הארחה קטן בקאשמיר, ועושה בו שמות. חוקי הטהרה ההינדואיים הם הסיבה המיידית להרס שהם עושים בגינה ובבית, אך מתחת לכך נאיפול חש משהו הרבה יותר בסיסי, הרסני ביסודו.

אבל אם אמא־הודו מצטיירת בעיניו כ„ציוויליזציה פצועה" — כשמו של ספרו הגדול על הודו שנכתב כמה שנים לאחר מכן — הרי שאת ארצות אפריקה הוא מתאר בסלידה — ב„עיקול הנהר" וב„מדינה חופשית", ואת עולם האיסלם הוא מתעב תיעוב עמוק שבא לידי ביטוי בספרו „בין המאמינים", המבוסס על ביקורו באיראן. מה, אם כן, נותר? — נותרה אנגליה הטובה והישנה. בה נאיפול תופס עמדה של סופר דגול וחשוב, בעל אחוזת כפר ומהלכים בחברה הגבוהה. אבל אנגליה איננה הנושא שלו, ומכיוון שאין הוא כותב עליה כמעט, הרי שאין היא אובייקט למרירות האקזיסטנציאלית העמוקה שלו. אולי היא יותר מדי נוחה ולא מסובכת מכדי שיטרח להשקיע בה מאמצים של ניתוח ותיאור...

מכל מקום, כל ההתפתחויות הללו ביצירתו של נאיפול נמצאות כאן, בספר נפלא זה — שהוא ללא כל ספק הרומאן הטוב ביותר שכתב, ואחד הרומאנים הטובים שנכתבו באמצע המאה העשרים — אלא שהן עדיין בבחינת נבטים רכים שטרם צמחו. מה שיש בספר זה, ונעלם לחלוטין בכתיבתו לאחר מכן, הוא הרוך והחום. דמותו של ביזוואו — שהיא, כאמור, פורטרט נאמן של אבי הסופר — מתוארת באהבה רבה. והאהבה הזו מתפרשת על פני כל העצמים הקשורים בדמותו: הרהיטים המאולתרים, המחברות בהן הוא כותב את סיפוריו, אפילו התרופה שהוא בולע בכמויות עצומות כנגד כיב־הקיבה המכרסם בו. השילוב הזה של אהבה והומור מפוכח יש בהם משהו דיקנסי, ואם במר ביזוואו יש משהו ממיקובר — מ„דיוויד קופרפילד" — הרי בבית טאלסי יש משהו מבית ג'ליבי, מ„Bleak House".

האזור הקריבי הוא אחד האזורים המעניינים על פני כדור הארץ — מעין מעבדה של תרבויות, גזעים, חברות, שכולן מנותקות ממקורותיהן. הן מושטות צורה ולובשות צורה בתהליך הדיאלקטי של שילובן והתמודדותן במציאות הקשוחה של תנאיהן הגיאו־פוליטיים. ממקום זה כבר יצאו כמה גאונים מפתיעים שהעשירו את תרבות העולם — ודי אם נזכיר את איימה סזייר. לנאיפול כדי לתפוס מה רבה התרומה — ומן הסתם עוד ימשיכו להפתיע. לנו, החיים כאזור שמורשתו נמדדת באלפי שנים, צריך להיות עניין מיוחד ב„נגאטיב" הזה שלנו, ובדינאמיקה העצומה שבו. ועוד נשוב נדון בזה בעתיד.

קולנוע

דני ורט

דיווח מהתופת

„סלוודור" בקולנוע „רב חן" תל אביב

ג'יימס וודס וג'ון סבג' ב„סלבאדור"

עיתונאים מערביים במוקדי תסיסה וקרבות בעולם השלישי הופכים להיות לז'אנר קולנועי מקובל בעשור האחרון, ניתן לומר אפילו, נדוש. מדובר בקוטב הנגדי לסרטי הימין הרייגני נוסח „ראמבו", „רוקי 4" או „מחץ הדלתא". הסרטים העיתונאיים דנים בין היתר במעורבות האמריקנית באיזורי הבעירה, בהם שליחי הממשל האמריקני מתייצבים כנגד כוחות הגרילה של השמאל ולצד כוחות האופל של משטרים ריאקציונריים ושליטים מושחתים השולטים באמצעות הצבא ויחידות מוות מיוחדות.

קשה לצפות לחידושים בתחום זה וקיים רושם מוצדק שהסרטים הללו דומים מאוד וכמעט שאינם מחדשים. אם לערוך סקירה קצרה ניתן להצביע על עיתונאים אמריקנים בניקרגואה („שכר האמת" ו„מטוס אחרון לחופש"), אמריקני בקמבודיה („דמעות של שתיקה") אוסטרלי באינדונזיה („שנה בצל הסכנה") וגרמני בביירות („במעגל ההונאה"). העיתונאי הלוחם המודרני נטל על עצמו לא רק לדווח על האירועים, הוא בעצם האירוע המרכזי ובזכות מאמציו וסבלו אנו מתוודעים לסבלם של אחרים. הסרטים החדשים מעוררים געגועים לעיתונאים פאסיביים שנתנו לחדשות לדבר בעד עצמן, כפי שקרה בזמנו בסרטו המעולה של ויליאם וולמן „ספורו של ג'י.איי. ג'ו" (או „ליבו של חייל", כפי שהסרט נקרא בארץ).

העיתונאי הטרי ביותר בסדרה לעת עתה הוא ריצ'רד בויל, דמות אמיתית בדומה לסידני שנברג גיבור „דמעות של שתיקה". הסרט הנוכחי „סלוודור" בויים בידי אוליבר סטון, סרטו הראשון כבמאי. עד היום סטון היה קשור בתסריטים מעוררי מחלוקת שלא הצביעו על עמדה ליברלית דווקא — „אכספרס של חצות" של אלן פארקר, „קונן הברברי" של ג'ון מיליוס, „פני צלקת" של בריאן דה פלמה ו„שנת הדרקון" של מייקל צ'ימינו.

את התסריט ל„סלוודור" כתב בשיתוף עם ריצ'רד בויל עצמו עיתונאי שדיווח ממוקדים רגישים בעולם, בין היתר ישראל, לבנון, צפון אירלנד, לאוס, ניקרגואה וקמבודיה (במהלך הסרט בויל יזכיר כמה פעמים שהוא־הוא היה העיתונאי האחרון שעזב את קמבודיה ולא סידני שנברג שגרף את התהילה).

בויל הפיק גם לפני שנתיים סרט תעודי על אל־סלוודור בשם „מתחת להר הגעש". לזכותו של הסרט יאמר שאין הוא עושה אידאליזציה של בויל המגולם באופן מבריק בידי ג'יימס וודס („שדה הבצל", „היו זמנים באמריקה"). הוא עיתונאי חסר פרוטה, שקוע בחובות, שתיין כבד, שבת זוגתו האיטלקיה נטשה אותו עם בנם. הוא יוצא לאל־סלוודור בחיפוש אחר מפלט ובנסיון לעשות כמה דולרים קלים. המשקאות זולים וכך גם הנערות המקומיות. הוא מצרף אליו את ידידו המכונה ד"ר רוק (ג'ים בלושי) כשהוא מבטיח לו גן־עדן עלי אדמות, שתיה, סמים ובתולות לטיניות בזיל הזול. לבויל סיבה נוספת לבקר: מריה (אלפדריה קארילו), נערה שהותיר אחריו בביקור קודם. המציאות שונה, כמובן. השלטונות מטילים טרור באמצעות הצבא היורה באזרחים חפים מפשע ללא משפט וביחידות מוות המחסלות את מתנגדי המשטר. כניסתו של רייגן לבית־הלבן מעודדת את המעורבות האמריקנית ומזרימה תמיכה צבאית וכספית לחונטה הצבאית.

הסרט שינה חלק מהשמות שנטלו חלק באירועי הדמים אם כי הדמויות מבוססות על אישים אמיתיים. כך השגריר האמריקני, ליברל ממשטרו של קארטר שנכנע ללחצי הסי.איי.איי. מנהיג המפלגה הפאשיסטית הסלוודורית שמארגן את רציחתו של הארכיבישוף רומרו או צלם העיתונות גון קאסארי שמצטרף לבויל בהכנת הכתבות. דמותו של קאסארי עוצבה על־פי צלם ה„ניוזוויק", ג'ון הואגלנד, שנהרג באל־סלוודור. בסרט שואף קאסארי (ג'ון סבג') להנציח את רגעי האמת בקרב כמו רוברט קאפה. באופן אירוני סופו דומה לזה של קאפה.

לאחר פתיח של צילומים דוקומנטריים מטושטשים באה סידרה של סצינות ערוכות בעצבנות המציגות את צרותיו של בויל בארה"ב. עם הגיעו לסלוודור רודף אירוע דרמטי אחר את משנהו. בויל הלום הטיק־טאק (שיכר מקומי זול) נוכח באירועי הדמים כמו רצח הארכיבישוף במהלך תפילת יום ראשון והרצח הברוטלי של ארבע המיסיונריות האמריקניות. לעומת הסאדיזם של השלטונות מובאית האידיליה של כוחות הגרילה הקומוניסטים. הלוחמים בני־העם מצולמים לצליל שירי עם מהפכניים. לקראת סיום כאשר הללו מוציאים להורג חיילים מהפכניים. לקראת סיום כאשר הללו מוציאים להורג חיילי־ממשלה, בויל מזדעק וטוען שהם הופכים להיות דומים לאלה שהם נאבקים בהם. נסיון של סטון לאזן במקצת את נקודת המבט.

סרט רווי מתח ואלימות שבעייתו העיקרית, כאמור, שהוא דומה מדי לכל יתר הסרטים שנעשו כבר בנושא זה. משחקו האקסצנטרי רב העוצמה של ג'יימס וודס, עיתונאי נואש שלא רודף אחר התהילה מעניק לסרט זווית ראיה שונה במקצת.

תערוכות

דורית קדר

צבעים וקווים

טובה ברלינסקי הציגה עד סוף החודש בגלריה של שרה לוי. אמנית ותיקה וטובה. בתצוגה שתי עבודות משמן והשאר — פנדה. דווקא הפנדה מהווה מדיום המרבד טוב יותר תחת ידיה של ברלינסקי. הוא, בדרך־כלל, נוטה לבהירות, לחוסר נקיון או אחידות. הצבעים אינם מנוגדים אלא קרובים זה לזה. האיפיון השליט נוטה לנופים פיוטיים, צנועים המתרכזים ביש השיגרתי, בקטעי בתים, קטעי רחוב. הצמחיה מבויית; חלק של ירוק מציץ מאחורי החומה או מספר עצים מוקפים על־ידי חומות.

הצלילים, אם כך, לא נוטים לדרמטיזציה או לסערות כלשהן והפיוט מתרחש דווקא בפינות שאין להן יומרת־יתר. ברלינסקי יודעת את מלאכתה: הצורניות היא חלק אינטגרלי מהקומפוזיציה ואם פושטים את התמונה ומותירים את השלד הרי שזה האחרון מופיע בצורה גאומטרית בסיסית מאוד.

שירה ענוגה בטונים נמוכים. תערוכה למיתרי הנפש העדינה.

ניגוד להלך הרוח המרפרף בפסגות של נירוונה, הנה התערוכה של גיורא בן־יעקב שתיפתח בגלריה מאפו בתחילת השבוע. המדיום — רישום בשחור סואן. אם אצל ברלינסקי לדמות האדם אין מקום — כאן האדם הופך למרכז. הוא מתואר כיצור רובוטי הזהה באיפיונו וצורתו לרעהו השני. אין ברובוטים הללו כל אינדיבידואליות. הם קורבנות של הנסיבות, שהן פרי של תיעוש ומיכון. חוסר בשר ודם שזועק מגופם המתוכנת והסכמטי הוא תוצר ישיר של ניכור, קשיי קומוניקציה ותחושה של אין־מוצא. בעצם מובעת כאן האנטי־נירוונה בהתגלמותה.

בן־יעקב עוסק בסדרות של גליונות נייר עוקבים וכדאי לראותם כרצף נרטיבי. הסידרה המרשימה ביותר מצוייה מימין לכניסה. שני „בני האדם" נמצאים משני הצדדים של חומת זכוכית שקופה. תאים אטומים. הם רואים אחד את רעהו, מנסים לגעת, מנסים לערוך אולי דיאלוג, אבל ללא הצלחה. הדמות שנמצאת כאילו מחוץ, לתא מנסה לכופף את המוטות, אבל לשווא. הגליון האחרון מציג את הבלתי־נמנע: הרובוט שכוב על הרצפה, נוהה אל החוץ אבל הוא כבר הפך לצל שטוח של עצמו.

סידרה שניה מצביעה על הרובוט ליד מתקן מתכתי ענק שחור כמוהו ומאיים. הרעות היחידה מתאפשרת בתוך מעין סבכה של קרקס והופכת לבריחה על אהבה. רישום אחד מיוחד במינו: פרצוף מפלצתי בעל פה השולף שיניים הוא, בעצם, מכונה גדולה וסבוכה. תערוכה המהווה מעין קריאת עזרה. מההיבט האמנותי — היא מעניינת וראויה לצפיה.

אברהם אילת גלריית הקיבוץ

אברהם אילת בגלריית הקיבוץ בתל־אביב. אם ברלינסקי ובן־יעקב מתעסקים בעקיפין בהלכידוה שונים של הנפש האנושית — אילת מתרכז בצורניות הצרופה. הוא מציג שלוש דרכים להתבטאות, ואף התלייה עוקבת פחות או יותר אחר קריטריונים אלו. ציור רישומי בשחור־לבן המשאיר את הרקע הלבן כמרחב פעולה המדגיש את הרישום. זה משנה את עוביו וצורניותו ונוטה לשירבוט, לכתמיות, לזוויתיות.

דרך ההתבטאות השניה בוחרת בצבעוניות, אבל מאופקת. השחורים מצויים פה תמיד. גם במקרה זה הרקע הלבן נלקח בחשבון ומבליט את התנועה של היסודות הצבעוניים. הזוויתיות והתוקפנות הגאומטריות מאפיינים סוג זה.

על הקיר השמאלי — ציור שונה לחלוטין. הזוויתיות מפנה מקום לעיצוב אורגני ומעוקל יותר. הצבעוניות רועמת, רועשת וכהה מאוד. האמן לא משאיר חלקיק ריק ויוצר דחיסות כאילו הוא פוחד ממרחב שלא נמשך בצבע.

מבחינה איכותית ניתן לסווג את העבודות על־פי הסדר המובא כאן. הציורים בשחור־לבן הם המשוחררים ביותר, בעלי מקצב פנימי מצויין, סוג הציור הזוויתי אף הוא בעל שלמות פנימית אבל הסוג השלישי מאולץ ולא משכנע. הוא מהווה מעין שלב־ביניים, אולי גרעין לבאות, אבל אין לו עצמיות מספקת.

במוזיאון ישראל, באולמות החדשים, מוצג אוסף יפה מאוד של אמנות ישראל. הפעם המוזיאון לא מתיימר להראות „ציוני דרך" אלא הולך בשיטה דידקטית וכרונולוגית מבלי להתעלם מפלורליזם של הנטיות.

כך ניתן לראות סוף־סוף יצירה אחת נפלאה של צייר דגול כמו עוקשי, צייר שכמעט נשכח ושייך לזרם הכנעני, צבי גלי, או ציירי נוף כמו לאון אנגלסברג... ולודוויג בלום.

המוצגים עצמם נבחרו אחד אחד על־פי אמת־מידה של איכות. כך, הפעם המוזיאון הולך בעקבות ההיסטוריה מבלי לפגום באיכות האמנותית. הערת מבוא מבהירה שהתצוגה היא חלקית בלבד. ויצירות נוספות תוצגנה בעתיד. מצפים לכך. תערוכת חובה ובעיקר לתלמידים המתמקדים באמנות ישראל.

ליד האולמות החדשים לאמנות ישראל — אולם נוסף שכדאי לבקר בו והמציג פיסול מודרני בינלאומי. האוצרים הן בתערוכה של אמנות ישראל והן בתערוכה זו, לא הלכו בדרכי הצימצום והדחיסות. יש מרחב מחיה ובעיקר אמורים הדברים לגבי אולמות הפיסול המודרני המשליטים, יחד עם בחירת המוצגים, מעין אוירה של נקיון וסטריליות כבית־מקדש מודרני למוות ופולחן.

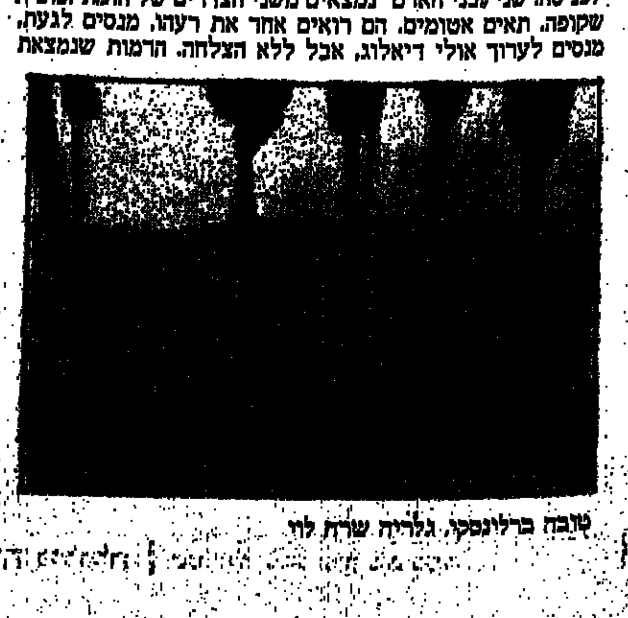
טובה ברלינסקי, גלריה שרה לוי

צוותא לתרבות מתקדמת

„מלך ישראל" מאת י. סובול בבצוע תיאטרון עירוני חיפה
יום ג' 3.6 ב־21.00
שישי 30.5 ב־15.00 – „רק שלום וללכת"
ב־21.30 ובחצות – שרון ליפשיץ
שבת 31.5 – שחרית 11.11 – „קנטילנה" בבצוע האנסמבל הישראלי למוסיקה עתיקה, מיצירות: דה־פרה, סרמיזי, אנסינה, ניבן והופמאייר. ניהול מוסיקלי: ש' ברשטיין
ב־20.30 – „קידוש"
א' 1.6 ב' 2.6 ב־21.00 – „רק שלום וללכת"
ג' 3.6 ב־16.30 – פרופ' א. ברזל על חרות הפרט ואחריות הכלל בעידן הטכנולוגי
ב־21.00 – „מלך ישראל"
ד' 4.6 ב־19.30 (שימו לב לשעה!) – „הקיץ האחרון"
ד' 4.6 ב־24.00 – „ענקי הג'אז" – לארי קוריאל, מירוסלב ויטוס, בוב מוזס בשידור חי לגל"צ
ה' 5.6 ב־20.30 – „חקן"
ב־22.45 – גאז בצוותא
* „חייל חלילה" סרטו של דני וולמן מוקרן מדי ערב ב־20.00
* בצוותא מוצגת תערוכתו של אורי בית־ארי

ההצגה הגדולה בתבל

רבבות מיליונים יעקבו מחר בטקס פתיחת משחקי הגביע העולמי 1986 ★ לאחר הפתיחה המשחק בין אלופת העולם איטליה לבולגריה

מאת שבח פלברט

רבבות מיליוני איש ברחבי תבל, יישבו מחר בפורסותיהם ויצפו בהצגה הגדולה ביותר בעולם הספורט, שתיפתח במקסיקו בשעה שמונה בערב לפי שעון ישראל, באיצטדיון „אצטקה" במקסיקו־סיטי.

110 אלף איש מאושרים יהיו באיצטדיון הענק ומאות סטודנטיות יפהפיות יסייעו ל־5000 הכתבים מכל רחבי תבל לסקור את האירוע הגדול, שיחל בריקודים ובשירים, על־ידי רקדנים ורקדניות מלהקות שונות בליווי תזמורות מפורסמות של מקסיקו. מחיר הכרטיס לפתיחה הרקיע שחקים – 50 דולר.

כעבור שעה יתן השופט השבדי אריק פרדריקסון את האות לפתיחת המשחקים במפגש בין אלופת העולם, איטליה, ויריבתה בבית 1, בולגריה.

לשופט השבדי יסייעו הקוונים פולקר רוט ממערב־גרמניה ואדגארדו קודסאל ממקסיקו.

בולגריה, המקווה ללכת בעקבות בלגיה ולנצח בפתיחה את אלופת העולם, תופיע ללא כוכבה הוותיק מרקוב, הסובל מפציעה שנגרמה לו במשחק הנצחון על אורוגוואי 1:4.

הבולגרים יעלו על משטח הדשא מעודדים מן הנצחון הגדול והמפתיע, ראלי מול האיטלקים, החוששים מיכולתם הפיזית המצויינת של נציגי הבלקן.

גם ב־1974 וב־1978 לא ניצחו אלופי העולם בפתיחה. בראזיל באה למערב־גרמניה ב־1974 וסיימה שם בתיקו אפס עם יוגוסלביה. כעבור ארבע שנים היתה זו מערב־גרמניה, שנפרדה בארגנטינה בתיקו אפס מפולין.

רופא נבחרת אנגליה לקה בהתקף לב

רופא נבחרת הכדורגל של אנגליה, וירנון אדוארדס מן ה־73, לקה בהתקף לב, בעת משחק האימון של הנבחרת במונטריי, בו ניצחה 1:4. הרופא התאונן על כאבים בחזה, ונטש את המגרש במהלך המחצית השניה. הוא הועבר במכונית לבית חולים פרטי במונטריי ונמסר משם כי מצב בריאותו עתה יציב.

נצחונות לאנגליה ולבריה"מ

נבחרות הכדורגל של אנגליה וברית המועצות השיגו נצחונות הזום (1:4) במשחקי המבחן האחרונים.

אנגליה הכניעה במונטריי את האלופה המכסיקנית 1:4, מצמד שעריו של קרי דיקסון, בארנס וסטיבנס. עשרת אלפים צופים ראו את המשחק.

ברית המועצות ניצחה במורליה, קבוצה מכסיקנית נוספת מהליגה הראשונה, הנושאת את שם העיר, לעיני 15 אלף צופים.

בלאנוב (20), בלוחין (40), רודיונוב (51) וליטובצ'נקו (81) כבשו את השערים.

הסובייטים שיתפו במשחק זה 15 כדורגלנים. את השוער המצויין דאסייב החליף בדקה ה־46 קראקובסקי, שספג את השער היחיד של המקומיים בדקה ה־85. המגן קוזנייצוב החליף את צ'יוואדזה בדקה ה־12, יארמצ'וק החליף את לאריונוב בדקה ה־46, ורודיונוב את באלנוב גם כן בדקה ה־46.

מכסיקו ואורוגוואי נקנסו

התאחדויות הכדורגל של מכסיקו ואורוגוואי, נקנסו בעשרת אלפים פרנקים שווייצים כ"א, (5500 דולר) בשל התכתשות שהיתה ב־13 באפריל בין כדורגלני שתי הנבחרות, במשחק שנערך בלוס אנג'לס.

מכסיקו ניצחה 0:1 ובמשחק שפט האיטלקי אנג'לו בראצי, שפסל שער משווה של אורוגוואי בדקה ה־83 וגרם בכך לקטטה ההמונית שבעקבותיה ספג השוער האורוגוואי והקפטן, רודולפו רודריגז בעיטה בבטנו מהמכסיקנים, ממנה סובל עד עצם היום הזה.

הקנס הוטל על שתי ההתאחדויות על ידי ועדת המשמעת של פיפ"א. כמו כן הטילה פיפ"א קנס של 5000 פרנקים (2750 דולר) על התאחדות ארה"ב שלא דאגה לאבטחה מתאימה.

כמה מ־47 אלף הצופים, שיא בקוליסאום במשחק כדורגל, האשימו את האורוגוואים על התקרית, שתקפו את הכדורגלנים המכסיקנים, כאשר השופט האיטלקי שרק לסיום.

צרפת נוצחה

אלופת אירופה בכדורגל, נבחרת צרפת, נוצחה בטלאקסקאלה על ידי הקבוצה המארחת „פומאס" בשיעור 2:0.

פומאס סימה רביעית בליגה המכסיקנית.

ארבעה ימים קודם לכן סיימו הצרפתים בתיקו 1:1 עם נבחרת הנוער המכסיקנית, וכל זאת ארבעה ימים לפני משחקה הראשון בגביע העולמי מול קנדה.

מרוקו, דרום קוריאה ופורטוגל הפציצו

במשחקי מבחן נוספים שהיו ברחבי מכסיקו, הביסה מרוקו את מילואי „לוס טייגרס" 0:5.

48 שעות לאחר שביטלו את שביתתם, ניצחו כדורגלני פורטוגל את מילואי מונטריי 0:4. דרום קוריאה הביסה את הקבוצה החובבנית קורסטה 0:9 וארגנטינה הכניעה את קבוצת הנוער של רנאטו סוארינו 0.5 משעריהם של ססקולי, בוקיני, ברגו, פאסארלה ואלמירון.

מכסיקו ניצחה 2:3 את המילואים של טיטולאיירס.

טורניר הזמנה

טורניר הזמנה בין־איזורי בכדורגל יתחיל מחר ב־8 אחה"צ, בקיבוץ גבע ישחקו קבוצות גזית (עמק־יזרעאל) ועמק־הירדן וברמות־מנשה — מ.א. זבולון נגד מ.א. מגידו.

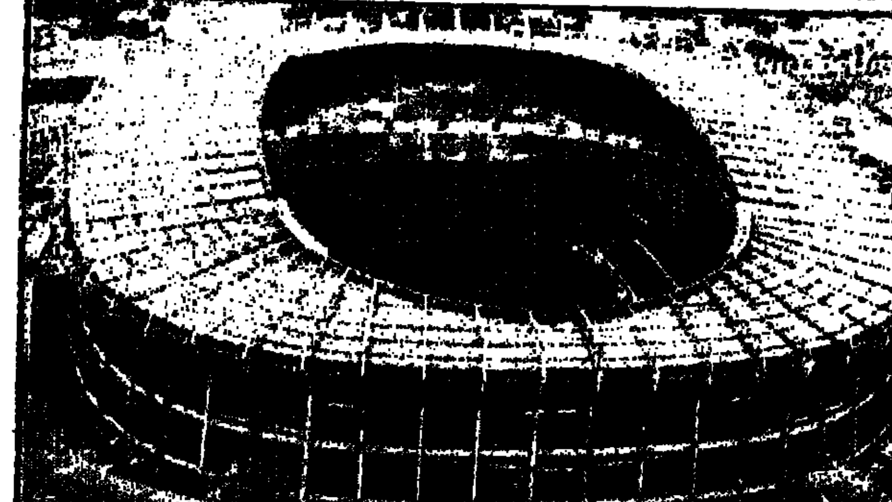

זהו אוניטדיון „אצטקה" במקסיקו־סיטי, שם ייערך מחר טקס פתיחת משחקי הגביע העולמי 1986. (תצלום: אי.פי.)

סטפן אדברג הודח מהרולאן־גארוס

● טניס

המדורג מספר 5 באליפות צרפת ברולאן גארוס, פאריס, השבדי סטפן אדברג בן ה־20, נוצח בסיבוב השני על ידי בן ארצו מיכאל פרנטורס בחמש מערכות — 7:5, 7:6, 6:8, 2:6, 6:4.

אדברג ניצח בסיבוב הראשון את הישראלי שחר פרקיס.

הפתעה נוספת היתה בין הנשים, כאשר ההונגריה אנדראה טמשוארי, המדורגת 14, הפסידה לאמריקנית בת ה־14, ג'ני פרנגרו 6:2 5:7 6:3.

קודם לכן נוצחה המדורגת שמינית, הבולגריה מנואלה מאלייבה 7:6, 5:7, 7:5 על ידי הארגנטינית מרסדס פאז.

כריס אוורט לויד הכניעה את בת ארצה אן סמית בסיבוב השלישי 3:6, 1:6 והצ'כית הנה מנדליקובה גברה על בת ארצה רגינה מארשוקובה 1:6, 2:6.

המדורג מספר 11, הארגנטיני מרטין חייטה, גבר על הצ'כי מילוסלאב מצ'יר 6:7, 6:1, 6:2, 3:6, 1:6.

אמילין סאנשו מספרד המדורג 14, חגג את יום הולדתו ה־21 בנצחון על ההולנדי מיכאיל שרייפרס 3:6, 2:6, 2:6.

מאטס וילאנדר, אלוף אשתקד והמדורג שני בפאריס, גבר בסיבוב השני על האמריקני אהרון קריקסטיין 1:6, 6:3, 7:5, 3:6, 4:6.

● גדנ"ע: אליפות ישראל לקבוצות נוער בכל המשקלים תיערך מחר ב־11 בבוקר באולם הפועל ת"א.

● קשתות: סבב־פיט"א יתקיים מחר ב־9.30 בבית־שרת בגבעתיים.

מנסדורף נף מהרולאן־גארוס

הטניסאי הישראלי עמוס מנסדורף, המדורג 89 בעולם, נוצח בסיבוב השני באליפות צרפת ברולאן־גארוס בפאריס, על ידי המדורג שמיני, הצרפתי הנרי לקונט, בארבע מערכות 7:5, 6:3, 4:6, 6:0.

לקונט יתמודד בסיבוב השלישי עם הברזילאי קאסיו מוטה, המדורג 69 בעולם.

אליפות ההתיישבות העובדת בשייט

אליפות ההתיישבות העובדת בשייט תיערך מחר ב־10.30 בחוף מכמורת.

התחרויות יהיו לדגמים: סנונית, 420, הולנדי־מעופף, ליזר, גלשנים ו־350.

● אתלטיקה. אליפות הפועל לנוער, לזכרו של אריה מאיר, תתקיים מחר ב־5.30 באיצטדיון בהדר־יוסף.

● צעדה: צעדת קציר למרחק 10 ק"מ תיערך מחר ב־8 בבוקר ממצפה קציר במעלה ואדי ערה.

קרית־אונו — גבעת־חיים במוקד הליגה בכדורמים

ארבעה משחקים ייערכו היום ומחר בליגה הלאומית בכדורמים.

היום: 5 — הפועל גבעת־ברנר־הפועל קרית־טבעון; 5 — הפועל גוש־זבולון־מכבי קרית־אונו. מחר: 5 — הפועל גוש־זבולון־הפועל פ"ת; 7 — מכבי קרית־אונו־הפועל גבעת־חיים.

בליגה הארצית יתקיימו הערב ב־7 שני משחקים: מכבי קרית־אונו ב־הפועל עמה"י/אפיקים; אס"א ת"א־אס"א ירושלים.

אייאקס זכתה בגביע ההולנדי

קבוצת הכדורגל אייאקס אמסטרדם, אותה מנהל כוכבה לשעבר יוהאן קרויף, זכתה בפעם העשירית בגביע ההולנדי, לאחר שהכניעה בגמר את רוונדהאל מהליגה השניה 0:8 (0:0).

כל השערים הובקעו במחצית השניה, על ידי בוסמא (46, 80) וסולוי (67).

רוד הוליט נבחר כ„כדורגלן העונה" בהולנד.

חוזרים לאוקיאניה

עד אמש לא היה שינוי לגבי מעמדנו במשחקים הקדם אולימפיים לקראת סיאול 1988.

ראשי ההתאחדות הישראלית ניסו לשנות את רוע הגזירה — שיבוץ לבית האוקיאני וקיום המשחקים בניו־זילנד ואוסטרליה — אך נכשלו.

לפי התוכנית יערך טורניר הכדורגל הקדם אולימפי בפברואר 1988 בהשתתפות ישראל, ניו־זילנד, אוסטרליה, טאיוואן, ספואה, פיג'י וגיניאה. הנבחרות תחולקנה לשני בתים כשבית אחד יערך באוסטרליה והשני בניו־זילנד, שתי הראשונות בכל בית יאבקו על הכרטיס לאולימפיאדה.

הפולנים זכו באליפות העולם לנכים בכדורעף

נבחרת הנכים של פולין בכדורעף זכתה אתמול באליפות העולם לאחר שגברה בגמר על נבחרת הנכים של ישראל 2:8.

משך שעתיים וחצי סיפקו המתמודדים מתח ועניין לקהל בן 800 צופים שהגיע לבית הלוחם באפקה.

ישראל ניצחה במערכה הראשונה 11:15, אך נוצחה בשניה 5:15. ישראל ניצחה במערכה השלישית שוב 11:15 והפולנים השוו בנצחון 9:15 במערכה הרביעית.

המערכה האחרונה נפתחה בשיוויון כוחות אבל הסיום היה של הפולנים שניצחו 9:15.

בסיום הניפו הפולנים את מאמנם אל על ולישראלים לא נותר אלא לקבל את ההפסד ברוח ספורטיבית.

תגי זמיר וצבי קאש היו הבולטים בין הישראלים, ליאון פאלקוביץ והצעיר קרוס לאנצקי־זארלי התעלו אצל המנצחים.

במקום השלישי דורגה אלופת העולם היוצאת, נבחרת מערב גרמניה שגברה 0:3 על בריטניה.

הדירוג הסופי: 1. פולין 2. ישראל 3. מערב גרמניה 4. בריטניה 5. צרפת 6. ארה"ב.

מעוף אנגלי קטוע רגל מאליפות העולם לנכים, שהסתיימה אתמול בבית הלוחם באפקה. (תצלום: ...)

תחרויות שחיה בקיבוץ גבולות

תחרויות גביע האבות בשחיה יתקיימו מחר בקיבוץ גבולות החל משעה 11.

בתחרויות יטלו חלק שחיינים מירושלים, גוש־דן, ...

מכבי חיפה-הפועל ת"א, באינטרטוטו: יחי ההבדל הקטן

מאת אורי שטיינבך ויוסי גלזר

שבוע לאחר משחק האליפות תפגשנה מחר שוב הפועל ת"א ומכבי חיפה והפעם במסגרת המשחק הראשון בטורניר האינטרטוטו.

את אימוני הפועל תל־אביב העביר השבוע עוזר האמן בני קונפורטי שידריך אותה בכל משחקיה בארץ בעת העדרו של דרור שוויצר שהמריא למקסיקו.

הבעיה הגדולה של קונפורטי היא לגבש הרכב סביר למשחק מחר. רוב שחקני ההרכב הראשון של הקבוצה יעדרו מסיבות שונות. שני המושאלים, רפי שמואל (שחזור מהפועל לוד) ורמי הרמת (שחזור מהפועל ירושלים) יצטרפו איפוא אל שחקני הנוער קרביאן, מוסא ותמיר.

גיל לנדאו, כובש שער המחלוקת בשבת עזרה ישחק גם מחר.

לאימוני הקבוצה הצטרפו אתמול שוערי הפועל חיפה, גיורא אנטמן וקשר מכבי יבנה יהודה זגורי. המועמדים להיצמד בשורות החל אביבים בזמן טורניר האינטרטוטו.

● ההרכב המשוער: טליאס, הרשליקוביץ, שוקרון, קרביאן, מוסטרל, הרמה, שמואל, דאנו, מוסא, לנראו, תמיר (ש. לוי).

בחיפה הוחלט לאפשר לקהל לחזות במשחק ללא תשלום — עובדה שעשויה להביא צופים רבים ליציעים.

אוהדי מכבי חיפה יחלקו כרוזים לקהל בהם יבקשו להתייחס באופן ספורטיבי להפועל תל־אביב מכיוון שאינה אשמה ב„פרשת שריר", עם זאת, לא ישקטו האוהדים עד מיצוי הדין עם השופט הבין־לאומי.

רק 3 עד 4 משחקני ההרכב הראשון ישתתפו מחר. השוער אבי רן, ושחקני העורף רפי אוסמו (הגדול) ליאור דונוטל וניר קלינגר. לצידם ישתתפו שחקני ספסל ונוער וכן המגן גדי אוחיון שחזר משנת השאלה בהפועל עכו.

● ההרכב המשוער: רן (כלולו), כלבול, אוסמו (הגדול), קלינגר, ערומא, אוחיון, ל. דונוטל, ש. לוי, גבעול, מזרחי, מלכה, אוסמו (הקטן) (א. מרדכי).

קוריאה מקווה לא לחזור על כשלון 1954 (23)

צ'ה־בום המשחק בגרמניה — הפנינה שבכתר

מאת שבח פלברט

כמו ב־1954 בשוויץ, כך גם ב־1986 במכסיקו, הוגרלה דרום־קוריאה לבית קשה בגמר אליפות העולם בכדורגל, אולם הדרומיים טוענים כי הפעם הם מתכוננים להפתיע ולא יקלו על יריבותיהם, כמו לפני 32 שנה.

ב־1954 הופיעה קוריאה כנבחרת אחת, לא כדרום וכצפון (זה היה עדיין לפני מלחמת האזרחים), וספגה תשעייה ללא מענה מנבחרת־הפלא ההונגרית (צ'יבור וקוצ'יש הבקיעו שלושערים), ואילו תורכיה, שלא היתה שם־דבר בכדורגל העולמי, הביסה את קוריאה 0:7. גרמניה שזכתה באותו בית לא התמודדה עם קוריאה לפי השיטה אז.

הפעם מופיעה דרום־קוריאה. ב־1966 היתה זו צפון־קוריאה שחוללה את הסנסציה הגדולה באנגליה כשניצחה את איטליה 0:1, ונתנה „פייט" לפורטוגל ברבע־הגמר, כששיפוטו המצויין של הישראלי מנחם אשכנזי. הקוריאנים נכנעו לפורטוגלים 5:3, לאחר שהוליכו 2:3 בו חצית.

חלפו 20 ... מאז משחקי אנגליה ושמה ... ל קוריאה מופיע שוב בין 24 הנב... ות שעלו לשלבי הגמר בגביע ... עולם במקסיקו, לאחר שבמוקדמות האזור האחר של אסיה ניצחה א... יפאן בקרב על הכרטיס.

דרום־קוריא... היתה בעבר יריבתה החזק... ל ישראל באשר שובצנו באיז... אסייתי. המפגש האחרון בין ... קוריאה וישראל היה במאי 1973 בסיאול, במוקדמות ג... ע העולם. ישראל נוצחה 1:0, אחר־כך נכנעה דרום־קוריאה לאוסטרליה בקרב על הכרטיס למערב־גרמניה ב־1974.

כעבור ... שנים היתה זו איראן, שיצגה ... ת האיזור האסייתי־אוקיאני ... ב־198... בשנאופיע לראשונה ב־24 ... רות בשלבי הגמר ...

דרום־קוריאה ערכה הכנות יסודיות לקראת הופעתה במקסיקו.

היא קיימה מחנה־אימונים במשך חמישה שבועות במערב־גרמניה, במסגרתו קיימה מספר משחקים עם קבוצות מקומיות והצליחה לנצח את אלופת בלגיה, אנדרלכט — 2:3.

במחנה־האימונים הקצר בגבהי קולוראדו־ספרינגס, ארה"ב, גברה דרום־קוריאה על פרו 0:2 בלוס־אנג'לס, משעריו של הכוכב מספר 1 שלה, צ'ה־בום־קון, בן ה־33, המככב בקבוצת לברקוזן במערב־גרמניה. צ'ה־בום־קון עשה חיל בגרמניה וסיים במקום הרביעי בטבלת מלך־השערים בבונדסליגה (17 שערים). קודם לנצחונה על פרו הביסה דרום־קוריאה את מכללת קולוראדו — 0:6.

שני כדורגלנים נוספים בדרום־קוריאה הם בני גילו של צ'ה־בום: הקשרים צ'ו קוואנג ריי ופארק צ'אנג סון, המשחקים בשורות קבוצת דאיוו. שניים נוספים שעברו את גיל ה־30 הם המגן צ'ו יונג ג'יונג מלאקי־גולד־סטאר והקשר הו ג'ונג. שניהם בני 31.

לבד מחמשת המבוגרים רוב הכדורגלנים הם בגיל 22־25. הצעיר בחבורה הוא החלוץ קים ג'ו סונג, בן 20 מאוניברסיטת צ'וסון. מעניין לציין שהשוער מספר 1 של דרום־קוריאה, צ'ו ביונג דוק, בן ה־28, משתייך ל... קבוצת הלוויה.

מאמן דרום־קוריאה הוא קים ג'ונג נאם, בן 43, שסבור שהנבחרת הנוכחית של קוריאה היא ... שהיתה למדינה זו בארבע... האחרונות.

משחקה הראשון של ... קוריאה יהיה נגד ... יריבותיה ואחרות בבית הן: ... ובולגריה.

דרום־קוריאה סומכת על ... ובראשם צ'ה־בום. אחר ... קוריאה הוא זונג כו, בן ... שהוחזר ברגע האחרון לסגל ... שנופה ממנו בעקבות שער... העברה בסך של 200 אלף ... שנחתם עם קבוצת ... ללא קבלת רשות מאוניברסיטת סיאול, בה למד ושחק.

תל־אביב

אסתר נאדיה — מוצ"ש: 9.30 ,7.15; חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

אורלי מורשת הולקרופט — מוצ"ש: 9.30 ,7.15; חול: 9.30 ,7.15 ,4.45

בית לסין פנדאנגו — יום שישי: 14.30, 24.00; שבת – חמישי: 23.15

בן יהודה רכבת אל החופש — יום ו': 10, 12; מוצ"ש: 9.30 ,7.30; חול: 5, 7.30, 9.30

גורדון הסיפור האמיתי — 8, 10

גת שגעון של לילה — מוצ"ש: 9.30 ,7.15; חול: 9.30 ,7.15 ,5.00

דקל בעקבות אוצר הנילוס — יום ו' – 10.00; מוצ"ש – 9.30, 7.15; חול – 9.30, 7.15

דרייב אין — יום ו': 10 – נפגש בסיבוב; 12 – המטורפת למין; מוצ"ש וחול: 7.45–9.45 – נפגש בסיבוב; 12 – המטורפת למין

חוד רמו — מוצ"ש 9.30 ,7.30; חול 9.30 ,7.15 ,4.30; תתוך – תתוך — יום ו': 10, 12

לימור חדש 9½ שבועות של שכרון חושים — 7.15, 9.30

פאר יחסים אסורים — יום ו': 10.00; מוצ"ש: 9.30 ,7.30; חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

מוזיאון תל־אביב חיוך תגדי — מוצ"ש וחול 9.30 ,7.30; יום ו' · שעה 2.30; סרט לילה

סינמה 1 השוטר מבוורלי הילס — יום ו': 10.00, 12.00; מוצ"ש: 9.30 ,7.15; חול: 9.30 ,7.30 ,5.00

סינמה 2 העד — יום ו': 10.00; מוצ"ש: 9.30 ,7.30; חול: 9.30 ,7.30 ,5

פאריס טל. 222202 — מסע עסקים של אבא — 11.30, 2, 4, 6.30, 7.00, 9.30; שישי: ראובן ראובן – 14.30; יול – 16.30; שבת: שכנים – 11.00; מציצים – 13.00; מלך ליום אחד – 15.00; כל מה שרצית לדעת על המין – 17.00; מונטי פייטון בריאן כוכב עליון – 23.30

חן 1 סלוואדור — יום ו': 9.50, 12.20; מוצ"ש: 7.20, 9.45; חול: 5.00, 7.20, 9.45; פנטסיה — שבת 11.00 בבוקר

חן 2 פעמיים במשך החיים — יום ו': 9.50, 12.20; מוצ"ש: 7.20, 9.45; חול: 5.00, 7.20, 9.45; תינוק מוזר במשפחה — שבת 11.00 בבוקר

חן 3 מרגלים שכאלה — יום ו': 9.50, 9.45; מוצ"ש: 7.20, 9.40; חול: 5.00, 7.20, 9.45; החיפושית משתעלת — שבת 11.00 בבוקר

חן 4 נאטי גאן — יום ו': 10.00, 12.00; מוצ"ש: 7.20, 9.40; חול: 10.30, 1.30, 5, 7.20, 9.40; נאטי גאן — שבת 11.00 בבוקר

חן 5 תרגיל לרופאים מתחילים — יום ו' 9.50, 12.20; מוצ"ש 7.30, 9.40; חול: 10.30, 1.30, 5, 7.30, 9.45; שלגיה — שבת 11.00 בבוקר

שחף זכרונות מאפריקה — ו' 10.00, שבת – 11.00 בבוקר; מוצ"ש 5.45, 9.15; חול: 5.45, 9.15

תל־אביב מלחמת חחלומות — יום ו': 10, 12; מוצ"ש: 7.30, 9.30; חול: 5, 7.30, 9.30

תכלת ברזיל — מוצ"ש 7.15, 9.45; חול: 4.30, 7, 9.30

צוותא חיי חלילה — שעה 8.00

ירושלים

אדיסון רכבת אל החופש — מוצ"ש 9.30; חול 4.30, 7.30, 9.30

אורגיל שורת במקהלה — מוצ"ש 7.15, 9.30; חול: 4.30, 7.15, 9.30

אורנע מרגלים שכאלה — מוצ"ש – 9.30; חול – 4.30, 7.30, 9.30

בנייני האומה והספינה שטה — מוצ"ש 9.30; חול 7.15, 9.30

מיטשל נשיקת אשת העכביש — מוצ"ש 9.30; חול 7.15, 9.30

כפיר זכרונות מאפריקה — מוצ"ש: 9.15; חול: 5.45, 9.00

סמדר לרקוד עם זר — מוצ"ש – 9.30; חול – 4.30, 7.30, 9.30

חבירה ערפדי החלל — מוצ"ש 9.30; חול 4.30, 7.30, 9.30

בית אגרון שישי: 14.00 גבעת ווטרשיפ; 15.45 הבז ואיש השלג; מוצ"ש: 18.00 לאסי חוזרת הביתה; 19.45 העכבר ששאג; 21.30 אפוקליפסה עכשיו; 24.00 גלגל אותה

ראה בחותם תכניות רדיו וטלוויזיה

רמת־גן

אואזיס גבירתי המאמן — יום שישי: 10.00; מוצ"ש: 7.15, 9.30; חול: 5.00, 7.15, 9.30

ארמון תרגיל לרופאים מתחילים — יום ו' 10.00; מוצ"ש 7.15, 9.30; חול 5, 7.15, 9.30

לילי 9½ שבועות של שכרון חושים — 7.15, 9.30

רב גן 1 שגעון של לילה — יום ו': 10.00; מוצ"ש: 7.20, 9.40; חול: 5.00, 7.20, 9.40; נטי גאן — שבת 11.00

רב גן 2 מסע עסקים של אבא — יום ו' 10; מוצ"ש 6.50, 9.30; חול 4.15, 6.50, 9.30; חברי הדרקון אליוט — שבת 11.00

רב גן 3 פעמיים במשך החיים — יום ו' 10; מוצ"ש: 9.40, 7.20; חול: 9.40, 7.30, 5.00; הגוניס — שבת 11.00

רב גן 4 להב משונן — יום ו' 10.00; מוצ"ש: 7.20, 9.45; חול 7.20, 9.45; היפתפיה והיתפן — חול 5.00; שבת 11.00

הרצליה

חיכל משאלת מוות 3 — מוצ"ש 7.30, 9.30; חול 5, 7.30, 9.30

מלון דניאל יום ו' 30.5; כמו צועני — שבת 31.5; להב משונן — 19.15, 21.30

נתניה

שרון מרגלים שכאלה — מוצ"ש 7, 9.15; חול 5, 7, 9.15

סטודיו סיפורה של מארי — מוצ"ש וחול 7, 9.15; א'–ה' בשעה 5; שלוף אבל באחריות

חדרה

חוף חדרה בית ספר לאסירים מתחילים — 7.15, 9.30

בת־ים

עצמאות גשר חבריל — מוצ"ש 7.30, 9.30; חול 5, 7.30, 9.30

באר־שבע

חן זכרונות מאפריקה — יום ו' – 10.00; מוצ"ש וחול: 6.00 – 9.15; חול: 6.00 – 9.15

עכו

אודיטוריום עכו הכבוד של פריצי — מוצ"ש 7.30, 9.30; חול: 7.30, 9.30; ג, ד אין הצגות

תיאטרוני ישראל — מחר, מוצ"ש 30.5

תיאטרון הבימה: הבית ברחוב שינקין: 20.30; חדוד וניח: 20.30; צ'כוב צ'כובה: 20.30

התיאטרון הקאמרי סופה של אירופה; בת חיפה; קידוש: בצוותא; קסטנר – הצגות אחרונות

חולון

ארמון מים מים — מוצ"ש 7.15, 9.30; א, ג, ד, ה – 5, 7.15, 9.30; ב' – 7.15, 9.30; טעם החיים לפי מונטי פייטון — מוצ"ש 23.30; מונטי פייטון – שודדי הזמן — חמישי 23.30

סבוי זכרונות מאפריקה — יום ו' – 10.00; מוצ"ש – 6.00, 9.00; חול: 6.00, 9.00

מגדל שורת המקהלה — יום ו' 10.00; מוצ"ש 7.15, 9.30; חול 5, 7.15, 9.30

מתנ"ס קרית שרת סינמטק בעל אחד יותר מדי — מוצ"ש + א, ב, ג 7.15, 9.30

מועדון קולנוע לנוער א, ב, ג 4.30; חרפתקאות חד קרן — שבת בשעה 17.00; שבת – בשעה 5.00; חשמן ותרות

חיפה

אורה זכרונות מאפריקה — מוצ"ש וחול – 6.00, 9.00

חן מרגלים שכאלה — מוצ"ש: 7.00, 9.15

עצמון השוטר ממנהטן — 4.30 – 9.15

פאר סיפורת של אגנס — 4.30, 6.45, 9.00

ארמון גשר הבריל — 4.30, 6.45, 9.00

קרן אור המחודש מסע עסקים של אבא — 4.00 – 6.30 – 9.00; רבי אברהם במערב תפרוע — שבת 31.5 – 23.30; מקס תלוחם — חמישי 5.6 – בשעה 23.30

רון רכבת אל החופש — מוצ"ש: 7.00, 9.15; חול: 4.00, 6.45, 9.00

אמפי יומו של אלוף — 4.30, 7.00, 9.15

אורלי נאדיה — 7.00, 9.15

צוותא — להנאת התקופות

● „צוותא" ראשל"צ
ליל שבת, 30.5.86, שעה 22.00 – „שיר אהבה בדואי" – בביצוע: עפרה ואיציק וינגרטן.

ליל שבת, 6.6.86, שעה 22.00 – ערב שירה בציבור עם יורם שחר. אמן־אורח – הגיטריסט – בלדי אוליאר.

● „צוותא" רמת־השרון
מופע משולב של צעירי המושבה יתקיים במוצ"ש, 31.5.86, בשעה 20.30: מוסיקה קאמרית, „חצעת נישואין" – מאת צ'כוב, קטעי מחול, קטע מוסיקלי, „אם תרצו אין זו הופעה" ועוד.

● „צוותא" קרית־חיים
ליל־שבת, 30.5.86, שעה 21.30 – ערב מחווה לגרסיה לורקה, במלאת 30 שנה להירצחו. „השירה העמוקה" – ו„שירי אהבה", עם: סיסרו ויסנטה – שירה; לייזר שטיינגרט – מלחין, מעבד ומנגן קלידים; אורי ברכה ויוסי פוגל – גיטרות.

● „צוותא" נהריה
ליל־שבת, 30.5.86, שעה 21.30 – תיאטרון נוח־צדק מציג – קולאז' „הכל בסדר גמור". לאחר המופע יתקיים דיון.

ליל־שבת, שעה 20.30 – פתיחת תערוכה של הצייר יוסף בן־פורת מקיבוץ געתון. התערוכה תהיה פתוחה בימי א'־ה' בשעות 17.00–19.00.

שבת, 31.5.86, שעה 20.00 יוצג המחזה – „לויטננט גוסטל" של הסופר היהודי־האוסטרי ארטור שניצלר. לדוברי גרמנית בשיתוף עם השגרירות האוסטרית ועיריית נהריה.

● „צוותא" הוד־השרון
ליל־שבת, 30.5.86, שעה 21.30 – רביעיית בלדי אוליאר. מלווים: תגי שקד – חליל; אריאל אטלס – גיטורה־בס; ראובן סרוסי – גיטרה.

מתיחת תערוכה של הצייר – יוסף יוסינגר. התערוכה תהיה פתוחה בשבת 31.5.86, בשעות 10.00–13.00 ו־16.00–18.00.

ליל־שבת, 6.6.86, שעה 21.30 – מפגש סביב המדורה – לרגל יום ירושלים ברמת־יחדר.

● „צוותא" כיכור
ליל־שבת, 6.6.86, שעה 21.30 – אריק לביא; מלווה אותו בגיטרה – יגאל חרד. אמן אורח – יורני.

● „צוותא" ירושלים
ליל־שבת, 30.5.86, שעה 21.30 – חוזרת יעל לוי – בתכניתה „אהבה צעצוע". מלווה: רוני ידידיה.

מוצ"ש, 31.5.86, שעה 21.00 יוקרן הסרט – „אויב העם". עיבוד קולנועי למחזהו של איבזן.

יום ראשון, 1.6.86, שעה 19.00 – „צוותא" בצרפתית.

יום חמישי, 5.6.86 – „שישה ימים ותשעה־עשרה שנים" – ד"ר מאיר פעיל משוחח עם פרופ' ישעיהו ליבוביץ – 19 שנים למלחמת ששת הימים.

ליל־שבת, 6.6.86, שעה 22.00 – „צוותא" מארחת את המוסיקאי שם־טוב לוי.

● „צוותא" רעננה
ליל־שבת, 30.5.86, שעה 21.30 – „זוות אספניה". ערב שכולו קצב דרום אמריקאי. עם להקת 40 + ורקדניות.

מוצ"ש, 31.5.86, שעה 20.00 – במת לאמנים צעירים. „הרכבים מוסיקליים".

● „צוותא" אזור
ליל־שבת, 6.6.86, שעה 21.00 – ערב אבטיחים עם הבדרן־החקיין – דודו דותן ומסיבת ריקודים.

● „צוותא" אשדוד
במוצאי־שבת, 31.5.86, שעה 21.00, במתנ"ס ד' – המופע: „החוג לדרמה", כתב וביים מוטי בזרב.

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: עצמאות — בלפור 75.
חולון: אסותא — סוקולוב 4.
ירושלים: קופ"ח — מרסאת רוממות, רח' המ"ג 28.
נתניה: נאות שקד — מ. בסתרי אורים.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: מינצי — חיבת ציון 43.
תל־אביב: דיזה — אצ"ל 52, שכ' התקוה. שדה רב — האגור 3.
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33.
רחובות: הנשיא — הנשיא הראשון 34.

שבת
בת־ים: בלפור — בלפור 90.
חולון: המרכז — ויצמן 12.
ירושלים: הולדיאת — בית חנינה — מול מוזה נחייקב (שבת), קופ"ח — מרסאת רוממות, רח' המ"ג 28 (מוצ"ש).
נתניה: נאות שקד — מ. בסתרי אורים.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: גרמזה — ביאליק 50.
תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' (שבת). אווה — ריינס 165 (שבת ומוצ"ש). ארלוזורוב — ארלוזורוב 76 (מוצ"ש).
חיפה: חניתה — חניתה 22.
רחובות: הכללית — בני משה.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
● שערי צדק – ילדים, פנימית.
● הדסה ע"כ – כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג, נשים.
שבת
● ביקור חולים – ילדים, נשים.
● הדסה ע"כ – פנימית, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04"229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04"920014 (11.00–20.00)
קו פתוח לחרים במצוקה בימי ב' ו־ה' – טל. 222755

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שלך – „התסיי לרפואת שיניים בישראל".
בתל־אביב – בימים א'–ה': בין השעות 21.00–23.00; בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00–24.00; בשבתות ובחגים בין השעות 15.00–21.00.
הכתובת: רח' ברנקובצא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנמן 26, קומה ג', טל' 523546; מוצ"ש 20.00 עד 23.00 בערב.
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה – המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי השעה בתאום טלפוני בלבד.
ירושלים: טלפון 02"283522, 294649.
מרכז מידע לקורבנות אונס — לעזרה ואחר הצורך, טל' 03"5234819; מ־17.00 עד 21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ערן ירושלים — טל' 02"233221
ערן תל־אביב — טל' 03"261111
ערן חיפה — טל' 04"672222
ערן באר־שבע — טל' 057"418111
ערן נתניה — טל' 053"35316

סילוק מטורדים
מוקד מד"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 111; ... — טל' 1111.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום: בימים א'–ה' בימי ו' וערבי חג: 7.30.
לבני־ברק ולחיפה: בימים א'–ה': 16.00. בימי ו' וערבי חג: 11.40, 13.40.
מתל־אביב לירושלים: מת"א דרום בימים א'–ה': 16.00.

מכבי כרק 8.18
לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.
לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00.

מחיפה, בת־גלים:
לירושלים: א'–ה' 7.00.
לתל־אביב: א'–ה' 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30.
מנהריה: לחיפה ולתל־אביב: 6.00, 9.00, 10.40, 14.55, 16.55, 18.58.
לירושלים: 6.35.

סערה העיפה 13 ילדים למרחק 20 ק"מ

סקינג. — במהלך סופה עזה שהשתוללה לאחרונה בגוה המדבר האמי במערב סין, „נשאבו" 13 תלמידי בית־ספר אל תוך עין הסערה ונישאו ברווח למרחק 20 ק"מ, ולבסוף נחתו ארצה על־פני דיונות חול רכות ללא כל פגע.

לאחר חיפושים שנמשכו יומיים נמצאו כל הילדים הנעדרים. (ע"י)

„עיראק חותרת להרעיב את סוריה"

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס — עיראק חותרת להרעיב את סוריה, מוסר השבועון „ז.ס.ד." בפאריס. חרף מגעי הפיוס בין בגדד לדמשק, לוחצים העיראקים על צרפת לא להעניק לסוריה אשראי לקניית דגנים.

לפי השבועון, בקופות בנק סוריה אזלו רזרבות מטבע החוץ ל־500 מיליון דולר, היא זקוקה לרכוש שלושה מיליון טון גרעינים בשל הבצורת. כתב רדיו „אירופה 1" מסר, כי כל השרות שם צהובים מיובש.

הנשיא אסד פנה לצרפת להעניק לו אשראי למזון, לא נותר לו קמח אלא לחמישה שבועות.

שר החוץ העיראקי, טארק עזיז, אמור להגיע לפאריס לפגוש את ראש הממשלה, ז'אק שיראק. בגדר עצמה שקועה בקשיים לפרוע את חובותיה.

„קנר אנשאנה" מסר, כי שיראק מכר לעיראקים 150 מרגמות 120 מ"מ לטווחים ארוכים, חרף קשיי התשלום. בגדר חייבת לפאריס שבעה מיליארד דולר. עזיז בא לבקש דחיית חובות.

מיופה הכוח הלובי במאדריד חוזר לארצו

מאדריד — מיופה הכוח הלובי במדריד, אשר שמו נקשר על־פי דיווחים עיתונאיים בקבוצת טרור אנטי־ציונית, עזב אתמול בחשאי את ספרד.

הדיפלומט, מוחמד נקעה, טס לטריפולי ויוחלף במועד מאוחר יותר. עתה נותרו במשרד רק שני דיפלומטים ואחד מהם ימלא זמנית את תפקיד מיופה הכח.

● מועצת הבטחון קיבלה אתמול החלטה מה־אחד להאריך ב־6 חודשים נוספים את המנדט של כח האו"ם ברמת הגולן.

● יו"ר הוועד המנהל של אוניברסיטת תל־אביב, בנו גיטר, סגן הנשיא למחקר ופיתוח, פרופ' יצחק וייץ, וסגן הנשיא לקשרי חוץ, אלוף משנה (מיל') יחיאל בן־צבי, נבחרו אתמול, עם סיום מושב חבר הנאמנים השנתי של האוניברסיטה, לתקופת כהונה נוספת.

מקורות בקונגרס ובבית־הלבן:

עסקת הטילים עם סעודיה תאושר בסנאט בשבוע הבא

החלטת סעודיה להסיר את בקשתה לטילי־כתף אנטי־אוויריים „סטינגר" והתערבות רייגן — הביאו לגיוס תמיכה רפובליקנית מספקת בעיסקת הטילים

מאת זאב בליצר, כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — עיסקת הטילים עם סעודיה שיזם הנשיא רייגן, תזכה קרוב לוודאי לאישור סופי בסנט בשבוע הבא, אומרים מקורות בקונגרס ובבית־הלבן.

התערבותו הנמרצת של רייגן עצמו והחלטת סעודיה להסיר את בקשתה לטילי־כתף אנטי־אוויריים מסוג „סטינגר", הביאו לגיוס תמיכה רפובליקנית מספקת בעסקה הכוללת טילי אוויר־אוויר, 'סיידווינדר' וטילים דומים מסוג 'הרפון'.

בראשית החודש דחה הסנט את חבילת הנשק הסעודי וכך עשה גם בית־הנבחרים, אלא שבשבוע שעבר הטיל הנשיא וטו על כך.

רייגן זקוק עתה לתמיכת 34 סנטורים על־מנת להשאיר את הווטו בתוקפו ולבטל אפשרות שבית־הנבחרים יחסל את העסקה.

בימים האחרונים נראה, כי עלה בידי הבית־הלבן לגייס את התמיכה המספקת, בעיקר מקרב סנטורים רפובליקנים.

הדמוקרטים, לעומת זאת, כועסים על ישראל ועל הלובי הפרו־ישראלי, שלא עשו דבר בפומבי נגד העסקה ולא סייעו בכך לדמוקרטים לחסום את מהלכי הנשיא בסנט.

גורבאצ'וב לסגן נשיא סוריה:

בריה"מ שוקלת להגדיל הסיוע הצבאי לסוריה

בידיעות רשמיות ממוסקווה נרמז על חילוקי דיעות בשיחות עם ג'אלוד מלוב

מוסקווה. — מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבאצ'וב, התחייב להמשיך לתמוך בסוריה ורמז כי הקרמלין שוקל להגדיל את הסיוע הצבאי למדינה זו, שהיא בעלת־בריתה העיקרית במזה"ת.

גורבאצ'וב נתן את ההבטחה הזאת במהלך שיחותיו עם סגן נשיא סוריה, עבדול חאלים חאדם, המבקר עתה בבריה"מ. הוא אמר לחאדם, כי נוכח האיומים הגוברים והולכים מצד ארה"ב וישראל בודקת מוסקווה את האפשרות להגדיל את הסיוע שהיא מגישה לסוריה.

כזכור, חתמו שתי המדינות על חוזה ידידות בשנת 1980. אולם, בניגוד למצופה לא נחתם הסכם דומה בין בריה"מ לבין לוב, בעת שהשליט הלובי קדאפי ביקר במוסקווה באוקטובר שעבר.

יתר על כן, בידיעות רשמיות שפורסמו על הביקור שערך השבוע האיש מספר 2 בצמרת השלטון הלובי, עבדול סאלם ג'אלוד, במוסקווה, נרמז על חילוקי דעות בין שני הצדדים.

אף על פי שחאדם וג'אלוד ביקרו במוסקווה בעת־ובעונה־אחת, לא נמסר על שיחות משותפות של נציגי שתי המדינות הערביות הללו עם מארחיהם הסובייטים. עם זאת, אמרו מומחים מערביים, כי ברור שהביקורים תוכננו במתכוון להערך בעת־ובעונה־אחת.

בהודעה שפורסמה על שיחות ג'אלוד עם שר ההגנה סרגי וקולוב ועם ראש הממשלה ניקולאי ריז'קוב נאמר כי נערכה „החלפת השקפות על נושאים בעלי אינטרס הדדי". והו מונח שהסובייטים משתמשים בו כדי לרמוז על חילוקי דעות שהתגלו בשיחות. (ע"ר)

„נחירה עלולה להעלות לחץ הדם בגיל צעיר"

פילדלפיה. — נחירה עלולה להביא לליקויים גופניים רציניים — דעה זו הובעה בכנס השנתי של האגודה האמריקנית לקידום המדע בפילדלפיה.

ד"ר דייויד פיירבנקס, מבית־הספר לרפואה של אוניברסיטת ג'ורג' טאון בוושינגטון, ציין בהרצאתו, כי בני־אדם הנוחרים נוטים ללקות בלחץ דם גבוה בגיל צעיר.

עוד אמר המרצה, כי במקרים מסויימים, גורמת הנחירה להפסקת הנשימה למשך כמה רגעים. האדם הנוחר עלול להגיב על כך בהתעוררות פתאומית. תהליך זה, אם הוא חוזר ונישנה מספר פעמים בלילה, עלולה לגרום לטשטוש החושים בשעות היום, ואף לליקויי לב.

כחמישה מיליוני אמריקנים סובלים מתופעות כאלה. שיעור הנחירה עולה עם הגיל. ד"ר פיירבנקס אמר, כי בקרב הגברים, נוחרים כ־20 אחוז בגיל השלושים, והשיעור עולה ל־60 אחוז בקרב גילאי ה־60. בקרב הנשים, לעומת זאת, עולה שיעור הנוחרות בקו תלול מחמישה אחוזים ל־40 אחוזים באותן שכבות גיל.

סיכויי הנחירה בבני־אדם כבדי גוף עולים פי שלושה על סיכויי הנחירה בבני־אדם בעלי משקל רגיל.

חוקרים שונים שהשמיעו את דבריהם בכנס אמרו, כי ניתן להקל על נחירה על ידי תרגילי התעמלות, הימנעות מנטילת כדורי שינה, והמנעות משתיית אלכוהול שעות מספר לפני השינה. אמצעים אחרים למניעת נחירה או להקלתה: הרמת ראש המיטה, ושינה תוך שכיבה על הצד, ולא על הגב.

(רויטר עתים)

זוהר קרן נאמנות

הודעה על פרסום תשקיף

ניתנת בזה הודעה לפי סעיף 23 של חוק ניירות ערך תשכ"ח, 1968, כי פורסם תשקיף בדבר הנפקת יחידות בזוהר קרן נאמנות אשר נוסדה לפי הסכם נאמנות שנחתם ביום 15.10.78 בין בנק איגוד לישראל בע"מ כנאמן לבין אמבן לניהול (1978) בע"מ כמנהל הקרן.

בהתאם לתשקיף זה מוצעות לציבור יחידות בקרן בנות 0.000.1 ש"ח ע.נ. בתעודות השתתפות רשומות על שם של 10.000 יחידות או כפולה של 10,000 יחידות החל מיום 1.6.86 ועד 31.3.87. היחידות מוצעות במחירן היסודי כפי שיקבע מעת לעת, בתוספת שעור הוספה של 1% או פחות.

את עותקי התשקיף ניתן לחשיג והזמנות ליחידות ניתן להגיש במשרדו של מנהל הקרן, רחוב טיומקין 13, ת"א, וכן באמצעות הבנקים או חברים אחרים בבורסה לני"ע בתל־אביב. עותק מהתשקיף והעתק מההיתר לפרסומו הוגשו לרשם החברות.

הודעה זו אינה מהווה הזמנה לציבור.

המנהל
אמבן לניהול (1978) בע"מ
הנאמן
בנק איגוד לישראל בע"מ

נוגה קרן נאמנות

הודעה על פרסום תשקיף

ניתנת בזה הודעה לפי סעיף 23 של חוק ניירות ערך תשכ"ח, 1968, כי פורסם תשקיף בדבר הנפקת יחידות בנוגה קרן נאמנות אשר נוסדה לפי הסכם נאמנות שנחתם ביום 25.12.80 בין בנק איגוד לישראל בע"מ כנאמן לבין אמבן לניהול (1978) בע"מ כמנהל הקרן.

בהתאם לתשקיף זה מוצעות לציבור יחידות בקרן בנות 0.001 ש"ח ע.נ. בתעודות השתתפות רשומות על שם של 1,000 יחידות או כפולה של 1,000 יחידות החל מיום 1.6.86 ועד 31.3.87. היחידות מוצעות במחירן היסודי כפי שיקבע מעת לעת, בתוספת שעור הוספה של 1% או פחות.

את עותקי התשקיף ניתן לחשיג והזמנות ליחידות ניתן להגיש במשרדו של מנהל הקרן, רחוב טיומקין 13, ת"א, וכן באמצעות הבנקים או חברים אחרים בבורסה לני"ע בתל־אביב. עותק מהתשקיף והעתק מההיתר לפרסומו הוגשו לרשם החברות.

הודעה זו אינה מהווה הזמנה לציבור.

המנהל
אמבן לניהול (1978) בע"מ
הנאמן
בנק איגוד לישראל בע"מ

מחקר על קשישים: האהבה ממשיכה לרטט

ניו־יורק. — אנשים קשישים מתאהבים בדיוק כמו צעירים, וגם אצלם הדבר מלווה ברטט פיזיולוגי ופסיכולוגי — קובעים חוקרים אמריקניים במאמר שהתפרסם אתמול בכתב־העת „פסיכולוגיה היום".

החוקרים הגיעו למסקנותיהם על סמך מחקר שערכו על 45 אנשים בני 60 עד 92. המנהלים חיים פעילים ומתגוררים באזורים עירוניים בארה"ב. הנחקר העלה, כי גם אצל בני הגילים האלה מלווה האהבה בתופעות של מבוכה, קשיי התרכזות, דפיקות לב ואי־נחת בהעדרו של האדם האהוב.

בעלי המאמר מצטטים את דבריו של אחד הנחקרים, אלמן בן 81, אשר אמר: „אני נוטה להאמין גם היום, כי הדבר הרומנטי ביותר שניתן לעשות הוא — להיכנס למיטה עם אדם אהוב".

מחברי המאמר, כולם חוקרים באוניברסיטת מינסוטה, מציינים כי יחסי מין חשובים מאוד גם לאנשים קשישים, וקיימים רק שני הבדלים יקלים ביניהם לבין יחסי מין של צעירים: הקשישים אינם חוזרים לנשואים בכל מחיר והם מתעניינים יותר ביחסים לטווח ארוך מאשר בפרשת אהבים קצרה ולוהטת. (ע"ר)

אלמוני בלוס אנג'לס רצח את קורבנו ה־17

לוס־אנג'לס. — רוצח אלמוני, מעין מהדורה מודרנית של „ג'ק המרטש", המטיל את מוראו על פרוצות הרחוב בלוס־אנג'לס מאז 1983 — הפיל את הקרבן ה־17 במספר.

הקרבן היא אשה שחורה, ורנה פטרישיה ויליאמס, אשר בעבר נעצרה כמה וכמה פעמים באשמת זנות. ביום ג' שעבר נמצאה גופתה המעורטלת־חלקית במגרש מקום קיים של בית־ספר, והבדיקה העלתה שהיא נחנקה למוות.

רו"ח הבדיקה שלאחר המוות הביא את המשטרה למסקנה, שיש להוסיף את שמה לרשימת קרבנותיו של הרוצח האלמוני. (ע"ר)

„יש לנצל האביב הכלכלי במערב"

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — „המערב מצווה לנצל את שיפור המצב הכלכלי, כדי לטפל במחלות יסודיות כאבטלה ותומות סחר" — זו מה שמטיף ארגון שיתוף הפעולה הכלכלי המערבי למדינות המערב בתחזיתו הכלכלית החצי־שנתית שפורסמה אתמול בפאריס.

מומחים אומרים, כי נפילת מחירי הנפט, פיחות שערי הדולר והפוגה בשיעורי הריבית, חוללו שיפור משמעותי בשיעורי האינפלציה והגידול הכלכלי. אך הם מתריעים לא „להחמיץ את הסיכוי" במדיניות אירופית.

מצב מדינות המערב מתואר כאביב כלכלי. שיעור הצמיחה השנה הסתכם כ־3 אחוז, ב־1987 צופים 3.25 אחוז. שיעור האינפלציה — 3.5 אחוז, 3 אחוז בשנה הבאה.

נפילת מחירי הנפט ניכרת בצמצום ההוצאות על צריכת נפט בשיעור 50 אחוז באירופה וביפן. קיצוץ ההוצאות נאמד ב־63 מיליארד דולר. אופ"ק יפסיד 59 מיליארד דולר ומייצאות נפט בגוש המזרחי 6 מיליארד דולר.

לפי מומחי ארמון „לה מוטה", שיעור עליית השכר נשאר די נמוך במדינות המתועשות מכדי לנגוס ברווחי המפעלים. רק המובטלים לא מרוויחים מהשיפור. האבטלה גבוהה ו„מראיגה". עליית שיעור הגידול הכלכלי האיץ את הייצור, אך לא את התעסוקה.

שיעור האבטלה במדינות המתועשות עדיין 8.8 אחוז, ותף יצירת 7.5 מיליון מקומות עבודה בארה"ב. השיעור הכלכלי הצפוי בשנה הבאה לא ישנה נתונים אלה.

עיריית הרצליה
חוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה
מרחב הרצליה
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק הנ"ל, כי לועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה הוגשה על־ידי ... בע"מ, רח' א.ר. גורדון 47, הרצליה בקשה המתייחסת לקרקע שמספרה ... הרצליה, רח' עצמאות/הגנה גוש 6526 חלקה 22 ומעבר הקלה לגבי המותר ... כו מבוקשת הקלה כאותה, והריצת הקלה של 5% למעלית + 4%.

כל המעוניין יכול לעיין בבקשה הנ"ל במשרדי הועדה המקומית ברח' סוקולוב 18 הרצליה, בימים ובשעות שהמשרד הנ"ל פתוח לקהל, וכל הרואה עצמו נפגע על־ידי אישור הבקשה הנ"ל יוכל להגיש התנגדותו המנומקת למשרדי הועדה המקומית הנזכרת בכתובת הנ"ל תוך שבועיים מיום פרסום הודעה זו.

אלי לנדאו, יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה

דרושה במושב ליד ירושלים
מאמצע יולי
מטפלת לשתי ילדות
+ עזרה בבית ובמשק ● משרה מלאה + מגורים
רצוי רשיון נהיגה
02-911240 ● 02-537136

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 29.5.86

	היחידות	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1.46	1.52	1.4813	1.4997	1.4893
לירה שטרלינג	1	2.18	2.28	2.2202	2.2479	2.2330
מרק גרמני	1	0.64	0.67	0.6488	0.6569	—
פרנק צרפתי	1	0.20	0.21	0.2033	0.2059	0.2045
גילדן הולנדי	1	0.56	0.59	0.5773	0.5845	0.5793
פרנק שווייצרי	1	0.77	0.81	0.7839	0.7937	0.7865
כתר שבדי	1	0.20	0.21	0.2036	0.2061	0.2047
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1919	0.1943	0.1929
כתר דני	1	0.17	0.18	0.1752	0.1774	0.1761
מרק פיני	1	0.27	0.29	0.2812	0.2847	0.2832
דולר קנדי	1	1.06	1.11	1.0749	1.0883	1.0818
דולר אוסטרלי	1	1.03	1.11	1.0675	1.0808	1.0734
ראנד דרום אפריקני	1	0.58	0.64	0.6331	0.6410	0.6411
פרנק בלגי	10	0.31	0.33	0.3175	0.3215	0.3190
שילינג אוסטרי	10	0.90	0.95	0.9203	0.9318	—
לירה איטלקית	1,000	0.93	0.98	0.9449	0.9567	0.9501
ין יפני	100	0.86	0.90	0.8736	0.8845	0.8775

בפלילים

נמלט ממאסר לאחר שהתחזה לאחיו

נאשם שנידון למאסר נמלט אתמול מידי המשטרה לאחר שהתחזה לאחיו.

זוהיר אסעד מחמור בן 24 מחיפה נידון אתמול בבית־משפט השלום בחיפה ל־20 חודשי מאסר בפועל ולשנה מאסר על תנאי למשך 3 שנים, לאחר שהורשע יחד עם אחיו מוחמד (21) בהתפרצויות לבתי עסק לחיפה ובאיום לתקוף אנשי משא"ז בפגיון. הוא הצליח להימלט מידי המשטרה, לאחר שהעירים על אנשי הליווי, דקות ספורות לאחר שבית־משפט השלום בחיפה חרץ את דינו.

שני האחים הורשעו בביצוע התפרצויות שבוצעו במרוצת החודשים ינואר — מרס השנה לחנויות מכולת, ממתקים, מזנון, תחנות דלק, השופט איתן מגן קבע בגזר הדין, כי אין מנוס מהרחקתו של הנאשם זוהיר מהחברה לזמן ממושך, לשם הרתעת הרבים „והגנה ולו זמנית על החברה מפניו".

לעומת זאת אימץ השופט את המלצת שירות המבחן ונתן הזדמנות אחרונה לנאשם מוחמד לשקם עצמו, ולא גזר עליו מאסר לאחר שהתרשם, כי הנאשם הצעיר נגרר אחר אחיו הבוגר.

לאחר מתן גזר־הדין הובאו שני האחים לתא המעצר שבבית־משפט השלום בחיפה, שם התחזה זוהיר לאחיו מוחמד ושוחרר. (עתים)

מאסר לשוטר לשעבר שנטל שוחד מימאים

שוטר לשעבר, שמעון שטרית (31) מטבריה, הורשע אתמול בבית־המשפט המחוזי בחיפה בקבלת שוחד מימאים, לאחר שאיפשר להם לצאת את שערי נמל חיפה עם סחורות מוברחות, ונידון ל־3 חודשי מסר בפועל, 96 חודשים מאסר ע"ת ולקנס 500 ש.ח.

הנאשם הובא לדין בפני השופט אליהו כהן והורשע על־פי הודאתו. התביעה טענה, כי במרוצת השנים 1982/83 שימש הנאשם זקיף במשטרת נמל חיפה ואיפשר לימאים להבריח סחורות שייבאו באוניות, לאחר שקיבל מהם שוחד משקאות חריפים, בקבוקי בושם, שוקולד וכסף.

הנאשם פוטר מעבודתו במשטרה לאחר 6 שנות שירות, עם חשיפת הפרשה. הוא נעצר והודח מתפקידו במשטרה לאחר שמצפונו העיק עליו והוא חשף בפני אנשי משטרה את מעשיו.

השופט אליהו כהן המליץ בגזר־הדין שהנאשם ירצה את עונש המאסר בעבודות חוץ. (עתים)

פנינה ופרידה — אחיות גם בבימ"ש השלום

פרשת התביעה ההדדית של פנינה רוזנבלום ואחותה פרידה מנשה הגיעה אתמול לידי סיום גם בבית־משפט השלום בתל־אביב. השתיים תבעו זו את זו בקשר לוויכוח על היותן אחיות מאותו אב.

שופט השלום נתן עמית קבע, כי לאף אחת מהן לא ישולמו הוצאות המשפט ע"י רעותה, לאחר שבבית־המשפט המחוזי נקבע בסוף השבוע שעבר ע"י השופט יהושע גרוס, כי השתיים בנות לאותו אב ואחיות.

השופט עמית קבע, כי פרידה מנשה התגוננה בצדק בפני התקפתה של פנינה רוזנבלום עליה ולכן היא זכאית לתשלום הוצאות המשפט. אולם בשל האופן שבו התגוננה „בשצף קצף במילים בוטות ובסיגנון לא הולם", החליט השופט לא לתת צו לתשלום בהוצאות המשפט.

„אני מקווה שהתוצאה אליה הגעתי תביא לקירוב לבבות בין השתיים, שהרי הן אחיות ותשארנה כך כל חייהן", אמר השופט עמית. (עתים)

שנתיים מאסר למסייע לרוצח אשתו

מאסר שנתיים בפועל הוטל אתמול בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב על תושב מגריאל בן 24 שהורשע בסיוע לאחר מעשה בפרשת רצח אשה ושריפת גופתה.

יחזקאל יחזקאל הובא לדין יחד עם קרוב משפחה שלו, עזרא יחזקאל בן 32 ממגריאל, שנמצא אשם בשעתו בכך כי ב־9 באפריל אשתקד, בשעות הלילה, בביתו במגריאל גרם למותה של אשתו רגינה. ההאשמות הועלו גם נגד יחזקאל יחזקאל וגם הוא הואשם תחילה ברצח, אך זוכה מאשמה זו ע"י השופטים שולמית ולנשטיין, יעקב קדמי ועדנה שבקי. אשמתו הוחלפה לסיוע לאחר מעשה ואילו עזרא יחזקאל שנמצא אשם ברצח אשתו ובשריפת גופתה לאחר מכן נדון בשעתו למאסר עולם.

בית־המשפט ציין, שהנאשם נטל חלק פעיל לאחר מעשה הרצח, התכוון להעלים את הפשע וכמעט הצליח בכך. (עתים)

לגרשון עציון ולכל המשפחה
אתכם באבל במות אחיך
אברהם צוויגנבאום
בית קיבוץ עין־דור

לחגית וויך, לזוויה שועלי ובני משפחותיהם
אתכם בצערכם במות
מרק וויך
חברים ביד־מרדכי

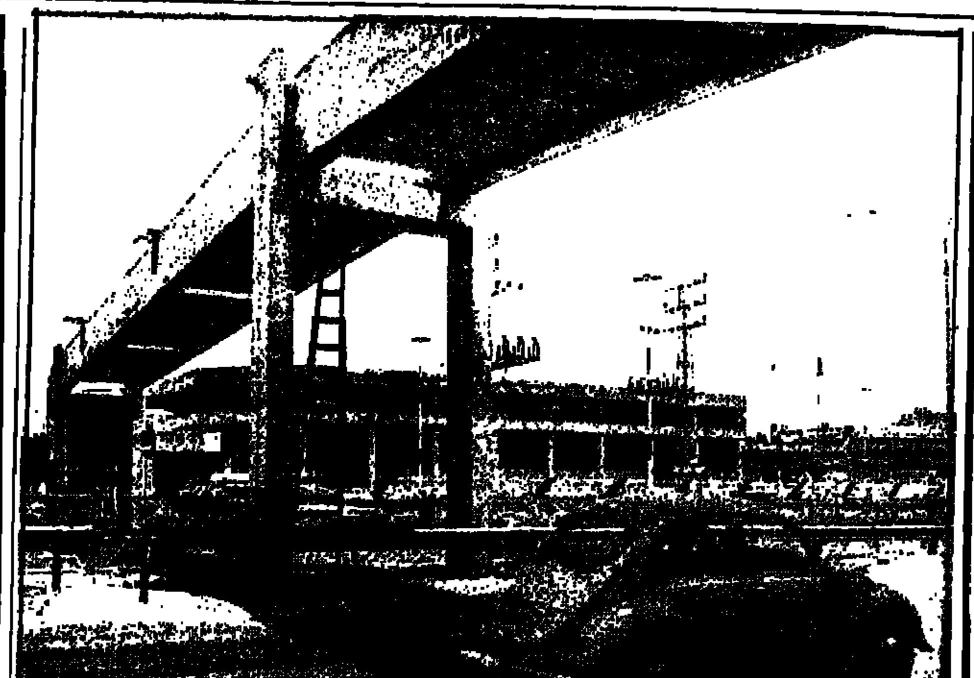

במבצע לילי שנערך שלשום, שבמהלכו נסגרו קטעים מכביש ת"א־חיפה, הוקם גשר להולכי רגל סמוך לרב־מכר. הגשר מיועד לשרת בעיקר את אותם לקוחות הבאים לרב־מכר בתחבורה הציבורית. הגשר שאורכו 50 מטר וגובהו כ־6 מטר נבנה בקיבוץ פלמחים והורכב על־ידי חברת „מאגרי בניה". הגשר ייפתח להולכי רגל בעוד כשלושה שבועות. (צילום: יונתן סלינגר / ישראל סאן)

נחמקין בוועידת האיחוד החקלאי:

איננו יכולים להתמודד עם המשבר באירגון הקניות

משרד־החקלאות עשה מאמץ עליון לדחות את מועד ההכרזה על פשיטת הרגל של האירגון שחייב כ־60 מיליון דולר ● חובותיה של ההתיישבות החקלאית מגיעים ל־600 מיליון דולר ו„צומחים בקצב מטורף"

מאת יוסף גלילי, כתב „על המשמר"

שר־החקלאות, אריק נחמקין, אמר אתמול, כי משרדו אינו יכול להתמודד עם המשבר הכלכלי והפיננסי הפוקד את אירגון הקניות של „האיחוד החקלאי" החייב כ־60 מיליון דולר, כתוצאה מאינפלציה וקבלת הלוואות בריבית ריאלית של 80 אחוז ב„שוק האפור".

שר־החקלאות הופיע בוועידה הארצית התשיעית של תנועת „האיחוד החקלאי" בסמינר הקיבוצים באפעל.

השר ציין, כי חובותיה של ההתיישבות החקלאית בארץ בכללה מגיעים ל־600 מיליון דולר „והחוב צומח בקצב מטורף".

נחמקין הטעים, כי גם ישובים מתנועת המושבים הפקידו כסף ב„איחוד החקלאי" בריבית ריאלית של 80 אחוז.

השר הוסיף, כי משרד־החקלאות עשה מאמץ עליון לדחות את מועד ההכרזה על פשיטת רגל של אירגון הקניות של האיחוד החקלאי עד סוף העונה החקלאית, וסיפק מינימום של צרכים לישובים הקשורים באירגון. נעשה מאמץ עליון לשחרר את הישובים האלה מן המחויבות שלהם לאירגון הקניות, בשיתוף עם הישובים עצמם. השר הבטיח, כי בחודש הבא יוצע פתרון לבעייה במסגרת „האיחוד החקלאי".

דרוש שינוי מהותי

בהרצאת הפתיחה אמר מוטי דלג'ו, המזכ"ל החדש של התנועה, כי הכשלונות הכלכליים, ההסתבכויות הכספיות של אירגון הקניות של האיחוד החקלאי והמשבר אליו נקלעו רוב יישובי התנועה, מחייבים שינוי מהותי של הרכב מזכירות התנועה ומוסדותיה. לכן הציע לבחור אנשים צעירים וחרשים, שלא היו מעורבים במצב שנוצר, כדי לחלץ את ישובי התנועה מן המשבר החמור.

הוועידה, בה השתתפו כ־200 צירים מ־78 ישובי האיחוד החקלאי בארץ, ננעלה אמש בקבלת החלטות ובבחירתו של אריה גצלר מכפר בן־ציון כיו"ר התנועה.

נשיא בית־המשפט העליון דחה ערעורו של חזי קוקה

נשיא בית־המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, דחה אתמול את ערעורו של יו"ר ועד עובדי ההנדסה בטלוויזיה, חזי קוקה, על הרשעתו בבית־הדין למשמעת של רות השידור.

חזי קוקה נדון לנזיפה ולהתראה, לאחר שהורשע בעבירות משמעת שגרמו להפסקת שידור הטלוויזיה על ביקור חברי הכנסת בהר הבית ותקיפתם במקום.

הנשיא שמגר קבע, כי בית־הדין למשמעת הקל במידה רבה על חזי קוקה, אבל אין בית המשפט מתערב במידת העונש מאחר והיה זה ארוע שתוצאותיו והשלכותיו חלפו.

עוד קובע הנשיא שמגר, כי סיכסוך עבודה אינו יכול להיות מוכרז על־ידי אדם יחיד או תגובת יחיד. סיכסוך עבודה הוא מעשה של ציבור עובדים מאורגן. הוראה של חזי קוקה בעניין אי־שידור הכתבה, הינה מעשה של הפרת משמעת כפשוטה ואין הוא יכול להסתתר תחת העובדה שמנע את שידור הכתבה בשל היותו יו"ר הוועד, קבע נשיא בית־המשפט. (עתים)

החופשיות עלו ב־10.1% במאי

מאת אלחנן הורוביץ

בתום יום המסחר האחרון של החודש נקבע, כי במאי עלה ערך השוק של המניות החופשיות ב־10.1% ושל מניות ההסדר ב־1.9%. העליה הגדולה ביותר — 17.7% — היתה בחודש מאי במדד השערים של מניות חברות להשקעה. אחרי שאתמול עלה ב־0.3% בלבד.

מתחרות הנפקות הצמודים שבנק ישראל הציע אתמול לציבור ספגו הצמודות למדד הנסחרות בבורסה, בעוד שהמניות החופשיות עלו ביותר מחצי אחוז בממוצע. במניות ההסדר היה אתמול עודף היצע של 440 אלף ש"ח. בשוק איגרות החוב ספגו אתמול

גלגלי הבורסה

הצמודות למדד מעודף היצע של 0.3 מיליון ש"ח, בעוד שהצמודות לדולר נהנו מעודף ביקוש של 0.8 מיליון ש"ח.

בקרנות הנאמנות של הבנקים שררה אתמול נטייה לאיזון בין פדיונות לבין השקעות חדשות של הציבור.

שער הדולר היציג עלה אתמול ב־0.83 אג' — ב־0.56% — ל־1.4893 ש"ח. הדולר לנוסעים לחו"ל עלה ל־1.7666 ש"ח. הדולר השחור נע בין 1.585 ל־1.60 ש"ח.

בשוק המניות עלו אתמול 169 שערים, לעומת 108 שירדו ו־108 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 37 ב־5% ויותר ו־25 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 4 „קונים בלבד" ו־3 „מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות הסתכם ב־10.7 מיליון ש"ח. המניה הפעילה ביותר היתה של בנק הפועלים, שהמחזור בה בלבד הגיע ל־936 אלף ש"ח.

במניות ההסדר נקלטו היצעים — בדרך כלל — ללא שינוי בשעריהן. ירדו רק „מימון וסחר 5.0" ב־0.4% והפועלים ש' — ב־0.5%. לעומתן עלו ב־1% הפועלים מבכ' — 11.7 איד"בי. רג' — 0.4.

השמטה

בידיעה על ערב התרמה למען מינה חרמון שפורסמה אתמול בעתוננו, נשמטו התורמים עוברי „הירשוק — „הגל הירוק", שתרמו כל אחד יום עבודה, ו„צוותא" ראשון לציון, שתרמה את האולם בו התקיים הערב.

טלקס

● **מושב שורשים מומלץ לחברות בתק"ם**

מזכירות התק"ם ממליצה בפני מרכז התנועה על קבלת המשק השיתופי שורשים שבגוש שגב לחברות בתק"ם. בתק"ם מאוגדים כעת 6 מושבים שיתופיים כחברים מלאים בתנועה.

במשק שורשים כ־20 משפחות עולים מארה"ב. הוא נוסד לפני כ־4 שנים ועיקר פרנסתו על תעשיות עתירות ידע בתחומי האופטיקה והאלקטרוניקה הרפואית. משק שורשים פיתח באחרונה מכשיר לעקיבה ודיווח על הפעילות החשמלית של המוח. (שע"ה)

● **נחנכה אנדרטה לחללי אוניברסיטת ת"א**

„טוב שנזכור גם היום, כי מאז הכרזנו על עצמאותנו בארץ ישראל המבחן האמיתי להצלחת המפעל הציוני בכל התחומים — החברה, הבטחון והכלכלה — הוא בסופו של דבר מבחן כוח הרצון הקיבוצי של החברה בישראל, תחושת השייכות מעבר לכל המחלוקות".

דברים אלה אמר אתמול סגן הרמטכ"ל, האלוף דן שומרון, בטקס חנוכת אנדרטה לזכר חללי אוניברסיטת תל־אביב במערכות ישראל.

בטקס, בו השתתפו חבר הנאמנים של האוניברסיטה, אמר סגן הרמטכ"ל: חדרך להמשיך בדרכם של הנופלים נעוצה באותה דראמה אנושית בה עמדו אנשים אלו מול האימה הגדולה והאסונות הכבדים, שהם חלק מכל מלחמה, תוך מאבק ערכי בין רצון היחיד לבין צרכי האומה".

אבי בניהו

● **יוקם בי"ח לילדים ליד בילינסון**

שר־הבריאות מוטה גור אישר הקמת בית־חולים לילדים במסגרת המרכז הרפואי בילינסון.

בית־החולים יוקם מתרומות שנאספו בחו"ל וירכז את מיטב הטכניקות הרפואיים ברפואת ילדים.

עם מתן האישור לחקמת בית־החולים החלו צוותים במרכז קופת־חולים בהכנות להשגת הציוד.

הקמת בית־החולים תשפר את רמת הטיפול ותגביר את שיתוף הפעולה בין המוסדות.

יוסף שמי

● **כנס כירורגים באשקלון**

350 רופאים ואחיות התכנסו אתמול לכנס כירורגים בבית המלון „גני שולמית" באשקלון. במהלכו הושמעו למעלה מ־70 הרצאות ששיקפו את כל קשת הבעיות של הרפואה הכירורגית.

יו"ר הוועדה המארגנת, ד"ר ישראל מרדכי, מנהל המחלקה הכירורגית בבית־החולים „ברזילי" באשקלון, זכה לשבחים על האירגון והאירות של כנס זה, שהוא כנס רופאים ארצי ראשון בעיר. כנסים של רופאי כירורגיה נערכים אחת לחצי שנה, בדרך כלל בארבעת הערים הגדולות, וזוהי פעם ראשונה שעורכים כנס כזה בעיר שדה.

רפאל גאון

הסתדרות השומר הצעיר
ההנהגה הראשית

משלחת חוץ:
— כ"ס משלחת יתקיים ב־1/6 — 2/6.
— מנחי סמינר מרצי"ם מתחילים מתכנסים בשעה 10.00 בחוות הצופים. הסעה תצא בשעה 09.00 מקרית אליעזר (ע"י הסופרמרקט) תאסוף בצ'קפוסט, צומת ק. אתא, מרכז ק. אתא. זכרו להביא, שק שינה, נעלי הליכה, תרמיל לנשיאת ציוד.
— צוות חומה ומגדל נפגשים בשעה 09:00 בגבעת חביבה.
— צוות מחנה כדרואים נפגש בשעה 07:00 בהנהג"ר.
— חצנותים של סמינר צופי, ה' אזור שפלה ומרצ"ים ממשיכים וצוות מעוניינים לא נפגשים בסמינר זה.

מחלקות
חינוך, צופיות